

در گذشت همت کریمی کوکنده
عضو جوان و کوشای جامعه‌ی
حسابداران رسمی ایران را تسلیت
گفته، یاد ایشان را گرامی می‌داریم
و برای خانواده و دوستان ایشان
بردباری و شکیبایی آرزومندیم.
فصلنامه‌ی حسابدار رسمی

حسابداران رسمی ایران

ISSN: 1758-1735

صاحب امتیاز:
جامعه حسابداران رسمی ایران

شورای سیاست‌گذاری

(به ترتیب الفبا):

مرتضی اسدی

ابوالفضل اکبری

سیدعلی حسینی

رحمت‌اله صادقیان

حجت‌اله صیدی

همکار تحریریه:

مژده کدخدایی

امور اجرایی:

سمیرا آراین‌نژاد

طراح و صفحه‌آرا:

علی قاصدی

لیتوگرافی و چاپ:

ایران چاپ



شماره هفتاد و سه | بهار ۱۴۰۵

انتشار: خرداد ۱۴۰۵

نظرات و دیدگاه‌های مطرح‌شده،
در مقالات الزاماً دیدگاه جامعه
حسابداران رسمی ایران نیست؛
مگر در مواردی که قید می‌شود.

نشریه‌ی حسابدار رسمی در ارزیابی
مقالات، حسب‌مورد، از نظرگاه‌های
اعضای جامعه‌ی حسابداران
رسمی ایران و سایر خبرگان حرفه
حسابداری و حسابرسی سود می‌برد.
نشریه در اصلاح و ویرایش مطالب آزاد است.

نشانی: تهران، خیابان سپهبد
قرنی، نرسیده به پل کریم‌خان زند
خیابان شهید امانی، پلاک چهار،
جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران

تلفن: ۴۲۹۲۵ | نمابر: ۸۸۸۰۱۹۱۰

www.iacpa.ir

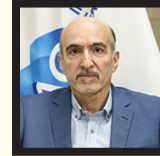
hesabdarrasmi@iacpa.ir

[@iacpainfo](https://www.instagram.com/iacpainfo)

مقدمات

همدلی و همراهی لازمه‌ی گذر موفقیت‌آمیز از بحران‌هاست
سید علی حسینی

۴



میز تشریح

تاب‌آوری مؤسسات حساس در زمانه‌ی بحران
سید امیرحسین ابطحی نائینی، محمدتقی رضایی، حسین رفعتی
حامد سیار، منصور شمس احمدی، محمدجواد صفار

۵



نگاهی از درون

پارادایم اصلاح «اساس» نامه‌ی جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران
سید محمد علوی

۱۷



جستار

حسابرسی فرهنگ ریسک
ترجمه: عباس محمدی و ماریه نوآمده

۲۷



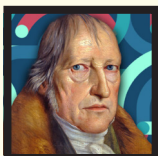
کاربرد ابزارهای تحلیل داده در حسابرسی: مزایا، چالش‌ها، محرک‌ها و موانع پذیرش
مبتنی بر چارچوب فناوری - سازمانی - محیطی (TOE)
مرتضی اسدی و مینا فرنود احمدی

۳۷





کنش



حسابداری و فلسفه‌ی دیالکتیک هگل
مرتضی ادیبی

۴۷

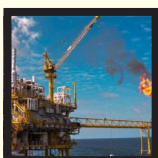


ارتباط میان حسابرسان مستقل و داخلی در آینده‌ی پژوهش‌های دانشگاهی ۸۵ سال اخیر
وحید منتی و علی محمد گرگانی

۵۲

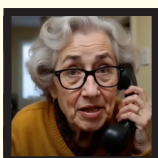


دور دنیا



شرکت‌های نفت، گاز و تسلیحات از جنگ با ایران سود می‌برند

۷۰

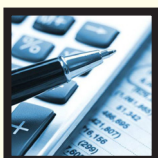


افزایش کلاهبرداری از سالمندان با استفاده از هوش مصنوعی

۸۴



اطلاع‌رسانی



خبرهای حرفه‌ی حسابرسی در ایران

۸۷



فهرست مؤسسات حسابرسی عضو جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران
(۳ خرداد ۱۴۰۵)

۸۸



سید علی حسینی

همدلی و همراهی لازمی گذر موفقیت آمیز از بحران‌هاست

در شرایطی که بیش از دو ماه از تجاوز نظامی امریکا - اسرائیل و آغاز جنگی تحمیلی به ایران می‌گذرد پی‌آمدهای آن علاوه بر آسیب به برخی صنایع و زیرساخت‌ها، در تمامی بخش‌های اقتصادی با تشدید تورم و موج گسترده‌ی بیکاری و تعمیق رکود اقتصادی مشهود است. روشن است که بنگاه‌های اقتصادی، از جمله مؤسسات حسابرسی، با شرایط جدیدی مواجه شده‌اند و برای استمرار حیات ناگزیرند برنامه‌ها و راهکارهایی متناسب با آن اتخاذ کنند. به‌طور خلاصه، وضعیت کنونی «ریسک سیستمی» در نظام اقتصادی ایجاد کرده که با ایجاد شوک‌های غیر قابل کنترل، به‌هم‌پیوسته و غیرخطی می‌تواند باعث آسیب‌های عملیاتی، مالی یا اعتباری شود و تمامی بنگاه‌ها را با شرایط مخاطره‌آمیز مواجه کند. البته وضعیت حاصل از چنین شرایطی بر اجزای مختلف نظام اقتصادی پی‌آمدهای متفاوتی دارد و روشن است که در این زنجیره‌ی تأثیرگذاری مؤسسات حسابرسی از آسیب‌پذیری کم‌تری برخوردارند. با این همه، به سبب هم‌پیوندی‌های موجود در میان اجزای نظام اقتصادی کم‌وبیش تمامی بنگاه‌ها، متأثر از این شرایط جدید هستند. این هم‌پیوندی‌های اقتصادی، مؤسسات حسابرسی را نیز به پیش‌بینی و اتخاذ راهکارهایی متناسب با این شرایط جدید با هدف افزایش تاب‌آوری در برابر ریسک‌های سیستمی ناگزیر می‌سازد.

به‌عنوان مثال، شرایط عمومی ناشی از عدم قطعیت کلان و سناریوهای متفاوت پیش‌رو و التهابات ناشی از آن، ارتباط متقابل و سرایت بحران از مشتریان و صاحب‌کاران به مؤسسه، تهدیدهای عملیاتی و امنیت سایبری، اختلال در بازارهای مالی (چنان‌که در تعطیلی دوماهه‌ی بورس اوراق بهادار و محدودیت فعالیت نظام بانکی در مقطع جنگ) شاهد بوده‌ایم... همه به‌نوبه‌ی خود از زمره‌ی عوامل تأثیرگذار بر فعالیت مؤسسات حسابرسی نیز به شمار می‌آیند. مؤسسه‌های حسابرسی برای افزایش تاب‌آوری و کاهش تأثیرپذیری خود از این ریسک‌های سیستمی و به‌منظور استمرار فعالیت، باید رویکردی چندلایه و پیش‌گیرانه اتخاذ کنند. از بازطراحی مدل درآمدی و مدیریت نقدینگی از طریق به‌عنوان مثال ذخیره‌گیری نقدینگی یا کاهش اتکا به قراردادهای با پیش‌پرداخت کم‌تر و غیره تا بازسازی و اصلاح ترکیب مشتریان و پرتفوی کارها با هدف کاهش وابستگی به فعالیت‌های آسیب‌پذیر و پرریسک و متقابلاً تلاش برای افزایش سهم مشتریان در فعالیت‌های دارای تاب‌آوری بالاتر.

بسیاری از مؤسسات حسابرسی، در چنین شرایطی به سبب حاشیه‌ی سود ناچیز و حق‌الزحمه‌های ناکافی و تأخیر در وصول مطالبات، گاه حتی در تأمین حقوق کارکنان با چالش‌هایی جدی مواجه شده‌اند. علاوه بر آن، در چنین شرایطی تمامی بنگاه‌ها، و از آن جمله مؤسسات حسابرسی، با چالش ایمن‌سازی زیرساخت داده‌ها و ارتباطات مواجه‌اند و ناگزیر به گذار به سامانه‌های غیرمتمرکز ذخیره‌سازی اسناد، انتقال ارتباطات در حد امکان از اینترنت به اینترنت، و سایر راهکارهایی از این دست بوده‌اند.

مهم‌تر از همه، در چنین شرایطی معضل حفظ و نگهداشت سرمایه‌ی انسانی که در حقیقت اصلی‌ترین سرمایه‌ی مؤسسات حسابرسی به شمار می‌آید اهمیت مضاعف پیدا می‌کند. اگرچه مشکلات بازار کار می‌تواند مانع از خروج بخش بزرگی از نیروی انسانی بشود، اما در بستر اقتصادی با تورم بسیار بالا و رکود مزمن، مشکلات مالی و نقدینگی بنگاه‌ها عملاً نه‌تنها دست آن‌ها را برای بسیاری از اقدامات انگیزشی می‌بندد بلکه علاوه بر آن، چنان‌که گفته شد، گاه حتی پرداخت منظم حقوق و دستمزد را دشوار می‌سازد. طبعاً وجود چنین شرایطی کیفیت کار مؤسسات حسابرسی را نیز می‌تواند تحت‌الشعاع قرار دهد و در صورت عدم اتخاذ تدابیر مناسب افول کیفیت حسابرسی را در پی دارد.

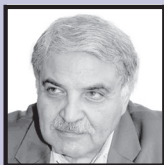
روشن است که اتخاذ مجموعه‌ای از سیاست‌های محتاطانه و پیش‌گیرانه در شرایط کنونی الزامی است. سیاست‌هایی که در بخش مالی دامنه‌ی آن از بازسازی ساختار هزینه‌ها، تا تلاش برای مدیریت بهینه‌ی نقدینگی را دربر می‌گیرد. در بخش مدیریت منابع انسانی نیز اتخاذ مجموعه‌ای از راهکارها برای حفظ روحیه‌ی کارکنان، ارتقای جو همدلی و همبستگی در نیروی کار و ارتقای سرمایه‌ی انسانی را الزامی می‌سازد.

بخشی از این سیاست‌ها برگرفته از تدابیری است که در دل هر مؤسسه‌ی حسابرسی و از طریق شناسایی مسایل و چالش‌ها و اتخاذ راهکارهای مناسب برای غلبه بر آن شکل می‌گیرد. بخشی دیگر اما باید از مسیر همدلی کل جامعه‌ی حرفه‌ای برخیزد و نیازمند همبستگی درون حرفه برای غلبه بر مشکلات و دردهای مشترک است. از این‌رو، در شرایط کنونی بیش از هر زمان دیگر به تقویت همراهی و همدلی درون حرفه‌ی حسابرسی برای حفظ استقلال حسابرسی در شرایط دشوار، و پایداری و تداوم فعالیت حرفه‌ای در مسیر گذر از بحران‌ها نیاز داریم.

تاب‌آوری مؤسسات حسابرسی در زمانه‌ی بحران



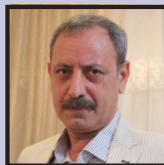
محمدجواد صفاری
سفلایی
مؤسسه‌ی حسابرسی
رازدار



منصور شمس احمدی
مؤسسه‌ی حسابرسی
شاهدان



حامد سیار
مؤسسه‌ی حسابرسی
تدوین و همکاران



علی محمد رفعتی
مؤسسه‌ی حسابرسی
ارژنگ خبره



محمدتقی رضایی
مؤسسه‌ی حسابرسی
ارقام نگر آریا



سید امیرحسین
ابطحی نائینی
مؤسسه‌ی حسابرسی
امجدتراز

تجاوز نظامی امریکا - اسراییل به ایران که از بامداد نهم اسفندماه ۱۴۰۴ آغاز شد، طی ۴۰ روز تمامی حیات اقتصادی و اجتماعی کشور را تحت‌الشعاع خود قرار داد. اگرچه ناکامی تجاوز به آتش‌بس انجامیده، با این حال، شرایط اضطراری کماکان در عرصه‌ی اقتصادی و اجتماعی حاکم است.

پیامدهای این شرایط اضطراری در تمامی بخش‌های اقتصادی مشهود است. از سویی در سطح کلان با تشدید تورم و گسترش بیکاری ناشی توقف فعالیت برخی واحدها و قطعی طولانی‌مدت اینترنت مواجه‌ایم که بر حیات اقتصادی اغلب بنگاه‌ها و شهروندان تأثیر مستقیم دارد و از سوی دیگر در سطح واحدهای اقتصادی نیز تخریب‌ها و آسیب‌های جنگ تحمیلی شرایط جدیدی ایجاد کرده است.

روشن است که مؤسسات حسابرسی نیز متأثر از این شرایط نوین هستند. نحوه‌ی مواجهه با وضعیت کنونی، پیامدهای آن بر فعالیت مؤسسات حسابرسی، چشم‌اندازهای موجود و راهکارهای افزایش تاب‌آوری مؤسسات در برابر شوک‌هایی بیرونی از این دست، پرسش‌هایی است که با شماری از مدیران ارشد مؤسسات حسابرسی خصوصی طرح کردیم و پاسخ‌های تفصیلی آنان را در این شماره می‌خوانیم.



دفتر مرکزی مؤسسه تعطیل باقی ماند و شعبه‌ی اصفهان مؤسسه نیز در حالت نیمه‌تعطیل قرار گرفت. به همکاران این شعبه اعلام کردیم که از حضور در واحدهای مورد رسیدگی مستقر در شهرک‌ها و مناطق صنعتی اجتناب ورزند و برای انجام کارهای ضروری، حتی‌الامکان از طریق دورکاری یا به اختیار خود، در ساعاتی محدود در دفتر مؤسسه حضور یابند. از آن‌جا که مؤسسه پیش از شروع جنگ، علی‌الحساب حقوق و مزایای اسفند و عیدی همکاران را پرداخت کرده بود، از بابت کمبود نقدینگی آنان در ایام جنگ نگران نبودیم. با وجود این، مؤسسه همواره در طول جنگ آمادگی تأمین نیازهای مالی احتمالی همکاران را داشت.

◀ محمدتقی رضائی:

با شعله‌ور شدن جنگ، مؤسسه‌ی ارقام نگر آریا نیز مثل بسیاری از کسب‌وکارهای دیگر تحت تأثیر قرار گرفت. به‌طور کلی اثرات اولیه‌ی ناشی از جنگ بر عمده‌ی کسب‌وکارها را می‌توان به این شرح دسته‌بندی کرد:

(الف) غلبه‌ی ترس و اضطراب بر همکاران
(ب) توقف و اختلال آن دسته از امور بنگاه که بر بستر



فعالیت مؤسسه‌ی حسابرسی شما در بدو امر و با شعله‌ور شدن آتش جنگ چگونه تحت تأثیر قرار گرفت و نخستین راهکارهایی که برای مقابله با این چالش جدید اتخاذ کردید شامل چه مواردی بود؟

◀ سید امیرحسین ابطیحی نائینی:

فعالیت مؤسسه‌ی ما در همان ساعات ابتدایی شروع جنگ به حالت تعطیل درآمد و به همکاران اطلاع دادیم که برای حفظ امنیت جانی خود، محل کار اعم از دفتر مؤسسه یا واحدهای مورد رسیدگی را ترک کنند. پس از آن نیز، با اعلام تعطیلی یک هفته‌ای از سوی دولت، مؤسسه به‌طور کامل تعطیل شد و عملاً در این مدت کاری صورت نگرفت. با سپری شدن تعطیلی یک هفته‌ای، به علت تداوم جنگ،

اینترنت انجام می‌شد

پ) کاهش و یا قطع جریان ورود وجه نقد به درون واحد کسب و کار

واقعیت این است که قبل از شروع جنگ، با توجه به تجربه‌ی جنگ ۱۲ روزه، و پیش‌بینی‌هایی در خصوص احتمال شروع جنگ جدید، اقداماتی را انجام داده بودیم. به‌عنوان مثال یک دوره‌ی آموزشی با تدریس آقای دکتر رفتاری با موضوع تاب‌آوری و چگونگی غلبه بر بحران و استرس در شرایط جنگ و کاهش آسیب‌های آن برگزار کردیم. در خصوص اینترنت نیز، تمهیدات لازم برای استفاده از اینترنت داخلی انجام داده و سعی کرده بودیم با مدیریت منابع، مبلغی را برای تعهدات پایان سال پس‌انداز کنیم. به همین دلیل، با شروع جنگ و تعطیلی کسب و کارها در اسفندماه ۱۴۰۴، علی‌رغم قطع جریان ورود وجه نقد به مؤسسه، توانستیم تا حد امکان نسبت به پرداخت تعهدات مؤسسه به همکاران عزیزمان اقدام نمائیم.

◀ علی محمد رفعتی:

جنگ آثار جبران‌ناپذیری دارد که بخش عمده‌ای از آن از لحاظ مادی و روانی بعداً نمایان خواهد شد. خشونت در جامعه همراه با جنگ در کلیه‌ی سطوح اضطراب و وحشت همراه با ناامنی ایجاد می‌کند و تیم حسابرسی مؤسسات نیز به‌عنوان بخشی از فعالان جامعه، هم‌زمان با شروع جنگ کار حرفه‌ای خود را همراه با اضطراب و ترس ادامه داده‌اند. به‌طور طبیعی عدم تمرکز و همچنین نارسایی‌های کسب اطلاعات به دلیل قطع اینترنت و سیستم‌های نرم‌افزاری و همچنین کاهش حضور کارکنان شرکت‌ها و دستگاه‌ها موانعی را در برابر پیشبرد کار ایجاد کرد. دقت کنید که غالب شرکت‌ها انبارگردانی انجام نداده‌اند و هنوز آثار این چالش‌ها مشخص نیست. لذا قضاوت در خصوص آثار جنگ بر نتیجه‌ی کار فعلاً مشخص نیست.

◀ حامد سیار:

دفتر کار ما در ابتدای جنگ با چالش‌های متعددی از جمله تعطیلی شرکت‌های مورد رسیدگی و خروج بخش قابل توجهی از همکاران مؤسسه (عمدتاً بدنه‌ی میانی) به شهرهای خود و عملاً با وضعیت نیمه‌تعطیل روبرو شد. در آن شرایط و برای مقابله با وضعیت به‌وجود آمده، راهکارهای اولیه‌ی ما بر ادامه و خاتمه‌ی پروژه‌های در جریان، اولویت‌بندی پروژه‌ها و همچنین اطمینان از سلامت کارکنان خود از لحاظ روحی و مادی متمرکز بود.

◀ منصور شمس احمدی:

بدون شک، ما هم مانند همه‌ی مؤسسات حسابرسی

اولویت‌مان حفظ سلامت خود و همکاران بود.

لذا، با شروع جنگ مؤسسه را تعطیل کردیم و قرار بر این شد که اقدامات بعدی را در پیام‌رسان «بله» اطلاع‌رسانی کنیم. با توجه به ادامه‌ی حملات، با مشتریان تماس گرفتیم و در مورد انبارگردانی پایان سال و جدول زمان‌بندی ارائه‌ی اطلاعات تبادل نظر کردیم.

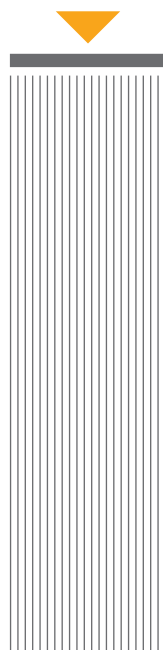
مایلم در این جا تأکید کنم که معضل حرفه‌ی ما صرفاً تبعات جنگ اخیر نیست، سال‌هاست تلاش کرده‌ایم تهیه‌ی پرونده‌ی الکترونیکی را جایگزین روش‌های سنتی کنیم. متأسفانه به دلیل ترس از تغییر و احتمال عدم پذیرش گروه‌های کنترل کیفیت موفق نبوده‌ایم.

نکته‌ی دیگر عدم استفاده از آزمون‌های تحلیلی به‌عنوان آزمون محتواست. اگر این روش‌ها را تجربه کرده بودیم، دور کاری در دوران جنگ بسیار موفق‌تر و راهگشا بود.

به‌هرحال، چون همکاران ما در مؤسسه با این روش‌ها آشنا بودند، قرار بر این شد که پرونده‌ها را به صورت الکترونیکی تهیه کنیم و در مورد حساب‌هایی که ریسک تحلیلی آن پایین است، آزمون‌های تحلیلی به کار ببریم.

◀ محمد جواد صفر سفلائی:

بحران زمستان ۱۴۰۴، در ابتدا همه، اعم از شرکت‌ها، حساب‌رسان و دیگر اقشار جامعه و گروه‌های حرفه‌ای را سردرگم کرد. کارها تعطیل شد و همکاران مؤسسات حسابرسی و خانواده‌های‌شان در اوج دودلی، تردید و ابهام بودند. مدیران مؤسسات نیز، سردرگم از این که بعد از تعطیل هفتگی به سر کار بازگردند یا خیر و از این که بالاخره چه کنند. شهر خالی شد، بانک‌ها نیمه‌تعطیل و مؤسسات حسابرسی و مشتریان آنان درگیر مسائل مالی و نقدینگی، به‌ویژه وضعیت پرداخت‌های اسفندماه شدند. این امر مدیران مؤسسات، اعم از کوچک و بزرگ، را با چالشی نه چندان جدید اما دوچندان مواجه کرد. رویارویی با این مشکلات عزمی جدی می‌طلبید و بازنگری در همه‌ی برنامه‌ریزی‌های مالی پیشین را ضروری ساخت؛ چرا که هرچند مشکلی جدی برای مؤسسات محسوب می‌شد، اما برای همکاران و بعضاً خانواده‌های‌شان شدیدتر و حیاتی بود. این مشکلات تا این تاریخ نیز کم‌وبیش وجود دارد. در این میان، دبیرکل محترم جامعه از یک سو مسئولانه مکاتبات و ارتباطاتی با سازمان‌های امور مالیاتی و تأمین اجتماعی و بانک مرکزی در زمینه‌ی ایجاد تسهیلاتی در پرداخت‌ها داشته است، اما جامعه، هم‌زمان و مشابه گذشته، مطالبات خود از مؤسسات (بابت ۵،۱ درصد حق عضویت متغیر وثابت مؤسسات و شرکا و حسابداران رسمی شاغل در آن مؤسسات) را مطالبه می‌کند؛ همان مبلغی که در شرایط عادی باید در زمستان ۱۴۰۴ پرداخت می‌شد.



تشریک مساعی و توافقی‌های متقابل مؤسسات حسابرسی با یکدیگر در شرایط بحرانی، موضوعی است که در حال حاضر با آن فاصله داریم و مستلزم تعامل و وجود بستری اجتماعی است. امیدوارم مؤسسات حسابرسی در آینده بتوانند از مزایای این تعامل در بحران‌های احتمالی بهره‌مند شوند.

محمد تقی رضائی:

بعید می‌دانم چالش‌ها و مخاطرات جنگ برای مؤسسات حسابرسی کوچک‌تر بیشتر از مؤسسات حسابرسی بزرگ باشد. در مؤسسات حسابرسی بزرگ که فرآیندهای داخلی مؤسسه بر بستر اینترنت انجام می‌شود و یا از نرم‌افزارهای حسابرسی استفاده می‌کنند، اختلال در شبکه‌ی اینترنت، کاهش سرعت اینترنت و موضوعاتی از این قبیل می‌تواند مؤسسات حسابرسی بزرگ را بیشتر با خطر مواجه کند.

علی محمد رفعتی:

برای تأمل در این سؤال باید ابتدا نتایج ادغام مؤسسات را بررسی کنیم. اطلاعات کافی در خصوص نتیجه و تجربه‌ی ادغام مؤسسات حسابرسی وجود ندارد. اما نتیجه‌گیری برخی تحقیقات نشان از بهبود کیفیت گزارشگری داشته است. سیستم و روش‌های فعلی اداره‌ی غالب مؤسسات نیز فاقد فرهنگ لازم در خصوص اجرای ادغام مؤسسات کوچک است. تجربه‌های گذشته نیز در برخی موارد مؤید این موضوع بوده که در برخی موارد ادغام مؤسسات حسابرسی به دلیل ناسازگاری و قابلیت اطمینان شرکا به شکست منجر گردیده است. به این دلیل که شاید نتیجه‌ی عملکرد مادی یک مؤسسه کوچک گاه به صورت جزیره‌ای و منفک بهتر از سهم‌الشرکه است. نگاهی به فهرست و جدول تنبیهات شاغلان جامعه بین این موضوع است که رتبه‌بندی برای برخی فاقد اهمیت است به همین دلیل چشم‌انداز مثبتی در این برهه از زمان برای ادغام قابل پیش‌بینی نیست. بنابراین نمی‌توان در مورد همکاری مؤسسات کوچک‌تر برای غلبه بر شرایط بحرانی بزرگ‌تر نظر قطعی داد.

حامد سیار:

مؤسسات حسابرسی کوچک برای بقا در شرایط کنونی، باید راهکارهایی مانند تمرکز بر حوزه‌های تخصصی دیگر از جمله ارائه‌ی خدمات حسابداری و تعریف مجدد مدل‌های کسب‌وکار را برای ارائه‌ی خدمات متنوع‌تر، برای خود تعریف کنند. احتمال توافقی‌های متقابل با مؤسسات کوچک نیاز به فرهنگ‌سازی و داشتن بسترهای مناسب، اعتماد متقابل و فهم مشترک دارد که در شرایط کنونی با مشکلات جدی روبرو است.

مؤسسات حسابرسی کوچک با چالش‌های خطیرتری مواجه‌اند و راهبرد تاب‌آوری آن‌ها گسترده‌ی وسیعی، از صرفه‌جویی‌های هرچه بیشتر، انعطاف‌پذیری‌های گسترده‌تر تا همکاری با سایر مؤسسات، را دربر می‌گیرد. به نظر شما، در مورد مؤسسات کوچک‌تر چه راهکارهایی در شرایط کنونی امکان‌پذیرتر است و چه قدر احتمال توافقی‌های متقابل آن‌ها با مؤسسات دیگر به‌منظور تشریک مساعی در مدیریت ریسک و مدیریت نقدینگی وجود دارد؟

سید امیر حسین ابطحی نائینی:

با این نظر که مؤسسات حسابرسی کوچک در بحران‌ها (مانند جنگ و کرونا) چالش‌های بیشتر و تاب‌آوری کم‌تری دارند، موافق نیستم؛ زیرا معتقدم کیفیت ساختار مؤسسات حسابرسی و دسترسی به منابع مالی است که آن‌ها را در برابر بحران‌ها و شرایط سخت مصون و مقاوم می‌سازد تا اندازه‌ی مؤسسات. یک مؤسسه‌ی حسابرسی با ساختار قوی، مجموعه‌ای از نظام راهبری و مدیریت است که اهداف مؤسسه و منافع شرکا را پی‌گیری و کارکنان را به‌عنوان سرمایه‌ی انسانی و به‌مثابه‌ی اعضای خانواده تلقی می‌کند. در چنین مؤسسه‌ای، شرکا و هیأت مدیره دارای یکپارچگی و انسجام سازمانی هستند و در بحران‌های عمومی، پیش از آن که به منافع خود فکر کنند، به لحاظ اخلاقی و مسئولیت اجتماعی متعهدند از حقوق و منافع کارکنان حمایت کرده تا از بحران گذر کنند. در مقابل، مؤسسات حسابرسی که ساختار ضعیفی دارند، از وفای و انسجام بین شرکا برخوردار نیستند و انعطاف‌پذیری کم‌تری در حل مشکلات درون‌سازمانی از خود نشان می‌دهند و لذا، ریسک پایداری فعالیت آن‌ها بالاتر است و در بحران‌ها بیشتر آسیب‌پذیرند.

به‌طور کلی، مؤسسات حسابرسی در مواردی که از ساختار مناسبی برخوردار نیستند، هرچه کوچک‌تر باشند احتمال این که بتوانند بحران را آسان‌تر پشت سر گذارند بیشتر است. در یک مؤسسه‌ی کوچک، بحران نقدینگی و ناتوانی در پرداخت به‌موقع حقوق و مزایای کارکنان در شرایط جنگی را می‌توان به‌سادگی با تأمین منابع مالی از سوی یک یا دو شریک مدیریت کرد.



افزون بر آن، اساساً وفق مقررات جامعه، ارتباط مؤسسات با یکدیگر در حد بسیار محدودی دیده شده و روابط نیز مشابه سایر روابط با تشریفات و کاغذبازی بسیار همراه است که شاید ناشی از مقررات بالاسری باشد که به همکاری بین مؤسسات عنایتی نداشته است. با این حال هم‌فکری‌هایی محدود بین مؤسسات حسابرسی وجود دارد که دربرگیرنده‌ی چنین موضوعاتی نیز بوده است.

◀ منصور شمس احمدی:

تاب‌آوری مؤسسات بستگی به افزایش کارایی و اثربخشی عملیات حسابرسی دارد که بخشی از آن با اجرای روش‌های اشاره شده در بالا امکان پذیر است. در مجموع، به نظر من در شرایط فعلی امکان همکاری مؤسسات حسابرسی وجود ندارد. ضمن این‌که در اساسنامه‌ی جامعه هم چنین تمهیداتی پیش‌بینی نشده است.

◀ محمدجواد صفار سفلائی:

این‌که مؤسسات کوچک‌تر با چالش‌های شدیدتری نسبت به مؤسسات بزرگ روبه‌رو هستند یا خیر مورد تردید است. مؤسسات بزرگ، به‌ویژه با توجه به ساختار و نوع بزرگ شدن‌شان، الزاماً از تاب‌آوری بیشتر و نیز چابکی در تصمیم‌گیری برخوردار نیستند و گاه گستردگی آن‌ها، همراه با نوعی تمرکز بی‌منطق در تصمیم‌گیری‌ها، باعث بروز معضلات ساختاری شده است و خود با مشکلاتی متفاوت با مؤسسات کوچک‌تر دست به‌گریبانند. در این شرایط، هم‌وغم آن‌ها کشیدن گلیم خود از آب است.

۳

در شرایط کنونی، امکان پوشش خطر از طریق اخذ بیمه‌نامه‌های اختصاصی از مؤسسات بیمه چه قدر وجود دارد و به این منظور چه سیاست‌هایی را باید دنبال کرد؟



◀ سید امیر حسین ابطی نائینی:

تا آن‌جا که اطلاع دارم در حال حاضر در کشور، برای پوشش ریسک توقف فعالیت بنگاه‌های اقتصادی در شرایط جنگی، بیمه‌ای که رایج یا شناخته شده باشد، وجود ندارد و آنچه هست محدود به بیمه‌ی بیکاری سازمان تأمین اجتماعی برای حمایت از کارکنان مشمولی است که در این بنگاه‌ها مشغول به کار بوده‌اند و بیکار شده‌اند. البته، این احتمال وجود دارد که بتوان از طریق توافق خاص با شرکت‌های بیمه، ریسک ناشی از توقف فعالیت مؤسسات حسابرسی را که از بحران‌هایی مانند جنگ ناشی می‌شود، در آینده تحت پوشش بیمه‌ای قرار داد.

◀ محمد تقی رضائی:

بیمه‌ی پوشش مسئولیت مدنی حسابرسان سال‌هاست که در دستور کار جامعه قرار دارد، اقداماتی هم در مقاطعی انجام و متأسفانه به سرانجام نرسیده است. با توجه به این که این پوشش‌ها در زمان صلح ایجاد نشده و ابهام زیادی در خصوص ریسک‌های مترتب بر آن وجود دارد، طبیعتاً در شرایط جنگی بسیار دشوار خواهد بود که چنین بیمه‌نامه‌هایی طراحی و اجرا شود. در شرایط کنونی، اخذ پوشش‌های بیمه‌ی حوادث برای

همکاران مؤسسه از اقداماتی است که می‌تواند آرامش بیشتری را برای شاغلان در مؤسسات حسابرسی ایجاد کند.

◀ علی محمد رفعتی:

اجرای بیمه‌ی مسئولیت حرفه‌ای حسابداران رسمی ارتباط مستقیم با احساس یا وجود خطر مالی در اجرای پروژه‌های حسابرسی دارد و تا زمانی که مؤسسات از بابت قصور احتمالی دچار جریمه نشوند لزومی بر انجام بیمه و پوشش خطر احساس نمی‌کنند.

◀ حامد سیار:

در شرایط کنونی، امکان پوشش خطر از طریق اخذ بیمه‌نامه‌های اختصاصی از مؤسسات بیمه به عوامل متعددی از جمله نوع خطر، میزان آن، توانایی مالی مؤسسه‌ی بیمه و چارچوب‌های قانونی موجود بستگی دارد.

سیاست‌های کلی که باید در این زمینه دنبال شود عبارتند از:

(۱) شناسایی و ارزیابی دقیق ریسک: اولین گام، شناسایی کامل تمامی ریسک‌های موجود است. سپس باید این ریسک‌ها

۴

چه انتظاراتی از جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران در یاری‌رسانی به مؤسسات حسابرسی دارید؟
تشکل حرفه‌ی حساب‌رسان چگونه می‌تواند و باید در یاری به تداوم فعالیت مؤسسات حسابرسی در شرایط کنونی مؤثر باشد؟

◀ سید امیر حسین ابطحی نائینی:

جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران تشکلی است با هدف تنظیم و اعتلای امور حرفه‌ی حسابداری و حسابرسی در کشور و نظارت حرفه‌ای بر کار اعضای خود. این تشکل که بر اساس مقررات قانونی ایجاد شده است، به‌طور خلاصه مأموریت تنظیم‌گری و نظارت را برعهده دارد و حمایتی که می‌تواند از اعضا به‌عمل آورد، همانا حمایت از حقوق حرفه‌ای آن‌هاست. پس به لحاظ ارگانیک، منطقی نیست که انتظار داشته باشیم جامعه‌ی اعضای خود را در بحران ناشی از جنگ یاری‌رسانی کند. انتظار این‌گونه کمک‌ها به مؤسسات حسابرسی، مستلزم وجود بستر مقرراتی از طریق اصلاح اساسنامه‌ی جامعه و یا ایجاد تشکلی صنفی و قانونی است که ضمن عدم مغایرت با مقررات جامعه، بتواند از حقوق و منافع اعضا حمایت نماید.

بر اساس شواهد موجود، خوشبختانه پیامدهای منفی جنگ اخیر در ارتباط با مؤسسات حسابرسی چندان بااهمیت نبوده است و تقریباً تمامی واحدهای مورد رسیدگی در مقایسه با مدت مشابه سال قبل، مبادرت به عقد قراردادهای جدید با مؤسسات حسابرسی کرده‌اند. برای مثال، در گروه فولاد مبارکه با بیش از ۱۰۰ شرکت فرعی، به‌رغم آسیب وارده، حسابرسی همه‌ی شرکت‌های گروه، در سال جاری همچون گذشته جریان دارد و انجام می‌شود.

◀ محمد تقی رضائی:

جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران از نظر مالی ارگان توانمندی نیست که بتواند در این شرایط خاص از نظر مالی کمکی به مؤسسات نماید و مؤسسات نیز چنین انتظاری از جامعه ندارند. انتظار اعضا از جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران، مساعدت در زمان‌بندی کنترل وضعیت و کیفیت خدمات حسابرسی است. واقعیت این است که به دلیل تعطیلی اجباری کسب‌وکارها، مؤسسات حسابرسی ناگزیرند تلاش بیشتری

از نظر احتمال وقوع و شدت پیامدهای احتمالی، مورد ارزیابی قرار گیرند. این ارزیابی به تعیین اولویت‌بندی ریسک‌ها و میزان پوشش بیمه‌ای مورد نیاز کمک می‌کند.

۲) طراحی بیمه‌نامه‌های سفارشی: بسته به ماهیت و گستردگی ریسک‌ها، ممکن است نیاز به طراحی بیمه‌نامه‌های اختصاصی باشد که متناسب با نیازهای خاص سازمان یا فرد تنظیم شده باشند. این امر مستلزم همکاری نزدیک با شرکت‌های بیمه و کارشناسان بیمه است.

۳) بررسی توانمندی و اعتبار بیمه‌گر: پیش از انعقاد قرارداد بیمه، لازم است توان مالی، اعتبار، تجربه و سوابق شرکت بیمه‌ی موردنظر به‌دقت بررسی شود تا از توانایی آن مؤسسه در ایفای تعهدات خود اطمینان حاصل گردد.

۴) مدیریت صحیح ریسک در کنار بیمه: بیمه تنها یکی از ابزارهای مدیریت ریسک است. لازم است در کنار اخذ بیمه‌نامه‌ها، سیاست‌های پیشگیرانه و کنترلی نیز برای کاهش احتمال وقوع و شدت خسارات به‌کار گرفته شود. این شامل اجرای پروتکل‌های ایمنی، آموزش کارکنان و داشتن طرح‌های واکنش در بحران است.

۵) بازنگری دوره‌ای قراردادهای: با توجه به تغییر شرایط و بروز ریسک‌های جدید، قراردادهای بیمه باید به صورت دوره‌ای مورد بازنگری قرار گیرند تا از کفایت پوشش بیمه‌ای اطمینان حاصل شود و در صورت نیاز، اصلاحات لازم اعمال گردد.

◀ منصور شمس احمدی:

جامعه‌ی حسابداران رسمی سال‌ها قبل این مورد را با شرکت‌های بیمه مطرح کرده، لیکن به نتیجه نرسیده است.

◀ محمدجواد صفار سفلائی:

بحث بیمه‌ی مخاطرات حسابرسی از ابتدای تشکیل جامعه مطرح بوده، اما هیچ‌گاه جدی گرفته نشده است. در سال‌های اخیر شرکت‌های بیمه، طرح‌هایی را ارائه کرده‌اند که از جامعیت برخوردار نبوده و، حسب اطلاع، استقبال چندانی هم از آن نشده است. مشکلات اخیر موقتی به‌نظر می‌رسد و احتمالاً حوادثی از این دست، در صورت تکرار، اساساً مشمول بیمه نباشد. البته برخی از خطرات را می‌توان از طریق بیمه‌های عمومی، همانند بیمه‌ی ساختمان و تجهیزات، پوشش داد. صرف نظر از بیمه‌هایی چون پوشش کمبود نقدینگی که معضل این روزهای اغلب مؤسسات حسابرسی است؛ خطر اصلی بیمه‌ی اظهارنظر حسابرسی است. به‌نظر می‌رسد این موضوع خارج از بحث موضوعات چندماهه اخیر باشد که شاید بهتر است وقتی دیگر به آن پرداخته شود.

جایگاه و استقلال حسابرسی، جلوگیری نماید. همچنین، با تشویق به نوآوری و استفاده از فناوری‌های نوین در فرآیندهای حسابرسی، می‌تواند به افزایش کارایی و اثربخشی مؤسسات کمک کرده و آن‌ها را در مواجهه با چالش‌های پیش رو توانمند سازد.

◀ منصور شمس احمدی:

حرفه‌ی ما نیاز به تحولات اساسی دارد که بخشی از آنچه مربوط به عملیات حسابرسی است در پاسخ‌های پیشین به آن اشاره شد.

◀ محمدجواد صفار سفلائی:

با کمال تأسف باید بگویم که من از جامعه انتظار چندانی ندارم؛ این جامعه است که از ما انتظاراتی فراتر از توان دارد. به نظر می‌رسد جامعه‌ی حسابداران رسمی تصویری از مشکلات حسابداران رسمی ندارد و در چنبره‌ی ضوابط مربوط و نامربوط تحمیل شده از سیستم بوروکراتیک دولتی است. اشاره کردم که حتی در مکاتبات مربوط به مطالبات مالی و غیرمالی نشانی از همدلی و همدردی مشاهده نمی‌شود. نگاهی بیندازیم بر سه نامی اخیر جامعه (مربوط به پایش کیفیت، کنترل وضعیت و مطالبه‌ی حق عضویت‌ها)؛ آیا در این مکاتبات نشانه‌ای از اوضاع «نه جنگ - نه صلح» کشور دیده می‌شود؟ به نظر من جامعه نه در عمل می‌خواهد و نه می‌تواند نقشی در زمینه‌های مدنظر ایفا کند. شورای عالی جامعه هم که منتخب اعضا است شیر بی‌پال‌ودمی است که گاه درگیر اختلافات داخلی خود می‌باشد.

کنند تا بتوانند تعهدات خود به استفاده کنندگان از خدمات حرفه‌ای را انجام دهند و طبیعی است که در این برهه‌ی خاص نتوانند به شایستگی پذیرای اعضای گروه بررسی‌کننده‌ی کیفیت وضعیت مؤسسات باشند. خوشبختانه ارکان محترم جامعه نیز با درک این موضوع و احتمالاً در هماهنگی با سایر دستگاه‌های ذی‌ربط فرصت مناسبی را در اختیار مؤسسات حسابرسی قرار داده‌اند که قطعاً در حفظ آرامش مؤسسات و ایفای تعهدات قراردادی آن‌ها به مشتریان مؤثر خواهد بود.

◀ علی محمد رفتی:

بخش بزرگی از جامعه را مؤسسات کوچک و غیر معتمد بورس تشکیل می‌دهد. مؤسسات حسابرسی باید اصول و ضوابط حرفه‌ای، استانداردهای کنترل کیفیت را رعایت و خدمات خود را با کیفیت و کارایی و اثربخشی انجام دهند و شرکای مؤسسه باید تمام‌وقت در مؤسسه اشتغال داشته باشند. همه‌ی این‌ها مستلزم صرف هزینه و به‌کارگیری فناوری‌های جدید است. متأسفانه برنامه‌ریزی‌های آموزشی گسترده و مناسبی در سطح جامعه و به صورت همه‌گیر وجود ندارد، روش‌های نوین حسابرسی مبتنی کامپیوتر و نرم‌افزارهای نوین در همه‌ی مؤسسات وجود ندارد و غالب رسیدگی‌ها تقریباً کماکان به شیوه‌ی سنتی انجام می‌شود. در صورت اتکا به فناوری‌های جدید قادر خواهیم بود به کاهش هزینه‌ها دست یابیم. طبعاً جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران فاقد امکاناتی برای یاری‌رسانی به مؤسسات حسابرس در شرایط بحران‌ها و ریسک‌های سیستمی است، اما فراتر از شرایط بحرانی کنونی با آموزش به کارکنان مؤسسات در استفاده از فناوری‌های نو در درازمدت می‌تواند پیش‌تری کمک ساختاری را به مؤسسات کند.

◀ حامد سیار:

جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران، به‌عنوان یک نهاد نظارتی، باید با نظارت دقیق بر عملکرد مؤسسات، به یاری‌رسانی به آن‌ها بپردازد. همچنین، با ایجاد بستری برای تبادل تجربیات، می‌تواند به ارتقای کیفیت خدمات و حفظ اعتبار حرفه کمک کند. شکل حرفه‌ی حسابرسی و حفظ اعتبار حرفه با حمایت از اعضای خود در برابر فشارهای احتمالی، ترویج فرهنگ پاسخ‌گویی و رعایت اخلاق حرفه‌ای، و پیگیری مطالبات قانونی و صنفی، به تداوم فعالیت مؤسسات حسابرسی در شرایط کنونی یاری مؤثر بکند. ایجاد همبستگی در میان حسابرسی و دفاع از منافع مشروع آن‌ها، از جمله اقداماتی است که می‌تواند به حفظ ثبات و پویایی این حوزه یاری رساند.

جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران باید تلاش کند تا چارچوب‌های قانونی و مقرراتی حمایتی لازم را برای مؤسسات حسابرسی فراهم آورد و از هرگونه اقدامی که موجب تضعیف

۵

چه انتظاراتی از نهادهای حاکمیتی دارید؟ با توجه به این که شرایط کنونی تمامی بخش‌های اقتصادی و بنگاه‌ها و خانوارها را تحت تأثیر قرار می‌دهد و به تبع آن سیاست‌گذاران اقتصادی نیز اولویت‌ها را بر مبنای اهداف کلان تعیین می‌کنند، طرح کدام درخواست‌ها در شرایط کنونی بیشترین اولویت را از نظر مؤسسات حسابرسی دارد؟

◀ سید امیرحسین ابطی نائینی:

بیش از هر چیز، امیدوارم سایه‌ی جنگ برای همیشه از



محمد تقی رضائی:

انتظار مؤسسات حسابرسی از حاکمیت، متفاوت از انتظار صاحبان سایر کسب و کارها نیست. تسهیل شرایط پرداخت حق بیمه‌ی تأمین اجتماعی، مالیات عملکرد، افزایش اختیارات مدیران ذی‌ربط سازمان مالیاتی در تقسیط و استمهال بدهی‌ها، رفع محدودیت‌های اینترنت و تسهیل در پرداخت تسهیلات و استمهال بدهی‌های بانکی از حداقل انتظاراتی است که صاحبان کسب و کارها از حاکمیت دارند. اما این واقعیت را هم نمی‌توان نادیده گرفت که دولت شدیداً در تنگنای مالی قرار دارد. سازمان تأمین اجتماعی در ایفای تعهدات خود با مشکلات جدی روبه‌روست و در چنین شرایطی میان آنچه از سوی حاکمیت بیان می‌شود، با آنچه در عمل اتفاق می‌افتد فاصله‌ی زیادی وجود دارد.

با توجه به شناختی که از بضاعت دولت داریم، نمی‌توانم درخواست مشخصی را مطرح کنم چرا که تقریباً اطمینان دارم حاکمیت حتی اگر بخواهد هم نمی‌تواند کاری انجام دهد. تنها کاری که احتمالاً قابل انجام است، افزایش مهلت مناسب برای ارائه‌ی اظهارنامه‌های مالیاتی و تقسیط مطالبات دولت و معافیت کامل مزایای غیرنقدی پرداختی به کارکنان، مبالغ پرداختی به‌عنوان پاداش و بهره‌وری به کارکنان از شمولیت بیمه و مالیات حقوق است.

کشور رخت بریندد و از این پس، شاهد اتفاق‌های خوب در این سرزمین باشیم. شرکای مؤسسات حسابرسی و مدیران و کارکنان آن‌ها، همچون آحاد مردم، از نهادهای حاکمیتی انتظار دارند که به اجرای وظایف قانونی خود متعهد باشند و با هرگونه تخلف و فساد اداری برخورد کنند.

در شرایط حاضر، ادامه‌ی جنگ یا توقف آن آینده‌ی پرابهامی را رقم زده است. با وجود این، درخواست‌های مؤسسات حسابرسی از حاکمیت و سیاست‌گذاران اقتصادی بهتر است متمرکز بر دوره‌ی پس‌جنگ باشد؛ زیرا شرایط کنونی به احتمال زیاد گذراست و در کوتاه‌مدت پایان می‌یابد. دوره‌ی پس‌جنگ، در نگاهی خوش‌بینانه می‌تواند سرآغاز تحول‌های بنیادین در اقتصاد کشور بوده و با اتصال اقتصاد ملی به اقتصاد جهانی و جلب همکاری مؤسسات حسابرسی خارجی در آینده، جبران عقب‌ماندگی حرفه‌ی حسابرسی در به‌کارگیری رویه‌های اجرایی و فناوری‌های نوین میسر خواهد بود. افزایش ضریب نفوذ حسابرسی در کشور و بهره‌مندی مطلوب از ظرفیت حرفه‌ی حسابرسی، یکی از درخواست‌های مهم مؤسسات حسابرسی از حاکمیت و سیاست‌گذاران اقتصادی است که می‌تواند به ارتقای شفافیت و پاسخ‌گویی در بخش‌های عمومی و خصوصی و نیز به بهبود محیط کسب و کار و تخصیص بهینه‌ی منابع در اقتصاد کمک نماید.



◀ حامد سیار:

مؤسسات حسابرسي از نهادهاي حاکميتي انتظار دارند که در شرايط اقتصادي کنوني، با توجه به تأثيرات گسترده بر بخش‌هاي اقتصادي، بنگاه‌ها و خانوارها، سياست‌گذاري‌هاي اقتصادي را بر مبنای اهداف کلان و با در نظر گرفتن اولويت‌هاي زير تعيين کنند:

۱) ثبات اقتصادي و کنترل تورم: ايجاد ثبات در قيمت‌ها و کنترل نرخ تورم از طريق سياست‌هاي پولی و مالی منسجم، اولويت اصلي است. اين امر به بنگاه‌ها و خانوارها کمک می‌کند تا با اطمینان بیشتری برنامه‌ريزی کنند.

۲) اصلاحات ساختاری و بهبود محیط کسب‌وکار: حذف موانع و تسهیل فرایندهای اداری و قانونی برای راه‌اندازی و فعالیت کسب‌وکارها، شفافیت بیشتر در قوانین و مقررات، و حمایت از رقابت سالم، از دیگر انتظارات مهم است.

۳) حمایت از مشاغل و تولیدکنندگان داخلی: در نظر گرفتن تدابیري برای حمایت از تولیدکنندگان داخلی، تسهیل دسترسی به منابع مالی و اعتباری، و ايجاد اشتغال پایدار، به‌ویژه در شرايط رکود اقتصادي، حیاتي است.

۴) شفافیت و پاسخ‌گویی: افزایش شفافیت در عملکرد نهادهاي دولتي و اقتصادي، دسترسی آسان به اطلاعات مالی و اقتصادي، و برقراری سازوکارهاي قوی پاسخ‌گویی، اعتماد عمومي را افزایش

◀ علی محمد رفعتی:

با توجه به این که بزرگ‌ترین استفاده‌کننده‌ی گزارش‌هاي حسابرسي، سازمان امور مالیاتی و بانک‌ها و نهادهاي دولتي هستند، برای مرتفع کردن چالش‌هاي موجود از جمله عدم مطابقت قوانین و استانداردها می‌بایستی کمیته‌اي بين وزارت امور اقتصادي و دارایی و جامعه‌ي حسابداران رسمي تشکیل شود. همچنین محدودیت‌هاي ذاتي حسابرسي از قبیل جعل و تبانی و قضاوت مستلزم ریسک و خطر است که می‌بایستی ضوابط سخت تری نسبت به انتخاب حسابدار رسمي توسط هیأت تشخیص صلاحیت ايجاد شود و از عضویت بدون آزمون مدیران دولتي در جامعه و هر گونه رانت دیگری در این خصوص اجتناب گردد. مضاف بر این، بازوی نظارتی دولت در جامعه‌ي حسابداران رسمي هیأت عالی نظارت است، لذا این هیأت نقش تعیین‌کننده‌اي در سالم‌سازی روند اجرایی مبتنی بر کیفیت در مؤسسات حسابرسي دارد. اگرچه بنابه مشاهدات اخیراً این روند رو به اصلاح بوده و حائز استقلال بیشتری است، لیکن پارامترهاي موجود در رسیدگی پرونده‌هاي حسابرسي تنظیم‌شده توسط واحد کنترل کیفیت جامعه غالباً شکلی و ظاهري است و محتوای گزارش کم‌تر در نظر گرفته می‌شود.

می‌دهد و به بهبود تصمیم‌گیری‌ها کمک می‌کند.

◀ منصور شمس احمدی:

اگر واقع‌بینانه به مسائل نگاه کنیم، در شرایطی که دولت با درخواست‌های بسیاری از طرف مردم و نهادهای خصوصی مواجه است، مؤسسات حسابرسی قطعاً در اولویت‌های نهادهای حاکمیتی قرار ندارند. هم‌حرفه‌ای‌های عزیز درخواست‌هایی را از جامعه‌ی حسابداران رسمی کرده‌اند که به‌نوبه‌ی خود توسط جامعه در حال بررسی است.

◀ محمدجواد صفار سفلائی:

در این خصوص پاسخ من کم‌وبیش و در سطحی دیگر مشابه سؤال قبلی است. تنها می‌توان امیدوار بود، ولو آن‌که این امید در حد سرسوزنی باشد.

۶

برای این که شرایط کنونی به «کیفیت حسابرسی» و جایگاه مؤسسات حسابرسی بخش خصوصی در مجموعه‌ی نظام حسابرسی کشور تأثیر ناگواری نگذارد چه راهکارهایی را باید دنبال کرد؟

◀ سید امیر حسین ابطحی نائینی:

ادامه‌دار شدن جنگ، کارهای حسابرسی را تحت تأثیر قرار می‌دهد و به علت محدودیت‌هایی که ایجاد می‌کند، موجب طولانی شدن اجرای کارها و افزایش ساعات مصرفی می‌شود؛ اما این موضوع نباید به کاهش کیفیت حسابرسی منجر شود. پایبندی شرکا و مدیران مؤسسات حسابرسی به اصول و ضوابط حرفه‌ای در انجام کارها، مهم‌ترین عامل در حفظ و ارتقای کیفیت ارائه‌ی خدمات اطمینان‌بخشی و جایگاه حرفه‌ای این مؤسسات در نظام حسابرسی کشور محسوب می‌شود. افزون بر این، عوامل تأثیرگذار دیگری نیز هستند که در کیفیت ارائه‌ی خدمات حرفه‌ای دخالت دارند. یکی از این عوامل، نظارت حرفه‌ای اثربخش با نگرش کنترل کیفیت به رویکرد محتوایی است که می‌تواند به شیوه‌ی نو و متفاوت از گذشته، با پایش مستمر کارها و گزارش‌های حسابرسی و سایر خدمات اطمینان‌بخشی، انجام شود. دیگر عامل تأثیرگذار در این باره، تمدید مهلت‌های زمانی مربوط به تسلیم اظهارنامه‌های مالیاتی

و ارائه‌ی صورت‌های مالی حسابرسی شده‌ی شرکت‌های بورسی و واحدهای فرعی آن‌ها و نهادهای مالی است که در شرایط کنونی می‌تواند از فشارهای وارده‌ی ناشی از ضرب‌الاجل‌های مقرر به گروه‌های کاری حسابرسی کاسته و مانع کاهش کیفیت حسابرسی شود.

◀ محمدتقی رضائی:

خواه‌ناخواه شرایط کنونی بر کیفیت خدمات حسابرسی اثر خواهد گذاشت. عدم امکان بهره‌برداری مناسب از ابزار و نرم‌افزارهای مورد استفاده، قیمت‌های سرسام‌آور لوازم و تجهیزات مورد نیاز از قبیل کامپیوتر، لپ‌تاپ و...، ترس و واکنش همکاران، عدم امکان حضور در شمارش پایان سال موجودی‌ها، کاهش ساعات استفاده از سامانه‌ها، سرعت پایین اینترنت و افزایش ریسک حساب‌آرایی از جمله مواردی هستند که می‌توانند بر کیفیت خدمات حسابرسی اثر گذارند. اما این که چه راهکارهایی را باید اتخاذ کنیم که از این موضوع کم‌ترین اثر را بپذیریم، نکته‌ی مهمی است که مؤسسات حسابرسی به آن باید توجه کنند. اقدامات ایمن‌ساز و چگونگی مواجهه و برخورد با این چالش‌ها، میزات تأثیر این موارد بر کیفیت خدمات حسابرسی را رقم می‌زند.

به نظر فارغ از این که بسیاری از عوامل مذکور به مؤسسات حسابرسی از بیرون تحمیل و خارج از کنترل مؤسسات است، شناخت کامل این عوامل، ارزیابی میزان تأثیر آن‌ها و تهیه‌ی برنامه‌ی مناسب برای چگونگی مواجهه و مدیریت ریسک‌ها می‌تواند آثار منفی این ریسک‌ها را بر کیفیت حسابرسی و جایگاه مؤسسات حسابرسی کاهش دهد.

در این میان، قطعاً توجه به نیروی انسانی شاغل در مؤسسه و ایجاد وفای و همدلی در مؤسسه نیز یکی از راهکارهایی است که می‌تواند این آسیب‌ها را به حداقل برساند.

◀ علی محمد رفعتی:

جنگ و خشونت در جامعه آثار مخرب خود را به دنبال دارد که همه‌گیر است و حسابرسان و حسابداران نیز به‌عنوان بخشی از جامعه از این موضوع متأثر خواهند بود. مدیران اجرایی دولت بایستی با در نظر گرفتن شرایط موجود و تمدید مهلت‌های قانونی و بستر لازم برای دسترسی آسان به اینترنت تسهیلات لازم را برای انجام فرایند حسابرسی ایجاد کنند تا بتوان فارغ از اضطراب و ایجاد آرامش در همکاران از این مسیر سخت عبور کرد. گرچه در حال حاضر بایستی به آینده امید بست.

◀ حامد سیار:

برای جلوگیری از تأثیر نامطلوب شرایط کنونی بر «کیفیت



برای افزایش کارایی و دقت.

◀ منصور شمس احمدی:

در شرایط فعلی انتظار این است که ارکان جامعه هماهنگی‌های بیشتری با مؤسسات حسابرسی داشته باشند و اقدامات نظارتی خود را با توجه به شرایط موجود تعدیل کنند. به‌ویژه بازم تأکید می‌کنم که از جمله باید تهیه‌ی پرونده‌های الکترونیکی را به‌عنوان یک اصلاح ساختاری تشویق کنند. در بلندمدت حرفه‌ی حسابرسی انتظارات بسیاری از جامعه‌ی اقتصادی کشور دارد و امیدوارم با درایت مسئولان کشور بحران‌های کنونی حل‌وفصل شود.

◀ محمدجواد صفار سفلائی:

به نظر می‌رسد تصمیم‌گیران کلان هیچ‌گاه نقش بایسته‌ای برای حسابرسی، چه در بخش خصوصی و عمومی آن، قائل نبوده‌اند و موضوعات پاسخ‌خواهی و پاسخ‌گویی کم‌تر مطرح بوده است تا به تبع آن به دنبال ابزار تحقق‌اش، به‌عنوان مثال حسابرسی، باشند. بنابر این وضعیت فعلی و احتمالاً افت کیفیت مؤسسات حسابرسی دولتی و خصوصی تأثیر چندانی بر سیستم خسته و سردرگم حسابرسی نخواهد داشت. این‌گونه مبادا!

حسابرسی» و جایگاه مؤسسات حسابرسی بخش خصوصی، باید راهکارهای زیر را دنبال کرد:

(۱) تقویت استقلال حسابرسان: اطمینان از عدم تأثیرپذیری حسابرسان از مدیریت شرکت‌ها و سایر ذی‌نفعان از طریق اصلاح قوانین و مقررات، افزایش نظارت حرفه‌ای و ترویج فرهنگ پاسخ‌گویی.

(۲) ارتقای دانش و مهارت حسابرسان: برگزاری دوره‌های آموزشی مستمر و تخصصی برای حسابرسان، به‌ویژه در زمینه‌های نوظهور مانند ریسک‌های سایبری، فناوری‌های نوین و استانداردهای بین‌المللی حسابرسی، برای به‌روز نگه داشتن اطلاعات و توانمندی‌های آن‌ها.

(۳) افزایش شفافیت و دسترسی به اطلاعات: تسهیل دسترسی حسابرسان به اطلاعات لازم و دقیق شرکت‌ها و همچنین شفاف‌سازی فرآیندهای حسابرسی به منظور افزایش اعتماد عمومی به گزارش‌های حسابرسی.

(۴) حمایت قانونی و نظارتی: ایجاد سازوکارهای حمایتی مؤثر از سوی نهادهای نظارتی و قانونی برای مؤسسات حسابرسی بخش خصوصی، و برخورد قاطع با تخلفات و سوءاستفاده‌ها.

(۵) توسعه‌ی فناوری و نوآوری: تشویق مؤسسات حسابرسی به استفاده از ابزارها و فناوری‌های نوین در فرآیندهای حسابرسی، مانند هوش مصنوعی و تحلیل داده‌های بزرگ،

پارادایم اصلاح «اساس» نامه‌ی جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران گفت هر مردی که باشد بدگمان نشود او راست را با صد نشان

سیدمحمد علوی

متعال رفتگان را رحمت و حاضران را محفوظ نماید. جامعه قهرآز پدران خود منفک و فرزندخوانده‌ی وزارت امور اقتصادی و دارایی شد و این نهاد نیز با فرزندان تنی فراوان، از جمله سازمان حسابرسی، کی فرصت، اولویت و دغدغه داشت تا به فرزندخوانده برسد؟ میزان وابستگی امور جاری جامعه به وزیر امور اقتصادی دارایی در اساسنامه‌ی اولیه ۲۸ عنوان بوده که در آن فضای دولت پدرسالار قابل هضم است. لیکن با (۱۵) فقره اصلاح صورت گرفته تا نون طی ۲۵ سال این موارد به تدریج به ۴۰ عنوان رسیده است که نیازمند تأیید و تنفیذ وزیر امور اقتصادی و دارایی است. جالب است که میزان وابستگی سازمان حسابرسی به وزیر امور اقتصادی و دارایی، وفق اساسنامه‌ی آن، در ۶ موضوع است. معنی لغوی «اصلاح»، بهبود بخشیدن، رفع عیب و نقص و درست کردن عنوان شده و در مقابل «افساد» به معنی خراب کردن، بهم ریختن و اخلال امور قرار دارد. در آخرین ماده‌ی اساسنامه طرق «اصلاح» آن، الف: به پیشنهاد شورای عالی جامعه، تأیید وزیر امور اقتصادی و دارایی و تصویب هیأت وزیران یا ب: با پیشنهاد وزیر امور اقتصادی و دارایی و تصویب هیأت وزیران، تعیین شده است. در این زمینه، شأن نزول و ماهیت و مفاد هریک از اصلاحیه‌ها را مورد واکاوی قرار می‌دهیم.

مفاد اساسنامه‌ی جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران در اجرای تبصره‌ی (۲) قانون استفاده از خدمات تخصصی و حرفه‌ای حسابداران ذیصلاح به‌عنوان حسابدار رسمی مصوب سال ۱۳۷۲ با قید و تأکید بر غیر دولتی و شخصیت مستقل آن توسط هیأت مؤسس ده نفره منتخب مورخ ۱۳۷۴/۰۸/۲۰ وزیر امور اقتصادی و دارایی تدوین شد. این هیأت مشتمل بر دو تن از معاونین وزیر امور اقتصادی و دارایی با پیشنهاد اشتغال در شرکت سهامی حسابرسی، مدیر عامل سازمان حسابرسی، رئیس هیأت عالی نظارت سازمان حسابرسی، رئیس هیأت عالی نظارت سابق سازمان حسابرسی، یک عضو هیأت عامل سازمان حسابرسی، رئیس دیوان محاسبات کشور، دوتن از مدیران عامل سابق شرکت سهامی حسابرسی، یک نفر صاحب‌نظر اقتصادی شاغل در دولت و یک نفر مدیر عامل مؤسسه‌ی حسابرسی خصوصی، در زمان انتخاب، بود. این اساسنامه که در تاریخ ۳۰ مهرماه ۱۳۷۵ تهیه شده بود با پیشنهاد وزیر امور اقتصادی و دارایی در تاریخ ۲۸ شهریور ۱۳۷۸ به تصویب هیأت وزیران می‌رسد. بنیان‌گذاران و پدران جامعه به قول ابوالفضل بیهقی همه صعب‌مرد بوده‌اند که در وصف آن می‌گوید مقام می‌رود، صاحب‌مقام می‌رود ولی صعب‌مرد جاه‌اش می‌ماند. خداوند

ردیف	عنوان اصلاحیه	تاریخ تصویب	مفاد اصلاحیه
۰	تصویب اساسنامه	۱۳۷۸/۰۶/۲۸	
۱	الحاق تبصره به مادهی (۱)	۱۳۷۹/۰۳/۱۸	تبصره: خدمات سه‌گانه (مشاوره‌ی مدیریت مالی - طراحی و پیاده‌سازی سیستم مالی - خدمات مالی و حسابداری و مالیاتی) و نیز موارد تبصره‌ی بند (ت) این ماده (سایر خدمات با تصویب شورای عالی) برای تنظیم امور حرفه‌ی حسابداری و حسابرسی است و مشمول موارد استفاده‌ی دولت از خدمات اشخاص تحت عنوان حسابدار رسمی موضوع این قانون نمی‌باشد. ضمناً حسابدار رسمی نمی‌تواند به‌طور همزمان هیچ‌یک از خدمات سه‌گانه را به اشخاص حقیقی و حقوقی که مسئولیت حسابداری رسمی موضوع قانون را در آن بر عهده دارد انجام دهد.
۲	الحاق تبصره‌ی (۲) به مادهی (۲۵)	۱۳۸۰/۰۵/۱۴	تبصره‌ی ۲- شرط مالکیت خصوصی شرکا، استثنائاً در مورد حسابرسی مفیدراهبر مشروط به رعایت کلیه‌ی ضوابط دیگر و انجام امور حرفه‌ای از طریق حسابداران رسمی اعمال نخواهد شد.
۳	اصلاح بند (ث) مادهی (۱)	۱۳۸۱/۰۷/۰۷	عبارت (به استثنای تدریس پاره‌وقت در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی) به عبارت (به استثنای اعضای هیأت علمی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی و سایر مشاغل آموزشی با رعایت مقررات استخدامی مربوط) تغییر یافت.
۴	اصلاح تبصره‌ی مادهی (۱۵)	۱۳۸۲/۱۱/۰۱	تبصره - رئیس و اعضای هیأت عالی نظارت تا تعیین اعضای جدید به انجام وظیفه ادامه می‌دهند.
۵	اصلاح تبصره‌ی (۲) مادهی (۲۵)	۱۳۸۵/۰۸/۰۳	بعد از عبارت «مفیدراهبر» عبارت و «مؤسسه‌ی حسابرسی متین محاسب نوین» اضافه می‌شود.
۶	اصلاحات و الحاقات مختلف طی (۴۱) بند و افزایش تعداد مواد به ۶۶ ماده و اصلاح بسیاری مواد و تبصره‌ها.	۱۳۹۰/۰۴/۰۵	اهم آن شامل اضافه‌شدن ارزیابی سهام و داوری مالی به موضوع فعالیت مؤسسات حسابرسی، تعیین رکن مجمع عمومی سالیانه، تفکیک اعضای شورای عالی به شاغل و غیر شاغل، سلب امکان عضویت در شورای عالی برای بیش از سه دوره، داشتن سه سال سابقه‌ی مدیریت حسابرسی جهت شراکت در مؤسسات حسابرسی، ممنوعیت واگذاری کار حسابرسی توسط مؤسسات حسابرسی به‌عنوان کار دست‌دوم و مجاز شدن واگذاری آن توسط سازمان حسابرسی، ارسال اطلاعات قراردادهای حسابرسی و گزارش‌های حسابرسی به جامعه و....
۷	الحاق تبصره‌ی (۳) به مادهی (۱۲) و الحاق مادهی (۳۷) مکرر	۱۳۹۰/۰۹/۱۳	پیش‌بینی برکناری اعضای هیأت مدیره توسط وزیر امور اقتصادی و دارایی طبق گزارش هیأت عالی نظارت و تعیین هیأت ویژه‌ی رسیدگی
۸	اصلاحیه	۱۳۹۰/۱۰/۲۶	دو مورد اصلاح ویرایشی
۹	الحاق تبصره‌ی (۱) به مادهی (۲۵)	۱۳۹۱/۱۰/۲۰	تبصره‌ی ۱ - فعالیت مؤسسات حسابرسی شامل ارائه‌ی خدمات یادشده در این ماده و ارزیابی سهام، سهم‌الشرکه و داوری مالی با رعایت قوانین و مقررات مربوط می‌باشد و انجام هرگونه فعالیت دیگر توسط آن‌ها ممنوع است.
۱۰	الحاق تبصره‌ی (۴) به مادهی (۳۷) مکرر	۱۳۹۲/۰۴/۳۰	تبصره‌ی ۴- مصوبات خلاف مقررات شورای عالی و هیأت‌مدیره، بنا به گزارش هیأت عالی نظارت و تأیید هیأت ویژه‌ی رسیدگی توسط وزیر امور اقتصادی و دارایی ابطال می‌شوند.
۱۱	اصلاح تبصره‌ی (۲) مادهی (۲۵)	۱۳۹۴/۰۴/۱۴	بعد از عبارت «مفیدراهبر» عبارت و «مؤسسه‌ی حسابرسی وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح» اضافه می‌شود.
۱۲	الحاق تبصره‌ی (۳) به مادهی (۲۵)	۱۳۹۷/۰۹/۲۵	تبصره‌ی ۳ - انجام فعالیت کارشناس رسمی دادگستری در رشته‌ی مرتبط در مورد اعضای جامعه که کارشناس رسمی دادگستری می‌باشند از محدودیت خدمت تمام‌وقت در مؤسسه‌ی حسابرسی موضوع صدر بند (۳) این ماده مستثنی می‌باشد.
۱۳	اصلاحات و الحاقات مختلف طی (۱۶) بند و اصلاح متن بسیاری از مواد و تبصره‌ها.	۱۴۰۲/۰۲/۲۴	اهم آن شامل انتقال کلیه‌ی وظایف نظارتی ارکان جامعه در زمینه‌ی کنترل کیفیت حسابرسی، از قبیل ساختارهای مربوط، تدوین و اصلاح مقررات ذی‌ربط، انتخاب اعضای کارگروه‌های تخصصی ذی‌ربط، گروه‌های بررسی‌کننده، اعضای هیأت‌های انتظامی، پرداخت حق‌الزحمه‌های مربوط، تعیین امتیاز کنترل کیفیت حسابرسی و رتبه‌بندی مؤسسات حسابرسی به هیأت عالی نظارت و حذف مادهی ۳۷ مکرر.
۱۴	اصلاحیه	۱۴۰۲/۰۲/۲۴	اصلاح یک مورد از قلم افتادگی اصلاحیه‌ی قبلی
۱۵	اصلاحیه	۱۴۰۴/۰۵/۱۲	چهار مورد اصلاح ویرایشی



۱- پیرو انتشار و ابلاغ اساسنامه‌ی جامعه، مجلس شورای اسلامی (هیأت بررسی و تطبیق مصوبات دولت با قوانین) بابت توسعه‌ی خدمات مغایر قانون ماده واحده، درخواست اصلاح آن را می‌نماید. نظر به این که در ماده واحده صرفاً حسابرسی و بازرسی قانونی به‌عنوان خدمات قابل ارائه توسط حسابداران رسمی مصوب شده است. بنابراین مجلس از هیأت وزیران درخواست نموده که خدمات تخصصی و حرفه‌ای خارج از مفاد ماده واحده (مشاوره‌ی مدیریت مالی، طراحی و پیاده سازی سیستم مالی، خدمات مالی و حسابداری و مالیاتی) اولاً در ماده واحده پیش‌بینی نشده، ثانیاً ارائه‌ی این خدمات همراه با حسابرسی و بازرسی قانونی تضاد منافع ایجاد می‌کند. لذا این خدمات باید در اساسنامه از موضوع فعالیت حسابداران رسمی حذف شود. بنابراین با تدبیر وزارت امور اقتصادی و دارایی با الحاق مفاد این تبصره به ماده‌ی (۱) ایراد مجلس شورای اسلامی مرتفع شده است.

۲- نظر به تأسیس و فعالیت مؤسسه‌ی حسابرسی مفیدراهبر از تاریخ ۱۳۷۱/۱۰/۱۶ از سوی معاونت نظارت و حسابرسی، تداوم فعالیت آن با مفاد ماده‌ی ۲۴ اساسنامه‌ی جامعه در تعارض بود. لذا با مساعدت یکی از وزرای دولت اصلاحات که خود معاون پیشین نظارت و حسابرسی و از بنیانگذاران مؤسسه‌ی حسابرسی مفیدراهبر بود، با تصویب استثنا در این زمینه و عدول از مفاد اساسنامه امکان تداوم فعالیت آن با همان ساختار سابق، میسر شد. در بررسی سوابق، پیشنهاد وزیر امور اقتصادی و دارایی در این زمینه ملاحظه نشد. به‌نظر می‌رسد به‌صورت مستقیم در هیأت وزیران و بدون رعایت مفاد ماده‌ی (۶۴) اساسنامه که طرق اصلاح را بیان می‌کند، تصویب شده است. همچنین باید گفت که این موضوع اولین خشت کج معمار نیست بلکه اولین خشت کج، فعالیت سازمان حسابرسی در اجرای مفاد تبصره‌ی (۵) قانون ماده واحده است که خارج از قلمرو حسابداران رسمی نهاده شده و منجر به آپارتاید و دیوار کجی در حرفه‌ی حسابرسی شده که گویا تا ثریا بالا خواهد رفت.

۳- استثنای قائل‌شده در تعریف حسابداران رسمی شاغل در مفاد بند (ث) ماده (۱) اساسنامه صرفاً تدریس پاره‌وقت در دانشگاه‌ها بود. در صورتی که بسیاری از شرکای مؤسسات حسابرسی عضو هیأت علمی دانشگاه بودند و جهت تطبیق وضعیت خود با مقررات جدید یا باید از دانشگاه استعفا می‌دادند یا باید قید شراکت و اشتغال در مؤسسات حسابرسی را می‌زدند. بنابراین با توجه به استثنای مشاغل آموزشی در قانون اساسی و قانون ممنوعیت تصدی بیش از یک شغل در این زمینه، جهت استفاده از ظرفیت اعضای هیأت علمی در مؤسسات حسابرسی، این اصلاحیه با پیشنهاد وزیر امور اقتصادی و دارایی مصوب شد. بررسی صورتجلسات شورای

عالی بیانگر آن است که شورای عالی دوره‌ی اول با اعطای هرگونه امتیاز و استثنای خاص در این زمینه مخالف بوده و پس از اطلاع از پیشنهاد مورخ ۱۳۸۱/۰۴/۱۹ وزیر امور اقتصادی و دارایی به هیأت وزیران مخالفت خود را ابراز می‌نماید، لیکن توجهی به آن صورت نمی‌گیرد.

۴- در مفاد تبصره‌ی ماده‌ی (۱۵) نحوه‌ی فعالیت رئیس هیأت عالی نظارت به‌صورت تمام‌وقت تعیین شده بود و نحوه‌ی فعالیت سایر اعضای هیأت عالی نظارت مسکوت بود. بنابراین در عمل رئیس هیأت عالی نظارت به جهت صراحت مقرر به‌صورت موظف فعالیت می‌کرد و سایر اعضای هیأت عالی نظارت به‌صورت غیر موظف فعالیت می‌کردند. با توجه به استعفای اولین رئیس هیأت عالی نظارت و شرط رئیس جدید هیأت عالی نظارت جهت فعالیت غیرموظف، لذا اساسنامه از این بابت مورد اصلاح قرار گرفت و کلمه‌ی به‌صورت موظف از مفاد این تبصره حذف شد. قابل ذکر است که سومین

محاسب نوین مورخ ۱۳۸۵/۰۳/۰۸ می‌نماید و درخواست استفاده از استثنای مربوط با پیشنهاد وزیر امور اقتصادی و دارایی مورخ ۱۳۸۵/۰۸/۰۳ به تصویب هیأت وزیران می‌رسد.

۶- شورای عالی دوره‌ی اول مفاد اساسنامه را در راستای ماده واحده و با نظر خواهی از اعضای جامعه اصلاح و مورخ ۱۳۸۳/۰۲/۲۳ تصویب و پیشنهاد مربوط را به وزارت امور اقتصادی و دارایی ارسال می‌کند. پس از شروع فعالیت شورای عالی دوره‌ی دوم از شهریور ۱۳۸۳ این اصلاحات از وزارت امور اقتصادی و دارایی پس گرفته می‌شود و مورد بررسی مجدد قرار می‌گیرد و در تاریخ ۱۳۸۵/۰۴/۱۴ تصویب و به وزارت امور اقتصادی و دارایی ارسال می‌شود، لیکن این پیشنهادها مسکوت می‌ماند و پس از استقرار هیأت عالی نظارت موظف از شهریور ۱۳۸۶ در وزارت امور اقتصادی و دارایی و با محوریت این هیأت بر مبنای عمدتاً بازخورد نحوه‌ی تعاملات و تمایلات و رفع خلاءها و چالش‌های پایش‌شده‌ی ایشان منجر به اصلاحاتی در ۴۱ بند شامل «الحاق ارزیابی سهام و داوری مالی به فهرست خدمات تخصصی و حرفه‌ای مؤسسات حسابرسی، تعیین رکن مجمع عمومی سالیانه‌ی اعضا، تفکیک اعضای شورای عالی به شاغل و غیر شاغل و انتخاب حداقل چهار نفر عضو غیر شاغل، سلب امکان عضویت در شورای عالی برای بیش از سه دوره، عدم امکان عزل دبیرکل و اعضای هیأت مدیره توسط شورای عالی بدون موافقت وزیر امور اقتصادی و دارایی، داشتن سه سال سابقه‌ی مدیریت حسابرسی جهت شراکت در مؤسسات حسابرسی، مجاز شدن واگذاری کار دست دوم به مؤسسات حسابرسی توسط سازمان حسابرسی و ممنوعیت آن برای مؤسسات حسابرسی، فعالیت اعضای هیأت عالی نظارت به صورت تمام‌وقت، امکان بررسی مستقل پرونده‌های حسابرسی مؤسسات حسابرسی توسط هیأت عالی نظارت، فعالیت کارشناسی رسمی دادگستری توسط اعضای شاغل منوط به ثبت درآمد و هزینه‌ی مربوط در دفاتر مؤسسه حسابرسی، ارسال اطلاعات قراردادهای حسابرسی و گزارش‌های حسابرسی ظرف یک هفته به جامعه، اطلاع‌رسانی نتایج کنترل کیفیت و کنترل وضعیت مؤسسات حسابرسی به صورت سالیانه در سایت جامعه، انتشار تنبیهات انتظامی اعضای جامعه در روزنامه‌ی کثیرالانتشار جامعه و اطلاع‌رسانی آن به افراد طرف قرارداد، سازمان بورس و سازمان مالیاتی، تهیه‌ی آیین‌نامه روش تعیین حق‌الزحمه‌ی حسابرسی» می‌گردد که با پیشنهاد مورخ ۱۳۸۹/۰۴/۰۸ وزیر امور اقتصادی و دارایی به تصویب هیأت وزیران می‌رسد.

از مهم‌ترین بخش‌های این اصلاحیه ایجاد محدودیت برای عضویت در شورای عالی بود. شورای عالی مهم‌ترین رکن جامعه و پشوران و ویتترین آن محسوب می‌شود. سلب حق کاندیدا شدن برای بیش از سه دوره جهت عضویت در شورای عالی با اصول و موازین متعدد حقوق الهی، بشری و اساسی در تعارض



دبیرکل جامعه از تاریخ ۱۳۸۳/۱۱/۲۸ لغایت ۱۳۸۶/۰۵/۱۰ فعالیت کرد و سپس بلافاصله به سمت رئیس هیأت عالی نظارت منصوب شدند. بر اساس پیشنهاد ستاد مبارزه با مفاسد اقتصادی به وزیر امور اقتصادی و دارایی مبنی بر فعالیت موظف هیأت عالی نظارت، ایشان و سایر اعضای هیأت عالی نظارت به صورت موظف منصوب شدند لیکن مفاد بند ذی‌ربط از بابت فعالیت موظف اعضای هیأت عالی نظارت مورخ ۱۳۹۰/۰۴/۰۵ به تصویب هیأت وزیران رسیده است. بنابراین هیأت عالی نظارت از شهریور ۱۳۸۰ لغایت شهریور ۱۳۸۶ تقریباً به صورت غیرموظف فعالیت کردند و سپس به صورت موظف درآمدند. بنابراین دو دوره (هر کدام سه‌ساله) از فعالیت‌های جامعه بدون حضور هیأت عالی نظارت تمام‌وقت صورت گرفته است.

۵- پیرو استثنای قائل‌شده برای مؤسسه‌ی حسابرسی مفیدراهبر بابت عدول از شرط مالکیت خصوصی شرکای آن، سازمان دیگری اقدام به تأسیس مؤسسه‌ی حسابرسی متین

کامل قرار دارد. با این اصلاحیه‌ی عامدانه و نیز با اقدامات غیرمستقیم جامعه را از سرمایه‌ها و ظرفیت‌های بی‌بدیل و حق تعیین سرنوشت خود محروم ساختند و سرنوشت آن را با رویکرد قیم‌مآبانه‌ی خود تغییر دادند. آیا این اصلاح در راستای تقویت بنیان و اساس جامعه بوده است؟ یا تضعیف و محروم‌سازی از سرمایه‌ی انسانی؟ نسل‌کشی مدیران؟ البته که تاریخ جای حدس و گمان نیست.

۷- پیرو افشای فساد مالی هلدینگ سرمایه‌گذاری امیرمنصور آریا در مرداد سال ۱۳۹۰، موسوم به فساد ۳۰۰۰ میلیاردی تعدادی از مؤسسات حسابرسی بازرس و حسابرس شرکت مادر و شرکت‌های فرعی آن بودند. چون همیشه به‌جای برخورد با فساد با فاسد برخورد می‌شود و به‌جای برخورد با آمران و عاملان معمولاً با قربانیان برخورد می‌شود. سروصداها بلند شد که پس حسابرسان کجا بودند؟ حسابرس دولتی گفت: ما در نامه‌ی مدیریت نوشتیم و از آنجا که همیشه دیواری کوتاه‌تر از بخش خصوصی وجود ندارد در نتیجه فقط با حسابرس بخش خصوص بی‌پناه برخورد شد! در ستاد مبارزه با مفاسد اقتصادی مقرر شد به‌جای ساختارهای مرسوم جامعه، ساختاری ایجاد شود که وزارت امور اقتصادی و دارایی را سبقت‌بند بدون طی تشریفات مربوط به موضوعات مطروحه ورود و اقدامات مقتضی را اعمال نماید. بنابراین در نهایت این‌گونه شد که هیأت وزیران در جلسه‌ی مورخ ۱۳۹۰/۰۹/۱۳ بنا به پیشنهاد مورخ ۱۳۹۰/۸/۲۹ وزیر امور اقتصادی و دارایی، متن زیر را به‌عنوان تبصره (۳) به ماده (۱۲) الحاق نمود: «چنانچه بر اساس گزارش هیأت عالی نظارت هر یک از اعضای هیأت مدیره در انجام وظایف مقرر در این اساسنامه و آیین‌نامه‌های مربوط قصور و یا تخلف نماید، وزیر امور اقتصادی و دارایی می‌تواند لزوم برکناری عضو مذکور از عضویت هیأت مدیره‌ی جامعه را به رییس شورای عالی اعلام دارد. شورای یادشده موظف است در اسرع وقت (حداکثر دو هفته) نسبت به تعیین جانشین وی طبق شرایط مقرر در این اساسنامه اقدام کند. عضویت شخص مورد نظر در هیأت مدیره جامعه پس از انقضای مدت یادشده لغو شده تلقی می‌گردد» هم‌چنین متن زیر به‌عنوان ماده‌ی (۳۷) مکرر به اساسنامه اضافه می‌شود: «وزیر امور اقتصادی و دارایی مجاز است در مواردی که مقتضی بداند تخلفات انتظامی (حرفه‌ای) و مالیاتی کلیه‌ی اعضای جامعه از جمله اعضای شورای عالی جامعه را به هیأت ویژه‌ی رسیدگی با ترکیب زیر ارجاع نماید:

۱ - رییس هیأت عالی نظارت (رییس هیأت).

۲ - یک نفر متخصص در امور مالی و محاسباتی به انتخاب وزیر امور اقتصادی و دارایی.

۳ - یک نفر متخصص در رشته‌ی حقوق مالی به انتخاب وزیر دادگستری.

هیأت یادشده به تخلفات اعضای جامعه‌ی مذکور، اعم از مؤسسه‌ی حسابرسی، حسابدار رسمی شریک یا شاغل در مؤسسه‌ی حسابرسی، حسابدار رسمی شاغل انفرادی و حسابدار رسمی غیرشاغل رسیدگی و رأی قطعی و نهایی را متناسب با تخلف انجام‌شده به شرح تنبیه‌های انضباطی شش‌گانه‌ی مقرر در ماده‌ی (۳۶) این اساسنامه صادر می‌نماید. رأی صادره در مورد تنبیه‌های انضباطی ردیف‌های (۵) و (۶) ماده‌ی (۳۶) مذکور پس از موافقت وزیر امور اقتصادی و دارایی قابل‌اجرا است. دستورالعمل نحوه‌ی رسیدگی هیأت رسیدگی، تعیین انواع تخلفات انتظامی و تنبیهات متناسب با آن و سایر موارد مربوط به پیشنهاد هیأت... یادشده به تصویب وزیران امور اقتصادی و دارایی و دادگستری می‌رسد. هیأت یادشده در وزارت امور اقتصادی و دارایی استقرار می‌یابد.»

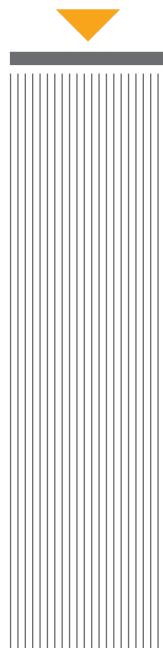
تبصره ۱ - در صورتی که به تشخیص هیأت ویژه‌ی رسیدگی موضوع این ماده بر اثر اقدام یا گزارش خلاف واقع حسابرس عضو جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران، حقوق عمومی تضییع شده باشد، موضوع توسط رییس هیأت یادشده همراه با مستندات مربوط برای اعلام به مرجع قضایی صلاحیت‌دار به وزارت امور اقتصادی و دارایی منعکس می‌شود.

تبصره ۲ - هیأت ویژه‌ی رسیدگی موضوع این ماده و همچنین هیأت‌های انتظامی موضوع مواد (۳۳) و (۳۴) این اساسنامه می‌توانند تنبیه‌های انضباطی شش‌گانه‌ی مذکور در ماده‌ی (۳۶) این اساسنامه را در مورد مؤسسه‌ی حسابرسی متخلف و شرکای مؤسسه‌ی حسابرسی که طبق بند (۴) ماده (۲۵) این اساسنامه در مقابل فعالیت‌های مؤسسه، مسئولیت تضامنی دارند، توأمأ اعمال نمایند.

در خصوص فساد مالی مزبور، جامعه کلیه‌ی وظایف مربوط را انجام داد و پرونده‌های حسابرسی مؤسسات مرتبط در همان ساختار هیأت‌های انتظامی بدوی و هیأت عالی انتظامی به جریان افتاد و اعمال مقررات شد و هیأت ویژه‌ی رسیدگی در این زمینه ورود نکردند. چون ساختار و فرایندهای هیأت مشکل حقوقی داشت و استیناف برای آن پیش‌بینی نشده بود و همانند ساختار دادگاه صحرایی به آن نگاه شده بود!

۸- متن مصوبه‌ی مورخ ۱۳۹۰/۰۹/۱۳ به دلیل از قلم افتادگی چند کلمه و ویرایش متنی مورخ ۱۳۹۰/۱۰/۲۶ مورد تصویب هیأت وزیران قرار گرفت.

۹- مفاد این اصلاحیه در پی اخطار مجلس شورای اسلامی (هیأت بررسی و تطبیق مصوبات دولت با قوانین) بابت توسعه‌ی خدمات مغایر قانون ماده واحده صورت گرفته است. پیرو مکاتبه و اعتراض شورای عالی کانون کارشناسان رسمی دادگستری (ذی‌نفع سنتی موضوع) به مجلس و هیأت دولت بابت الحاق خدمات ارزیابی سهام و دآوری مالی به فهرست خدمات تخصصی و حرفه‌ای حسابداران رسمی وفق

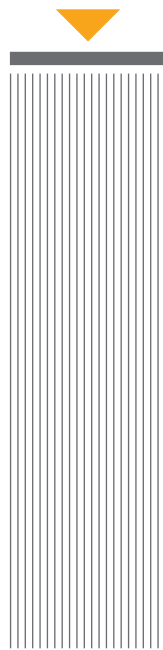


الحاقیه‌ی مورخ ۱۳۹۰/۰۴/۰۵، با تدبیر وزارت امور اقتصادی و دارایی خدمات مزبور از فهرست خدمات تخصصی و حرفه‌ای حسابداران رسمی حذف و به خدمات قابل‌ارائه‌ی مؤسسات حسابرسی الحاق و ایراد مجلس شورای اسلامی بدین‌وسیله مرتفع شده است.

الحاق تبصره‌ی (۱) به ماده‌ی (۲۵): فعالیت مؤسسات حسابرسی شامل ارائه‌ی خدمات یادشده در این ماده و ارزیابی سهام، سهم‌الشرکه و داور مالی با رعایت قوانین و مقررات مربوط می‌باشد و انجام هرگونه فعالیت دیگر توسط آن‌ها ممنوع است.

۱۰- پیرو ابلاغ اصلاحیه‌ی مورخ ۱۳۹۰/۰۴/۰۵ اساسنامه، شورای عالی دوره‌ی چهارم در جلسات مختلف نسبت به بررسی ابعاد حقوقی و تأثیرات اصلاحات صورت گرفته بر جامعه و مؤسسات حسابرسی اقدام نمود، چالشی‌ترین موضع آن نسبت به الحاق تبصره‌ی (۵) به ماده (۲۵) مبنی بر «انعقاد قرارداد واگذاری کار موضوع بند ۱ ماده (۱) این اساسنامه به صورت دست دوم توسط مؤسسات حسابرسی عضو جامعه و اعضای شاغل انفرادی ممنوع می‌باشد. انعقاد این‌گونه قراردادها توسط سازمان حسابرسی در چارچوب مفاد اساسنامه‌ی قانونی آن با اشخاص حقیقی و حقوقی یاد شده قرارداد دست اول محسوب می‌شود» علی‌رغم مفاد این اصلاحیه تعارضات و تناقضات قانونی، مقرراتی و اجرایی متعددی حادث شد که قابل تامل بود: اول این‌که در مفاد تبصره‌ی (۳) ماده‌ی (۷) اساسنامه‌ی سازمان پیش‌بینی شده که در موارد اضطراری تنها به اشخاص حقیقی (نه حقوقی) کار حسابرسی واگذار شود. از آن‌جا که اساسنامه‌ی سازمان مصوب مجلس است و هیأت وزیران نمی‌توانست دخل‌وتصرفی در مفاد تبصره‌ی مربوط ایجاد نماید و حتی با فرض مرجع یکسان و هم‌تراز نمی‌شود در اساسنامه‌ی یکی برای دیگری تعیین تکلیف کرد. دوم این‌که به همین دلیل و علی‌رغم این اصلاحیه سازمان در اجرای مفاد اساسنامه‌ی خود تنها به اشخاص حقیقی کار واگذار می‌کرد و از واگذاری کار به اشخاص حقوقی و مؤسسات حسابرسی امتناع می‌کرد. سوم این‌که طبق مفاد ماده‌ی (۶۲) اساسنامه‌ی جامعه مقرر شده بود «حسابداران رسمی شاغل در سازمان حسابرسی و یا مؤسسات حسابرسی و یا نزد سایر حسابداران رسمی ارائه‌دهنده‌ی خدمات حرفه‌ای و تخصصی، مجاز به ارائه‌ی خدمات تخصصی و حرفه‌ای مستقل از سازمان و مؤسسات و اشخاص یادشده نیستند و عدم‌مراعات حکم مذکور، تخلف محسوب می‌شود». مفاد اصلاحیه حاکم و ناظر بر اقدام سازمان است نه مؤسسه‌ی حسابرسی، در صورتی‌که مفاد این ماده حاکم و ناظر بر فعالیت مؤسسات حسابرسی است. بنابراین دریافت کار حسابرسی توسط شرکا و مدیران مؤسسات حسابرسی به‌عنوان اشخاص حقیقی با فرض انجام

آن توسط مؤسسه‌ی حسابرسی و صدور گزارش حسابرسی با سربرگ سازمان، با روح این ماده در تعارض بود و همچنین فعالیت جزیره‌ای شرکای مؤسسات حسابرسی را به رسمیت می‌شناخت و تشدید می‌نمود و فرایندهای مؤسسه را در زمینه‌ی مالکیت پرونده‌ی حسابرسی، کنترل کیفیت و... مختل می‌کرد. چهارم این‌که وفق مفاد تبصره‌ی (۵) قانون استفاده از خدمات تخصصی و حرفه‌ای حسابداران ذی‌صلاح به‌عنوان حسابدار رسمی «دستگاه‌های دولتی می‌توانند از خدمات سازمان حسابرسی که تنها مؤسسه‌ی حسابرسی دولتی محسوب می‌شود و یا مؤسسات حسابرسی و حسابداران رسمی فوق‌الذکر استفاده کنند». مؤسسات حسابرسی عضو جامعه هم‌تراز سازمان حسابرسی محسوب شده و هیچ‌گونه محدودیتی برای پذیرش دست اول کار حسابرسی نداشتند. پنجم این‌که طبق مصوبات کارگروه انتخاب حسابرسی برای شرکت‌های دولتی و واگذاری کار حسابرسی شرکت‌های دولتی توسط کارگروه به سازمان حسابرسی و مؤسسات حسابرسی طبق ظرفیت کاری آن‌ها بود بنابراین هرگونه دریافت کار حسابرسی مازاد بر ظرفیت طبق مصوبه‌ی کارگروه و سپس واگذاری آن به‌صورت دست دوم خارج از مصوبات کارگروه، برخلاف فلسفه‌ی وجودی، مصوبات و کارکرد کارگروه تلقی می‌شد. ششم این‌که طبق آیین اخلاق حرفه‌ای حسابرسی باید تنها در صورت داشتن ظرفیت و توانایی انجام کار حسابرسی آن را بپذیرد و پذیرش آن بدون ظرفیت و توانایی و واگذاری کامل آن بدون اذن صاحب‌کار غیراخلاقی تلقی شده است. این موضوع در کلیه‌ی حرف و مشاغل در سطح ملی و بین‌المللی نیز به‌عنوان یک اصل حرفه‌ای متداول است و در مفاد کلیه‌ی قراردادهای منعقد، ذکر می‌شود که واگذاری کلی و جزئی خدمات موضوع قرارداد ممنوع است. در صورتی‌که ما اگر خیلی تقلیل‌گرایانه نگاه کنیم فقط در اجرای استاندارد حسابرسی صورت‌های مالی گروه (۶۰۰) می‌توانیم در حسابرسی بخش با موافقت صاحب‌کار برون‌سپاری بسیار محدودی داشته باشیم. اشکالات و چالش‌های متعدد مزبور در مقابل یک اصلاحیه‌ی نیم‌بند که آن هم تکلیف برای سازمان بود نه برای مؤسسات حسابرسی قابل چشم‌پوشی نبود. لذا شورای عالی دوره‌ی چهارم پیرو اقدام و انتشار اطلاعیه‌ی عمومی سازمان حسابرسی مبنی بر واگذاری کار دست دوم به مؤسسات حسابرسی تصمیم گرفت با توجه به جمیع جهات و اصل رجحان محتوا بر شکل به‌عنوان نهاد تنظیم‌گر حسابرسی، موضوع را ممنوع نماید. پس شورای عالی دوره‌ی چهارم در تاریخ ۱۳۹۱/۰۲/۲۷ مقرر نمود «مؤسسات حسابرسی، اعضای شاغل انفرادی و حسابداران رسمی تحت‌استخدام مجاز به پذیرش کار از سازمان حسابرسی نمی‌باشند». در مقابل هیأت عالی نظارت (قاعدتاً طبق آیین رفتار حرفه‌ای با رفتار حرفه‌ای و بی‌طرف) با رویکرد صرف





شکلی، معتقد بود شورای عالی نمی‌تواند در این زمینه ورود و مقررات‌گذاری کند و دبیرکل حق ندارد این‌گونه مصوبات را ابلاغ کند و جهت جلوگیری از این قبیل مصوبات اقدام به اصلاح اساسنامه در این زمینه به‌شرح ذیل نمودند: هیأت وزیران در جلسه مورخ ۱۳۹۲/۰۴/۳۰ بنا به پیشنهاد {عاجل مورخ ۱۳۹۲/۰۴/۲۹ (!)} وزیر امور اقتصادی و دارایی اصلاحات ذیل را در اساسنامه اعمال نمود:

الف- در متن ماده‌ی (۳۷) مکرر، بعد از عبارت «در مواردی که مقتضی بداند تخلفات» عبارت «قصور و اهمال» اضافه و عبارت «انتظامی (حرفه‌ای) و مالیاتی» و «از جمله اعضای شورای عالی جامعه» حذف و بعد از عبارت «هیأت یادشده به تخلفات» عبارت «قصور و اهمال کلیه» اضافه و بعد از عبارت «اعضای جامعه مذکور اعم از» عبارت «اعضای شورای عالی، هیأت مدیره» اضافه و در انتهای ماده عبارت «به پیشنهاد هیأت ویژه» جایگزین عبارت «به پیشنهاد هیأت مدیره» می‌شود.

ب- متون زیر به‌عنوان تبصره‌های (۳) و (۴) به ماده‌ی مذکور الحاق می‌شوند:

تبصره ۳- رسیدگی به تخلفات کلیه‌ی اعضای جامعه به شرح این ماده و صدور رأی توسط هیأت‌های انتظامی بدوی و عالی، نافی صلاحیت هیأت ویژه‌ی رسیدگی نخواهد بود.

تبصره ۴- مصوبات خلاف مقررات شورای عالی و هیأت مدیره، بنا به گزارش هیأت عالی نظارت و تأیید هیأت ویژه‌ی رسیدگی توسط وزیر امور اقتصادی و دارایی ابطال می‌شوند.

ج- این تصویب‌نامه از تاریخ ۱۳۹۰/۱۰/۲۶ لازم‌الاجرا است. برای این‌که بتوانند مصوبه‌ی موصوف را ابطال نمایند تاریخ اجرای اصلاحیه‌ی مورخ ۱۳۹۲/۰۴/۳۰ را از تاریخ ۱۳۹۰/۱۰/۲۶ تصویب نمودند! در صورتی که یکی از بدیهی‌ترین

اصول حقوقی این است که «قانون عطف به‌ماسبق نمی‌شود» و یکی از قواعد فقهی مشهور در این زمینه «قبح عقاب بلا بیان» یعنی مجازات بدون اعلام قبلی زشت و غیر اخلاقی است. اما ظاهراً در این پارادایم هدف وسیله را توجیه می‌کند و «گر سنگ از این حدیث بنالد عجب مدار». مصوبه‌ی مزبور مورخ ۱۳۹۱/۱۱/۰۲ از سوی وزیر امور اقتصادی و دارایی به هیأت ویژه‌ی رسیدگی ارجاع و هیأت پس از رسیدگی طبق رأی مورخ ۱۳۹۲/۰۲/۰۳ مصوبه‌ی یادشده را تخلف قلمداد نموده است. شبیه دادگاه تفتیش عقاید قرون وسطایی که به گالیله گفتند از نظرت که با نظر ما متفاوت است برگرد و گرنه به مرگ محکوم می‌شوی و ایشان هم برای نجات جان‌شان از نظریه‌ی خود صرف‌نظر نمود. وقتی نمایندگان مجلس شورای اسلامی مصوبه‌ای می‌گذرانند و شورای نگهبان آن را خلاف شرع تشخیص می‌دهد و ابطال می‌کند. آیا نمایندگان مجلس تحت تعقیب قضایی قرار می‌گیرند؟ در صورتی که رئیس شورای

عالی به دلیل رأی موافق و موضع‌گیری موثر در جهت تصویب موضوع و دبیرکل به دلیل انتشار و ابلاغ مصوبه قبل از امضای اعضای شورای عالی به «تعلیق عضویت به مدت ۱۰ ماه» و ۸ نفر از اعضای شورای عالی (امضاکنندگان مصوبه) به دلیل رأی موافق و امضای صورتجلسه‌ی مربوط به «توبیخ با درج در پرونده» محکوم شدند. البته گفتنی است احکام صادره در دیوان عدالت اداری مطرح و توقف حکم در این زمینه صادر و سپس موضوع مسکوت ماند. اقدام شجاعانه، جسورانه و بدون محافظه‌کاری اعضای ۹ نفره‌ی شورای عالی دوره‌ی چهارم تنها اقدام ارکان انتخابی جامعه تاکنون در راستای صیانت از اساس و بنیان جامعه بوده است. نگاه اعضای دوره‌ی چهارم شورای عالی در قبال عضویت در شورای عالی، پرداخت هزینه بود نه کسب منفعت از این بابت. لذا جاه این صعب‌مردان حرفه حسابرسی نیز ماندگار شده است. در مقابل چرا این اقدام اولین و آخرین اقدام در این زمینه باقی مانده و تکرار نشده است؟

عدول از شرط مالکیت خصوصی شرکای آن، وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح نیز درخواست تأسیس مؤسسه‌ی حسابرسی و استفاده از استثنای مربوط را می‌نماید که درخواست مزبور در تاریخ ۱۳۹۴/۰۴/۱۴ به تصویب هیأت وزیران می‌رسد. در تداوم این پارادایم برخی از وزارتخانه‌ها، مؤسسات دولتی و نهادهای عمومی غیردولتی نیز پیرو این استثنایها درخواست استفاده از این امتیاز را برای مؤسسات حسابرسی خود داشتند که موفق به دریافت مصوبه‌ی هیأت وزیران در این زمینه نشدند لیکن جهت دفع این تحریم به صورت «تراستی» فعالیت می‌نمایند.

۱۲- پیرو اصلاحیه‌ی مورخ ۱۳۹۰/۰۴/۰۵ و الحاق تبصره‌ی (۳) به ماده‌ی (۲۵) مبنی بر فعالیت کارشناسی رسمی دادگستری توسط اعضای شاغل منوط ثبت درآمد و هزینه‌ی مربوط در دفاتر مؤسسه حسابرسی می‌باشد. موضوع این اصلاحیه در عمل به چالش بین جامعه و مؤسسات حسابرسی تبدیل شد و از آنجا که امکان ثبت درآمد و هزینه‌ی شخص حقیقی در دفاتر شخص حقوقی به لحاظ اصل تفکیک شخصیت حسابداری و مبنای و مأخذ جداگانه‌ی مالیاتی امکان‌پذیر نبود، در مقابل نیز هیأت عالی نظارت همواره در گزارش حسابرسی و بازرسی سالیانه‌ی جامعه عدم رعایت این مقرر را عنوان می‌نمود. لذا از وزارت امور اقتصادی و دارایی در این زمینه درخواست شد به دلیل این که امکان رعایت مفاد این تبصره توسط مؤسسات حسابرسی وجود ندارد و با توجه به این که کارشناسی رسمی دادگستری شغل تمام‌وقت نیست لذا مبنای حقوقی و عرفی استفاده شده جهت استثنای اعضای هیأت علمی برای کارشناسان رسمی دادگستری نیز قابل تسری می‌باشد و اساساً مقرر و برخورد دوگانه در ماهیت واحد صحیح و منطقی نیست. این درخواست مورد پذیرش واقع شد بنابراین هیأت وزیران در جلسه‌ی ۱۳۹۷/۹/۲۵ به پیشنهاد مورخ ۱۳۹۶/۱۱/۲۴ وزارت امور اقتصادی و دارایی تبصره (۳) را به شرح ذیل اصلاح نمودند:

تبصره ۳ - انجام فعالیت کارشناس رسمی دادگستری در رشته‌ی مرتبط در مورد اعضای جامعه که کارشناس رسمی دادگستری می‌باشند از محدودیت خدمت تمام‌وقت در مؤسسه‌ی حسابرسی موضوع صدر بند (۳) این ماده مستثنی می‌باشد.

گفتنی است مفاد این اصلاحیه و نیز مفاد اصلاحیه‌ی ردیف (۳) مزبور توسط دبیران کل جامعه پیشنهاد و به تصویب رسیده است و در این دو موضوع اصلاحی پیشنهاد شورای عالی اخذ نشده است.

۱۳- پیرو مباحث مطروحه از نیمه‌ی دهه‌ی ۹۰ مبنی بر تأسیس نهاد ناظر بر حسابرسی در سطح حرفه‌ی حسابرسی و حسابداری، طرح عمومی آن به مفاد نامه‌ی مورخ

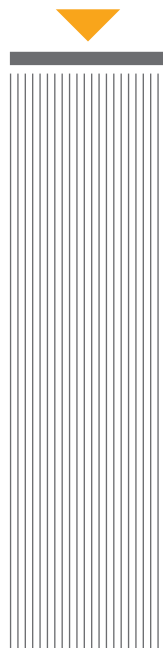


آیا اعضای جامعه در این خصوص سینه‌سپر کردند و از الگوی اعضای شورای عالی پیروی نمودند؟ تحمل هزینه را به جای کسب منفعت کوتاه‌مدت انتخاب کردند؟ یا برعکس؟ آیا منتخبین خود را در این اقدام تنها گذاشتند یا با آن‌ها همراهی و از آن‌ها حمایت همه‌جانبه کردند؟ آیا اقدامات مشابهی در زمینه‌های ذی‌ربط با هم مطالبه کردند؟ هرگونه برداشت در این زمینه را به خود اعضای جامعه واگذار می‌نمایم. این تراژدی اولین و آخرین پرونده‌ی مورد بررسی و احکام صادره توسط هیأت ویژه‌ی رسیدگی در دوران حیات خود بود که در پی اصلاحات مورخ ۱۴۰۲/۰۲/۲۴ مفاد ماده (۳۷) مکرر «هیأت ویژه‌ی رسیدگی» حذف شد و مفاد تبصره‌ی (۴) آن به‌عنوان مفاد ماده (۳۷) مکرر باقی مانده است. این جزرومد مقرراتی خود دلیلی بر افساد آن به‌شمار می‌رود.

۱۱- پیرو استثنای قابل شده جهت مؤسسه‌ی حسابرسی مفیدراهر و مؤسسه‌ی حسابرسی متین محاسب نوین بابت

۱۳۹۴/۰۸/۲۴ معاون امور بانکی، بیمه و شرکت‌های دولتی وزارت امور اقتصادی و دارایی خطاب به جامعه بر می‌گردد که در آن عنوان شده بود: «در جلسه‌ی مورخ ۱۳۹۴/۰۶/۲۸ مجمع عمومی عادی سالیانه‌ی سازمان حسابرسی که با حضور وزیر امور اقتصادی و دارایی تشکیل شد، موضوع تفکیک وظایف حاکمیتی و وظایف تصدی‌گری در حوزه‌ی امور مربوط به حسابرسی مستقل و بازرسی قانونی و همچنین ضرورت وجود یک نهاد ناظر در حوزه‌ی حاکمیتی مطرح و طبق تأکید وزیر امور اقتصادی و دارایی مقرر شد وظایف، مأموریت‌ها و جایگاه سازمان حسابرسی به‌عنوان بازرس قانونی دولت مورد بازبینی قرار گرفته و در صورت لزوم اصلاحات لازم در اساسنامه‌ی سازمان مذکور اعمال شود» لذا نظرات خود در این زمینه را به این معاونت ارسال نمایید. این‌گونه، بحث ایجاد نهاد ناظر و جلسات کارشناسی آن در وزارت امور اقتصادی و دارایی به جریان افتاد، همان‌گونه که روشن است. منشاء ایده در مجمع عمومی عادی سالیانه‌ی سازمان بوده و سه موضوع تکلیف شده، اول: تفکیک وظایف حاکمیتی و تصدی‌گری حسابرسی و بازرسی قانونی، دوم: ضرورت وجود یک نهاد ناظر، سوم: ضرورت اصلاح اساسنامه‌ی سازمان. لیکن در عمل جلسات کارشناسی در وزارت امور اقتصادی و دارایی، طوری مهندسی شد که صرفاً به تأسیس نهاد ناظر بر حسابرسی ختم شد و دو تکلیف دیگر مغفول ماند. متعاقب آن، کمیسیون اقتصادی مجلس شورای اسلامی نیز برای این‌که از قافله عقب نماند طرحی برای تأسیس نهاد ناظر بر حسابرسی رونمایی کرد و جلسات کارشناسی آن نیز به‌صورت موازی با دولت به جریان افتاد. لیکن به دلیل تغییرات مکرر مدیران ارشد در دولت و مجلس لایحه و طرح مزبور هنوز در جریان است و به نتایج قطعی منجر نشده است. پیرو طولانی‌شدن نتایج لایحه و طرح و نیز آمادگی ذهنی کافی متولیان امور و اعضای حرفه برای پذیرش موضوع، مدیران عامل سازمان حسابرسی و مؤسسه‌ی حسابرسی مفیدراهبر در تاریخ ۱۴۰۱/۰۲/۳۱ با گردش کار انجام‌شده تاکنون در این زمینه و ارائه‌ی روش میانبر در این خصوص پیشنهاد مشترکی به وزیر امور اقتصادی و دارایی در خصوص انتقال وظایف نظارتی جامعه به هیأت عالی نظارت جامعه ارائه نمودند. این پیشنهاد در وزارت امور اقتصادی و کاری به‌اصطلاح چکش کاری شد و توسعه پیدا کرد و در نهایت منجر به: «حذف وظایف و اختیارات شورای عالی مبنی بر تصویب آیین‌نامه‌های اخلاق و رفتار حرفه‌ای حسابداران رسمی، انضباطی، نظارت حرفه‌ای، تعیین اعضای هیأت‌های انتظامی بدوی، انتخاب یک عضو هیأت عالی انتظامی، تأیید صلاحیت اعضای کارگروه‌های کنترل کیفیت و آیین رفتار حرفه‌ای و تعیین حق الزحمه‌ی آن‌ها، اعمال نظارت حرفه‌ای از طریق کارگروه‌های تخصصی صرفاً برای کنترل وضعیت

مؤسسات حسابرسی و کنترل کیفیت کار حسابرسی شاغلین انفرادی، تصمیم‌گیری در خصوص سایر مواردی که برای ایفای وظایف جامعه لازم است و در اساسنامه جزو وظایف سایر ارکان جامعه تعیین نشده، صرفاً با تصویب وزیر امور اقتصادی و دارایی! و حذف وظایف و اختیارات هیأت مدیره مبنی بر تهیه و تنظیم و به‌روزرسانی آیین‌نامه‌های انضباطی، نظارت حرفه‌ای، تشکیل کارگروه‌های تخصصی و انتخاب اعضای آن‌ها به‌استثنای کارگروه کنترل کیفیت و کارگروه آیین رفتار حرفه‌ای، تهیه‌ی آیین‌نامه‌ی چگونگی تشکیل و وظایف کارگروه‌های تخصصی به‌استثنای کارگروه کنترل کیفیت و کارگروه آیین رفتار حرفه‌ای و انتقال کلیه‌ی این وظایف به هیأت عالی نظارت گردید. اگر به مفاد این اصلاحیه با پارادایم اساسنامه‌ی و صرف حقوقی و مقرراتی نگاه کنیم. نمی‌توانیم اسم اصلاحیه به آن بدهیم چون هیأت عالی نظارت جامعه وظیفه‌ی حسابرسی و بازرسی جامعه را برعهده دارد و انجام بخشی از وظایف جامعه در زمینه‌ی کنترل کیفیت باعث تعارض منافع ارکان انتصابی در زمینه‌ی اظهارنظر نسبت به کفایت نظارت حرفه‌ای در گزارش‌های حسابرسی صادره خواهد شد. اتحاد ناظر و منظور در این زمینه و تدارک‌اتچی صرف بودن جامعه قابل توجیه و دفاع نیست و باعث نوعی تناقض درونی و التقاط مقررات می‌گردد و با اساس و بنیان ماده واحده نیز در تعارض است و نیز نوعی سهراب‌کشی رستم را تداعی می‌کند. لیکن اگر با پارادایم فرا اساسنامه‌ای، خیر و صلاح جامعه، ضرورت دفع شر و فتنه و پلاک گذر موقت نگاه کنیم، این اصلاحیه در راستای رفع تعارض منافع ارکان انتخابی، همسو با تحولات جهانی این حوزه و تأمین منافع عمومی صورت گرفته است. جامعه کنترل کیفیت و اقدامات انضباطی را به بهترین شکل انجام می‌داد ولی به صرف این‌که فرایند خودانتظامی حاکم بود در معرض انواع و اقسام تهمت‌ها، اتهامات و چالش‌ها و در نهایت از این بابت بدهکار هم بود. در صورتی‌که همین اقدامات و فرایندها اگر در حال حاضر به ضعیف‌ترین شکل ممکن توسط ارکان انتصابی انجام شود قابل «ان قلت» از سوی ذی‌نفعان متعدد نخواهد بود و بی‌شک باعث آن زمین کج خواهد بود. در ثانی جدایی قادر از شیرین دیروز داشت ولی سوخت‌وسوز نداشت. کنترل کیفیت پاشنه‌آشیل جامعه بود و جامعه از این‌رو نجات پیدا کرده و آسوده شده است. حال که عدو شده سبب خیر ضرورت دارد شورای عالی و هیأت مدیره، جامعه را که از اصل خود دور مانده، به جایگاه اصلی آن برسانند. علی‌رغم همه‌ی تلاش‌ها و زحمات مستمر، اهداف اصیل شش‌گانه‌ی تأسیس جامعه هنوز به‌طور کامل محقق نشده و باید روی جاری‌سازی متوازن و پیاده‌نمودن یکپارچه‌ی آن‌ها تمرکز شود. جامعه ظرفیت بسیار بالایی در حوزه‌های مختلف حرفه‌ی حسابداری



و حسابرسی دارد که مغفول مانده است. باید پارادایم حاکم بر ستاد جامعه را که شبیه هلدینگ کارخانه‌های تولید گزارش‌های حسابرسی و کنترل کیفیت سنتی آن شده بود تغییر داد و به جایگاه اصلی و حرفه‌ای آن که تولید فکر، اندیشه، هم‌افزایی، تعامل، مدیریت دانش و تجربه و... ارتقا داد. البته آن روی سکه‌ی اصلاحات پیشنهادی نیز تکالیف مقرر در مجمع عمومی سازمان است که مسائل به‌هم‌مرتبط و تنیده شده‌ی حرفه‌ی حسابرسی است اگر به‌صورت یکپارچه پیش، تدبیر و حل‌وفصل نشود اصطکاک و دوقطبی تداوم خواهد داشت. لذا انتظار می‌رود مدیرعامل سازمان با همه‌ی گرفتاری و مسئولیت‌هایش همه‌ی فکر، ذکر و رسالتش تنها اصلاح امور جامعه نباشد و انجام تکالیف مجمع عمومی ۱۰ سال پیش مبنی بر تشکیل نهاد ناظر، اصلاح اساسنامه‌ی سازمان، تعیین تصدیگری و امور حاکمیتی کارهای حسابرسی و بازرسی و رفع خودانتظامی را نیز با اولویت به نتیجه برسانند و مانع تعارض منافع مشهود در انتصاب مستخدمین سازمان به‌عنوان اعضای هیأت عالی نظارت باشند. ظاهراً موقعیت تعارض منافع فقط در بخش خصوصی گناه شمرده می‌شود و در بخش دولتی صواب است و در این پارادایم مرگ فقط برای همسایه خوب است. از بابت بهره‌مندی از جوالدوزهای مستمر به‌نظر درخواست تقلیل‌گرایانه‌ی یک سوزن به‌خود در این زمینه نیز منصفانه باشد. البته با این حال ناگفته نماند به دلسوزی و تلاش‌های ایشان به اصلاح امور رقیب خود همواره غبطه می‌خورم و مایه‌ی مباهات است که در سند چشم‌انداز کشور مقرر شده بود تا سال ۱۴۰۴ در شاخص‌های اقتصادی، علمی، فناوری و... باید در سطح کشورهای منطقه اول باشیم. در صورتی که حسابرسی بخش خصوصی در شاخص نظارت علاوه بر ۲ سال زودتر بلکه به‌جای سطح کشورهای منطقه به سطح ایالات متحده آمریکا رسیده است. ما در این توفیق اجباری مشمول جمله‌ی رامبد جوان در برنامه‌ی خندوانه شدیم که می‌گفت: «ما خیلی خیلی خیلی خوبیم».

۱۴- یک مورد از قلم افتادگی کلمه در این ردیف و نیز چهار مورد اصلاح ویرایشی متن ردیف (۱۵) مورد تصویب هیأت وزیران قرار گرفته که ماهیت اصلاح ندارد.

در پایان سخن؛ از مجموعه‌ی (۱۵) فقره اصلاح اساسنامه تعداد (۳) فقره از اصلاحیه‌ها یعنی ردیف‌های (۸)، (۱۴) و (۱۵) اصلاح ویرایشی و از قلم‌افتادگی بوده که اصلاً اصلاحیه قلمداد نمی‌شوند. تعداد (۳) فقره از اصلاحیه‌ها بدون رعایت تشریفات ماده‌ی (۶۶) یعنی بدون پیشنهاد وزیر امور اقتصادی و دارایی و دو مورد بدون پیشنهاد شورای عالی به جریان افتاده و تصویب شده است. تعداد (۳) فقره از اصلاحیه‌ها یعنی ردیف‌های (۱)، (۴) و (۹) به معنای اخص اصلاح و رفع عیب‌ونقص و بهبود بوده است. مابقی (۹) فقره از اصلاحیه‌ها

در واقع افساد و عدول از اساس بوده و از مصادیق تجزیه‌ی اساسنامه و نوعی ارتجاع، تجاوز، تعرض، نقض غرض و اقدام خلاف مقتضای ذات اساسنامه تلقی می‌شوند و نمی‌توان عنوان اصلاح به ماهیت و سرشت آن‌ها داد. محتوای این اصلاحیه‌ها، اصلاح نبوده چون اصلاح انسجام و شیرازه‌ی شکل حرفه‌ای و ماهیت، فلسفه‌ی وجودی و کارکرد آن را حفظ می‌کند. اما در واقع به‌تدریج و آگاهانه به اسم اصلاحیه و بدون رعایت رسوم آن و زیر نقاب و حجاب اصلاح اساسنامه‌ی جدیدی تحریر و تحمیل شده است. در صورتی که ماهیت اصلاحیه‌ها مثله کردن بوده که باعث بی‌خاصیت کردن تشکل حرفه‌ای شده است. همچنین قوانین، مقررات و اقدامات مؤثر و خارج از قلمرو و منشاء اساسنامه‌ی جامعه نیز به‌صورت غیرمستقیم باعث تشدید و توسعه‌ی مثله کردن جامعه و هویت، ماهیت و کارکرد آن شده است. از جمله مفاد و آثار عملکردی اساسنامه‌ی سازمان حسابرسی، آیین‌نامه‌ی تعیین صلاحیت حسابداران رسمی و چگونگی انتخاب آنان، آیین‌نامه‌ی انتخاب حسابرس برای شرکت‌های دولتی، دستورالعمل رتبه‌بندی حسابرسان و نحوه‌ی تطابق آنان با شرایط خاص و آیین‌نامه‌ی راهکارهای افزایش ضمانت اجرایی و تقویت حسابرسی و... در این زمینه را می‌توان نام برد. ماده‌ی آخر اساسنامه در خصوص روش‌های اصلاح، کلید اصلی قفل اصلاح را به‌صورت تام و با حق و تو به وزیر امور اقتصادی و دارایی تحویل داده که آن‌هم فقط برای استقرار و استیلای قدرت مطلقه‌ی خود تاکنون به کار رفته و در عمل شورای عالی را در این زمینه مسلوب‌ال اختیار نموده است. این پارادایم منجر شده شورای عالی تاکنون نتواند از حق خود در اصلاح اساسنامه استفاده کند. وقتی فرایند اصلاح اساسنامه جز با خواست و اراده‌ی یک مقام نمی‌تواند آغاز شود و یا به سرانجام برسد نتیجه‌ی هر اصلاحی بدین شکل پیشاپیش روشن است. انسداد راه اصلاح اساسنامه نتیجه‌ی تفکر دولت‌پدرسالار و کارگزاران قدرت و مماشات ارکان، بی‌تفاوتی کنشگران و پژوهشگران و طراحی و معماری نادرست ساختمان جامعه است که اعضای آن را صاحب آن نمی‌داند و اجازه‌ی بازسازی و نوسازی به آن‌ها نمی‌دهد و این کار را معامله‌ی فضولی می‌داند. تداوم این پارادایم باعث شده در حال حاضر ساختار فرسوده‌ی جامعه هویت خود را از دست بدهد و دیگر اعضای خود را به نسبتی روشن نمایندگی نکنند و نسبت آینه‌وار با اعضای خود نداشته باشد. فقط اسم جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران ساری باشد ولی رسوم آن جاری و مأمنی برای اعضای خود نباشد. اصلاح‌های واپس‌گرایانه‌ی اساسنامه مثل «ماشین تصادفی» که در ابتدای جاده‌ها و بر سکویی برای «هشدار و عبرت»، به نمایش می‌گذارند، شده است!

به یزدان که گر قصد «اصلاح» داشتیم

کجا این چنین فرجام داشتیم

حسابرسی فرهنگ ریسک

ترجمه: عباس محمدی* - ماریه نوآمده**

بین بانکی لندن^۱ یا پول شویی، بحران بانکی سال ۲۰۲۳ شامل بانک سیلیکون ولی^۲ و کردیت سوئیس^۳، سقوط ناگهانی کردیت سوئیس ...، صنعت بانکداری و ناظرین (تنظیم‌گران) آن، زمان و تلاش قابل توجهی را برای درک علل بحران و اجرای اصلاحات برای اجتناب از وقوع مجدد آن اختصاص دادند.

چندین طرح توسط ناظرین در حوزه‌های قضایی مختلف و همچنین اندیشکده‌های بین‌المللی مانند گروه ۳۰^۴ یا هیأت ثبات مالی آغاز شده است.

این اصلاحات در ابتدا بر مدیریت ریسک رفتار^۵ متمرکز شدند، اما از آن زمان به بعد، تکامل یافتند تا بر فرهنگ ریسک، تأکید بیشتری کنند. به‌طور خاص‌تر چگونگی مدیریت و نهادینه‌سازی فرهنگ ریسک توسط سازمان، به گونه‌ای که ریسک‌ها به‌طور کامل تشخیص، ارزیابی، مدیریت و پایش شوند. در سال‌های اخیر، بیانیه‌ها و خبرنامه‌های نظارتی، بر چندین نکته و ابتکار کلیدی تأکید کرده است.

حرفه‌ی حسابرسی داخلی را به‌عنوان بخشی از راهبری شرکتی خوب در سرتاسر بخش بانکی اروپا نشان داده و توسعه دهد. راهنمای حرفه‌ای حسابرسی فرهنگ ریسک در ژوئیه‌ی ۲۰۲۴ توسط این کنفدراسیون منتشر شده است.

مقدمه

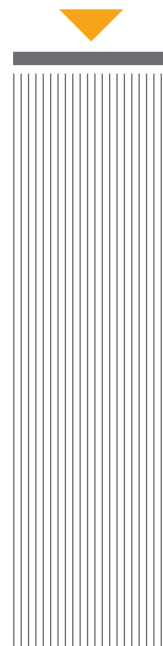
فرهنگ ریسک در بانکداری: محیط نظارتی و دیدگاه حسابرسی داخلی

در محیط بانکداری به‌هم‌پیوسته‌ی امروز، که مشخصه‌های آن پیشرفت‌های سریع فناوری، ریسک‌های ژئوپلیتیک و چشم‌اندازهای نظارتی در حال تکامل است، حفظ فرهنگ ریسک قوی، برای محافظت در برابر تهدیدهای بالقوه و اطمینان یافتن از ثبات و موفقیت مستمر بانک‌ها، بسیار مهم است.

از بحران مالی سال ۲۰۰۸ و رخداد‌های مربوط به کزرفتاری در سال‌های پس از آن (رسوایی نرخ بهره‌ی

کنفدراسیون اروپایی انجمن حسابرسان داخلی، نهاد نمایندگی حرفه‌ای ۳۴ انجمن

ملی حسابرسان داخلی در منطقه‌ی جغرافیایی گسترده‌ی اروپا و حوزه‌ی مدیرانه است که مأموریت آن ترویج حرفه‌ی حسابرسی داخلی و ارتقا نقش و ارزش حسابرسی داخلی و راهبری شرکتی مقتدرانه نزد نهادهای ناظر اروپایی و سایر ذی‌نفعان در این قاره و پشتیبانی از انجمن‌های ملی در فعالیت‌های ترویجی و خدمات مرتبط است. این کنفدراسیون در سال ۲۰۱۳، کمیته‌ی بانکی خود را با حضور مدیران ارشد حسابرسی داخلی بزرگ‌ترین بانک‌های اروپایی تحت نظارت بانک مرکزی اروپا تشکیل داد. مأموریت کمیته‌ی بانکی این است که از طریق تعامل با ناظران و سایر نهادهای مناسب مؤثر در سطح اروپا، صدای یکپارچه و هماهنگ برای حرفه‌ی حسابرسی داخلی در بخش بانکی اروپا باشد و



بانک مرکزی اروپا^۶ بر نقش مهم فرهنگ ریسک در فعالیتهای نظارتی خود تأکید کرده است. این (تأکید) شامل تمرکز بر پویایی هیأت مدیره، لحن مدیریت^۷ و نهادینه کردن ارزشهای فرهنگی در تمام سطوح سازمان می‌شود. همچنین بانک مرکزی اروپا، اجرای آزمایشی بررسی تفصیلی فرهنگ ریسک در برخی سازمانها را شروع کرده است تا استحکام چارچوبهای مدیریت ریسک و راهبری شرکتی را ارزیابی کند. اساساً درست کردن فرهنگ ریسک به همان اندازه که یک انتظار نظارتی است، یک ضرورت برای بانکها، اقتصاد و به‌طور گسترده‌تر، جامعه و پایداری اجتماعی است.

در حال حاضر فرهنگ ریسک قوی به‌عنوان کلید ثبات مالی دیده می‌شود. همانطور که هیأت ثبات مالی تأکید کرده است، فرهنگ ریسک قوی، مدیریت ریسک مؤثر را تقویت می‌کند، ریسک‌پذیری صحیح را ترویج می‌کند و اطمینان می‌دهد که ریسک‌های نوظهور یا فعالیتهای ریسک‌پذیری فراتر از اشتهای ریسک مؤسسه، به‌موقع تشخیص، ارزیابی، به سطوح بالاتر اطلاع‌رسانی^۸ و مورد توجه قرار

می‌گیرند.^۹

بانک مرکزی اروپا فرهنگ ریسک را به‌عنوان مجموعه‌ای از هنجارها، نگرش‌ها و رفتارهای مرتبط با آگاهی، مدیریت و کنترل ریسک‌ها در بانک تعریف می‌کند. این فرهنگ، تصمیم‌های روزانه مدیریت و کارکنان را شکل می‌دهد و بر تصمیماتی که آن‌ها می‌گیرند تأثیر می‌گذارد.^{۱۰}

بانک مرکزی اروپا تأکید می‌کند مشاهده و اندازه‌گیری فرهنگ ریسک که نه تنها عناصر کمی، بلکه عناصر کیفی را هم در نظر می‌گیرد، چه قدر چالش‌برانگیز است. از این نظر، این موضوع فراتر از ریسک رفتاری است، که ریسک رفتار غیراخلاقی یا نامناسب توسط افراد یا سازمانها را شامل می‌شود. به دلیل این که ریسک رفتاری به‌طور مستقیم تحت تأثیر فرهنگ ریسک قرار دارد، ناظران مختلف با آن به‌عنوان یک موضوع مرتبط برخورد می‌کنند، از این رو سازمانهای مختلف رویکرد مشترکی را در مورد رفتار و فرهنگ اتخاذ می‌کنند.

فرهنگ ریسک در واقع بر ریسک رفتاری تأثیر می‌گذارد: فرهنگ ریسک سالم، آگاهی از ریسک، تصمیم‌گیری مسئولانه و اطلاع‌رسانی به‌موقع ریسک‌ها به سطوح بالاتر را تشویق

می‌کند؛ در مقابل، یک فرهنگ ریسک ضعیف ممکن است منجر به کژرفتاری و نبود اقدام پیشگیرانه در برابر ریسک‌ها شود. با این حال، فرهنگ ریسک محدود به رفتار یا ارزش‌ها نمی‌شود، محدود به آنچه در رابطه با حوادث یا نقض‌ها مشاهده می‌کنیم، نمی‌شود و ایستا نیست، بلکه در طول زمان در تمام بخش‌های سازمان تغییر می‌کند.

این واقعیت که فرهنگ ریسک یک مفهوم چندوجهی است که شامل ارزش‌ها، نگرش‌ها، باورها و شیوه‌ها می‌شود، مدیریت آن را پیچیده می‌کند و مستلزم درک ماهرانه از چگونگی تعامل این اجزا و تأثیرپذیری آن‌ها در محیط کار روزمره است.

در سازمان‌هایی که از روان‌شناسی سازمانی^{۱۱} برای شکل‌دهی فرهنگ ریسک خود استفاده می‌کنند، تمرکز بر درک رفتار انسان، پویایی گروه و سیستم‌های سازمانی است. آن‌ها محرک‌های غیررسمی و رسمی را در نظر می‌گیرند که بر الگوهای رفتاری تأثیر می‌گذارند. محرک‌های رفتار، عناصر حیاتی است که باید مورد توجه قرار گیرد.

محرک‌های غیررسمی به عوامل نامشهود مانند پویایی گروه، حال‌وهوای



تیم^{۱۲} و باورهای مشترک مربوط می‌شوند. در مقابل، محرک‌های رسمی به ساختارهای رسمی در سازمان، مانند راهبری، ارتباطات رسمی، انگیزه‌ها و خواسته‌ها مربوط می‌شوند.

این مقاله عمدتاً بر فرهنگ ریسک و انتظارات نظارتی و چالش‌های مرتبط با حسابرسی آن تمرکز خواهد کرد.

• بخش (۱) به چشم‌انداز فرهنگ ریسک، محیط نظارتی، پیاده‌سازی فرهنگ ریسک و نقش‌ها و مسئولیت‌ها در این سه خط می‌پردازد.

• بخش (۲) چالش‌های حسابرسی فرهنگ ریسک و روش‌های مختلفی را بررسی می‌کند که در آن حسابرسی داخلی ممکن است از طریق ملاحظات برنامه‌ریزی، اجرای حسابرسی و گزارشگری، رویکرد ارزیابی فرهنگ ریسک را اتخاذ کند.

۱- چشم‌انداز فرهنگ ریسک

۱-۱- محیط نظارتی

رویکرد نظارتی فعلی به فرهنگ ریسک عموماً تعریف‌های هنجارهای سخت‌گیرانه نیست، بلکه ارائه راهنمایی برای تعیین انتظارات است (برای نمونه، به بانک مرکزی اروپا توجه کنید که به راهنمای سازمان بانکداری اروپا^{۱۳} تکیه می‌کند).^{۱۴}

علاوه بر این، ماده‌ی ۹۸ (۷) دستورالعمل الزامات سرمایه^{۱۵} تصریح می‌کند که «بررسی و ارزیابی انجام شده توسط مقامات ذی‌صلاح شامل ترتیبات راهبری مؤسسات، فرهنگ و ارزش‌های شرکتی آن‌ها و توانایی اعضای ارکان مدیریت در انجام وظایف‌شان خواهد بود.» راهنماهای سازمان بانکداری اروپا در مورد راهبری داخلی، که همه‌ی بانک‌ها و ناظران اتحادیه‌ی اروپا باید از آن پیروی کنند، شامل الزاماتی است که هدف از آن‌ها اطمینان بخشی از ترویج ترتیبات راهبری، فرهنگ ریسک سالم در تمام سطوح مؤسسه است. راهنمای

سازمان بانکداری اروپا همچنین نشان می‌دهد که مؤسسات باید یک فرهنگ ریسک یکپارچه و در سطح مؤسسه، مبتنی بر درک کامل و دیدگاه جامع از ریسک‌هایی که با آن مواجه هستند و نحوه‌ی مدیریت آن‌ها، با در نظر گرفتن اشتباهات ریسک مؤسسه، تدوین کنند.

سازمان بانکداری اروپا و سایر نهادهای نظارتی موارد زیر را عناصر اساسی یک فرهنگ ریسک قوی در نظر می‌گیرند (البته محدود به این موارد نیستند):

لحن مدیریت - رکن مدیریت عالی^{۱۶} باید مسئول تدوین و ابلاغ ارزش‌ها و انتظارات محوری مؤسسه باشد. رفتار اعضای آن باید ارزش‌ها را منعکس کند. برای ایجاد لحن مدیریتی درست، رکن مدیریت باید به صورت جمعی مهارت‌ها و تخصص‌های مرتبط را داشته باشد، از شهرت خوبی برخوردار باشد، دیدگاه‌های متنوع را در بحث‌ها در نظر بگیرد و بتواند به طور سازنده مدیریت ارشد را به چالش بکشد. رفتار اعضای آن باید ارزش‌های اصلی مؤسسه را منعکس کند.

مشوق‌ها - مشوق‌های مناسب باید در همسو کردن رفتار ریسک‌پذیری با نمایه‌ی ریسک (ریسک‌نما) مؤسسه و منفعت بلندمدت آن نقش کلیدی ایفا کند.

پاسخ‌گویی - کارکنان مرتبط در تمام سطوح باید ارزش‌های اصلی مؤسسه و تا حد مورد نیاز برای نقش آن‌ها، اشتباهات ریسک و ظرفیت ریسک را بدانند و درک کنند. آن‌ها باید قادر به انجام نقش‌های خود باشند و آگاه باشند که در قبال اقدامات خود در رابطه با اشتباهات ریسک و فرهنگ ریسک مؤسسه پاسخ‌گو خواهند بود.

تعامل و پرسشگری (نقد سازنده)^{۱۷} - فرهنگ ریسک سالم باید محیطی را ترویج کند که در آن تعامل آزاد و پرسشگری مؤثر (نقد کارآمد) برقرار باشد. محیطی که در آن فرآیندهای

تصمیم‌گیری، مشوق طیف وسیعی از دیدگاه‌ها بوده و گرایش نقد سازنده را در بین کارکنان تقویت می‌کند.

علاوه بر این، هنگامی که به ابتکارات مختلفی که پس از بحران مالی آغاز شده، نگاه می‌کنیم، به ویژه توسط مرجع نظارت بر رفتار مالی بریتانیا^{۱۸}، هیأت ثبات مالی و گروه ۳۰، همه‌ی آن‌ها اهداف کلان بلندمدت مشترکی در زمینه‌ی ثبات مالی، از جمله ایمنی و سلامت، کاهش ریسک سیستمی و / یا کارایی بازارها به اشتراک می‌گذارند. با این حال، دیدگاه مشترک نهادهای ناظر و گروه ۳۰ این است که بانک‌ها باید رویکرد کنش‌گرایانه (پویا و آینده‌نگر) اتخاذ کنند و برای چالش‌های مربوط به فرهنگ ریسک، مانند موارد زیر، آماده باشند:

حفظ یک دیدگاه جامع (کل‌نگر)

نسبت به فرهنگ ریسک - اطمینان از این‌که فرهنگ ریسک به‌طور مؤثر و گسترده از طریق داشبوردهای اختصاص یافته پیش می‌شود، ابزاری کارآمد برای پایش و پیگیری چگونگی نهادینه شدن فرهنگ ریسک در داخل سازمان است.

سه خط مؤثر - تمرکز بیشتری بر نقش خط سوم در حسابرسی فرهنگ ریسک و مشارکت و نقش خط دوم در این زمینه وجود دارد.

امنیت روانی و عدم تحمل تبعیض

- پیش‌نیاز ایجاد یک محیط کاری متنوع و فراگیر است؛ همچنین تضمین امنیت روانی در درون سازمان ضروری است تا اطمینان حاصل شود که هیچ مانعی برای کارکنان در بیان نگرانی‌ها، طرح پرسش‌ها یا به اشتراک گذاشتن نظرات‌شان وجود ندارد و تمایل برای اشتراک‌گذاری حوادث و یادگیری از اشتباهات گذشته وجود دارد.

حفظ شتاب در موضوعات

فرهنگی و رفتاری - حفظ رویکردی صحیح و پایدار با اهداف و ارزیابی‌های

بلندمدت. اجتناب از رویکرد تیک‌زدن گزینه‌ها^{۱۹} (نگاه چک‌لیستی، شکلی) در مسیر تحول فرهنگی. فرهنگ ریسک ایستا نیست، بلکه یک سفر مداوم است که در آن الزامات انطباق‌پذیری با ریسک باید به‌طور مستمر با تکامل قوانین و چالش‌های جدید سازگار شوند. ابداع فرآیندهایی برای مواجهه با چالش گسترده‌ی صنعت «پرورش افرادی با سوءرفتار در سوابق کاری قبلی به سمت‌هایی در بنگاه‌های جدید»^{۲۰} - مقابله با افرادی که سوابق رفتاری نامطلوب دارند و از بانکی به بانک دیگر منتقل می‌شوند.

درحالی‌که حسابرسی فرهنگ ریسک قبلاً قلمرو ناشناخته‌ای بود، اکنون تعداد رو به افزایشی از سازمان‌ها چارچوب‌های عملی را بر اساس راهنماهای نظارتی توسعه داده‌اند. با این حال، توجه به این نکته مهم است که هیچ راه‌حل یکسانی برای همه وجود ندارد، چندین چارچوب و رویکرد می‌تواند به انتظارات نظارتی پاسخ دهد.

۱-۲- پیاده‌سازی فرهنگ ریسک و نقش‌ها و مسئولیت‌ها در سه خط
با این فرض که پرورش یک فرهنگ ریسک قوی، مسئولیتی مشترک در سراسر سازمان است، این سه خط نقش‌های متمایز اما مرتبط با هم ایفا می‌کنند. در خط مقدم، هیأت‌مدیره و مدیریت ارشد با تأکید بر اهمیت فرهنگ ریسک و یکپارچه‌سازی آن در اهداف راهبردی سازمان، لحن و رویکرد کلان (الگوی رفتاری) را تعیین می‌کنند. آن‌ها اطمینان حاصل می‌کنند که ملاحظات فرهنگ ریسک در فرآیندهای تصمیم‌گیری در تمام سطوح گنجانده شود و در مورد تعیین سنج‌ها و استانداردهایی که فرهنگ ریسک را ملموس و قابل اندازه‌گیری می‌کند، توافق می‌کنند.

موضوع فرهنگ ریسک نباید به متخصصان ریسک (یعنی نقش‌های خط

اول، دوم یا سوم) محدود شود. هر سه خط (واحدهای کسب‌وکار و پشتیبانی) مسئول اجرای شیوه‌های فرهنگ ریسک در حوزه‌های عملیاتی خاص خود و یکپارچه‌سازی اصول فرهنگ ریسک مانند آگاهی از ریسک و پاسخ‌گویی در فعالیت‌های روزانه هستند. اهمیت مدیریت ریسک صحیح، ارزش‌ها و اخلاقیات باید به‌طور منظم تبیین و ابلاغ شود و همه‌ی کارکنان باید آموزش منظمی در مورد اخلاقیات، مدیریت ریسک و چارچوب کنترل داخلی دریافت کنند.

مدیران و کارمندانی که مستقیماً مسئول فعالیت‌های کسب‌وکار هستند، در خط اول قرار دارند. آن‌ها مسئول تشخیص، ارزیابی، پایش، اطلاع‌رسانی (گزارش‌دهی) و پاسخ به ریسک‌ها به عنوان بخشی از وظایف عملیاتی خود هستند.

آن‌ها همچنین مسئول ارتقای فرهنگ آگاهی از ریسک در میان کارکنان خود هستند برای این‌که اطمینان یابند که کنترل‌ها در فرآیندهای کسب‌وکار روزمره یکپارچه‌سازی می‌شود و آن فعالیت‌ها از سیاست‌ها و دستورالعمل‌های تعیین‌شده پیروی می‌کند.

نقش خط دوم می‌تواند در بین سازمان‌ها، متفاوت باشد. در برخی سازمان‌ها، این نقش مستلزم تدوین چارچوب فرهنگ ریسک توسط واحد تطبیق یا سایر واحدهای ریسک از طریق استانداردهای سیاست‌گذاری^{۲۱} است. در مقابل، در مجموعه‌هایی که روان‌شناسی سازمانی را به منظور ایجاد محیطی امن برای شکل‌دهی فرهنگ ریسک در اولویت قرار می‌دهند، خودداری از تدوین یک سیاست رسمی (دستوری) می‌تواند مفیدتر باشد. در این‌جا، یک مرکز تعالی^{۲۲} مسئولیت تعریف استانداردها، سنج‌ها و راهنماهای فرهنگ ریسک سازمان را می‌پذیرد.

اگرچه ممکن است خط دوم در این

مورد یک سیاست فرهنگ ریسک را تشکیل ندهد، اما از شیوه‌های مدیریت ریسک سازگار و مؤثر در سرتاسر سازمان اطمینان می‌دهد و در نهایت به پرورش فرهنگ ریسک تاب‌آور کمک می‌کند.

در نهایت، حسابرسی داخلی به‌عنوان خط سوم، فرهنگ ریسک غالب (حاکم) و اثربخشی فرهنگ ریسک در سراسر سازمان را به‌طور مستقل ارزیابی می‌کند.

حسابرسی داخلی پیروی از استانداردهای تعیین‌شده را ارزیابی می‌کند و به هیأت‌مدیره و رهبری در مورد بلوغ کلی فرهنگ ریسک سازمان اطمینان‌بخشی ارائه می‌دهد. استانداردهای انجمن حسابرسی داخلی به‌عنوان چارچوبی راهنما برای حسابرسان داخلی در ارزیابی کفایت و اثربخشی فرآیندهای مدیریت ریسک، از جمله استقرار فرهنگ ریسک سالم، عمل می‌کند.^{۲۳}

با توجه به محیط نظارتی و اهمیت فرهنگ ریسک در میان خطوط، بخش (۲) نقش حسابرسی داخلی و چگونگی رویکرد تیم‌ها به حسابرسی فرهنگ ریسک را بررسی می‌کند.

۲- حسابرسی فرهنگ ریسک

حسابرسی داخلی ممکن است هنگام ارزیابی فرهنگ ریسک با چالش‌های مختلفی روبرو شود و باید به بافت سازمانی، الزامات نظارتی و فرهنگ سازمانی غالب توجه دقیقی شود.

حسابرسی داخلی باید از فرهنگ / رفتارهای خود آگاه باشد و چگونگی تأثیر آن بر ادراک و قضاوت حسابرسان. مهم است که نسبت به این موضوع هشیار بماند تا اطمینان حاصل شود که ارزیابی‌های فرهنگ ریسک عینی و کامل باقی می‌مانند.

در مورد **داده‌های کیفی**، حسابرسی داخلی باید از سوگیری‌های بالقوه‌ی ناشی



از اطلاعات جمع‌آوری شده از واحدهای مورد حسابرسی (سوگیری‌های مربوط به فرهنگ ریسک خود آن‌ها، تجربیات گذشته و فعلی آن‌ها و عناصری که آن‌ها آماده افشای به خط سوم هستند) آگاه باشد.

در سازمان‌هایی که به صورت ترکیبی (حضور/دورکار) یا از راه دور کار می‌کنند، حسابرسان ممکن است تعاملات حضوری^{۲۴} کم‌تری با واحد مورد حسابرسی داشته باشند. این امر ممکن است بر توانایی آن‌ها در درک شیوه‌های کاری، به ویژه در رابطه با جنبه‌های فرهنگ ریسک مانند ارتباطات، پویایی‌های تیم و نحوه تصمیم‌گیری، تأثیر بگذارد.

رویکرد حسابرسی و محیط نظارتی هر دو به طور قابل توجهی بر فرهنگ ریسک سازمان تأثیر می‌گذارند. برای نمونه، رتبه‌بندی (سنجش) آگاهی از ریسک، بر خلاف سایر عناصر فرهنگ ریسک، مانند میزان ترویج فرهنگ آگاه به ریسک و محیط ایمن توسط مدیریت از طریق آموزش، سبک رهبری، درس‌هایی که هنگام بروز مشکلات آموخته می‌شود و تشویق گفت‌وگوی آزاد در مورد ریسک‌ها و مسائل، می‌تواند توجه را به رفتارهای مرتبط با آگاهی از ریسک معطوف کند. مقررات (تنظیم‌گری) نیز می‌تواند فرهنگ ریسک را شکل دهد. به عنوان مثال، در بریتانیا، مقرراتی مانند چارچوب نظارتی بر مدیریت ارشد،^{۲۵} به طور بنیادین صورت‌بندی پاسخ‌گویی در بخش بانکی بریتانیا را شکل داده است.

مطرح کردن مسائل مربوط به حسابرسی فرهنگ ریسک: مطرح کردن مسائل مربوط به فرهنگ ریسک ممکن است تفسیرپذیر، دشوار برای اثبات و پشتیبانی با معیارهای روشن باشد و در نتیجه، احتمال واکنش منفی ذی‌نفعان وجود دارد.

(فرآیند کامل حسابرسی با مستندسازی کامل) را انتخاب می‌کنند.

۲-۱- تعریف راهبرد حسابرسی

برای پوشش فرهنگ ریسک

در حالی که هدف (کلان) نهایی در میان سه خط یکسان باقی می‌ماند، ظرافت‌های مشارکت و نحوه‌ی عمل ممکن است به منظور انعکاس مدل‌های سازمانی مختلف، تغییر کند. در نبود هنجارهای سخت، که با ناهمگونی انتظارات ناظرین و تفاوت‌های فرهنگی بین آن‌ها همراه شده، بانک‌ها در نحوه‌ی تدوین و مدیریت فرهنگ ریسک در سازمان خود تا حدودی آزادی عمل دارند. برخی رویکرد هنجاری را اتخاذ کرده‌اند، در حالی که برخی دیگر تصمیم گرفته‌اند بیشتر بر پاسخ‌گویی شخصی و استانداردهای رفتاری تمرکز کنند. هیچ رویکرد واحد و برتری وجود

صحت‌سنجی بستن یک مسئله‌ی حسابرسی فرهنگ ریسک

(در مواردی که سازمان از رویکرد مطرح کردن مسائل حسابرسی پیروی می‌کند) ممکن است به طور خاص برای کمی‌سازی بر اساس یک چارچوب ریسک غیرمالی معمول، دشوار باشد. اقدام اصلاحی ممکن است بلندمدت باشد و تأیید اثربخشی هرگونه کار اصلاحی یا پایداری هرگونه تغییر فرهنگی دشوار باشد. با این وجود، داشتن شفافیت و درک مشترک در مورد معیارهای بستن مسئله، برای بستن مسائل حسابرسی مهم خواهد بود. برخی از سازمان‌ها برای غلبه بر این چالش، مطرح کردن مستقیم موضوعات فرهنگ ریسک با هیأت‌مدیره، به جای مطرح کردن مستقیم مسائل حسابرسی فرهنگ ریسک در یک حسابرسی



ندارد، بلکه طیفی از راه‌حل‌ها وجود دارد که در بهترین حالت می‌توانند مکمل یکدیگر باشند. رویکرد حسابرسی برای ارزیابی فرهنگ ریسک به مدل سازمانی اتخاذ شده و سطح فعالیت و مشارکت خطوط اول و دوم بستگی دارد. با این حال، نقطه‌ی شروع برای تعیین راهبرد حسابرسی پوشش فرهنگ ریسک، ارتباط باز و شفاف بین حسابرس داخلی و هیأت مدیره یا کمیته‌ی حسابرسی هیأت مدیره است. جنبه‌هایی که برای پوشش فرهنگ ریسک باید در نظر گرفته شوند شامل موارد زیر است:

ارزیابی جامع فرهنگ ریسک از طریق حسابرسی ممکن است به دلیل عناصر چندوجهی، آرمان‌گرایانه به نظر برسد. در عوض، واحدهای حسابرسی می‌توانند با بهره‌گیری از ابزارها و عناصر مختلفی که نقاط داده‌های کمی و مشاهدات کیفی را ترکیب می‌کنند، رویکرد بهتری به فرهنگ ریسک داشته باشند تا از منابع متعدد، بینش‌های زمینه‌ای به دست آورند.

با اتخاذ یک رویکرد چندوجهی، واحدهای حسابرسی می‌توانند نقاط قوت و حوزه‌های قابل بهبود را بهتر تشخیص دهند.

حوزه‌های تمرکز فرهنگ ریسک باید از طریق ارزیابی ریسک تعیین شود، چه در فرآیند خودارزیابی ریسک و کنترل^{۲۶} یا یکپارچه‌سازی شده باشند یا به‌طور مستقل انجام شوند. هنگام تصمیم‌گیری در مورد برنامه‌ریزی و تعیین دامنه، حسابرسی می‌تواند مواردی را که ریسک فرهنگی بالاتری برای سازمان ایجاد می‌کنند، در اولویت قرار دهد.

این حوزه‌ها می‌تواند شامل بخش‌هایی باشد که نیازمند تصمیم‌گیری‌های مکرر مبتنی بر ریسک است، حوزه‌های راهبردی و مناطقی که سوابق مسائل مهم دارند یا در معرض تغییرات قابل توجه قرار دارند. به‌عنوان خط سوم، حسابرسی داخلی باید در مورد ارزیابی‌های ریسک بخش‌ها که توسط خط دوم انجام می‌شود، اطمینان‌بخشی ارائه دهد.

در حالی که برخی سازمان‌ها بر رویکرد سنتی‌تر تعریف و نظارت بر پای‌بندی به سیاست فرهنگ ریسک تمرکز می‌کنند، سایر سازمان‌ها رویکردی غیرسیاستی برگرفته از روان‌شناسی سازمانی را

اتخاذ کرده‌اند.

چنین رویکردی بر رفتارها و پایش مستمر شاخص‌هایی تأکید دارد که زیربنای (شکل‌دهنده) محرک‌های غیررسمی الگوهای رفتاری است. این امر می‌تواند بر روش‌شناسی و رویکرد حسابرسی، از جمله کاهش نیاز به گزارش همسویی با سیاست، تأثیر بگذارد. علاوه بر آن، این امر می‌تواند انعطاف‌پذیری بیشتری را در ارزیابی شاخص‌های مثبت یا منفی و تفاوت‌های فرهنگی فراهم کند.

هرچه خطوط اول و دوم در ارزیابی و مدیریت فرهنگ ریسک مشارکت بیشتری داشته باشند، واحد حسابرسی در موقعیت بهتری برای ارزیابی مؤثر چشم‌انداز فرهنگ ریسک سازمان قرار می‌گیرد و از بینش‌ها و دیدگاه‌های هر دو خط بهره‌برداری کرده و آن‌ها را به کار می‌گیرد.

استقرار سنج‌ها و استانداردهای بلوغ فرهنگ ریسک در سطح سازمان، واحد حسابرسی را توانمند می‌سازد تا بینش‌های عمیقی ارائه دهد که با اهداف راهبردی سازمان همسو باشد و در عین حال یکپارچگی (همسانی) و قابلیت مقایسه را نیز ارتقا دهد. بدون چنین سنج‌های استاندارد، تفسیرهای محلی از این‌که چه چیزی فرهنگ ریسک قوی محسوب می‌شود، ممکن است بسیار متفاوت باشد و فرآیند دستیابی به اجماع با واحدهای تجاری مشمول ارزیابی را پیچیده کند. مزیت استفاده از مدل بلوغ این است که مبنایی مورد توافق فراهم می‌کند تا بتوان وضعیت فعلی فرهنگ ریسک سازمان‌ها (یا واحد خاص) را بر اساس آن سنجید و بدین وسیله نقاط قابل بهبود را تشخیص داد به‌طوری که نقشه راهی برای حرکت به سطح پیشرفته‌تر بلوغ فرهنگ ریسک در آینده بتوان تدوین کرد.

فرهنگ ریسک باید به‌عنوان بخشی از چارچوب گسترده‌تر انگیزشی، در نظام جبران خدمات گنجانده شود. گنجانیدن فرهنگ ریسک در نظام جبران خدمات، عامل مهمی است که بر گزارش حسابرسی در مورد فرهنگ ریسک تأثیر می‌گذارد. در حالی که برخی سازمان‌ها عوامل عملکردی فرهنگ ریسک را در جبران خدمات متغیر لحاظ می‌کنند، برخی دیگر به رویکرد متعارف‌تری مبنی بر لحاظ کردن عملکرد مدیریت ریسک پایبند هستند. این تغییر می‌تواند بر ساختار گزارش‌های حسابرسی و لزوم گنجانیدن رتبه‌بندی حسابرسی فرهنگ ریسک خاص و نیاز بعدی به پیگیری مسائل تأثیر بگذارد.

در مواردی که حسابرسی داخلی، رویکرد کنترل مدیریت^{۲۷} را به عنوان بخشی جدایی‌ناپذیر از حسابرسی‌های خود ارزیابی می‌کند، خروجی جمع‌شده این ارزیابی‌ها می‌تواند به عنوان مبنایی برای درک چگونگی عملکرد جمعی مدیریت در مواجهه با ریسک‌ها عمل کند. این رویکرد حسابرسی، همچنین از نتیجه‌گیری‌ها در مورد فرهنگ کلی ریسک، چه وجود خرده‌فرهنگ‌ها و چه انحراف واحدهای تجاری یا انتفاعی خاص از فرهنگ ریسک سازمانی عمومی، بیان شده یا مطلوب، پشتیبانی می‌کند.

۲-۲- انتخاب نوع مناسب قرارداد حسابرسی

بسته به مدل فرهنگ ریسک سازمانی، رویکردهای مختلفی را می‌توان در طول حسابرسی در نظر گرفت. راهبرد حسابرسی سالانه ممکن است شامل ترکیبی از انواع حسابرسی‌های زیر باشد. **حسابرسی از بالا به پایین**، دامنه‌ی این حسابرسی صرفاً به ارزیابی کیفیت فرهنگ ریسک و اثربخشی چارچوب فرهنگ ریسک اختصاص دارد. این نوع

حسابرسی، یک دیدگاه موضوعی نسبت به کل سازمان یا واحد کسب‌وکار یا انتفاعی خاص اتخاذ می‌کند تا ارزیابی کند چارچوب مدیریت فرهنگ ریسک چگونه طراحی، پیاده‌سازی و در کسب‌وکار نهادینه شده است.

حسابرسی‌های هدفمند که محرک‌های رسمی فرهنگ ریسک را پوشش می‌دهند، دامنه‌ی این حسابرسی شامل ارزیابی اثربخشی محرک‌ها (ساختارها)ی فرهنگ ریسک از جمله حوزه‌هایی مانند مشوق‌ها، راهبری شرکتی، سیاست‌ها، آیین‌نامه‌ی رفتاری و اشتباهات ریسک است. باز هم، این نوع حسابرسی می‌تواند موضوعی در سراسر سازمان باشد یا یک واحد کسب‌وکار را هدف قرار دهد تا ارزیابی کند که چگونه محرک‌های رسمی برای هدایت رفتارهای صحیح طراحی، اجرا و نهادینه شده است.

حسابرسی هدفمند فعالیت‌های پرریسک، برای مثال، طراحی محصول یا شیوه‌های فروش. این حسابرسی ممکن است شامل پوشش سایر ریسک‌ها و کنترل‌ها باشد، اما تمرکز و آزمون بیشتری برای ارزیابی میزان درک و توانایی کارکنان در تشخیص ریسک فرهنگ در فرآیندهای روزمره خود و چگونگی اطمینان مدیریت از این که فرهنگ ریسک به طور مؤثر مدیریت می‌شود، خواهد داشت.

ارزیابی اختصاصی ریسک رفتاری، این شامل ارزیابی رفتارهایی است که ممکن است منجر به ریسک شوند، از جمله محرک‌های بنیادین آن‌ها. ارزیابی‌های رفتاری اغلب شامل جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل داده‌ها، انجام مصاحبه‌ها و نظرسنجی‌ها، شرکت در جلسه به عنوان ناظر خاموش و استفاده از چارچوب‌های روان‌شناختی برای درک رفتارهای انسانی در بستر مدیریت ریسک است.^{۲۸}

ارزیابی‌های فرهنگ ریسک

در حسابرسی‌های روزانه یکپارچه‌سازی می‌شوند، حسابرسی یکپارچه ممکن است رایج‌ترین سناریو در ارزیابی فرهنگ ریسک باشد. در این نوع حسابرسی، ارزیابی فرهنگ ریسک، مانند سایر ریسک‌ها، به‌طور سیستماتیک در دامنه‌ی حسابرسی گنجانده می‌شود. هدف، بررسی شاخص‌های رفتاری و سایر شاخص‌ها، مانند زبان‌های عملیاتی، مربوط به فرآیندها و فعالیت‌های درون دامنه، و سپس شکل‌گیری دیدگاهی در مورد آنچه آن‌ها در مورد فرهنگ ریسک پیشنهاد می‌کنند، است. ممکن است علاقه‌ی خاصی به گنجانیدن ارزیابی فرهنگ ریسک در حسابرسی‌های پروژه وجود داشته باشد تا درک بهتری از فرآیندها و چارچوب‌های جدید ارائه شود. رویکرد یکپارچه معمولاً با استفاده از یک پرسش‌نامه یا معیارهای ارزیابی که به صورت متمرکز تدوین شده‌اند، هماهنگ و پشتیبانی می‌شود تا بتوان از این طریق در مورد ارزیابی بلوغ فرهنگ ریسک نتیجه‌گیری کرد. این امر دستیابی به سطحی از ثبات رویه و قابلیت‌مقایسه در کار انجام شده را فراهم می‌کند.

رویکردهای حسابرسی فوق باید با پیش‌مستمر از طریق رهگیری منظم معیارها و شاخص‌های کلیدی رفتارها تکمیل شوند.

با پیش این سنجش‌ها، حسابرسان می‌توانند علائم هشدار دهنده مشکلات بالقوه در فرهنگ و رفتار ریسک را تشخیص داده و نقاط ضعف را برطرف کنند.

۲-۳- جمع‌آوری و ارزیابی اطلاعات و داده‌های فرهنگ ریسک برحسب دامنه‌ی تفصیلی، عوامل متعددی ممکن است برای شکل‌دهی به دیدگاهی در مورد بلوغ مدیریت فرهنگ ریسک ارزیابی شوند. ما مثال‌های زیر را

که توسط ابعاد کلیدی فرهنگ ریسک بانک مرکزی اروپا سازماندهی شده، در نظر می‌گیریم:

لحن مدیریت و ارتباطات، نمونه‌هایی از حوزه‌های ارزیابی شده می‌تواند شامل ارزیابی ارتباط مدیریت ارشد با کارکنان با هدف ترویج فرهنگ ریسک و ارزیابی اثربخشی نهادهای مدیریتی باشد.

بسیاری از واحدهای حسابرسی از تحلیل متن‌ها، نظرسنجی‌ها و مصاحبه‌ها و پژوهش‌های اسنادی^{۲۹} برای ارزیابی میزان گنجانده شدن پیام‌های مرتبط با ریسک در ارتباطات رسمی و جلسات کمیته‌ها استفاده می‌کنند.

اثربخشی نهادهای مدیریتی می‌تواند شامل ارزیابی ظرفیت واحد ریسک برای به چالش کشیدن تصمیمات، توانایی آن‌ها در اعلام هشدار نسبت به نگرانی‌ها^{۲۰} و پیگیری یافته‌ها باشد.

مشوق‌ها (نظام‌های انگیزشی)، نمونه‌هایی از حوزه‌های ارزیابی شده می‌تواند شامل ارزیابی شاخص‌های کلیدی عملکرد بر اساس اشتباهات ریسک بانک، گنجانیدن فرهنگ ریسک در مدیریت عملکرد و ارزیابی جبران خدمات ثابت و متغیر جهت تایید همسویی آن‌ها با ریسک‌پذیری محتاطانه باشد.

برخی از ابزارهای استفاده‌شده برای ارزیابی نحوه تعیین کلی شاخص‌های کلیدی عملکرد شامل بررسی اسنادی از فرآیند تعیین شاخص‌های کلیدی عملکرد برای گنجانیدن فرهنگ ریسک در آن‌ها و آزمایش نمونه‌ای از شاخص‌های عملکرد تیمی و فردی است.

ارزیابی مشوق‌ها با استفاده از تحلیل داده‌ها می‌تواند به شناسایی ملاحظه مناسب شاخص‌های عملکرد مالی و غیرمالی یا هرگونه سوگیری ساختاری در نحوه اعطای پاداش به کارکنان بر اساس جنسیت یا سایر ویژگی‌های

غیرمرتبط با عملکرد، کمک کند.

پاسخ‌گویی و مالکیت ریسک، نمونه‌هایی از حوزه‌های ارزیابی شده می‌تواند شامل چارچوب راهبری فرهنگ ریسک، معیارهای ارزیابی بلوغ فرهنگ ریسک، فرآیندهای تصمیم‌گیری سازمان و گزارش‌دهی و نظارت بر ریسک‌ها باشد.

به‌عنوان مثال، حسابرسی می‌تواند کفایت و اثربخشی چارچوب راهبری و معیارهای بلوغ مورد استفاده برای پایش و مدیریت فرهنگ ریسک، از جمله تعریف نقش‌ها و مسئولیت‌ها و شاخص‌های عملکرد و اصلاح مسائل را ارزیابی کند.

فرآیندهای تصمیم‌گیری سازمان می‌تواند شامل ارزیابی همسویی با اشتباهات ریسک و پایش محدودیت‌ها باشد. این تحلیل می‌تواند شامل بررسی اسنادی جریان‌های تصمیم‌گیری، صورتجلسات و مستندات راهبری و همچنین مصاحبه با مدیریت ارشد باشد. رویکرد گزارش‌دهی و نظارت می‌تواند شامل ارزیابی وضوح نقش‌ها و مسئولیت‌ها برای نظارت، سازوکارهای گزارش‌دهی و ترکیب اطلاعات مدیریتی برای دیدگاه جامع از ریسک‌ها باشد.

۲-۳-۱- سنجه‌ها / شاخص‌های

فرهنگ ریسک

سنجه‌ها و نقاط داده (اقلام اطلاعاتی) مختلف، ممکن است در اجرای حسابرسی‌های فرهنگ ریسک استفاده شوند. هر نوع آن می‌تواند به درک جامعی از فرهنگ ریسک کمک کند و شامل موارد زیر است:

داده‌های کمی	الگو برداری
داده‌های کیفی	نظرسنجی‌های کارمندان

داده‌های کمی، سنجه‌ها، داده‌های عینی و قابل اندازه‌گیری فراهم

می‌کنند که به حساب‌سازان اجازه می‌دهد جنبه‌های مختلف شیوه‌های مدیریت ریسک را به صورت کمی بیان کنند. برخی از شاخص‌های رایج استفاده‌شده شامل تعداد موارد نقض اشتباهات ریسک، حوادث، نرخ‌های جابه‌جایی داوطلبانه‌ی کارکنان (ترک خدمت)، دوره‌های آموزش تکمیل‌شده، درس‌های آموخته‌شده تکمیل‌شده و تعداد یافته‌های حسابرسی در مقابل مسائلی که خود واحدها شناسایی و گزارش کردند (شاخص خوداظهاری مشکلات).^{۳۱}

الگو برداری (بهینه‌کاوی)،^{۳۲} سنجه‌ها و شاخص‌ها ممکن است از طریق مقایسه‌ی شیوه‌ها، سیاست‌ها و روش‌های مدیریت فرهنگ ریسک سازمان با سایر سازمان‌ها، با هدف اصلی شناسایی نقاط قابل بهبود، اتخاذ بهترین شیوه‌ها و تقویت فرهنگ ریسک در درون سازمان است.

داده‌های کیفی، شاخص‌های کیفی ابزارهای مفیدی برای درک رفتارها و نگرش‌های بنیادین در رابطه با مدیریت ریسک هستند و شامل مشارکت در مجامع راهبری شرکتی، مصاحبه با مدیریت، تحلیل مستندات (از جمله دستورالعمل‌های سیاست‌گذاری، مطالب آموزشی و مکاتبات)، مطالعه‌ی موردی حوادث و رویدادها و ریشه‌یابی (تحلیل علت ریشه‌ای) مسائل مربوط به ریسک می‌شوند، اما محدود به این موارد نیستند. همچنین بازنگری سوابق حوادث مرتبط با رفتار، نتایج حسابرسی‌های ویژه یا قضایی (دادگاهی)، از جمله گزارش‌های افشاگرانه (سوت‌زنی)^{۳۳} و توصیه‌های نظارتی برای ارزیابی پاسخ مدیریت، می‌تواند سودمند باشد. علاوه بر این، بررسی پاسخ واحدهای انتفاعی به توصیه‌های حسابرسی باز (معوق) می‌تواند مفید باشد.

نظرسنجی‌های کارمندان، نظرسنجی‌های سازمانی معمولاً با هدف



مدیریت شامل پرداختن به علل رفتاری مسائل ریسک حسابرسی است. بنابراین، بسیاری از اقدامات فرهنگ ریسک ممکن است در فرآیندهای پیگیری مسئله یکپارچه شوند. به عنوان یک بدیل، سازمان‌ها ممکن است تصمیم بگیرند که پایش متمرکز جداگانه‌ای از اقدامات بهبود فرهنگ ریسک، مثلاً از طریق یک مرکز تعالی فرهنگ ریسک، اجرا کنند.

در نهایت، موفقیت طرح‌های بهبود فرهنگ ریسک ممکن است بلافاصله در شاخص‌های فرهنگ ریسک نمایان نشود و معمولاً فقط با گذشت زمان قابل مشاهده است. برای نمونه، پیاده‌سازی فرآیند ارزیابی ریسک جدید ممکن است در ابتدا به زمان و منابع قابل توجهی برای اجرا نیاز داشته باشد، بدون اینکه نتایج فوری در کاهش حوادث یا زیان‌های ریسک داشته باشد. اگرچه نتایج ممکن است فوری نباشند، اما به دلیل آشنایی بیشتر کارکنان با این فرآیند، ممکن است تغییری در طرز فکر آن‌ها در مورد آگاهی از ریسک و کاهش آن ایجاد شود. با گذشت زمان، این امر می‌تواند به کاهش رفتارهای پرریسک یا بهتر در نظر گرفتن ریسک‌ها منجر شود که در نهایت منجر به حوادث کم‌تر می‌شود. آثار چنین طرح‌هایی تنها در درازمدت در سازمان قابل مشاهده است.

تفسیرپذیر باشد که منجر به مقاومت ذی‌نفعان شود. گزارشگری حسابرسی در مورد نقاط بهبود فرهنگ ریسک، نیازمند رویکردی ظریف است که تحلیل عینی را با بازخورد سازنده متوازن سازد. دوگانه (چالش) اصلی که بسیاری از واحدهای حسابرسی با آن مواجه هستند، این است که آیا رتبه‌بندی‌ها / نتایج فرهنگ ریسک باید در گزارش‌های حسابرسی افشا شوند. در حالی که مزایای افشای رتبه‌بندی‌ها شامل شفافیت و پاسخ‌گویی است، پیامدهای ناخواسته آن ممکن است شامل مقاومت در برابر بازخورد و تأکید بیش از حد بر سنج‌ها باشد.

برخی سازمان‌ها تصمیم می‌گیرند که یک رتبه‌بندی فرهنگ به کار حسابرسی اختصاص دهند، در حالی که سازمان‌های دیگر از ابلاغ مستقیم رتبه‌بندی فرهنگ ریسک خودداری می‌کنند و در عوض آن را به عنوان بخشی از گزارش تلفیقی (تجمیعی) فرهنگ ریسک به هیأت مدیره گزارش می‌دهند. رویکرد انتخاب شده باید با توافق هیأت‌مدیره و مدیریت ارشد و با در نظر گرفتن عواملی مانند ساختارهای راهبردی و گزارشگری موجود و فرهنگ سازمانی تعیین شود.

پیگیری مسائل و پاسخ‌های (اقدامات) مدیریت: پی‌گیری مسئله‌ی فرهنگ ریسک و پاسخ‌های

درک نگرش (باورهای ذهنی) کارکنان در زمینه‌ی جنبه‌های کلیدی فرهنگ ریسک مانند وضوح نقش‌ها و مسئولیت‌ها در قبال مدیریت ریسک و ظرفیت انجام آن، همسویی بین هدف و ارزش‌های سازمان، ادراک کارکنان از لحن مدیریت (یعنی آنچه کارکنان دریافت می‌کنند و نه آنچه مدیریت ارسال می‌کند)، وضوح پیام‌های اشتباهی ریسک، مشوق‌های همسو با هدف و اشتباهی سازمانی و غیره استفاده می‌شود.

فرهنگ ریسک، به دلیل ماهیت ظریف، دقیق و چندوجهی خود، نمی‌تواند با شاخص‌های مطلق (قطعی) اندازه‌گیری شود. مشاهدات مربوط به بلوغ فرهنگ ریسک را می‌توان از طریق تحلیل چندجانبه (سه سویه‌سازی) منابع داده‌ای متعدد،^{۳۴} در کنار در نظر گرفتن زمینه‌ی فرهنگی بومی، برای درک سطح بلوغ فرهنگ ریسک استخراج کرد.

۲-۴- گزارشگری و رتبه‌بندی نتایج حسابرسی

گزارشگری در مورد مشاهدات فرهنگی به‌ویژه از این منظر چالش‌برانگیز است که نباید به گونه‌ای ارائه شود که تحریک‌آمیز یا مطلق‌گرایانه^{۳۵} به نظر برسد. اظهارات در مورد فرهنگ ریسک می‌تواند

نتیجه‌گیری

الدرسون (بانک مرکزی اروپا، ۲۰۲۳)^{۲۶} در سخنرانی خود اظهار داشت که «نظارت بر رفتار و فرهنگ، نشان‌دهنده‌ی تغییر به سمت اعمال قضاوت نظارتی است. این امر به ناظرین قدرت می‌دهد که فراتر از اعداد را کاوش کنند^{۲۷} و جریان‌های اغلب نادیده‌ای را که محرک رفتار و تصمیمات است، زیر سوال ببرند.»

در این محیط ریسک پیچیده و غیرقابل پیش‌بینی، ضروری است که واحدهای حسابرسی به‌منظور اجتناب از وقوع مجدد رویدادهایی که به صنعت آسیب رسانده‌است، از جمله بحران مالی، بر روی مواجهه (برخورد فعال و

اصلاحی) با فرهنگ ریسک کار کنند. حسابرسی فرهنگ ریسک، مسیری پویا است که باید در قالب زمینه‌ی منحصر به فرد هر سازمان درک شود. حسابرسان، جزء جدایی‌ناپذیر سازمان هستند، ناگزیر، سوگیری‌ها و تأثیرات خود را به همراه دارند و حسابرسی فرهنگ را چالش‌برانگیز می‌کنند، با این حال، آن‌ها می‌توانند از طریق نحوه‌ی تعامل خود در درون سازمان، بر فرهنگ ریسک نیز تأثیر بگذارند. بنابراین، در ساختار واحد حسابرسی، ضروری است که این مسیر از یک نقطه شروع مشترک آغاز شود تا اطمینان حاصل شود که همه افراد در مسیر بلوغ (تکامل حرفه‌ای) همراه و همسو هستند. این فرآیند مستلزم انطباق

منبع:

ECIIA (European Confederation of Institutes of Internal Auditing), Auditing Risk Culture, Professional Guidance. July 2024. Retrieved from <https://www.eciia.eu/>

پی‌نوشت‌ها:

* عضو کارگروه بورس، بانک و بیمه جامعه حسابداران رسمی ایران
** کارشناس ارشد حسابداری از دانشگاه الزهرا

1- London Interbank Offered Rate (LIBOR)

2- Silicon Valley Bank (SVB)

3- Credit Suisse

4- the Group of Thirty (G30)

5- conduct risk

6- The European Central Bank (ECB)

۷- منظور از the tone from the top، فرهنگ‌سازی از بالا، الگوی رفتاری و منش مدیریتی لایه‌های ارشد شامل هیأت‌مدیره و مدیریت ارشد است.

8- escalated

9- Guidance on Supervisory Interaction with Financial Institutions on Risk Culture: A Framework for Assessing Risk Culture (fsb.org)

10- Strong risk culture — sound banks (europa.eu)

۱۱- شاخه‌ای از روان‌شناسی که رفتار انسان در محیط‌های کار را مطالعه می‌کند، بر درک چگونگی عملکرد افراد و گروه‌ها در سازمان با قصد بهبود بهره‌وری کار، افزایش سلامت جسم و روان کارکنان در محیط کار و بهینه‌کردن ساختار و فرآیندهای سازمان تمرکز می‌کند.

12- team climate

13- European Banking Authority (EBA)

14- Final Report on GL on internal governance under IFD.pdf (europa.eu)

15- Capital Requirements Directive (CRD)

۱۶- منظور از رکن مدیریت عالی یا نهاد مدیریت (Management Body)، ساختار حاکمیتی (لایه تصمیم‌ساز و اجرایی) مؤسسه شامل هیأت‌مدیره (در نقش نظارتی) و مدیریت ارشد (در نقش اجرایی) است که مسئولیت هدایت و

کنترل سازمان را بر عهده دارند.

17- Communication and challenge

18- Financial Conduct Authority (FCA)

19- “tick the box” approach

20- challenge of “rolling bad apples”

21- policy standards

22- centre of excellence

23- Check Global Internal Audit Standards

24- on-site interactions

25- the Senior Management Regime

26- the risk and control self assessment (RCSA)

۲۷- روان‌شناسی صنعتی و سازمانی نظریه علم روان‌شناسی را بر جنبه‌های کلیدی از زندگی بشر، یعنی زندگی کاری آن‌ها، متمرکز می‌کند. به طور کلی، اهداف روان‌شناسی صنعتی - سازمانی عبارت است از درک بهتر و بهینه‌سازی اثربخشی، سلامت و بهزیستی هم افراد و هم سازمان‌ها (Rogelberg S. C.). (Ed). (2007) Encyclopedia of industrial and organizational (psychology (Vol. 1). SAGE Publications

28- Cherepanova, V. Managing Behavioural Risk. Studio Etica

29- desk research

30- flag concerns

31- Audit findings versus self-identified issues

32- Benchmarking

33- whistleblowing

34- the triangulation of multiple data sources

35- inflammatory or absolute

36- Elderson (ECB, 2023)

37- probe beyond the numbers

کاربرد ابزارهای تحلیل داده در حسابرسی: مزایا، چالش‌ها، محرک‌ها و موانع پذیرش مبتنی بر چارچوب فناوری - سازمانی - محیطی (TOE)

مرتضی اسدی - مینا فرنود احمدی

چارچوب‌های استاندارد و مقاومت در برابر تغییر از جمله عوامل کلیدی عدم‌پذیرش کامل این فناوری در حسابرسی است. مقاله‌ی حاضر با شناسایی ابزارها، مزایا، چالش‌ها و موانع کاربرد تحلیل داده در حسابرسی، راهنمایی عملی برای مؤسسه‌های حسابرسی ارائه کرده و به مدیران ارشد این مؤسسه‌ها کمک می‌کند تا منافع و هزینه‌های سرمایه‌گذاری در تحلیل داده را به‌طور منطقی بسنجند و نسبت به کاربرد این فناوری در فرآیندهای حسابرسی بصورت آگاهانه‌تر تصمیم‌گیری کنند.

مقدمه

در سال‌های اخیر، حوزه‌ی حسابداری و حسابرسی به دلیل پیشرفت سریع فناوری‌های نوظهور، دستخوش تحولات عمیقی شده است؛ به‌طوری‌که رویکردهای حسابرسی سنتی، که به‌طور عمده متکی بر نمونه‌گیری و آزمون‌های دستی بود، دیگر پاسخ‌گوی رسیدگی به پیچیدگی‌های گزارشگری مالی مدرن نیست. تحلیل داده‌ها به تحلیل سیستماتیک مجموعه داده‌های گسترده با استفاده از تکنیک‌های مختلف آماری و محاسباتی برای استخراج دیدگاه‌های عملی و تصمیم‌گیری آگاهانه اشاره دارد. در حسابرسی، تحلیل داده‌ها شامل استفاده از ابزارها و تکنیک‌های پیشرفته برای تحلیل معاملات مالی، تشخیص

چکیده

ظهور ابزارها و تکنیک‌های تحلیل داده، موجب تغییرات بنیادین در حرفه‌ی حسابرسی شده به‌نحوی که روش‌های گردآوری اطلاعات، تحلیل و ارزیابی شواهد را متحول ساخته است. با گسترش فناوری‌های دیجیتال و تولید انبوه داده‌های مالی و غیرمالی، دیگر روش‌های سنتی حسابرسی به‌تنهایی پاسخ‌گوی نیازهای فعلی نیست و تحلیل داده به‌عنوان تحولی اساسی در حوزه‌ی حسابرسی مطرح است. مطالعه‌ی حاضر با مروری جامع بر ابزارها و تکنیک‌های تحلیل داده، مزایا و چالش‌ها و محرک‌های کاربرد تحلیل داده را در حسابرسی تبیین و دلایل عدم‌پذیرش کامل این فناوری در حوزه‌ی حسابرسی را بررسی و مدل مفهومی کاربرد و ارزش تحلیل داده در حسابرسی را ارائه کرده است. نتایج مطالعه‌ی حاضر نشان داده است که کاربرد ابزارهای تحلیل داده منجر به کشف ناهنجاری‌های پنهان، کاهش ریسک حسابرسی، ارائه‌ی دیدگاه‌های جامع و صرفه‌جویی در زمان می‌شود. با وجود این، چالش‌های عمده‌ای از جمله هزینه بالای پیاده‌سازی، نیاز به مهارت‌های تخصصی جدید، مسائل مرتبط با حریم خصوصی و ملاحظات اخلاقی وجود دارد. همچنین عدم‌وجود

ناهنجاری‌ها، ارزیابی ریسک‌ها و ارزیابی کنترل‌های داخلی است. تحلیل داده‌ها راهکاری قدرتمند محسوب می‌شود که حسابرسان را قادر می‌سازد تا مجموعه داده‌های بزرگ را تحلیل کرده تا ناهنجاری‌ها و تحریف‌های احتمالی را تشخیص دهند. از یک سو استفاده از ابزارهای تحلیل داده‌ها، این امکان را به حسابرسان می‌دهد تا تمام معاملات را مورد آزمون قرار داده، الگوهایی را که از طریق روش‌های مرسوم حسابرسی دشوار است، مورد ارزیابی قرار دهند. از سوی دیگر نهادهای نظارتی، فدراسیون بین‌المللی حسابداری (IFAC)^۱ و به‌ویژه هیأت استانداردهای بین‌المللی حسابداری و اطمینان‌بخشی (IAASB)^۲، به‌روشنی تصریح کرده‌اند که آمادگی برای دنیای دیجیتال و نوآوری برای کیفیت حسابرسی را نمی‌توان نادیده گرفت. بنابراین، شرکت‌های حسابرسی برای استفاده از شیوه‌های مبتنی بر تحلیل داده، از سوی نهادهای نظارتی به‌طور فزاینده‌ای تحت فشار هستند. همچنین سیاست‌گذاران این موضوع را درک کرده‌اند که دیجیتالی‌شدن حرفه‌ی حسابرسی و کاربرد فناوری‌های نوین، یکی از سنگ‌بناهای نوسازی اقتصادی و پاسخ‌گویی عمومی است. ازجمله معروف‌ترین نوآوری‌ها و فناوری‌ها، ادغام تحلیل داده‌ها (DA^۳) در رویه‌های حسابداری و حسابرسی است. ادغام تحلیل داده‌ها در حسابرسی، پتانسیل افزایش کیفیت حسابرسی، بهبود کارایی و ارائه‌ی بینشی عمیق‌تر در گزارشگری مالی را به همراه دارد. باید توجه داشت که کاربرد هر فناوری علاوه بر فرصت‌های فراوانی که ایجاد می‌کند، چالش‌هایی را نیز به همراه دارد. تعداد قابل توجهی از شرکت‌های حسابرسی، به‌ویژه شرکت‌های کوچک و متوسط، با هزینه‌های بالای فناوری، دانش اندک از قابلیت‌های دیجیتال و عدم قطعیت چارچوب‌های نظارتی مواجه هستند. مطالعه‌ی حاضر با مروری بر ادبیات مرتبط، کاربرد ابزارها و تکنیک‌های تحلیل داده، مزایا و چالش‌ها و محرک‌های کاربرد تحلیل داده در حوزه‌ی حسابرسی را مورد بررسی قرار داده است. همچنین ضمن بررسی پذیرش تحلیل داده‌ها توسط شرکت‌های حسابرسی، عوامل و موانع این پذیرش و پیامدهای آن را تبیین کرده است.

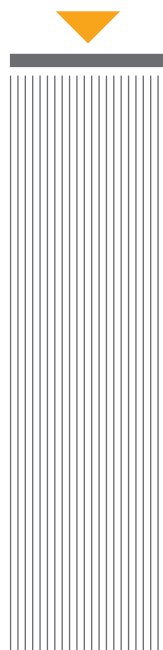
چارچوب مفهومی تحلیل داده‌ها

فرآیند تحلیل داده‌ها روشی برای کشف الگوها با استفاده از الگوریتم‌های محاسباتی، برنامه‌نویسی و تکنیک‌های مدل‌سازی آماری برای یافتن همبستگی‌های مهم و به‌هنگام است. به عبارتی دیگر، تحلیل داده‌ها فرآیند بررسی و تحلیل داده‌ها برای نتیجه‌گیری، شناسایی الگوها و تصمیم‌گیری آگاهانه است که شامل استفاده از تکنیک‌های آماری، ابزارها و روش‌های مختلف برای استخراج دیدگاه‌ها و درکی جامع از داده‌ها است. تحلیل داده‌ها در حسابرسی شامل مجموعه‌ای از تکنیک‌ها و روش‌شناسی‌ها است که با هدف تحلیل مجموعه داده‌های

گسترده برای استخراج دیدگاه و پشتیبانی از فرآیندهای حسابرسی انجام می‌شود. تحلیل داده‌ها به فرآیند بررسی حجم انبوهی از داده‌ها با استفاده از تکنیک‌های آماری و محاسباتی برای کشف الگوها، ناهنجاری‌ها و روندهای مرتبط با اهداف حسابرسی اشاره دارد. در زمینه‌ی حسابرسی، تحلیل داده‌ها شامل کاربرد این تکنیک‌ها برای ارزیابی قابلیت اتکای اطلاعات مالی، کشف تقلب یا خطاهای احتمالی و ارزیابی اثربخشی کنترل‌های داخلی است. تحلیل داده‌ها در حسابرسی، رویکردی چندوجهی است که شامل مجموعه‌ای از تکنیک‌ها و روش‌شناسی‌ها می‌شود که به بررسی دقیق مجموعه داده‌های گسترده با هدف استخراج دیدگاه‌های سودمند و مهم برای تقویت فرآیندهای حسابرسی اختصاص دارد. تعاریف یاد شده، بر نقش محوری تحلیل داده‌ها در افزایش اثربخشی و کارایی رویه‌های حسابرسی تأکید می‌کند.

تکامل تحلیل داده‌ها در حسابرسی

در دو دهه‌ی گذشته، کاربرد تکنیک‌های تحلیل داده، به‌طور قابل توجهی در حرفه‌ی حسابرسی رواج یافته است؛ به‌طوری‌که چهار مؤسسه‌ی بزرگ حسابرسی، سرمایه‌گذاری‌های عظیمی در پلت‌فرم‌های مرتبط با تحلیل داده انجام داده‌اند. برای مثال "Omnia" از مؤسسه‌ی دیلویت و "Clara" از کی‌پی‌ام‌جی، روندی به سمت روش‌های حسابرسی مبتنی بر داده و به‌هنگام را نشان می‌دهند. پیشرفت‌های اخیر در تحلیل داده‌ها، تکامل روش‌های حسابرسی را به پیش برده و حسابرسان را قادر ساخته است تا از ابزارها و تکنیک‌های پیشرفته برای افزایش قابلیت‌های تحلیلی خود استفاده کنند. به‌عنوان مثال، ظهور هوش مصنوعی (AI)^۴ و الگوریتم‌های یادگیری ماشینی (ML)^۵ با خودکارسازی وظایف روتین، شناسایی داده‌های پرت و پیش‌بینی ریسک‌های بالقوه با دقت بی‌سابقه، چشم‌انداز حسابرسی را متحول کرده است. این نوآوری‌های فناوری، حسابرسان را قادر می‌سازد تا به‌سرعت مجموعه داده‌های گسترده را بررسی کنند و ناهنجاری‌ها و نارسایی‌هایی را که ممکن است نیاز به بررسی بیشتر داشته باشند، مشخص کنند. علاوه بر این، ادغام تکنیک‌های پردازش زبان طبیعی (NLP)^۶ تحلیل منابع داده بدون ساختار مانند اسناد متنی را تسهیل کرده و حسابرسان را قادر ساخته است تا دیدگاه‌های ارزشمندی را استخراج کنند. بهره‌گیری از قدرت الگوریتم‌های NLP، حسابرسان می‌توانند درک جامعی از عملیات سازمانی به دست آورند و شاخص‌های ظریف تقلب یا تحریف‌های احتمالی را تشخیص دهند. علاوه بر این، ظهور فناوری بلاک‌چین، دوران جدیدی از شفافیت و پاسخ‌گویی را در رویه‌های حسابرسی آغاز کرده است. مسیرهای حسابرسی مبتنی بر بلاک‌چین، سوابق تغییرناپذیری از تراکنش‌ها را ارائه می‌دهند که یکپارچگی داده‌ها را تضمین و تأیید اطلاعات مالی را تسهیل می‌کند. ماهیت غیرمتمرکز شبکه‌های بلاک‌چین،



خطر دست‌کاری داده‌ها و تغییرات غیرمجاز را کاهش می‌دهد و اعتماد و اطمینان را در فرآیندهای حساسی افزایش می‌دهد.

کاربردهای تحلیل داده‌ها در حساسی

این یافته‌ها طیف گسترده‌ای از کاربردهای تحلیل داده‌ها در حساسی را روشن می‌کند که در فرآیندها و اهداف مختلف حساسی قرار می‌گیرد. تکنیک‌های تحلیل داده‌ها، مانند تشخیص ناهنجاری، مدل‌سازی پیش‌بینی و متن‌کاوی، به‌طور گسترده برای ارزیابی قابلیت اطمینان اطلاعات مالی، کشف تقلب یا خطاهای بالقوه و ارزیابی اثربخشی کنترل‌های داخلی مورد استفاده قرار می‌گیرند. این تکنیک‌ها حساسان را قادر می‌سازد تا به عمق مجموعه داده‌های گسترده نفوذ کنند و

با خودکارسازی وظایف تکراری و متداول و افزایش دقت و کارایی فرآیندهای حساسی، رویه‌های حساسی را متحول کرده‌اند. الگوریتم‌های مبتنی بر هوش مصنوعی می‌توانند حجم انبوهی از داده‌ها را با سرعت و دقت بی‌نظیر بررسی کنند و ناهنجاری‌ها و موارد پرتی را که ممکن است نیاز به بررسی بیشتر داشته باشند، شناسایی کنند. الگوریتم‌های یادگیری ماشینی همچنین می‌توانند با گذشت زمان الگوهای داده را تطبیق داده و از آن‌ها یاد بگیرند و به حساسان این امکان را می‌دهند که رویه‌ها و استراتژی‌های حساسی خود را به‌طور مداوم اصلاح کنند. همچنین، ادغام تحلیل داده‌ها در حساسی، مزایایی را از دیدگاه عملکرد سازمانی ارائه می‌دهد. با بهره‌گیری از قدرت تحلیل داده‌ها، حساسان می‌توانند



الگوها و ناهنجاری‌هایی را کشف کنند که ممکن است از طریق روش‌های سنتی حساسی قابل تشخیص نباشند.

از دیدگاه مدیریت ریسک، ادغام تحلیل داده‌ها، حساسان را قادر می‌سازد تا ارزیابی‌های جامع‌تری از ریسک انجام دهند و ریسک‌های نوظهور را شناسایی و رویه‌های حساسی را بر اساس دیدگاه‌های مبتنی بر داده اولویت‌بندی کنند. با استفاده از ابزارهای پیشرفته‌ی تجزیه و تحلیل، حساسان می‌توانند درک جامعی از چشم‌انداز ریسک سازمان به دست آورند و این امر آن‌ها را قادر می‌سازد تا منابع را به‌طور مؤثرتری تخصیص دهند و تمرکز بیشتری بر حوزه‌های پرریسک داشته باشند. علاوه بر این، پیشرفت‌های فناوری، به‌ویژه در حوزه‌ی هوش مصنوعی (AI) و یادگیری ماشینی (ML)،

دیدگاه عمیق‌تری در مورد عملیات سازمانی به دست آورند و زمینه‌های بهبود و بهینه‌سازی فرآیند را شناسایی کنند. ابزارهای تحلیل داده‌ها، حساسان را قادر می‌سازد تا داده‌های تراکنشی را در زمان واقعی تحلیل کنند و دیدگاه‌های به‌هنگامی در مورد ناکارآمدی عملیاتی، فرصت‌های صرفه‌جویی در هزینه و استراتژی‌های افزایش درآمد، ارائه دهند.

از دیدگاه ذی‌نفعان، ادغام تحلیل داده‌ها، شفافیت و پاسخ‌گویی را در کارهای حساسی افزایش می‌دهد. با استفاده از ابزارهای تحلیل داده‌ها، حساسان می‌توانند اطمینان بیشتری در مورد دقت و قابلیت اتکای گزارش‌گری مالی به ذی‌نفعان ارائه دهند. افزایش شفافیت، اعتماد و اطمینان را در بین سرمایه‌گذاران، طلبکاران و سایر ذی‌نفعان افزایش داده و

در نهایت اعتبار و شهرت سازمان را تقویت می‌کند.

ابزارهای کاربردی تحلیل داده در حسابرسی

ابزارهای کاربردی تحلیل داده در انجام وظایف حسابرسی شامل موارد زیر است:

- ابزارهای مصورسازی داده‌ها؛ Tableau، Power BI.
- ابزارهای تحلیل آماری؛ R، Python.
- ابزارهای یادگیری ماشین؛ Scikit-learn، Tensor-Flow، Py Torch.
- ابزارهای داده‌کاوی؛

این ابزارها در مراحل مختلف حسابرسی استفاده می‌شوند. به‌عنوان مثال، در مرحله‌ی برنامه‌ریزی، تحلیل داده‌ها به

برای کشف تقلب پیدا کنند و تصویری معقول از وضعیت مالی سازمان‌ها به دست آورند. همچنین خودکارسازی فرآیندها، موجب کاهش ضریب خطای انسان می‌شود و این امکان را برای حسابرسان فراهم می‌کند تا بر زمینه‌های پیچیده و قضاوت‌محور مانند ارزیابی ریسک، ارزیابی کنترل‌های داخلی و تحلیل برآوردهای مدیریتی تمرکز کنند. این موضوع باعث افزایش دقت فرآیندهای حسابرسی شده و امکان اتخاذ رویکردی استراتژیک و شفاف را فراهم می‌کند. مطالعات اخیر، نشان داده است که تحلیل داده‌ها موجب افزایش اعتماد ذی‌نفعان کلیدی و افزایش شفافیت می‌شود. به‌طور کلی، تحلیل داده‌ها در فرآیند حسابرسی، نویدبخش شفافیت و کارایی حرفه و بازتعریف آن برای انجام حسابرسی‌های سریع‌تر، دقیق‌تر و قابل‌اتکاتر



د سطح جهانی است که به‌طور فزاینده‌ای به تحلیل داده‌ها متکی است. از دیگر محرک‌های کاربرد تحلیل داده در حرفه‌ی حسابرسی، الزامات نظارتی است. نهادهای نظارتی به‌طور فزاینده‌ای بر اهمیت تحلیل داده‌ها در حسابرسی تأکید می‌کنند و حسابرسان را به اتخاذ این ابزارها و تکنیک‌ها سوق می‌دهند.

مزایای کاربرد ابزارهای تحلیل داده‌ها در حسابرسی

ادغام تحلیل داده‌ها در رویه‌های حسابرسی، مزایای بی‌شماری را به همراه دارد که یکی از مزایای اصلی مرتبط با کاربرد تحلیل داده‌ها در حسابرسی، افزایش کیفیت حسابرسی است. با استفاده از ابزارهای پیشرفته تحلیل داده، حسابرسان می‌توانند به عمق مجموعه داده‌های وسیع نفوذ کنند و الگوهای

شناسایی حوزه‌های پرریسک کمک می‌کند. در مرحله‌ی آزمون محتوا، تحلیل داده‌ها به حسابرسان این امکان را می‌دهد که حجم انبوهی از داده‌ها را مورد آزمون قرار دهند. در رویه‌های تحلیلی، کاربرد تحلیل داده‌ها به حسابرسان کمک می‌کند تا روندها و روابط غیرمعمول را تشخیص دهند.

محرک‌های کاربرد تحلیل داده در حرفه‌ی حسابرسی

تحلیل داده‌ها در حال تغییر نحوه‌ی کار حسابرسان است؛ به‌طوری‌که موجب افزایش کیفیت و کارایی حسابرسی‌ها شده است. روش‌های حسابرسی سنتی مبتنی بر نمونه‌گیری انجام می‌شد، اکنون کاربرد ابزارها و تکنیک‌های تحلیل داده، بررسی و آزمون کل جامعه را ممکن ساخته است تا حسابرسان بتوانند ناهنجاری‌ها را سریع‌تر تشخیص داده، و روش‌های مؤثرتری

پنهان، ناهنجاری‌ها و روندهایی را که ممکن است با روش‌های سنتی حسابرسی قادر به کشف آن نباشند شناسایی کنند. این امر حساب‌برسان را قادر می‌سازد تا بررسی‌های دقیق‌تر و روشن‌تری از داده‌های مالی انجام دهند و در نتیجه کیفیت و قابلیت اتکای یافته‌های حسابرسی را بهبود بخشند. همچنین، تحلیل داده‌ها، به حساب‌برسان توانایی بیشتری در تشخیص ریسک می‌دهد. با استفاده از تکنیک‌های تحلیلی پیچیده، مانند تشخیص ناهنجاری و مدل‌سازی پیش‌بین، حساب‌برسان می‌توانند ریسک‌ها را با دقت و صحت بیشتری شناسایی و ارزیابی کنند. این امر حساب‌برسان را قادر می‌سازد تا به‌طور پیشگیرانه حوزه‌های بالقوه نگران‌کننده را شناسایی و رویه‌های حسابرسی را بر اساس دیدگاه‌های مبتنی بر داده اولویت‌بندی کنند، در نتیجه ریسک‌ها را به‌طور مؤثرتری کاهش داده و از دارایی‌های سازمانی محافظت کنند. تحلیل داده‌ها علاوه بر بهبود کیفیت حسابرسی و مدیریت ریسک، کارایی در فرآیندهای حسابرسی را افزایش می‌دهد. ابزارهای تحلیل داده‌ها با خودکارسازی وظایف تکراری، کاهش تلاش‌های دستی و تسریع فرآیندهای تحلیل داده‌ها، رویه‌های حسابرسی را ساده می‌کنند. این امر به حساب‌برسان اجازه می‌دهد تا منابع را به‌طور مؤثرتری تخصیص دهند، بر حوزه‌های پرریسک تمرکز کنند و حسابرسی‌ها را به شیوه‌ای به‌موقع‌تر و مقرون‌به‌صرفه‌تر انجام دهند. در نتیجه، سازمان‌ها می‌توانند ضمن حفظ استانداردهای دقیق حسابرسی، به کارایی عملیاتی و صرفه‌جویی بیشتری در هزینه دست یابند. علاوه بر این، اتخاذ تحلیل داده‌ها، حساب‌برسان را قادر می‌سازد تا بینش عمیق‌تری در مورد عملیات و عملکرد سازمانی به دست آورند. با تحلیل مجموعه داده‌های گسترده، حساب‌برسان می‌توانند زمینه‌های بهبود فرآیند را شناسایی کنند، ناکارآمدی‌های عملیاتی را کشف کنند و خدمات ارزش افزوده به مشتریان ارائه دهند. کاربرد تحلیل داده‌ها در حسابرسی، ارتباط و همکاری بین حساب‌برسان و مشتریان را افزایش می‌دهد. با استفاده از ابزارهای تحلیل داده‌ها، حساب‌برسان می‌توانند شفافیت بیشتری در مورد فرآیندهای حسابرسی، یافته‌ها و توصیه‌ها به مشتریان ارائه دهند. این امر گفت‌وگوی آزاد را ترویج می‌دهد، اعتماد را تقویت می‌کند و رابطه‌ی حساب‌برس و صاحب‌کار را تقویت می‌کند و در نهایت منجر به انجام حسابرسی مؤثرتر و رضایت بیشتر صاحب‌کار می‌شود. ادغام تحلیل داده‌ها در رویه‌های حسابرسی، طیف گسترده‌ای از مزایا را ارائه می‌دهد، از بهبود کیفیت حسابرسی و مدیریت ریسک گرفته تا افزایش کارایی و تعامل با مشتری. با استفاده از ابزارها و تکنیک‌های پیشرفته تجزیه و تحلیل، حساب‌برسان می‌توانند بینش‌های ارزشمندی را از مجموعه داده‌های گسترده به دست آورند و به سازمان‌ها دید عمیق‌تری نسبت به عملیات و عملکردشان ارائه دهند. با این حال، باید توجه داشت که پذیرش تحلیل داده‌ها در حسابرسی،

چالش‌ها و ملاحظات اخلاقی را نیز به همراه دارد و تحقق کامل پتانسیل تحلیل داده‌ها در حسابرسی، نیازمند مواجهه با چالش‌های مرتبط و رفع آن‌هاست.

چالش‌های کاربرد ابزارهای تحلیل داده‌ها در حسابرسی

اگرچه ادغام تحلیل داده‌ها در حسابرسی مزایای زیادی به همراه دارد، اما بدون چالش هم نیست. یکی از چالش‌های اصلی مرتبط با پذیرش تحلیل داده‌ها در حسابرسی، مسائل مربوط به کیفیت داده‌هاست. حساب‌برسان ممکن است در دسترسی به داده‌های باکیفیت بالا که دقیق، کامل و قابل‌اتکا باشند، با مشکلاتی مواجه شوند. کیفیت پایین داده‌ها می‌تواند درستی یافته‌های حسابرسی را به خطر انداخته و اثربخشی ابزارها و تکنیک‌های تحلیل داده‌ها را تضعیف کند. علاوه بر این، محدودیت‌های فناوری، چالش‌های مهمی را برای کاربرد تحلیل داده‌ها در حسابرسی ایجاد می‌کند. حساب‌برسان ممکن است با محدودیت‌هایی نظیر زیرساخت‌های فناوری قدیمی، دسترسی محدود به ابزارهای پیشرفته‌ی تحلیل داده، و تخصص فنی ناکافی مواجه شوند. موانع فناوری می‌توانند مانع استفاده‌ی مؤثر از تحلیل داده‌ها در رویه‌های حسابرسی شوند و دامنه و اثربخشی رویه‌های حسابرسی مبتنی بر داده را محدود کنند. همچنین، شکاف‌های مهارتی بین حساب‌برسان، چالش‌های بزرگی را برای ادغام موفقیت‌آمیز تحلیل داده‌ها در حسابرسی ایجاد می‌کند. بسیاری از حساب‌برسان فاقد آموزش و تخصص لازم در تکنیک‌ها و فناوری‌های تحلیل داده‌ها هستند و این موضوع، استفاده‌ی مؤثر از ابزارهای تحلیل داده‌ها را در کارهای حسابرسی برای آن‌ها دشوار می‌کند. پرداختن به این شکاف‌های مهارتی مستلزم سرمایه‌گذاری در برنامه‌های آموزشی و توسعه‌ی حرفه‌ای است تا حساب‌برسان را به دانش و مهارت‌های لازم برای پییمایش پیچیدگی‌های تحلیل داده‌ها مجهز کند.

از سوی دیگر، ملاحظات اخلاقی در ادغام تحلیل داده‌ها در حسابرسی بسیار مهم است. حساب‌برسان باید مسائل مربوط به حریم خصوصی داده‌ها، محرمانگی و رعایت مقررات را بررسی کرده و اطمینان حاصل کنند که اطلاعات حساس به صورت مسئولانه و اخلاقی مدیریت می‌شوند. استفاده‌ی مسئولانه از ابزارهای تحلیل داده‌ها مستلزم رعایت اصول و دستورالعمل‌های اخلاقی و همچنین رعایت الزامات نظارتی برای محافظت از حریم خصوصی و محرمانگی داده‌های حساس است. علاوه بر این، سرعت بالای پیشرفت‌های فناوری، چالشی مداوم برای حساب‌برسان ایجاد می‌کند. نوآوری‌های فناوری مانند هوش مصنوعی، یادگیری ماشینی و بلاک‌چین به‌طور مداوم در حال تکامل هستند و قابلیت‌ها و ریسک‌های جدیدی را برای رویه‌های حسابرسی معرفی می‌کنند. حساب‌برسان باید

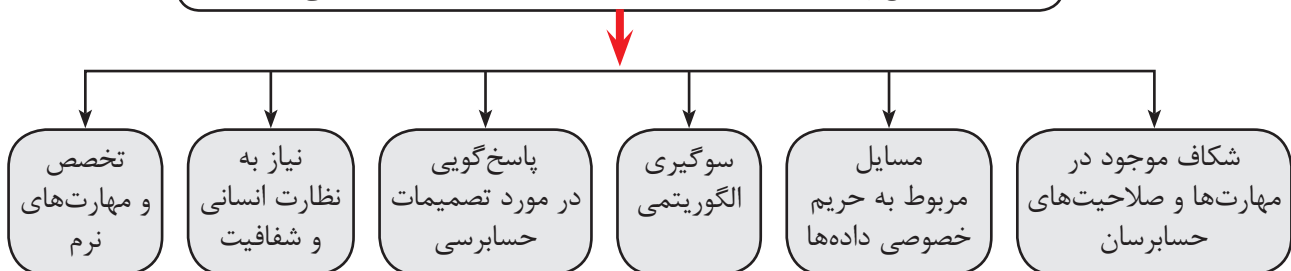
به‌طور مداوم در حال یادگیری و آموزش باشند و خود را با تحولات جدید و ریسک‌های نوظهور وفق دهند، که این موضوع مستلزم سرمایه‌گذاری مداوم در توسعه‌ی حرفه‌ای و ابتکارات آموزشی است. بنابراین، پرداختن به مسائل مربوط به کیفیت داده‌ها، غلبه بر محدودیت‌های فناوری، پر کردن شکاف‌های مهارتی بین حسابرسان، بررسی ملاحظات اخلاقی و همگامی با پیشرفت‌های فناوری موجب ادغام موفقیت‌آمیز تحلیل داده‌ها در رویه‌های حسابرسی می‌شود. پرداختن به این چالش‌ها مستلزم سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های فناوری، برنامه‌های آموزشی و فرهنگ سازمانی است که زمینه‌ساز تصمیم‌گیری مبتنی بر داده باشد. با پرداختن به چالش‌های یادشده، حسابرسان می‌توانند از تحلیل داده‌ها برای افزایش کیفیت، اثربخشی و کارایی حسابرسی در عصر دیجیتال استفاده کنند.

موانع پذیرش کامل تحلیل داده در حسابرسی

با وجود دستاوردهای قابل توجه ادغام فناوری‌های دیجیتال و تحلیل داده در حرفه‌ی حسابرسی، شکاف موجود در مهارت‌ها و صلاحیت‌های حسابرسان، مانع از پذیرش کامل این فناوری در حوزه‌ی حسابرسی می‌شود. امروزه بسیاری از حسابرسان فاقد صلاحیت‌های پیشرفته‌ای مانند برنامه‌نویسی، آمار، و مصورسازی داده‌ها هستند و آگاهی چندانی نسبت به فناوری‌های جدید مانند هوش مصنوعی (AI) و یادگیری ماشینی ندارند. اگرچه نظریه‌ی گزارشگری مالی و تضمین کیفیت مدت‌هاست که در آموزش سنتی حسابرسی مورد تأکید قرار گرفته است، اما مهارت‌های مبتنی بر داده که در محیط‌های حسابرسی به یک ضرورت تبدیل شده است، چندان مورد توجه قرار نگرفته است. مطالعات اخیر و نظرسنجی‌های حرفه‌ای نشان می‌دهد که این شکاف مهارتی احتمالاً بر اکثر حسابرسان سطح متوسط و ارشد که از روش‌های حسابرسی سنتی به روش‌های حسابرسی مبتنی بر فناوری روی می‌آورند، تأثیر گذاشته است. ارزیابی آمادگی دیجیتال IFAC (۲۰۲۳) نشان داده شده است که بیش از ۶۰٪ از متخصصان حسابداری با ابزارهای تحلیل داده‌ها و

خودکارسازی آشنا نیستند. بیانیه‌ی انجمن حسابداران رسمی آمریکا (AICPA) (۲۰۲۴) نیز آمار مشابهی را نشان می‌دهد، زیرا کم‌تر از ۳۰٪ از حسابرسان با پایتون، SQL یا R آشنایی دارند که همه این‌ها به‌عنوان زبان‌های برنامه‌نویسی تحلیلی ضروری در تحلیل نظرسنجی، تشخیص ناهنجاری و آزمون‌های خودکار در حال ظهور هستند. به تدریج، بسیاری از مؤسسات آموزش عالی، تحلیل داده‌ها را برای دروس حسابرسی، در برنامه‌های درسی حسابداری خود گنجانده‌اند. شرکت‌هایی مانند دیلویت و پرایس واترهاوس کوپرز، پیش از این برنامه‌های آموزشی جهانی «حسابرسی دیجیتال» را برای تجهیز نیروی کار خود به تحلیل و مصورسازی داده، و همچنین سواد هوش مصنوعی توسعه داده‌اند. باید توجه داشت که پذیرش فناوری تحلیل داده در بسیاری از اقتصادهای در حال توسعه، که اغلب زیرساخت‌های دیجیتال و منابع آموزشی کمی دارند، چالش‌هایی را به همراه خواهد داشت. از سوی دیگر، مسائل مربوط به حریم خصوصی داده‌ها، سوگیری الگوریتمی و پاسخ‌گویی در مورد تصمیمات حسابرسی، همچنان حسابرسان و نهادهای نظارتی را نگران کرده است. از آنجایی که سیستم‌های خودکار به‌طور فزاینده‌ای قضاوت‌های حسابرسی را انجام می‌دهند یا از قضاوت‌های حسابرسی پشتیبانی می‌کنند، در صورت بروز خطا و اشتباه، مسئولیت آن با چه کسی خواهد بود. قانون هوش مصنوعی کمیسیون اروپا (۲۰۲۴) و چارچوب راهبری هوش مصنوعی سازمان همکاری‌های اقتصادی و توسعه (۲۰۲۵) بر نیاز به نظارت انسانی، شفافیت و انصاف در هنگام استقرار فناوری‌های حسابرسی دیجیتال تأکید می‌کنند. همچنین درک شده است که مهارت‌های به اصطلاح نرم، مانند تفکر انتقادی، استدلال اخلاقی و همکاری بینارشته‌ای، به اندازه‌ی تخصص فنی اهمیت دارند. بنابراین حسابرسان آینده باید به فناوری‌های نوین مسلط بوده و در عین حال به منافع عمومی و صداقت حرفه‌ای که لزوماً زیربنای عملکرد حسابرسی هستند، پایبند باشند. موانع پذیرش کامل کاربرد ابزارهای تحلیل داده در حسابرسی در شکل (۱) نشان داده شده است.

موانع پذیرش کامل کاربرد ابزارهای تحلیل داده در حسابرسی



شکل (۱): موانع پذیرش کامل کاربرد ابزارهای تحلیل داده در حسابرسی

اطمینان بخشی نوین جایگزین روش های فعلی می شوند که این موضوع باعث ارائه ی پیش بینی های دقیق تر، کارآمدتر و متمرکز بر ریسک شده است. همچنین نوآوری های ایجاد شده در فرآیندهای حسابرسی، موجب اعتمادسازی شده و پاسخ گویی توسط حسابرسان را به چشم انداز مالی که به سرعت در حال دیجیتالی شدن است، تغییر داده است.

انجمن حسابداران رسمی آمریکا (AICPA) در تلاش های خود برای ترویج تحول دیجیتال، کارگروه تحلیل داده ها را تشکیل داده است که برای کمک به حسابرسان در اجرای رویه های تحلیلی، در تمام مراحل کار، از برنامه ریزی گرفته تا آزمون و حتی گزارشگری، طراحی شده است که دقت، شفافیت و کیفیت کلی اطمینان بخشی حسابرسی را افزایش می دهد. رویکرد

عوامل تعیین کننده پذیرش علم تحلیل

مطالعات تجربی عوامل کلیدی مؤثر بر پذیرش فناوری تحلیل داده در شرکت های حسابرسی را به شرح زیر عنوان می کنند:

۱- اندازه ی شرکت: شرکت های بزرگ تر از نظر سرمایه گذاری در زیرساخت های دیجیتال و آموزش، قوی تر عمل کرده و شرکت های حسابرسی کوچک و متوسط عموماً به دلیل محدودیت های مالی عقب می مانند.

۲- مقررات: هیأت نظارت بر حسابداری شرکت های سهامی عام (PCAOB)^۲ و هیأت استانداردهای حسابرسی و اطمینان بخشی بین المللی (IAASB) اشاره می کنند که استفاده از فناوری تحلیل داده، موجب بهبود و شفافیت



انجمن حسابداران رسمی آمریکا با چشم انداز فناوری اتخاذ شده توسط هیأت نظارت بر حسابداری شرکت های سهامی عام همسو است که این موضوع در نهایت قابلیت اتکای گزارشگری مالی را تقویت خواهد کرد. علاوه بر این، بریتانیا تلاش های خود را در این زمینه از طریق شورای گزارشگری مالی (FRC)^۹ انجام داده که برنامه ی بررسی کیفیت حسابرسی (AQR)^{۱۰} را برای نظارت و افزایش کیفیت حسابرسی در صنایع مختلف تحت نظارت آغاز کرده است. همچنین، شورای گزارشگری مالی (FRC) حسابرسان را به استفاده از ابزارهای دیجیتال و خودکارسازی در حوزه ی حسابرسی برای تشخیص ناهنجاری ها به روشی مؤثرتر و برای کاهش ریسک شکست های حسابرسی، تشویق می کند. در کانادا و استرالیا نیز، نهادهای حسابداری حرفه ای مانند جامعه ی

شواهد حسابرسی می شوند. بنابراین فشارها و الزامات نظارتی، مؤسسه های حسابرسی را ترغیب به کاربرد فناوری تحلیل داده در حوزه ی حسابرسی می کند.

۳- هزینه ی فناوری: یک مانع بزرگ برای کاربرد تحلیل داده در فرآیند حسابرسی، هزینه های مرتبط با نرم افزارهای مرتبط است.

۴- سرمایه ی انسانی: متخصصان مسلط به داده ها، و علاقه مداوم به ارتقای مهارت ها، تأثیر زیادی بر پذیرش موفقیت آمیز فناوری تحلیل داده دارد.

دیدگاه های جهانی درباره ی پذیرش و کاربرد تحلیل

داده در حرفه ی حسابرسی

افزایش پذیرش تحلیل داده ها، خودکارسازی و حتی هوش مصنوعی یک روند بین المللی است که در آن روش های

حسابداران رسمی کانادا و استرالیا، صلاحیت‌های مرتبط با تحلیل داده‌ها را در چارچوب‌های آموزشی و صدور گواهینامه‌ی خود گنجانده‌اند تا حساب‌رسان آینده را به مهارت‌های لازم برای به‌کارگیری روش‌های کلان داده، ابزارهای مصورسازی و سیستم‌های نظارتی مستمر در کارهای حسابرسی تشویق کنند. تمامی موارد یادشده نشان می‌دهد که گذار به حسابرسی و اطمینان‌بخشی دیجیتال، نیازمند تغییرات اساسی در حرفه‌ی حسابرسی است. این تغییرات عبارتند از:

- نظرسنجی KPMG در اکتبر ۲۰۲۳ نشان داد که سازمان‌ها بیش از پیش از هوش مصنوعی برای تشخیص ناهنجاری‌ها و کارایی حسابرسی استفاده خواهند کرد، که نشان‌دهنده‌ی پذیرش

مقررات، خودکارسازی و نوآوری در حسابرسی تأکید دارد. این تغییرات نشان می‌دهد که حسابرسی‌های دیجیتال چیزی بیش از ارتقای فناوری است؛ و شامل تغییراتی در ساختار است که هدف آن‌ها افزایش شفافیت، پاسخ‌گویی و اعتماد اجتماعی است. با نفوذ ابزارهای دیجیتال در حسابرسی در سراسر جهان، این حرفه به سمت آینده‌ای حرکت می‌کند که به‌طور فزاینده‌ای با توانمندسازی داده‌ها، تأکید بر ریسک‌ها و اطمینان‌بخشی مشخص می‌شود که در نهایت، امکان دستیابی به یکپارچگی مالی را نیز فراهم می‌کند.

مدل مفهومی کاربرد و ارزش تحلیل داده در حسابرسی

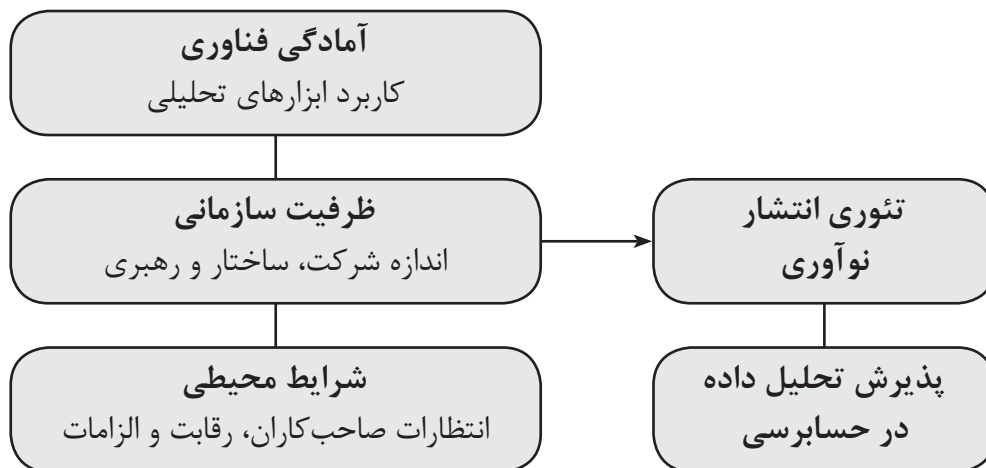
لی و همکاران (۲۰۱۸) مدل مفهومی کاربرد و ارزش تحلیل



داده در حسابرسی را بر اساس چارچوب فناوری، سازمانی و محیطی (TOE)^{۱۲} معرفی کردند که دیدگاهی جامع برای درک چگونگی پذیرش نوآوری‌های فناوری در شرکت‌ها ارائه می‌دهد. این مدل و چارچوب نشان می‌دهد که حساب‌رسان می‌توانند از تحلیل داده‌ها در کار حسابرسی برای کشف و جلوگیری از تقلب استفاده کنند. سه بُعد این چارچوب عبارتند از: آمادگی فناوری، ظرفیت سازمانی و شرایط محیطی، که مسئول فرآیندهای پذیرش فناوری هستند که در شکل (۲) نشان داده شده است.

بُعد آمادگی فناوری: این بُعد، تأکید بر فناوری‌های موجود، بلوغ و درک سودمندی آن‌ها از جمله تحلیل حسابرسی، هوش مصنوعی و پلتفرم‌های مبتنی بر ابر دارد. در سال‌های

گسترده‌ی حسابرسی‌های مبتنی بر هوش مصنوعی است. - در سپتامبر ۲۰۲۴، تامسون رویترز مجموعه‌ی «هوش حسابرسی» از ابزارهای حسابرسی مبتنی بر هوش مصنوعی را راه‌اندازی کرد که ترکیبی از تشخیص ناهنجاری، کاهش نمونه‌ی مبتنی بر ریسک و خودکارسازی فرآیندهای مستندسازی است. - اداره‌ی مالیات استرالیا (ATO)^{۱۳} نمونه‌ای از این موارد است که ۱۴ مدل هوش مصنوعی را بین اواسط ۲۰۲۳ تا اواسط ۲۰۲۴ برای ارزیابی ریسک‌های عدم انطباق به کار گرفته است. - مؤسسات حسابرسی عالی در بخش دولتی، همان‌طور که سازمان همکاری‌های اقتصادی و توسعه (OECD) مشاهده کرده است، به‌طور فزاینده‌ای از خودکارسازی فرایند رباتیک (RPA)^{۱۴} و حسابرسی‌های الگوریتمی استفاده می‌کنند که بر همگرایی



شکل (۲): چارچوب (TOE) Olaleye & Olubukola, 2025

تحولات اساسی در حرفه‌ی حسابرسی شده است. با توجه به تولید انبوهی از داده‌های مالی و غیرمالی، دیگر استفاده از روش‌های سنتی حسابرسی، پاسخ‌گوی نیازهای فعلی نیست. اگر زمانی در رویکردهای سنتی حسابرسی به آزمون دستی و استفاده از نمونه‌گیری، همراه با قضاوت تخصصی تکیه می‌شد، علم امروز با خودکارسازی فرآیندهای حسابرسی و آزمون کامل جامعه‌ی مورد بررسی، به تشخیص ناهنجاری‌ها و ارزیابی ریسک به‌هنگام، می‌پردازد. ادغام تحلیل داده‌ها در رویه‌های حسابرسی، نشان‌دهنده‌ی یک تغییر دگرگون‌کننده در حوزه‌ی حسابرسی است که در کنار چالش‌های قابل توجه، مزایای بی‌شماری را ارائه می‌دهد. این مطالعه از طریق بررسی جامع ادبیات، دیدگاه‌هایی را در مورد ماهیت چندوجهی تحلیل داده‌ها در حسابرسی، شامل کاربردها، مزایا، چالش‌ها، و موانع عدم پذیرش کامل آن در حوزه‌ی حسابرسی ارائه داده است. کاربرد تحلیل داده‌ها در حسابرسی، حسابرسان را قادر می‌سازد تا از تکنیک‌ها و فناوری‌های پیشرفته برای کشف الگوها، ناهنجاری‌ها و روندهای پنهان در داده‌های مالی استفاده کنند و در نتیجه اثربخشی و کارایی فرآیندهای حسابرسی را افزایش دهند. با وجود مزایای فراوان، کاربرد تحلیل داده‌ها در حسابرسی، چالش‌های متعددی را به نیز همراه دارد که در جدول (۱) خلاصه شده است.

به‌رغم دستاوردهای قابل توجه ادغام فناوری‌های دیجیتال و تحلیل داده در حرفه‌ی حسابرسی، مواردی وجود دارد که مانع پذیرش کامل کاربرد ابزارهای تحلیل داده در حسابرسی شده است. این موارد عبارتند از: شکاف موجود در مهارت‌ها و صلاحیت‌های حسابرسان، مسائل مربوط به حریم خصوصی داده‌ها، سوگیری الگوریتمی و پاسخ‌گویی در مورد تصمیمات حسابرسی، نیاز به نظارت انسانی، شفافیت و انصاف در هنگام استقرار فناوری‌های حسابرسی دیجیتال، و آشنایی با مهارت‌های

اخیر، شرکت‌های حسابرسی در اکوسیستم‌های داده ایمن، و مصورسازهای پیشرفته (مانند Power BI و Tableau) سرمایه‌گذاری بیشتری انجام داده و دستیاران حسابرسی مجهز به هوش مصنوعی (مانند Deloitte Omnia و Halo از PWC) را استخدام کرده‌اند. این موارد، صلاحیت‌های حسابرسان را از طریق آزمون کامل جامعه، تشخیص ناهنجاری و ارزیابی ریسک ارتقا می‌دهند. باید توجه داشت که آمادگی برای پذیرش فناوری در شرکت‌ها به زیرساخت‌های دیجیتال، صلاحیت‌های ادغام و سطح تخصص کارکنان، بستگی دارد. بُعد ظرفیت سازمانی: بُعد سازمانی، مواردی مانند اندازه، ابعاد ساختاری، فرهنگ، پشتیبانی مدیریت و مجموعه مهارت‌های کارکنان را در بر می‌گیرد. به همین دلیل، شرکت‌های حسابرسی بسیار بزرگ معمولاً منابع و تمایل بیشتری برای تحول دیجیتال دارند و بنابراین، حسابرسی مبتنی بر تحلیل را با سرعت بسیار بالاتری نسبت به شرکت‌های حسابرسی کوچک که معمولاً با کمبود بودجه یا تخصص مواجه هستند، می‌پذیرند. دلیل این امر این است که اکثر ذی‌نفعان این ایده را در ذهن خود پرورش می‌دهند که پذیرش فناوری توسط مدیریت مانند مدیر ارشد حسابرسی، به‌عنوان یک عامل قوی برای موفقیت در تحول دیجیتال محسوب می‌شود.

بُعد شرایط محیطی: محرک‌های خارجی، مانند الزامات نظارتی، درخواست‌های صاحب‌کاران و فشار رقابتی در بازار، عوامل مهمی برای پذیرش فناوری تحلیل داده هستند. از دیرباز، نهادهای نظارتی ایالات متحده و بریتانیا از ادغام فناوری در فرآیندهای حسابرسی برای بهبود شفافیت و کیفیت حسابرسی حمایت کرده‌اند.

بحث و نتیجه‌گیری

در سال‌های اخیر، توسعه‌ی فناوری‌های نوین موجب ایجاد

جدول (۱): مزایا و چالش‌های کاربردهای ابزارهای تحلیل داده در حسابرسی

مزایای کاربردهای ابزارهای تحلیل داده در حسابرسی	چالش‌های کاربردهای ابزارهای تحلیل داده در حسابرسی
افزایش کیفیت حسابرسی	مسائل مربوط به کیفیت داده‌ها
افزایش کارایی در فرآیندهای حسابرسی	محدودیت‌های فناوری
بهبود مدیریت ریسک	عدم مهارت و تخصص کافی حسابرسان در حوزه تحلیل داده
افزایش تعامل با صاحب‌کاران	ملاحظات اخلاقی
ارائه‌ی بینش‌های جامع در خصوص عملکرد سازمان	سرعت بالای پیشرفت‌های فناوری

سخن آخر

مقاله‌ی حاضر با شناسایی ابزارها، مزایا، چالش‌ها و موانع کاربرد تحلیل داده در حسابرسی، راهنمایی عملی برای مؤسسه‌های حسابرسی ارائه کرده و به مدیران ارشد این مؤسسه‌ها کمک می‌کند تا منافع و هزینه‌های سرمایه‌گذاری در تحلیل داده را به‌طور منطقی سنجیده و نسبت به کاربرد این فناوری در فرآیندهای حسابرسی به‌صورت آگاهانه‌تر تصمیم‌گیری کنند. از دیدگاه مدیریتی، یافته‌های این مطالعه پیامدهای قابل توجهی برای حسابرسان، مدیران سازمانی و سیاست‌گذاران دارد. حسابرسان، مدیران سازمانی و سیاست‌گذاران می‌توانند از قدرت متحول‌کننده‌ی تحلیل داده‌ها برای دستیابی به نتایج مثبت و تضمین درستی و قابلیت اتکای گزارش‌گری مالی در عصر دیجیتال استفاده کنند. مؤسسه‌های حسابرسی باید در برنامه‌های آموزشی و توسعه‌ی حرفه‌ای سرمایه‌گذاری بیشتری انجام دهند تا حسابرسان را به دانش و مهارت‌های لازم برای استفاده مؤثر از ابزارهای تحلیل داده‌ها در کارهای حسابرسی مجهز کنند. علاوه بر این، سیاست‌گذاران نقش مهمی در شکل‌دهی چارچوب‌های نظارتی دارند که نوآوری را ترویج می‌دهد و در عین حال از حریم خصوصی و امنیت داده‌ها در رویه‌های حسابرسی محافظت می‌کند. تحقیقات آینده باید بر مسائل نوظهور در حوزه تحلیل داده‌ها در حسابرسی تمرکز کنند. زمینه‌های بالقوه برای تحقیقات آتی شامل توسعه‌ی تکنیک‌های پیشرفته تحلیل داده متناسب با اهداف خاص حسابرسی، ارزیابی تأثیر بلندمدت تحلیل داده‌ها بر کیفیت و اثربخشی حسابرسی، و بررسی پیامدهای اخلاقی و نظارتی مرتبط با کاربرد فناوری‌های نوظهور است.

نرم است. مطالعات تجربی عوامل کلیدی مؤثر بر پذیرش فناوری تحلیل داده در شرکت‌های حسابرسی را شامل اندازه‌ی شرکت، مقررات، هزینه‌های مرتبط با فناوری، و سرمایه‌ی انسانی معرفی کرده‌اند. باید توجه داشت که افزایش پذیرش تحلیل داده‌ها، خودکارسازی و حتی هوش مصنوعی یک روند بین‌المللی است که در آن روش‌های اطمینان‌بخشی نوین جایگزین روش‌های فعلی می‌شوند که این موضوع باعث ارائه‌ی پیش‌بینی‌های دقیق‌تر، کارآمدتر و متمرکز بر ریسک شده است. همچنین نوآوری‌های ایجاد شده در فرآیندهای حسابرسی، موجب اعتمادسازی شده و پاسخ‌گویی توسط حسابرسان را به چشم‌انداز مالی که به‌سرعت در حال دیجیتالی شدن است، تغییر داده است. در راستای پذیرش کاربرد ابزارهای تحلیل داده در سطح بین‌المللی، انجمن حسابداران رسمی آمریکا (AICPA)، شورای گزارش‌گری مالی (FRC)، و نهادهای نظارتی حرفه‌ای در کانادا و استرالیا، حسابرسان را به کاربرد ابزارهای تحلیل داده در فرآیندهای حسابرسی تشویق کرده و تلاش‌هایی را در این حوزه انجام داده‌اند. لی و همکاران (۲۰۱۸) مدل مفهومی کاربرد و ارزش تحلیل داده در حسابرسی را بر اساس چارچوب فناوری، سازمانی و محیطی (TOE) معرفی کردند که دیدگاهی جامع برای درک چگونگی پذیرش نوآوری‌های فناوری در شرکت‌ها ارائه می‌دهد. این مدل و چارچوب نشان می‌دهد که حسابرسان می‌توانند از تحلیل داده‌ها در کار حسابرسی برای کشف و جلوگیری از تقلب استفاده کنند. سه بُعد این چارچوب عبارتند از: آمادگی فناوری، ظرفیت سازمانی و شرایط محیطی، که مسئول فرآیندهای پذیرش فناوری هستند که در شکل (۲) ارائه شده است.

پی‌نوشت‌ها:

1. International Federation of Accountants
2. International Auditing and Assurance Standards
3. Data Analysis
4. Artificial Intelligence
5. Machine Learning
6. Natural Language Processing
7. American Institute of Certified Public Accountants
8. Public Company Accounting Oversight Board
9. Financial Reporting Council
10. Audit Quality Review
11. Australian Taxation Office
12. Robotic Process Automation
13. Technology-Organization-Environment

حسابداری و فلسفه‌ی دیالکتیک هگل

مر ترضی ادیبی

عاملیت (subjectivity) انسانی، نشان می‌دهد که ساختار حسابداری دوطرفه با منطق دیالکتیکی تحول در فلسفه‌ی هگل «هم‌ریختی ساختاری» دارد.

این یک جستار نظری-فلسفی است که چارچوبی مفهومی برای درک پویایی بقا و تحول ارزش ارائه می‌دهد که در آن، صورتبندی دیالکتیک دوگانه (عملیاتی و راهبردی)، معرفی مفهوم «تز جدید»، نظریه‌ی چهارمرحله‌ای تکامل ارزش، تبیین نقش عامل انسانی، تحلیل تقاطع جریان ارزش با جریان مطلوبیت، مورد بررسی قرار گرفته است.

یاری‌های پژوهشی مقاله عبارتند از: (۱) ارائه‌ی مدل دیالکتیک دوگانه، (۲) معرفی مفهوم «تز جدید»، (۳) توسعه‌ی نظریه‌ی چهارمرحله‌ای تکامل ارزش، و (۴) ایجاد فرضیه‌ی «آینه‌ی نهادی».

۲. مبانی فلسفی: دیالکتیک هگل به‌مثابه منطق تحول
۲.۱ ارکان دیالکتیک هگلی
دیالکتیک هگل نظریه‌ای درباره‌ی

به گذشته است. این پارادایم در ثبت «فرآیند» تحول ارزش ناتوان است و صرفاً به ثبت «نتایج» مبادلات کمی می‌پردازد. شکاف فزاینده بین ارزش دفتری و ارزش بازار شرکت‌ها در اقتصاد دانش‌بنیان کنونی، نشانگر یک نارسایی پارادایمی در مبانی نظری گزارشگری مالی در شناسایی و ثبت اثرات عوامل کیفی مؤثر در سودآوری شرکت‌هاست (Lev ۲۰۰۱).

ظهور گزارشگری یکپارچه و چارچوب‌های «زیست‌محیطی، اجتماعی و راهبری (ESG)» نشان‌دهنده‌ی تشخیص روزافزون این واقعیت است که خلق ارزش فرآیندی چندبعدی است که فراتر از معیارهای صرفاً مالی گسترش می‌یابد (شورای بین‌المللی گزارشگری یکپارچه ۲۰۲۱، اکلز و کروزس ۲۰۱۰).

پرسش بنیادین مقاله این است: واحد تجاری به‌مثابه یک «موجودیت زنده‌ی اقتصادی» چگونه بقا می‌یابد و چه نیروهایی در این مسیر نقش‌آفرینی می‌کنند؟ در پاسخ، مقاله با الهام از دیالکتیک هگل و با تأکید بر نقش محوری

۱. مقدمه و بیان مسئله

حسابداری، فراتر از یک ابزار فنی، نظامی مفهومی برای بازنمایی دیالکتیک درونی خلق و تحقق ارزش در فعالیت اقتصادی است. فعالیت اقتصادی ذاتاً دیالکتیکی است و تضادهای بنیادینی چون هزینه در برابر منفعت، سرمایه‌گذاری در برابر بازگشت سرمایه، و دارایی در برابر بدهی، هسته‌ی مرکزی آن را تشکیل می‌دهند. حسابداری به‌عنوان نظام بازنمایی این فعالیت، می‌تواند به‌مثابه بازتاب‌دهنده این دیالکتیک درونی تفسیر شود. ساختار دوطرفه‌ی حسابداری (بدهکار-بستانکار) دقیقاً به همین دلیل شکل گرفته و ماندگار شده است: زیرا می‌توان آن را هم‌سو با ماهیت دیالکتیکی موضوع خود درک کرد.

حسابداری سنتی با اتکا به اصول بهای تمام‌شده‌ی تاریخی، تحقق‌پذیری و محافظه‌کاری، تصویری ایستا از واحد تجاری ارائه می‌دهد که عمدتاً معطوف

«پویایی درونی» مفاهیم و پدیده‌هاست. در این مقاله از سه‌گانه‌ی تز-آنتی-تز-سنتز به‌عنوان یک ابزار تحلیلی برای صورت‌بندی فرآیندهای تحول در واحد تجاری استفاده می‌شود. آنچه اهمیت دارد، مفهوم «تضاد درونی» است: هر پدیده‌ای در درون خود حامل تضادهایی است که آن را به‌سوی تغییر و تحول سوق می‌دهد. مفهوم کلیدی دیگر «Aufhebung» (نفی و اعتلا) است که در آن سه معنا نهفته است: (۱) تحول، (۲) نفی همراه با حفظ دستاوردهای مثبت، و (۳) برقراری مجدد تعادل در سطحی بالاتر یا پایین‌تر.

۲.۲ دیالکتیک به‌مثابه روش کشف حقیقت

از نظر هگل، دیالکتیک روشی برای کشف حقیقت از طریق نقد درونی دیدگاه‌های یک‌جانبه است. «فاهمه» به مفاهیم به‌صورت ایستا و متضاد می‌نگرد (یا این یا آن)، اما «عقل» قادر است این تضادها را در وحدتی بالاتر آشتی دهد. این همان لحظه «سنتز» است که در آن یک‌جانبه‌گری‌های تز و آنتی-تز رفع

می‌شود.

۲.۳ نقدها و دفاعیات (پاسخ به چالش اثبات‌ناپذیری)

برخی منتقدان مانند پوپر (۱۹۴۵) دیالکتیک هگلی را به‌دلیل جبرگرایی و ابهام مورد نقد قرار داده‌اند. اما در این مقاله دیالکتیک نه به‌عنوان قانونی جبری، بلکه به‌مثابه منطق کشف و تبیین فرآیندهای تحول به کار رفته است. به‌طور کلی در پاسخ به چالش اثبات‌ناپذیری باید گفت این نظریه دارای معیار ابطال روشن است. وضعیتی که در آن موجودیتی (در این‌جا، بنگاه) پس از طی مراحل تز، آنتی-تز و سنتز، در «سنتز» گیر افتاده و نتواند از سنتز موجود یک «تز جدید» ایجاد کند، «سکون دیالکتیکی» یا «تله‌ی سنتز» نامیده می‌شود. چنین بنگاهی محکوم به درجا زدن، تحلیل رفتن و در نهایت ورشکستگی است. بازه زمانی سکون دیالکتیکی تابع شتاب پیشرفت صنعت است و این رابطه خود قابل آزمون تجربی است.

۲.۴ پیشینه‌ی کاربرد دیالکتیک در

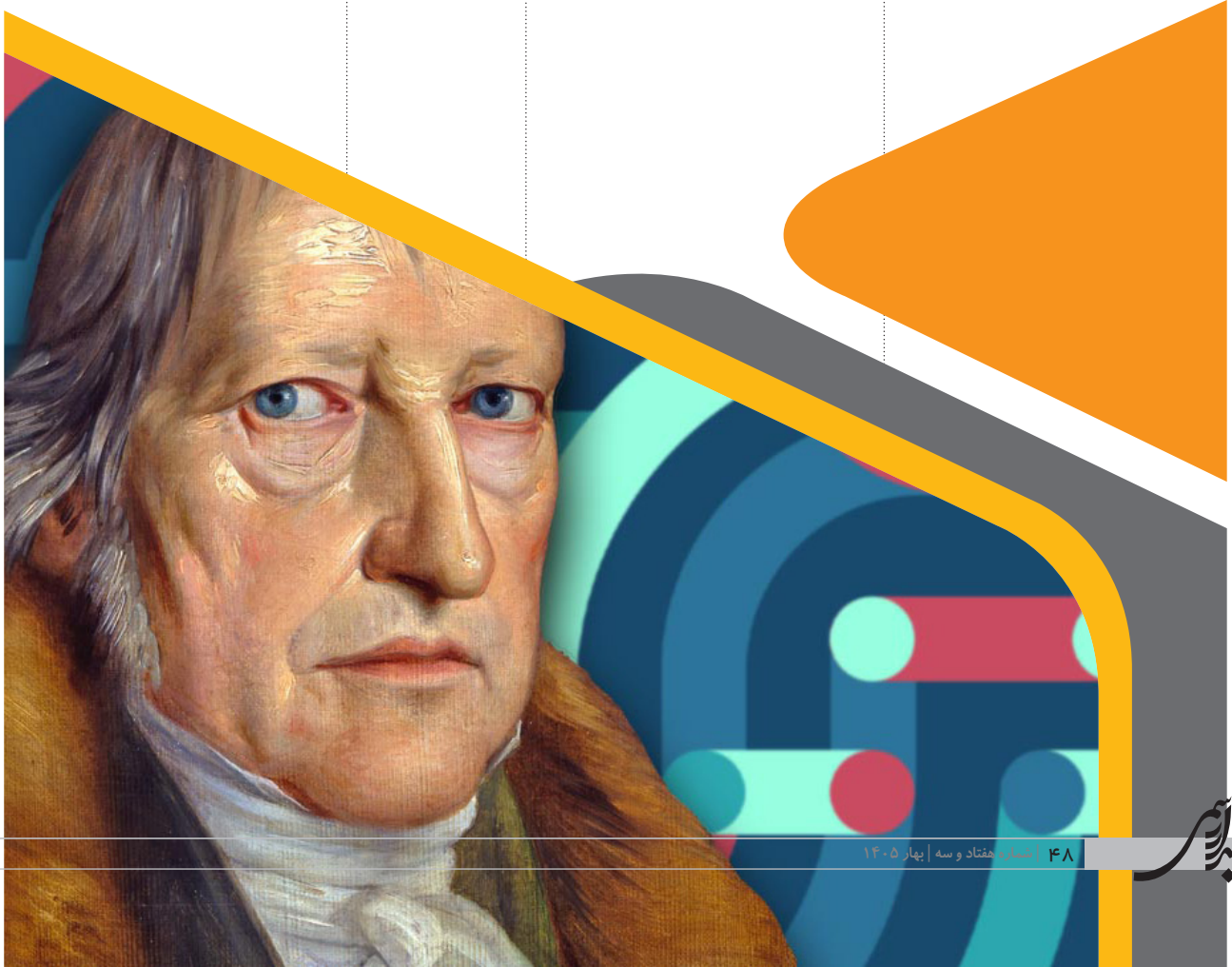
پژوهش‌های حسابداری

کاربرد دیالکتیک هگلی در حوزه‌ی حسابداری دارای پیشینه‌ی پژوهشی است: در تحلیل مناقشه میان نظریه‌های حسابداری منابع انسانی، نورتون (۲۰۱۲) در فهم رابطه‌ی متقابل دولت، مؤدبان و حرفه‌ی حسابداری در زمینه‌ی مالیات، رودریگز و کریگ (۲۰۰۷) در تحلیل فرآیند هماهنگ‌سازی بین‌المللی حسابداری، و کلیکور (۲۰۱۶) در بررسی نسخه‌های مختلف از شرکت‌ها، همگی از دیالکتیک هگلی بهره گرفته‌اند.

۲.۵ هم‌ریختی ساختاری و آینده‌ی نهادی: پیوند هستی‌شناختی حسابداری و دیالکتیک

اگرچه حسابداری دوطرفه از نظر تاریخی بر دیالکتیک هگل تقدم دارد (پاچولسکی، ۱۴۹۴)، اما می‌توان میان ساختار منطقی این دو نظام فکری نوعی «هم‌ریختی ساختاری» مشاهده کرد. نظام حسابداری دوطرفه سه خاصیت دارد که آن را از نظر ساختار منطقی با دیالکتیک هگلی همخوان می‌سازد:

اول - تضاد درونی: بدهکار و بستانکار





هر دو حساب‌های داخلی همان واحد تجاری هستند. حتی در معاملات نسیه، آنچه ثبت می‌شود «بدهی شرکت» است، نه «فروشنده». این خاصیت خودارجاعی با ماهیت درونی تضاد در دیالکتیک هگل کاملاً همخوان است.

دوم - *Aufhebung* (نفی و اعتلا): هیچ‌کدام از دو طرف حذف نمی‌شوند بلکه در سطح بالاتری (صورت‌های مالی) حفظ و تجمیع می‌شوند.

سوم - کشف مستقل: تقدم تاریخی پاچولی (۱۴۹۴) بر هگل (۱۸۰۷) قوی‌ترین دلیل بر اصالت این هم‌ریختی است. دو متفکر در دو بستر کاملاً متفاوت به یک ساختار منطقی مشترک رسیدند. این همگرایی مستقل نشان می‌دهد که این ساختار بازتاب یک واقعیت بنیادین‌تر در ذات فعالیت اقتصادی است.

این هم‌ریختی در سه سطح قابل تشخیص است: سطح اول: ثبت دوطرفه به‌مثابه بازنمایی تضاد. سطح دوم: چرخه‌ی حسابداری به‌مثابه فرایند دیالکتیکی (ترازنامه‌ی ابتدا ← رویدادها

← ترازنامه‌ی انتها). سطح سوم: ترازنامه به‌مثابه وحدت اعداد (تعادل میان دارایی‌ها و بدهی‌ها). فراتر از این هم‌ریختی ساختاری، حسابداری را می‌توان به‌عنوان «آینه‌ی نهادی» دیالکتیک درونی اقتصاد تفسیر کرد.

۳. دیالکتیک بقا: دو سطح پویایی در واحد تجاری

۳.۱ دیالکتیک عملیاتی در سطح کوتاه‌مدت، واحد تجاری چرخه‌ای سه‌گانه را تجربه می‌کند: - تز عملیاتی: وضعیت ابتدای دوره که نمایانگر تعادل ایستا است. - آنتی‌تز عملیاتی: فعالیت‌های جاری (خرید مواد اولیه، تولید، فروش) که تعادل اولیه را برهم می‌زنند. در این مرحله، عوامل انسانی بیرونی (فروشنندگان و خریداران) و درونی (پرستل) مشارکت دارند.

- سنتز عملیاتی: وضعیت پایان دوره که حاصل جمع‌بندی اثرات رویدادهای دوره است.

۳.۲ دیالکتیک راهبردی و مفهوم «تز جدید» برای بقای بلندمدت، شرکت نیازمند چرخه‌ی دیالکتیکی دیگری در سطح راهبردی است: - تز راهبردی: مدل کسب‌وکار فعلی، محصولات و خدمات موجود.

- آنتی‌تز راهبردی: فعالیت‌های تحقیق و توسعه، ایده‌پردازی، نوآوری و جستجوی فرصت‌های جدید.

- سنتز راهبردی: به تولید رسیدن محصولات جدید کمی و کیفی. مفهوم «تز جدید» در همین نقطه ظهور می‌کند: سنتز راهبردی، خود به تز دوره‌ی بعد تبدیل می‌شود. معیارهای تشخیص «تز جدید» از «تز تکراری» عبارتند از: (۱) تغییر بنیادین در مدل درآمدی، (۲) ورود به بازارهای جدید با نیازهای متفاوت، (۳) ایجاد قابلیت‌های سازمانی جدید، و (۴) دگرگونی در زنجیره‌ی ارزش.

۳.۳ ملازمه‌ی دائمی دو سطح دیالکتیک در دیالکتیک عملیاتی و راهبردی در



آنتی-تز بیرونی) در تمامی مراحل چهارگانه با جریان ارزش تقاطع می‌کند. قیمت فروش ارزش در هر مرحله، بر اساس شرایط بازار، نظر مشتری و توافق با شرکت تعیین می‌شود. برای مثال، یک بطری آب آشامیدنی ممکن است در شهر ۲ دلار باشد ما در وسط کویر ۲۰ دلار قیمت داشته باشد. این نشان می‌دهد که قیمت متأثر از مطلوبیت در نقطه و زمان مشخص است.

۵. موتورهای ارزش‌آفرینی و شناسایی سود

۵.۱ موتورهای محرک در مراحل چهارگانه‌ی تکامل ارزش، دو موتور اصلی عمل می‌کنند:
 - موتور فلسفی: دیالکتیک هگلی در دو سطح عملیاتی و راهبردی که منطق تحول و پویایی را تأمین می‌کند.
 - موتور فیزیکی: عامل انسانی شامل نیروی کار، خلاقیت، تصمیم‌گیری و اقدام که مسئول تبدیل کیفیات بالقوه به بالفعل است.
 ۵.۲ شناسایی سود در مراحل

دارایی‌های قابل اندازه‌گیری که در مبادلات بازار عینیت یافته‌اند.

حسابداری سنتی تنها قادر به شناسایی مرحله‌ی ۴ است. اما با استفاده از روش‌های کمی‌سازی عوامل کیفی، دو مرحله‌ی اول نیز قابل تقریب کمی هستند. برای این منظور از شاخص‌های هشتگانه‌ی سودآوری در واحدهای تجاری استفاده می‌شود که به شرح زیر است: ۱- مقدار مصرف مواد اولیه ۲- نرخ خرید مواد اولیه ۳- مقدار ساعات کار نیروی انسانی ۴- نرخ ساعات کار نیروی انسانی ۵- حجم عملیاتی سربار ۶- نرخ جذب سربار ۷- مقدار کالای فروش‌رفته / خدمات ارائه‌شده ۸- نرخ کالای فروش‌رفته / خدمات ارائه‌شده. منطق این همسان‌سازی بدین‌گونه است که فعالیت‌های کیفی در ذات خود دارای ارزش نیستند مگر به میزانی که عوامل مؤثر در سودآوری شرکت را تحت تأثیر قرار می‌دهند.

۴.۲ تقاطع جریان ارزش با جریان مطلوبیت در مراحل چهارگانه جریان مطلوبیت انسانی (به‌عنوان

تماس و تداخل کامل با یکدیگر بوده و لازم و ملزوم یکدیگرند. دیالکتیک عملیاتی بدون راهبردی، کور است (فقط به امروز می‌اندیشد) و دیالکتیک راهبردی بدون عملیاتی، ناتوان (فاقد منابع برای تحقق).

۴. نظریه‌ی چهارمرحله‌ای تکامل

ارزش

۴.۱ مراحل چهارگانه ارزش فرآیند ارزش در بستر چرخه‌ی دیالکتیکی، مسیری تکاملی را طی می‌کند:
 مرحله‌ی ۱: ارزش کیفی بالقوه - ظرفیت‌ها، ایده‌ها و استعداد‌های خام که هنوز به مرحله‌ی عمل نرسیده‌اند.
 مرحله‌ی ۲: ارزش کیفی بالفعل - ایده‌های اجرایی، مهارت‌های به‌کارگرفته شده و قابلیت‌های سازمانی که به فعلیت رسیده‌اند. مرحله‌ی ۳: ارزش کمی بالقوه - ارزش مالی پیش‌بینی شده ناشی از بهره‌برداری از ظرفیت‌های کیفی. مرحله‌ی ۴: ارزش کمی بالفعل - درآمد تحقق‌یافته و

چهارگانه

در هر یک از حالات چهارگانه‌ی ارزش، در تقاطع جریان ارزش و جریان مطلوبیت انسانی، قیمت آن ارزش تا آن مرحله کشف می‌شود. هر مرحله خود شامل سه مرحله‌ی فرعی است: (۱) انعقاد قرارداد (تز اولیه)، (۲) تولید محصول / ایده (آنتی تز)، (۳) تحویل محصول ایده (سنتز). بر اساس استدلال ایجاد ارزش افزوده در طی کل اجرای قرارداد، سود هر مرحله‌ی سه‌گانه قابل شناسایی است. «تحویل» فقط به تحویل فیزیکی در مرحله‌ی ۴ (درآمد تحقق یافته) محدود نیست، بلکه حتی در مرحله، «تحویل فکر-ایده» به طرف مقابل می‌تواند اتفاق می‌افتد و مبنایی برای شناسایی سود (ارزش افزوده) فراهم می‌آورد.

این رویکرد از IFRS ۱۵ فراتر می‌رود: در حالی که IFRS ۱۵ شناسایی درآمد را به «واگذاری کنترل» مشروط می‌کند، چارچوب پیشنهادی مبنای شناسایی را «ایجاد ارزش افزوده‌ی قابل تحویل» می‌داند.

۶. نقد حسابداری سنتی از منظر چارچوب پیشنهادی

۶.۱ فروکاست چهارمرحله به یک مرحله حسابداری سنتی تنها مرحله‌ی چهارم (ارزش کمی بالفعل) را ثبت

می‌کند و سه مرحله‌ی پیشین را نادیده می‌گیرد. این امر به‌ویژه در مورد دارایی‌های نامشهود و سرمایه‌ی انسانی بحرانی‌تر می‌شود.

۶.۲ نادیده گرفتن نقش عامل انسانی عامل انسانی به‌عنوان موتور فیزیکی ارزش‌آفرینی، در حسابداری سنتی عمدتاً در قالب «بهای تمام‌شده‌ی دستمزد» ظاهر می‌شود، نه به‌عنوان منبع ارزش.

۶.۳ غفلت از دیالکتیک راهبردی و تزیهای جدید سرمایه‌گذاری در تحقیق و توسعه که زمینه‌ساز تزیهای جدید است، در حسابداری سنتی صرفاً به‌عنوان «هزینه‌ی دوره» ثبت می‌شود.

۷. نتیجه‌گیری و پیامدها

مقاله چارچوبی فلسفی-نظری برای درک پویایی بقای واحدهای تجاری ارائه داد. دستاوردهای اصلی عبارتند از: ۱. دیالکتیک دوگانه: بقای شرکت در گرو دو چرخه‌ی هم‌افزای عملیاتی و راهبردی است. ۲. تز جدید: شرکتی که تزیهای جدید نمی‌آفریند، محکوم به زوال است. ۳. چهار مرحله‌ی ارزش: فرآیند خلق ارزش از کیفی بالقوه تا کمی بالفعل، چهار مرحله متمایز را طی می‌کند. ۴. تقاطع مستمر با جریان مطلوبیت: جریان مطلوبیت انسانی در

تمامی مراحل با جریان ارزش تقاطع می‌کند. ۵. موتورهای محرک: عامل انسانی (موتور فیزیکی) و دیالکتیک هگلی (موتور فلسفی) دو نیروی محرک اصلی هستند. ۶. هم‌ریختی ساختاری و آینده‌ی نهادی: حسابداری به‌عنوان آینده‌ی نهادی دیالکتیک درونی اقتصاد عمل می‌کند. ۷. شناسایی سود پلکانی: سود را می‌توان در هر مرحله از تحویل ارزش بر اساس ارزش افزوده‌ی ایجادشده شناسایی کرد.

پیام‌های سیاستی و کاربردی: برای استانداردگذاران: بازنگری بازنمایی فرآیندهای خلق ارزش در گزارش‌های مالی ضروری است. برای مدیران: مفهوم «تز جدید» بر اهمیت سرمایه‌گذاری راهبردی مستمر حتی در دوره‌های سوددهی تأکید دارد. برای سرمایه‌گذاران: شاخص‌های پیشنهادی ابزارهای تکمیلی برای ارزیابی بقای بلندمدت شرکت‌ها فراتر از نسبت‌های مالی سنتی فراهم می‌آورند.

پیام نهایی:

گذار از پارادایم حسابداری سنتی به پارادایمی که بتواند پویایی دیالکتیک و نقش محوری عامل انسانی را بازنمایی کند، نه یک انتخاب، که یک ضرورت اجتناب‌ناپذیر برای بقای حرفه‌ی حسابداری در اقتصاد دانش‌بنیان است.

فهرست منابع

۱. هگل، گ. و. ف. (۱۸۱۲). علم منطق. (اثر بنیادینی که دیالکتیک هگلی را معرفی می‌کند).
۲. هگل، گ. و. ف. (۱۸۰۷). پدیدارشناسی روح.
۳. پوپر، ک. (۱۹۴۵). جامعه باز و دشمنان آن.
۴. اکلز، ر. ج. و کرزوس، م. پ. (۲۰۱۰). گزارش واحد: گزارشگری یکپارچه برای یک استراتژی پایدار. انتشارات جان وایلی و پسران.
۵. فریدلو، م. پ. (۲۰۱۲). موضوعیت و کاربردپذیری پیاده‌سازی‌های حسابداری منابع انسانی بر مبنای دیالکتیک هگلی. جامعه حسابداران چندپارادایمی، ۳(۲۳)، ۲۹۹-۳۱۵.
۶. شورای بین‌المللی گزارشگری یکپارچه (IIRC). (۲۰۲۱). چارچوب بین‌المللی IIR <IR>.
۷. لو، ب. (۲۰۰۱). دارایی‌های نامشهود: مدیریت، اندازه‌گیری و گزارشگری. انتشارات مؤسسه بروکینگز.
۸. نورتون، س. (۲۰۱۲). دیالکتیک مالیات و حسابداری: تحلیلی هگلی.
۹. پاچولی، ل. (۱۴۹۴). خلاصه‌ای در باب حساب، هندسه، تناسب و تناسب‌بندی. (متن بنیادین برای سیستم حسابداری دوطرفه).
۱۰. رودریگز، ر. م. و کریگ، ر. (۲۰۰۷). ارزیابی هماهنگ‌سازی بین‌المللی حسابداری با استفاده از دیالکتیک هگلی، هم‌ریختی و فوکو. دیدگاه‌های انتقادی در حسابداری، ۱۸(۶)، ۶۱۵-۶۴۴.
۱۱. هیأت استانداردهای بین‌المللی حسابداری (IASB). (۲۰۱۴). استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی شماره ۱۵: درآمد حاصل از قراردادهای با مشتریان.

ارتباط میان حسابرسان مستقل و داخلی در آینده‌ی پژوهش‌های دانشگاهی ۸۵ سال اخیر

وحید منتی^۱ - علی محمد گرگانی^۲

رو به کاهش بوده است. شایان ذکر است بیشتر پژوهش‌های انجام شده به بررسی عوامل مؤثر بر اتکای حسابرسان مستقل بر کار حسابرسان داخلی پرداخته و بیشتر بر عوامل کیفیت حسابرسی داخلی برشمرده شده در استانداردهای حسابرسی مستقل تمرکز داشته‌اند. طبق این پژوهش‌ها، استقلال و واقع‌بینی حسابرسان داخلی معمولاً جزو عوامل بسیار مهم مدنظر حسابرسان مستقل در اتکا بر کار حسابرسان داخلی گزارش شده است.

۱. مقدمه

حسابرسی داخلی جزو سازوکارهای اصلی نظارتی کنترل داخلی شمرده می‌شود که وظیفه‌ی اصلی آن ارزیابی مستمر کنترل‌های داخلی و ارائه پیشنهاد برای بهبود آن‌هاست. چو (۲۰۱۵) واحد حسابرسی داخلی را یکی از واحدهای کنترل‌های داخلی قلمداد کرده است (منتی و گرگانی، ۱۴۰۳). در حقیقت هم از منظر عناصر

شده در مورد ارتباط یادشده را در کشور ایالات متحده آمریکا و از زمان تأسیس انجمن حسابرسان داخلی در سال ۱۹۴۱ مورد بررسی قرار داده تا افزون بر ارائه مهم‌ترین یافته‌ها، منبع و زمان رویدادهای مؤثر بر این ارتباطات شناسایی شود. این مقاله، پژوهش‌های انجام شده در خصوص پیشرفت این ارتباط یا مرتبط با آن را از طریق بررسی مقاله‌های منتشر شده از ۱۹۴۱ تا ۲۰۲۴ مورد توجه قرار داده است. به‌منظور ارزیابی پیشرفت روند موضوعات در بین مجموعه مقالات انتخاب شده، از روش تحلیل مقالات آرشیو استفاده شده است. یافته‌های این مقاله نشان می‌دهد که بیشتر مقالات مورد بررسی، نسبت به تغییرات اعمال شده در مقررات و استانداردها واکنش نشان داده‌اند و آن تغییرات را بررسی کرده‌اند. افزون بر این، ارزیابی این مقاله مبنی بر این موضوع است که علاقه پژوهشگران نسبت به برخی از موضوعات خاص و موضوعات نوظهور پژوهشی در این حوزه

چکیده: حسابرسان مستقل و داخلی نقش‌آفرینان متمایز اما مکمل در نظام حاکمیت شرکتی تلقی می‌شوند که تأثیر مهمی در ارتقای کیفیت گزارشگری مالی صاحب‌کار دارند. طبق استانداردهای جهانی حسابرسی داخلی نسخه ۲۰۲۴، حسابرس مستقل یکی از ذینفعان اصلی برون‌سازمانی حسابرسی داخلی قلمداد می‌شود. افزون بر آن حسابرسی داخلی یکی از سازوکارهای اصلی حاکمیت شرکتی و عناصر مهم کنترل‌های داخلی صاحب‌کار است. طبق استانداردهای حسابرسی (آمریکا و بین‌المللی)، تعامل و همکاری میان حسابرسان مستقل و داخلی در تحقق اهداف حسابرسی صورت‌های مالی مورد تأکید قرار گرفته است. طی ۸۵ سال گذشته، تحلیل‌های زیادی درباره ارتباط میان حسابرسان مستقل و داخلی^۲ منتشر شده است. این پژوهش، پیشرفت و توسعه پژوهش‌های دانشگاهی انجام

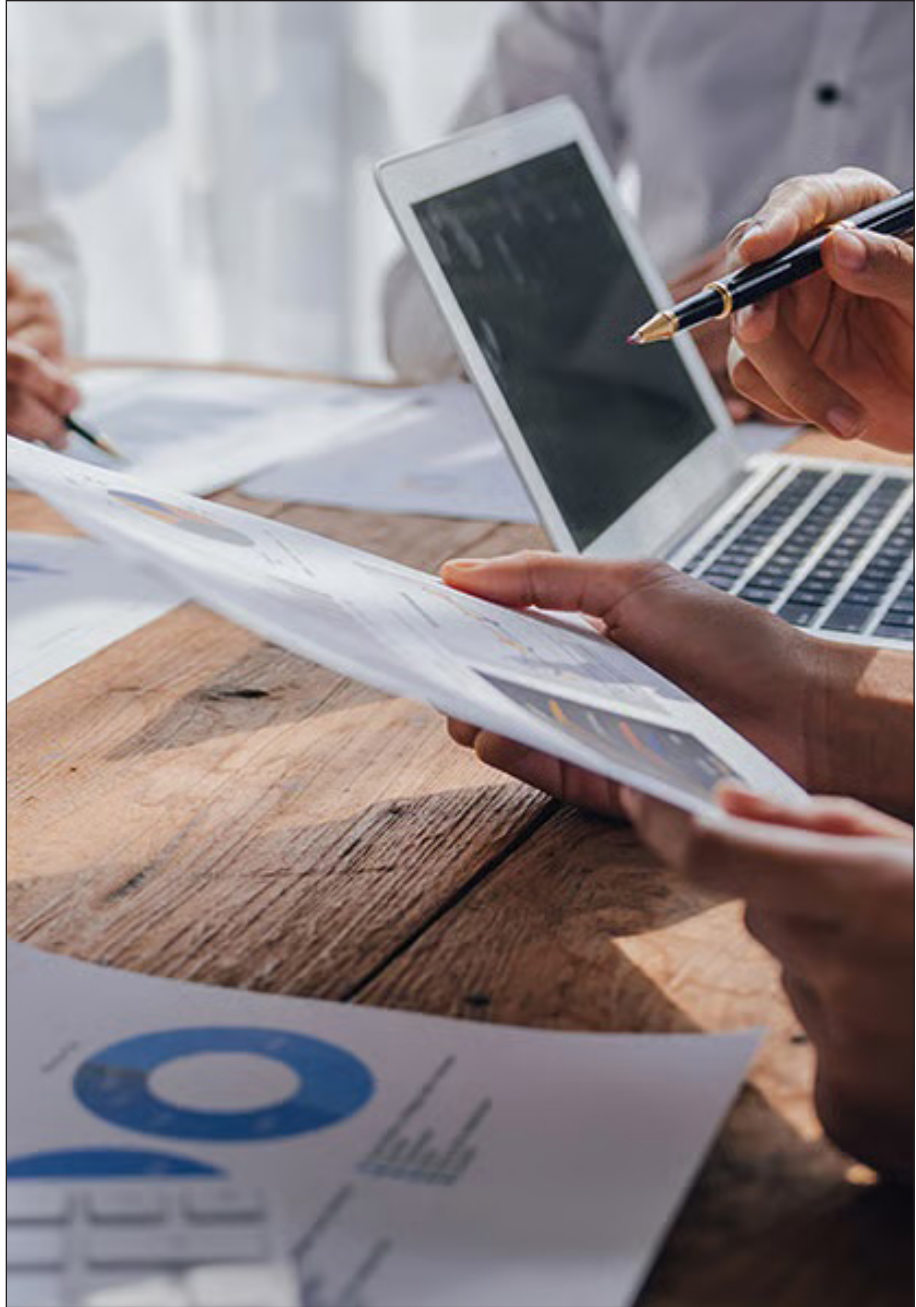


کنترل‌های داخلی هم از نظر عامل مؤثر بر کنترل‌های داخلی عمل می‌کند. طبق مدل ریسک محور حسابرسی، حسابرس مستقل نیز با عنایت به شناخت از کنترل‌های داخلی و ارزیابی آن، حسابرسی را برنامه‌ریزی و اجرا می‌کند. واحد حسابرسی داخلی بخشی از ساختار حاکمیت شرکتی و کنترل‌های داخلی واحدهای تجاری تلقی می‌شود؛ بنابراین برای حسابرس مستقل، واحد حسابرسی داخلی یک از منابع ارزشمند آگاهی و شناخت از کنترل‌های داخلی صاحب‌کار و ریسک کنترل داخلی واحد حسابرسی داخلی صاحب‌کار برشمرده می‌شود. به همین خاطر تعامل، همکاری، ارتباط و استفاده از کار حسابرسی داخلی توسط نهادهای استاندارد گذار حسابرسی مثل هیئت استانداردهای بین‌المللی حسابرسی و اطمینان بخشی، انجمن حسابداران رسمی آمریکا، هیئت نظارت بر حسابداری شرکت‌های سهام عام، به‌عنوان یک استاندارد جداگانه، مورد توجه قرار گرفته است. برخی از این استانداردهای بین‌المللی عبارت‌اند از استاندارد حسابرسی ۲۴۰ (مسئولیت حسابرس در ارتباط با تقلب در حسابرسی صورت‌های مالی)، ۳۰۰ (برنامه‌ریزی حسابرسی صورت‌های مالی)، ۳۱۵ (تشخیص و ارزیابی خطرهای تحریف بااهمیت از طریق شناخت واحد تجاری و محیط آن) ۶۱۰ (استفاده از کار حسابرسان داخلی)، می‌باشند.

طبق استانداردهای حسابرسی نظیر استاندارد ۳۱۵ (تشخیص و ارزیابی خطرهای تحریف بااهمیت از طریق شناخت واحد تجاری و محیط آن) حسابرس مستقل به‌منظور تشخیص و ارزیابی خطرهای (ریسک‌های) تحریف بااهمیت ناشی از تقلب و اشتباه در سطح صورت‌های مالی و سطح ادعاها، از طریق شناخت واحد تجاری و محیط آن شامل کنترل‌های داخلی است

که به‌موجب آن میانی برای طراحی و اجرای نحوه برخورد با خطرهای تحریف بااهمیت ارزیابی شده فراهم می‌آورد. حسابرسان داخلی از طریق ارزیابی‌های جداگانه، در نظارت بر کنترل‌های واحد تجاری مشارکت دارند. معمولاً آنان با ارزیابی طراحی و اجرای کنترل‌های داخلی، اطلاعاتی را به‌طور مرتب درباره کارکرد کنترل‌های داخلی فراهم می‌کنند و نقاط قوت و ضعف کنترل‌های داخلی و پیشنهادهای اصلاحی مربوط را ارائه و گزارش می‌کنند. حسابرسی داخلی به‌عنوان جز «نظارت» که یکی از عناصر پنج‌گانه چارچوب یکپارچه کنترل‌های داخلی است؛ تلقی می‌شود.

چنانچه واحد تجاری دارای واحد حسابرسی داخلی باشد؛ همکاری میان حسابرس مستقل و داخلی و پرس‌وجو حسابرس مستقل از واحد حسابرسی داخلی می‌تواند اطلاعات سودمندی برای حسابرس مستقل به‌منظور شناخت واحد تجاری و تشخیص و ارزیابی خطرهای تحریف بااهمیت در سطح صورت‌های مالی و در سطح ادعاها فراهم می‌کند. واحد حسابرسی داخلی در اجرای وظایف خود نسبت به عملیات و ریسک‌های واحد تجاری شناخت کسب می‌کند و به یافته‌هایی مثل ریسک‌ها یا ضعف‌های مشخص شده کنترل‌های داخلی دست پیدا می‌کند که می‌تواند برای فرایند کسب شناخت حسابرس



تحریف بااهمیت ناشی از تقلب آن‌ها را مدنظر قرار خواهد داد.

بررسی پژوهش‌های دانشگاهی انجام شده درباره ارتباط میان حسابرسان مستقل و حسابرسان داخلی در ایالات متحده آمریکا این حقیقت را آشکار می‌کند که از زمان تأسیس انجمن حسابرسان داخلی در سال ۱۹۴۱، محدوده بررسی موضوعات مختلف توسط پژوهش‌های مزبور افزایش یافته و کیفیت آن‌ها رو به رشد بوده است. این مقاله^۴، پژوهش‌های دانشگاهی انجام شده در خصوص ارتباط میان حسابرسان مستقل و حسابرسان داخلی ایالات متحده آمریکا را از ۱۹۴۱ تا ۲۰۲۴ مورد بررسی و تحلیل قرار داده است تا علت و زمان پیشرفت‌هایی که ممکن است به‌عنوان عامل پیشرفت مربوطه (عامل ایجاد انگیزه در تغییر ارتباط) یا نتیجه پیشرفت مربوطه (در حقیقت نتیجه خود تغییر) تفسیر می‌شوند، شناسایی شود. به دو دلیل، این مقاله بر وظیفه حسابرسی مالی حسابرسان داخلی تمرکز می‌کند و وظیفه حسابرسی عملیاتی آن‌ها را مورد توجه قرار نمی‌دهد. دلیل اول این موضوع است که وظیفه حسابرسی مالی حسابرسان داخلی به‌طور مستقیم با اهداف حسابرسان مستقل و تصمیمات مربوط به اتکالی کار آن‌ها در ارتباط است. دلیل دوم نیز این موضوع است که حسابرسی مالی نسبت به حسابرسی عملیاتی، از استانداردهای بیشتر و ساختاریافته‌ای برخوردار است و این موضوع باعث ایجاد قابلیت مقایسه در سازمان‌های مختلف می‌شود. همچنین تمرکز اصلی حسابرس مستقل، ارزیابی کنترل‌های داخلی حاکم بر گزارشگری مالی است.

این پژوهش مطالعات انجام شده در بیش از ۸ دهه را مورد بررسی قرار می‌دهد که شامل برخی از رسوایی‌های حسابداری، کاهش تعداد مؤسسات

داخلی را در دستور کار خود قرار دهد. نمونه‌هایی از این گزارش‌ها می‌تواند شامل گزارش‌ها و مستندات برنامه‌ریزی و راهبردهای واحد حسابرسی داخلی باشد که برای مدیران اجرایی و ارکان راهبری تهیه شده است و یافته‌های حاصل از رسیدگی‌های واحد حسابرسی داخلی را شرح می‌دهد.

افزون بر این اگر واحد حسابرسی داخلی طبق استاندارد حسابرسی ۲۴۰ (مسئولیت حسابرس در ارتباط با تقلب در حسابرسی صورت‌های مالی) اطلاعاتی درباره موارد تقلب قطعی یا مشکوک به تقلب، برای حسابرس مستقل فراهم کند، حسابرس مستقل از اطلاعات یادشده در ارزیابی ریسک

مستقل از واحد تجاری، ارزیابی ریسک یا سایر جنبه‌های حسابرسی، ارزشمند قلمداد شود؛ بنابراین با وجود استفاده کردن یا نکردن از کار واحد حسابرسی داخلی از کار حسابرسان داخلی، برای تعدیل ماهیت و زمان‌بندی یا کاهش میزان روش‌های حسابرسی که قرار انجام شود، پرس‌وجوهای حسابرس مستقل از واحد حسابرسی داخلی انجام می‌شود. اگر با توجه به برخوردهای انجام شده نسبت به پرس‌وجوهای حسابرس مستقل مشخص شود یافته‌هایی وجود دارد که ممکن است در رابطه با حسابرسی و گزارشگری مالی واحد تجاری مربوط محسوب شود، حسابرس مطالعه گزارش‌های واحد حسابرسی

حسابرسی برتر و بین‌المللی از ۸ مؤسسه (۸ بزرگ) به ۴ مؤسسه (۴ بزرگ)، ظهور مجلات جدید حسابداری و حسابرسی و تشکیل تعداد زیادی از نهادها و مقامات ناظر و استاندارد گذار است. افزون بر این، در این دوره شاهد گسترش وظایف حسابرسی داخلی و تغییرات در وظایف حسابرسی مستقل بوده‌ایم. با در نظر گرفتن اهمیت وظایف حسابرسی مستقل و حسابرسی داخلی برای اعتبار گزارشگری مالی برون‌سازمانی و قابلیت اتکا آن، پیچیدگی ارتباطات بین دو گروه یادشده، توسعه پژوهش‌های مربوطه و همچنین رویدادهای رخ داده طی سال‌های گذشته، شناخت و درک تاریخچه توسعه پژوهش‌ها در طی زمان ضروری است. این مقاله با رویکرد تاریخی به بررسی پژوهش‌های دانشگاهی در خصوص ارتباط بین حسابرسی مستقل و حسابرسی داخلی می‌پردازد و تغییرات رخ داده در موضوعات مورد تمرکز پژوهش‌ها، زمان‌بندی توسعه‌های اساسی و نحوه ارتباط آن‌ها با اصلاح روش‌ها و مقررات حسابرسی را مورد تأکید قرار می‌دهد. پژوهش دانشگاهی نقش مهمی در پیشرفت حرفه حسابرسی دارد. پروینس و براون^۵ (۱۹۹۳) در مقاله خود نتیجه‌گیری کردند که «بررسی حقایق رخ داده در تاریخ حرفه [حسابداری و حسابرسی]، پیشرفت‌های اساسی حسابداری امروز، نتیجه پژوهش‌ها و تجربه‌های گذشته است». این مقاله، عامل توسعه حسابداری را با استفاده از روی تحلیل محتوای آرشیوی بررسی می‌کند و اهمیت مقالات مرتبط را مورد ارزیابی قرار می‌دهد. مقالاتی که دارای سه کلیدواژه «مستقل»، «داخلی» و «حسابرسی» در عنوان‌های خود دارند و در پایگاه داده گوگل اسکالر^۶ قرار دارند، مبنای تحلیل محتوایی مقاله حاضر بوده است.

نتایج این مقاله نشان می‌دهد که پژوهشگران به دنبال موضوعات پژوهشی زیادی در مورد ارتباط بین حسابرسی مستقل و حسابرسی داخلی بوده‌اند. علت اصلی واکاوی این ارتباط به احتمال فراوان آن است که پژوهشگران به دنبال بررسی اتکای حسابرسی مستقل بر کار حسابرسی داخلی بوده‌اند. در حقیقت «استقلال» مهم‌ترین عنصر کیفیت واحد حسابرسی داخلی از جنبه تصمیم اتکا توسط حسابرسی مستقل تلقی می‌شود (منتی، ۱۳۹۶). در طول زمان، محبوبیت برخی از مسائلی که موضوع پژوهش‌ها بوده‌اند کمتر شده است و برخی دیگر همچنان محبوب مانده‌اند و محبوبیت تعداد دیگری از موضوعات در طی دوره زمانی پژوهش افزایش یافته است.

ساختار ادامه مقاله به این ترتیب خواهد بود: اول، رویدادهای تاریخی و اساسی که بر ارتباط بین حسابرسی مستقل و حسابرسی داخلی تأثیرگذار بوده‌اند، مورد بررسی اجمالی قرار خواهد گرفت. سپس، توضیحاتی در مورد اهداف و اهمیت این مقاله بیان خواهد شد. پس از بیان اهداف و اهمیت این مقاله، ادبیات دانشگاهی در این خصوص و روش مورد استفاده برای تحلیل این ارتباط در طول زمان بررسی خواهد شد. سپس، نتایج این مقاله با رویکرد تأکید بر الگوها، موضوعات و تغییرات مشاهده شده در روند پژوهش‌های مورد بررسی ارائه می‌شود. این مقاله نتایج خود را با شرحی از یافته‌های عمده، محدودیت‌های پژوهش و فرصت‌های پژوهشی آینده بیان خواهد کرد.

۲. رویدادهای تاریخی

برخی از رویدادها در طی سال‌های ۱۹۴۱ تا ۲۰۲۴ بر پژوهش‌ها با موضوع ارتباط بین حسابرسی مستقل و حسابرسی داخلی تأثیر گذاشت؛ به عبارت دیگر، این رویدادها، نقطه عطف

زمانی این مقاله است تا طبق آن، ارتباط بین پژوهش و پیشرفت این ارتباط در عمل مورد ارزیابی قرار گیرد. در ابتدا، بر اساس مقاله منتشرشده در سال ۱۹۵۴ و در مجله *The Accounting Review* (چنکس^۷، ۱۹۵۴) و مقاله‌ای توسط مارتین^۸ (۲۰۱۶)، فهرست زیر به‌منظور بررسی رویدادهای اخیر، توسعه یافت:

۱. تأسیس انجمن حسابرسی داخلی^۹ در سال ۱۹۴۱.
۲. تصویب قانون روش‌های مبارزه با فساد اشخاص خارجی^{۱۰} در سال ۱۹۷۷.
۳. راه‌اندازی شبکه جهانی وب^{۱۱} در سال ۱۹۹۱.
۴. ورشکستگی شرکت انرون^{۱۲} در سال ۲۰۰۱ و منحل شدن مؤسسه حسابرسی آرتور اندرسون^{۱۳} در سال ۲۰۰۲ در نتیجه آن.
۵. ورشکستگی شرکت ورلدکام^{۱۴} در سال ۲۰۰۲.
۶. تصویب قانون ساربینز-اکسلی^{۱۵} (قانون ساکس نیز خوانده می‌شود) و تأسیس هیئت نظارت بر حسابداری شرکت‌های سهامی عام^{۱۶} در سال ۲۰۰۲.
۷. انحلال بانک سرمایه‌گذاری بر استرنز^{۱۷} به دلیل بحران مالی در خصوص رهن‌های مسکن و سپس شرکت لِحمان براررز^{۱۸} و مؤسسه مالی واشنگتن میوچوال^{۱۹} در سال ۲۰۰۸.
۸. بروزرسانی چارچوب کنترل داخلی کمیته سازمان‌های حمایت‌کننده کمیسیون تردوی^{۲۰} (چارچوب جامع کوزو) در سال ۲۰۱۳.
۹. بروزرسانی استانداردهای بین‌المللی حسابرسی داخلی توسط انجمن حسابرسی داخلی در سال ۲۰۱۶.
۱۰. شیوع بیماری کوید-۱۹ در سال ۲۰۲۰.
۱۱. افزایش نیاز به گزارشگری زیست‌محیطی، اجتماعی، راهبردی^{۲۱} و پایداری^{۲۲} از سال ۲۰۲۱.

۱۲. تشکیل هیئت استانداردهای بین‌المللی پایداری^{۲۳} در سال ۲۰۲۲.
۱۳. انتشار پیش‌نویس استانداردهای بین‌المللی حسابرسی داخلی بروز شده توسط انجمن حساب‌رسان داخلی در سال ۲۰۲۳.
۱۴. ادغام روزافزون هوش مصنوعی و ابزارهای تحلیل داده در روش‌های حسابرسی در سال ۲۰۲۴.

سازمان‌ها، مقررات و استانداردهای مربوطه

فلشر و سیورت^{۲۴} (۱۹۸۲) اظهار داشتند که در سال ۱۹۴۱، شاهد دو پیشرفت عمده در حسابرسی داخلی بوده‌ایم. اولین پیشرفتی که آن‌ها مورد توجه قرار دادند، تأسیس انجمن حساب‌رسان داخلی توسط ۲۴ دست‌اندرکار حرفه‌ای و دومین آن، انتشار نخستین کتاب با موضوع حسابرسی داخلی توسط ویکتور ز. برینک^{۲۵} بوده است.

تأسیس انجمن حساب‌رسان داخلی به‌عنوان سازمان تخصصی و حرفه‌ای ناشی از یافته‌های پژوهش مک‌کیسن و رابینز^{۲۶} بوده است. انجمن حساب‌رسان داخلی از زمان تأسیس خود، کمک‌های زیادی به پیشرفت حرفه حسابرسی داخلی کرده است (اتکینسن^{۲۷}، ۱۹۴۶). اتکینسن (۱۹۴۶) بیان می‌کند به‌محض اتمام جنگ جهانی دوم، شرکت‌های آمریکایی نیاز به توسعه ابزارهای مدیریتی زیادی داشتند تا دوره پس از جنگ را با موفقیت سپری کنند. به‌ویژه آنکه حسابرسی داخلی یکی از این ابزارها است تا هم به‌عنوان ابزار وجود داشته باشد و هم به‌عنوان «تسهیل‌کننده فرآیند» دیگر ابزارها مانند تهیه گزارش‌های مالی فعالیت کند^{۲۸}.

عامل دیگری که باعث بهبود نقش حسابرسان داخلی در ایالات متحده آمریکا شد، قانون روش‌های مبارزه با

فساد اشخاص خارجی بوده است که در سال ۱۹۷۷ تصویب شد. این قانون باعث الزام شرکت‌ها به مستندسازی و بهبود ساختار کنترل داخلی شد (عبدالخلیق، اسنوبال و زگی^{۲۹} (۱۹۸۳): برنز، گرینسن و هارتول^{۳۰} (۱۹۹۴)). افزون بر این، استانداردهای انجمن حسابداران رسمی آمریکا^{۳۱} نقش مهمی در هدایت مسیر پژوهش‌ها با موضوع ارتباط بین حساب‌رسان مستقل و حساب‌رسان داخلی داشته است. برای مثال، بیانیه‌های استانداردهای حسابرسی^{۳۲} شماره ۹ (انجمن حسابداران رسمی آمریکا، ۱۹۷۵)، شماره ۵۵ (انجمن حسابداران رسمی آمریکا، ۱۹۸۸) و شماره ۶۵ (انجمن حسابداران رسمی آمریکا، ۱۹۹۱) رهنمودهایی در مورد عوامل مؤثر بر اتکا حساب‌رسان مستقل به کار حساب‌رسان داخلی ارائه کرده‌اند. این عوامل شامل بی‌طرفی (واقع‌بینی)، صلاحیت (شایستگی) حرفه‌ای و کیفیت کار و اجرای عملیات حساب‌رسان داخلی است (گرمینگ، ملتا، اشناپدر و چرچ^{۳۳}، ۲۰۰۴). در حقیقت مؤلفه‌های اصلی کیفیت حسابرسی داخلی از نظر استانداردهای حسابرسی مستقل بر این سه مؤلفه (استقلال و واقع‌بینی، شایستگی و اجرای عملیات) استوار بوده است (منتی، ۱۳۹۶). با این حال، استانداردهای مصوب انجمن حسابداران رسمی آمریکا به این موضوع اشاره نمی‌کنند که آیا عاملی از عامل دیگر مهم‌تر است یا خیر. این موضوع باعث ایجاد مجموعه‌ای از پژوهش‌ها در اواخر دهه ۱۹۷۰ و ۱۹۸۰ شد و پژوهشگران طی آن پژوهش‌ها، اهمیت نسبی ویژگی‌های حساب‌رسان داخلی که ممکن است بر ارزیابی و تصمیم حساب‌رسان مستقل برای اتکا به کار حساب‌رسان داخلی تأثیر بگذارد را مورد مطالعه قرار دادند.

استانداردگذاری همواره و با گذشت زمان در حال پیشرفت بوده است. در

آوریل ۱۹۹۱، بیانیه استانداردهای حسابرسی شماره ۶۵ جایگزین بیانیه استانداردهای حسابرسی شماره ۹ شد و نتیجه این موضوع، گسترش رهنمودهای ارائه شده برای حساب‌رسان مستقل در خصوص تعیین میزان و نوع مشارکت حساب‌رسان داخلی به‌طور مناسب بوده است. استاندارد مهم دیگری که در مورد ارتباط بین حساب‌رسان مستقل و حساب‌رسان داخلی بوده است، بیانیه استانداردهای حسابرسی شماره ۱۲۸، با عنوان استفاده از کار حساب‌رسان داخلی^{۳۴}، بود که در دسامبر ۲۰۱۴ تصویب و جایگزین بیانیه استانداردهای حسابرسی شماره ۶۵ شد (انجمن حسابداران رسمی آمریکا، ۲۰۱۴). بیانیه استانداردهای حسابرسی شماره ۱۲۸ باعث شد کار واحد حسابرسی داخلی با هماهنگی و یکنواختی بیشتری انجام شود تا حساب‌رسان مستقل بتوانند ارزیابی مناسبی نسبت به کار آن‌ها در خصوص کسب شواهد حسابرسی قابل اتکا انجام دهند.

تأسیس کمیته سازمان‌های حمایت‌کننده کمیسیون تردوی (کوزو) در دهه ۱۹۸۰ (سال ۱۹۸۵) خود معیار اساسی در توسعه ارتباط بین حساب‌رسان داخلی و حساب‌رسان مستقل بوده است (جنورین، پین، بایرنز، اشناپدر و کرتیس^{۳۵}، ۲۰۱۲). رهنمود منتشر شده توسط کمیته مزبور در سال ۱۹۹۲ به دلیل نگرانی‌ها درباره گزارشگری مالی متقلبانه در اواخر دهه ۱۹۸۰ بوده است (دیسندر و لفیونت^{۳۶}، ۲۰۱۱). در سال ۲۰۰۴، کمیته مزبور چارچوب جامعی برای مدیریت ریسک شرکتی منتشر کرد. در سال ۲۰۱۱، کمیته چارچوب یادشده را با تمرکز بر کنترل‌های داخلی بروزرسانی و پنج جز کنترل‌های داخلی را به ۱۷ اصل تقسیم کرد (جنورین و همکاران، ۲۰۱۲).

در دوره پس از وضع قانون ساربینز آکسلی، این فرصت برای حساب‌رسان



داخلی فراهم شده است تا نقش مهم‌تر از پیش در اطمینان‌بخشی نسبت به سیستم کنترل داخلی سازمان داشته باشند. این انتظار وجود داشت که الزامات افشای قانون ساربینز آکسلی سبب بهبود همکاری بین حسابرسان مستقل و حسابرسان داخلی شود و انگیزه کافی برای صاحب‌کاران وجود داشته باشد تا از اتکا حسابرسان مستقل به کار حسابرسان داخلی حمایت کنند (فلیکس، گزملینگ و ملتا^{۳۷}، ۲۰۰۵؛ دسای، جرارد و تریپتی^{۳۸}، ۲۰۱۱). ایجاد هیئت نظارت بر حسابداری شرکت‌های سهامی عام در سال ۲۰۰۲، یکی از نقاط عطف در توسعه ارتباط بین حسابرسان مستقل و حسابرسان داخلی بوده است. استانداردهای جدید این هیئت، فرصت‌هایی را برای حسابرسان مستقل فراهم می‌کند تا بر آزمون کنترل‌های داخلی انجام شده توسط حسابرسان داخلی صاحب‌کاران در شرایط خاص، اتکا کنند (هیئت نظارت بر حسابداری شرکت‌های سهامی عام، ۲۰۱۳). در مجموع، می‌توان گفت که این احتمال وجود دارد برخی از نهادهای حرفه‌ای و استانداردها باعث بهبود ارتباط بین حسابرسان مستقل و حسابرسان داخلی شده باشد.

همچنین الزام به اظهارنظر حسابرس مستقل درباره اثربخشی کنترل‌های داخلی ناشران طبق قانون ساکس (۲۰۰۲) یکی دیگر از نقاط عطف توسعه تعامل و ارتباط میان حسابرسان مستقل و داخلی بوده است.

۳. اهمیت پژوهش

توسعه ارتباط بین حسابرسان مستقل و حسابرسان داخلی که در طی زمان انجام شده است، بر اثربخشی و کارایی فرآیند حسابداری تأثیرگذار بوده است؛ از این رو، نسبت به زمان‌بندی و منشأ این پیشرفت‌ها باید شناخت کسب شود. از زمان تأسیس انجمن حسابرسان

از «خدمات حرفه‌ای درون‌سازمانی، به خدمات برون‌سازمانی» تبدیل شده است تا پاسخ‌گوی نیازهای روزافزون سرمایه‌گذاران باشد. پیشرفت‌های صورت گرفته در ارتباط بین حسابرسان مستقل و حسابرسان داخلی، بر هزینه‌ها و یافته‌های حسابداری به شیوه‌های گوناگون تأثیرگذار بوده است. برای مثال، گزملینگ و همکاران (۲۰۰۴) به این موضوع اشاره می‌کنند که حسابرسان مستقل و حسابرسان داخلی، شالوده و پایه حاکمیت شرکتی را تشکیل می‌دهند و ماهیت وظایف حسابداری داخلی در طی زمان توسعه یافته است تا ارزیابی ریسک، اطمینان‌بخشی و

داخلی در اوایل دهه ۱۹۴۰، ارتباط بین حسابرسان مستقل و حسابرسان داخلی به دلایل فراوان اهمیت فزاینده‌ای پیدا کرده است. یکی از این دلایل، نقش بیش‌ازپیش حسابرسان داخلی در بسیاری از سازمان‌ها است.

ارتباطات بین حسابرسان مستقل و حسابرسان داخلی آثار بااهمیتی بر فرآیند حسابداری دارد و این موضوع را می‌توان در تاریخ پیچیده حسابداری یافت. فلشر، پرویتس و سامسون^{۳۹} (۲۰۰۵) بیان می‌کنند که هم حسابداری داخلی و هم حسابداری مستقل تقریباً در اواسط قرن ۱۹ و در شرکت‌های راه‌آهن توسعه پیدا کرد. آنان همچنین بر این موضوع اشاره می‌کنند که حسابداری باگذشت زمان



سال‌های اخیر حسابداری بوده است، ویژگی‌های این محیط گسترده‌تر و آشکارتر شده است.

نکته مهم دیگر، الزام به به‌کارگیری تمام منابع در دسترس به‌منظور بهبود اثربخشی و کارایی اطمینان‌بخشی گزارشگری مالی است. صرفه اقتصادی این موضوع کاملاً به کار حسابرسان وابسته است (شارپ و وبر، ۲۰۱۵). مطالعه تاریخچه ارتباط بین حسابرسان مستقل و حسابرسان داخلی به شناخت و درک پیچیدگی این موضوع کمک می‌کند و درس‌ها و نکات آموزشی در مورد نحوه بهبود این ارتباط باهدف اطمینان‌بخشی را مورد تأکید قرار می‌دهد.

در مورد ارتباط بین حسابرسان مستقل و حسابرسان داخلی توجه و علاقه روزافزون وجود داشته است تا مشکلات و فرصت‌ها در این خصوص شناسایی شود. برای مثال، گِرمَلینگ و همکاران (۲۰۰۴) اهمیت فزاینده ارتباط بین حسابرسان مستقل و حسابرسان داخلی را به‌دلیل افزایش الزامات حاکمیت شرکتی مورد توجه قرار دادند. پژوهشگران مزبور این موضوع را اثبات کردند که وظایف دو گروه مورد اشاره با یکدیگر همسو شده است و نتیجه این موضوع، بهبود ارتباط بین آنان خواهد بود. افزون بر این، آنان بیان کردند که به‌منظور بهبود راهبری، نسبت به این موضوع باید شناخت کسب شود که حسابرسان داخلی چه ارتباطی با دیگر بخش‌های عمده حاکمیت شرکتی (که حسابرسان مستقل نیز شامل آن است) دارند. به‌رغم آنکه وظایف دو گروه مزبور با یکدیگر همسو شده است، اما تأکید بر این موضوع حائز اهمیت است که حسابرسان مستقل، جزو کارکنان واحدهای مورد رسیدگی خود نیستند، درحالی‌که حسابرسان داخلی جزو کارکنان واحد مورد رسیدگی هستند. این موضوع تأثیر عمده‌ای بر استقلال

تنها زمانی نقش مهمی خواهند داشت که در شرکت وجود داشته باشند. شاخه‌ای پژوهش‌های اولیه در حوزه حسابرسی داخلی بر این حوزه استوار بوده است که تأثیر کیفیت حسابرسی داخلی را بر کیفیت گزارشگری مالی (خروجی‌های برون‌سازمانی) ارزیابی کنند (منتی، ۱۳۹۶).

وظایف حسابرسان مستقل و حسابرسان داخلی و همچنین ارتباط بین این دو گروه دارای محیط پیچیده‌ای است. این محیط شامل نهادهای قانونی و ناظر، استاندارد‌گذار، دست‌اندرکاران حرفه‌ای و پژوهشگران دانشگاهی است. از سال ۲۰۰۰ و پس از وضع قوانین زیادی که در پاسخ به رسوایی‌های

رعایت قوانین و مقررات شامل این حرفه شود. افزون بر این، آنان بیان می‌کنند که وظیفه حاکمیت شرکتی حسابرسان داخلی، به دلیل الزامات قانون ساربینز آکسلی از اهمیت فزاینده‌ای برخوردار است. آنان در ادامه ادعا کردند که حسابرسان داخلی توانایی بهبود گزارشگری سازمانی و ارزیابی سیستم‌های کنترل داخلی را دارند. در نتیجه، بهبود در ارتباط بین حسابرسان مستقل و حسابرسان داخلی برای تمام ذینفعان سودمند است. بااین‌حال، طبق قانون ساربینز آکسلی، مدیریت (مدیرعامل یا بالاترین مقام مالی) مسئول گزارش نسبت به کنترل‌های داخلی است؛ از این‌رو، حسابرسان داخلی

حسابرسان مستقل دارد. همچنین، حسابرسان مستقل بخشی از حاکمیت شرکتی (سازوکارهای درون‌سازمانی آن) نیستند؛ آنان از طریق حاکمیت شرکتی استخدام می‌شوند. پارکر و جانسون (۲۰۱۷) در بررسی سیر تحول حسابرسی داخلی در قرن بیستم و دسته‌بندی کردن دوران پیشرفت حسابرسی داخلی (در ۴ دوره)، روند روبه‌رشدی از استقلال حسابرسی داخلی از طریق تقویت خط گزارشگری حسابرسی داخلی و نظارت هیئت‌مدیره و کمیته حسابرسی را گزارش کرده‌اند (منتی و اکبری، ۱۴۰۳).

قانون ساربینز آکسلی (۲۰۰۲) این الزام را برای مدیران اجرایی ایجاد کرده است که نسبت به اثربخشی کنترل‌های داخلی حاکم بر گزارشگری مالی؛ مستندسازی، ارزیابی و گزارشگری مناسب را انجام دهد و حسابرسان مستقل را ملزم به ارزیابی و گزارش نسبت به آزمون کنترل‌های داخلی توسط صاحب‌کار کرده است (دسای، سِریواستاوا و راپرتس^{۴۱}، ۲۰۱۰). در نتیجه، قانون یادشده باعث افزایش اهمیت واحد حسابرسی داخلی در شرکت می‌شود.

۴. مبانی نظری

ارتباط بین حسابرسان مستقل و حسابرسان داخلی به همان روزهای اولیه شروع حرفه حسابرسی بر می‌گردد. واحدهای حسابرسی داخلی و سِمَت‌های مربوط به آن برای صنعت راه‌آهن ایالات‌متحده آمریکا و در قرن ۱۹ میلادی ایجاد شد؛ از سوی دیگر، حسابرسان مستقل نقش فعالی در بررسی تقلب‌های درون‌سازمانی داشتند (پرویتس و مرینو^{۴۲}، ۱۹۹۸، ۸۶-۸۵). پس از تأسیس انجمن حسابرسان داخلی در سال ۱۹۴۱، حسابرسی داخلی به‌عنوان ابزار کمکی حسابرسی مستقل باقی ماند. از حسابرسان داخلی

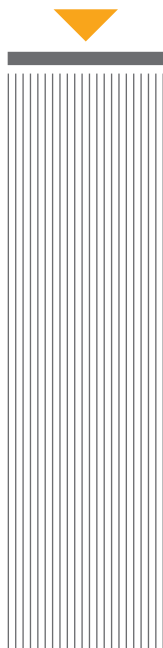
به‌منظور کمک در بررسی صورت‌های مالی و انجام دیگر وظایف، مانند تهیه صورت مغایرت بانکی، استفاده می‌شد (رامامورتی^{۴۳}، ۲۰۰۳). فلشر و سیورت (۱۹۸۲) بیان کردند که یک پژوهش انجام شده در سال ۱۹۶۳ این موضوع را نشان داد که هدف ثانویه حسابرسان داخلی، بهبود خدمات حسابداران بخش عمومی و همکاری با حسابرسان مستقل آن بخش بوده است. این موضوع در مقاله جانسون و هولی (۲۰۲۵) که تجربه پیشگامانه حسابرسی داخلی در شرکت جنرال موتورز مورد بررسی قرار داده‌اند؛ نیز مورد تأکید قرار گرفته است (منتی و عدل زاده، ۱۴۰۴)^{۴۴}.

پژوهش‌های پیشین، سرگذشت حسابرسی را مورد توجه قرار داده‌اند و به واحد حسابرسی داخلی نیز اشاره کردند. برای مثال، گرملینگ و همکاران (۲۰۰۴) پژوهش‌های بسیار قدیمی و باقیمانده در مورد اهمیت فزاینده وظایف حسابرسان داخلی را که بهبود حاکمیت شرکتی کمک می‌کنند، بررسی کردند. آنان اظهار داشتند که حاکمیت شرکتی از چهار مبنای پایه (ستون) اساسی تشکیل شده است که شامل حسابرسان مستقل و حسابرسان داخلی است. با این حال، هیچ تحلیل دقیقی در تاریخ بررسی شده نسبت به ارتباط بین حسابرسان مستقل و داخلی وجود ندارد.

بیم‌الدرد، برندن، مسپر، ریتمبرگ و استفانیک^{۴۵} (۲۰۱۳) خلاصه‌ای از پژوهش‌های معاصر در خصوص اتکای حسابرسان مستقل بر حسابرسان داخلی، ارائه کردند؛ با این حال، آنان به این نتیجه رسیدند که وضعیت تاریخی پیشرفت این ارتباط توسط پژوهشگران مختلف ارائه یا گزارش نشده است. آنان این موضوع را شناسایی کردند که عوامل محیطی و وضعیت حسابرسی داخلی چه تأثیری بر اتکای حسابرسان مستقل بر حسابرسان داخلی دارد و پیامدهای

تصمیمات حسابرسان داخلی چه تأثیری از این اتکا می‌پذیرند. افزون بر این، آنان به برخی از پرسش‌های پژوهشی قابل بررسی اشاره کردند و به این نتیجه رسیدند که نسبت به این موضوع که حسابرسان داخلی به چه میزان و چگونه عوامل کیفیت حسابرسی داخلی را ارزیابی می‌کنند، اطلاعات کافی وجود ندارد. آنان همچنین متوجه شدند که پژوهش‌ها با موضوع اینکه اتکای حسابرسان مستقل بر حسابرسان داخلی چه تأثیری بر کیفیت حسابرسی مستقل دارد، ناکافی و محدود است. همین موضوع به‌عنوان مسئله اصلی پژوهش منتی (۱۳۹۶) تلقی شده است که کیفیت حسابرسی داخلی را از نگاهی چندجانبه مورد پژوهش قرار داده است. ایچ^{۴۶} (۲۰۱۵) به این موضوع اشاره می‌کند که یکی از مشکلاتی که در خصوص اتکای حسابرسان مستقل بر حسابرسان داخلی وجود دارد این موضوع است که در ایالات‌متحده آمریکا، قوانین و استانداردهای کافی در خصوص کیفیت واحد حسابرسی داخلی همانند کیفیت کار حسابرسان مستقل وجود ندارد. هیچ‌گونه گزارش رسمی در مورد کیفیت واحدهای حسابرسی داخلی وجود ندارد. ایچ (۲۰۱۵) این موضوع را تأیید می‌کند که بخش بانکداری یک استثنا است، زیرا نهادهای قانون‌گذار و ناظر، کمیته‌های حسابرسی بانک‌های ایالات‌متحده آمریکا را ملزم به نظارت بر واحد حسابرسی داخلی کرده است تا نسبت به رعایت استانداردهای حسابرسی داخلی توسط آن واحدها رعایت شود.

در ایران، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به پیروی از مقررات نظارتی بانکی در اروپا، طبق «دستورالعمل حداقل الزامات ناظر بر استقرار نظام کنترل‌های داخلی در مؤسسات اعتباری» در تاریخ ۱۴۰۲/۱۲/۲۷ به مؤسسات اعتباری ایرانی ابلاغ کرده



است که نقش‌های فرا سازمانی برای واحد حسابرسی داخلی این مؤسسات در نظر گرفته شده است که شامل مسئولیت گزارشگری به نهاد ناظر است.

۵. روش پژوهش

این مقاله ادبیات و پژوهش‌های دانشگاهی مربوط به ارتباط بین حسابرسان مستقل و حسابرسان داخلی را از زمان تأسیس انجمن حسابرسان داخلی در سال ۱۹۴۱ تا سال ۲۰۲۴ مورد تحلیل بررسی قرار می‌دهد. به منظور جست‌وجوی مقالاتی که دارای کلیدواژه‌های «مستقل»، «داخلی» و «حسابرسی» در عناوین آن‌ها است، از وبسایت گوگل اسکالر استفاده شده است و ۲۵۴ مقاله شناسایی شد. گوگل اسکالر به این دلیل انتخاب شد که مقالات جامعی را پوشش می‌دهد و دربردارنده تمام مقالاتی است که توسط انجمن حسابداری آمریکا^{۴۷} و دیگر مجلات معتبر منتشر شده‌اند. پس از آنکه موارد تکراری حذف شدند، فهرست مقالات به ۱۶۶ مقاله کاهش یافت. افزون بر این، مقالاتی که موضوع پژوهش آن‌ها در خصوص کشورهایی به‌غیر از ایالات متحده آمریکا بوده‌اند نیز از فهرست مقالات گردآوری شده حذف شد که فهرست مزبور به ۱۱۹ مقاله کاهش یافت. از سوی دیگر، همان‌طور که روش پژوهش پرویتس و براون^{۴۸} (۱۹۹۳) به این نحو بوده است، از این فهرست، فقط مقالاتی باقی ماند که دارای پنج صفحه یا بیشتر بوده‌اند و دوباره فهرست یادشده به ۷۵ مقاله کاهش یافت. در نهایت، پس از حذف رساله‌های دکتری به این دلیل که به صورت ناشناس مورد بررسی قرار نگرفته‌اند، فقط ۶۸ مقاله مورد انتخاب نهایی قرار گرفت.

به دلیل آنکه گوگل اسکالر مقالات منتشره قبل از ۱۹۶۰ را شناسایی نمی‌کند، شاخص‌های مجله

Accounting Review که پس از سال ۱۹۴۱ و قبل از ۱۹۶۰ منتشر شده‌اند مورد بررسی قرار گرفت تا مقالاتی که شامل «داخلی»، «مستقل» و «حسابرسی» در عناوین آن‌ها است، شناسایی شوند. در بین این شاخص‌ها فقط دو مقاله یافت شد و در تحلیل این مقاله به کار گرفته شد.

برای انجام این پژوهش، از روش تحلیل محتوایی استفاده شده است. محتوای مقالات انگلیسی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت و چکیده و مقدمه مقاله‌های یادشده به عنوان معیار تحلیل قرار داده شد. هدف از تمرکز بر چکیده و مقدمه، یکپارچه کردن رویه تحلیل در تمام مقالات مورد بررسی بوده است تا مقایسه آن‌ها در طی دوره زمانی پژوهش تسهیل شود. به رغم آنکه این روش ممکن است تمام جزئیات مقالات را در بر نگیرد، اما باعث می‌شود تا دید جامعی نسبت به موضوعات اصلی و پیشرفت آن‌ها در طی زمان داشته باشیم. محتوای مقالات مورد بررسی از طریق روش تحلیل محتوایی و طبق پژوهش پرویتس و براون (۱۹۹۳) مورد تحلیل قرار گرفته است. در این مقاله، فرض بر این موضوع گذاشته شده است که تحلیل محتوای پژوهش‌های منتشر شده، روش مناسبی برای ردیابی پیشرفت‌های تاریخی در ارتباط بین حسابرسان مستقل و حسابرسان داخلی است. محتوای مقالاتی که موضوع آن‌ها بررسی توسعه ارتباط بین حسابرسان مستقل و حسابرسان داخلی بوده است، بر اساس موضوع طبقه‌بندی می‌شوند و با توجه به تاریخ رویداد آن‌ها ارائه خواهند شد.

۶. یافته‌ها

تأسیس انجمن حسابرسان داخلی در سال ۱۹۴۱ نقطه عطفی بود که باعث تقویت وظایف و نقش حسابرسان داخلی شد. با این حال، آغاز به کار این

انجمن آن‌چنان باعث ایجاد انگیزه برای پژوهش نشد. مقالات بررسی شده این موضوع را نشان می‌دهد که پس از دهه ۱۹۴۰، هیچ پژوهشی با موضوع حسابرسی داخلی و تأسیس انجمن برای این حرفه انجام نشده است. در سال ۱۹۷۵، انجمن حسابداران رسمی آمریکا بیانیه استانداردهای حسابرسی شماره ۹ را منتشر کرد و این بیانیه باعث شد تا پژوهش‌ها در مورد ارتباط بین حسابرسان مستقل و حسابرسان داخلی به صورت فزاینده آغاز شود.

عوامل کیفیت حسابرسی داخلی مؤثر در اتکای حسابرسان مستقل

در دهه ۱۹۸۰، پژوهش‌های زیادی در مورد این ارتباط انجام شد. برخی از مقالات پژوهشی که طی این دوره منتشر شدند، عوامل مؤثر بر اتکای حسابرسان مستقل بر کار حسابرسان داخلی را مورد بررسی قرار دادند. برای نمونه، همان‌طور که در بیانیه استانداردهای حسابرسی شماره ۹ به آن‌ها اشاره شده است، بی‌طرفی (واقع‌بینی) حسابرس داخلی، صلاحیت حسابرس داخلی و اجرای عملیات حرفه‌ای حسابرسی داخلی در پژوهش‌های مزبور مورد بررسی قرار گرفته است. تأکید بر این عوامل نشان می‌دهد که فرآیند استانداردگذاری بر پژوهش‌های دانشگاهی تأثیرگذار است. در حقیقت پژوهشگران بر مؤلفه‌های کیفیت حسابرسی داخلی که در استانداردهای حسابرسی مستقل بر شمرده شده است، تأکید کرده‌اند (منتی، ۱۳۹۶).

همان‌طور که در گذشته بیان شد، تأسیس انجمن حسابرسی داخلی در سال ۱۹۴۱ یکی از عوامل تاریخی برای تحول وظایف و نقش‌های حسابرسی داخلی بوده است. از این رو، پژوهشگران دهه ۱۹۴۰؛ روش‌ها، رویه‌ها، اسناد و مدارکی که مورد نیاز حسابرسان داخلی است تا از طریق آن‌ها مبنای اتکای حسابرسان مستقل را فراهم کنند، مورد



بررسی و تحلیل قرار دادند. برای مثال، فرنانالد^{۴۹} (۱۹۴۳) بیان می‌کند که طی دهه ۱۹۴۰، کمیسیون بورس و اوراق بهادار این موضوع را مطرح کرد که به سیستم حسابرسی داخلی سازمان‌های پذیرفته‌شده در بورس و اوراق بهادار باید اهمیت داده شود. در مقاله یادشده، به انواع بررسی‌هایی که حسابرسان مستقل باید برای اتخاذ تصمیم نسبت به اتکا به کار حسابرسان داخلی انجام دهند، اشاره شده است و دربردارنده نکاتی در مورد سایر کارهایی که حسابرسان مستقل باید انجام دهند نیز است. این پژوهش همچنین این موضوع را بیان کرده است که میزان اتکای حسابرسان مستقل باید بر اساس این موضوع باشد که آیا حسابرسی داخلی بازرسی‌های روشمند و منظم را انجام می‌دهد؟ چه نوع اطلاعات و مدارکی نگهداری می‌کنند؟ و نتایج به‌دست‌آمده از حسابرسی داخلی چه موضوعاتی را در بر می‌گیرد؟

پلویت^{۵۰} (۱۹۴۵) آثار تأسیس انجمن حسابرسان داخلی بر پژوهش‌ها را مورد بررسی قرار داده است. ایشان در یکی از مقالات خود که در سومین کنفرانس انجمن حسابرسان داخلی ارائه شد، بیان کرد که اگر هیچ اعتمادی بین حسابرسان مستقل و داخلی وجود نداشته باشد، نیاز به کار گسترده‌ای است و ممکن است باعث ایجاد الزام نسبت به بررسی تمام مدارک شود. پلویت (۱۹۴۵) بیان می‌کند که حسابرس داخلی، خط دفاعی اول در برابر کار حسابرسی غیرضرور و بیش‌ازحد است. افزون بر این، پلویت (۱۹۴۵) ادعا کرد که دیدگاه کمیسیون بورس و اوراق بهادار در دهه ۱۹۴۰ این الزام قطعی را برای حسابرسی داخلی ایجاد کرد. کار حسابرسی داخلی، مبنای کار هر حسابرس دیگر یا بازرسی است که باید او آن را ایجاد کند. پلویت (۱۹۴۵) بیان می‌کند که اگر این مبنا و پایه از استحکام خوبی برخوردار باشد، حسابرسان مستقل حتماً راضی

دهه ۱۹۷۰، هیچ مقاله دیگری که این معیارهای پژوهشی را مورد مطالعه قرار دهند، منتشر نشد. می‌توان این فرضیه را مطرح کرد که تغییرات در محیط قانونی، انگیزه پژوهش‌های جدید در موضوع ارتباط بین حسابرسان داخلی و حسابرسان مستقل بوده است.

مقالات اولیه در مورد استقلال با دیدی وسیع و با تمرکز بر موضوع اعتماد و همکاری انجام نشده است و موضوع تفکیک وظایف به‌طور مشخص مورد بررسی قرار نگرفته است. فرنانالد (۱۹۴۳) و پلویت (۱۹۴۵) به اهمیت ارتباط بین حسابرسان مستقل و حسابرسان داخلی و همچنین الزام به ایجاد اعتماد در فرآیند حسابرسی

خواهند بود. این پژوهشگر بیان می‌کند روش‌هایی که حسابرسان مستقل از طریق آن‌ها می‌توانند از رضایت برخوردار شوند، سخت و زمان‌بر نیستند. افزون بر این، حسابرسان مستقل باید ارتباط خود با حسابرسان داخلی را حفظ کنند تا همکاری لازم انجام شود.

این مقالات قدیمی بر اهمیت حسابرسان داخلی و نقش حسابرسی داخلی در کمک به موفقیت حسابرسی مستقل تأکید می‌کنند. پس از این مقالات اولیه که موضوعات مزبور را بررسی کردند و تا انتشار بیانیه استانداردهای حسابرسی شماره ۹ و همچنین تصویب قانون روش‌های مبارزه با فساد اشخاص خارجی در



چونینگ (۲۰۰۱) به این نتیجه رسیدند که دیدگاه تحلیلگران مالی نسبت به استقلال حسابرسان مستقل زمانی مطلوبتر خواهد بود که صاحب کار تیم حسابرسی داخلی خود را داشته باشد یا در عوض آنکه کار حسابرسی داخلی توسط حسابرسان مستقل انجام شود، به مؤسسه حسابرسی دیگری برون سپاری شده است.

با وجود آنکه این موضوع (حسابرسی داخلی و حسابرسی مستقل) از اهمیت یکسانی برخوردار هستند، اما پس از تصویب قانون ساربینز آکسلی، حسابرسان مستقل از اجرای کار حسابرسی داخلی برای یک صاحب کار منع شدند. این نقش دوگانه حسابرسان باعث ایجاد نگرانی در مورد استقلال شده است، زیرا در این صورت، حسابرسان مستقل هم در استقرار سیستم کنترل داخلی نقش دارند و هم به عنوان ارزیاب این سیستم حاضر توسط قانون ساربینز آکسلی منع شده است.^{۵۳} این تلاش‌ها نشان می‌دهد که پژوهش‌های دانشگاهی ممکن است آگاهی ناظران و قانون‌گذاران را نسبت به اجرای حسابرسی داخلی و مستقل توسط یک مؤسسه حسابرسی افزایش داده است و شاید همین موضوع باعث منع قانون ساربینز آکسلی در بعدها شده است.

دیگر موضوعی که پژوهش زیادی برای آن از زمان تصویب قانون ساربینز آکسلی انجام نشده است، تأثیر ارائه خدمات هم‌زمان خدمات حسابرسی و غیر حسابرسی به یک مشتری (صاحب کار) توسط یک مؤسسه حسابرسی مشخص است. علت این موضوع، قانون ساربینز آکسلی است که باعث منع مؤسسات حسابرسی به انجام هم‌زمان خدمات حسابرسی و غیر حسابرسی به یک مشتری (صاحب کار) شده است. برای مثال، فلیکس، گِرمینگ و مِلتا^{۵۴} (۲۰۰۱)

ارائه می‌کرده است^{۵۱}؛ با این حال، منع قانون ساربینز آکسلی نسبت به این موضوع باعث شده است که روند آن پژوهش‌ها متوقف شود. برای مثال، سوانجر و چونینگ^{۵۲} (۲۰۰۱) دیدگاه تحلیلگران مالی نسبت به استقلال را در شرایط ارائه خدمات حسابرسی داخلی و مستقل به صاحب کار را ارائه کرده است. افزون بر این، پژوهشگران مزبور دیدگاه تحلیلگران مالی را در زمانی که مؤسسه حسابرسی مستقل تنها بخشی از کار حسابرسی داخلی را انجام می‌دهد و یا بخش‌های مختلف مؤسسه حسابرسی عهده‌دار حسابرسی داخلی و مستقل با هم هستند را مورد توجه قرار داده است. همچنين، سوانجر و

داخلی اشاره کرده است. هم‌زمان با توسعه و گسترش حرفه حسابرسی در طول زمان، شیوه نگرش اعتمادمحور به استقلال حسابرس نیز جای خود را به یک رویکرد ساختاریافته‌تر داده است، زیرا نسبت به تضاد منافع نگرانی‌هایی وجود دارد و استقلال حسابرس از طریق قوانین رسمی که تفکیک مسئولیت‌های حسابرسی مستقل و داخلی را الزامی کرده است، بهبود یافته است.

برخی از مطالعات انجام شده در دهه ۱۹۸۰ در مورد استقلال حسابرس است و این موضوع را بیان کرده‌اند که یک مؤسسه حسابرسی هم خدمات حسابرسی داخلی و هم خدمات حسابرسی مستقل (به صاحب کار)

به این نتیجه رسیدند که در صورت ارائه خدمات غیر حسابرسی عمده و در هنگام تصمیم‌گیری نسبت به اتکا به حسابرسی داخلی، حسابرسان مستقل بیشتر تحت تأثیر فشار صاحب‌کار قرار می‌گیرند و نسبت به کیفیت حسابرسی داخلی حساسیت نشان نخواهند داد.

برخی از مطالعات از رویکرد فعالانه‌تری برای بررسی مسائل مربوط به ارتباط بین حسابرسان مستقل و حسابرسان داخلی استفاده کرده‌اند. برای مثال، ساتن (۱۹۹۷) موضوع استقلال حسابرس مستقل را چند سال قبل از استقرار قانون ساربینز آکسلی در سال ۲۰۰۲ مورد توجه قرار داده بود. او بر برون‌سپاری خدمات حسابرسی داخلی به حسابرسان مستقل متمرکز بود، درحالی‌که این موضوع طبق قانون ساربینز آکسلی منع شد. قبل از تصویب قانون ساربینز آکسلی در سال ۲۰۰۲، فلیکس و همکاران (۲۰۰۱) نیز میزان اتکای حسابرسان داخلی بر کار حسابرسان داخلی را بررسی و تحلیل کرده بود.

برخی از موضوعاتی که چند دهه گذشته مورد تحلیل قرار گرفته بودند، همچنان پژوهش زیادی در مورد آن‌ها وجود ندارد. برای مثال، عوامل مؤثر بر تصمیم حسابرس مستقل به اتکا به کار حسابرس داخلی از اوایل دهه ۱۹۸۰ همچنان به‌عنوان یکی از موضوعات اصلی پژوهش است، زیرا تقریباً ۸۰ درصد از مقالات مورد بررسی این موضوع را به‌صورت مستقیم و غیرمستقیم مورد توجه قرار داده‌اند. همان‌طور که در پژوهش‌های انجام شده در طی آن دوره دیده می‌شود، توجه به این موضوع پس از انتشار بیانیه استانداردهای حسابرسی شماره ۹ در سال ۱۹۷۵ شکل گرفت، زیرا در این بیانیه، تمرکز مقامات ناظر و قانون‌گذار بر عوامل مؤثر اتکا حسابرس مستقل به حسابرس داخلی بوده است. پژوهش‌های اولیه در خصوص این عوامل

مؤثر، بر اهمیت نسبی عوامل کیفیت حسابرسی داخلی متمرکز بوده است. برای مثال، پژوهش‌های اولیه به این نتیجه رسیدند که عملکرد حسابرسی داخلی، صلاحیت و بی‌طرفی (واقع‌بینی) این واحد بر اتکای حسابرسی مستقل تأثیرگذار خواهد بود؛ درحالی‌که آثار نسبی هر یک از عوامل به‌تنهایی در مطالعات مختلف متفاوت بوده است (اشنایدر، ۱۹۸۴، ۱۹۸۵؛ مرقیم^{۵۵}، ۱۹۸۶؛ مسپر و اشنایدر^{۵۶}، ۱۹۸۸؛ منتی، ۱۳۹۶).

دیگر موضوعی که بلافاصله پس از انتشار بیانیه استانداردهای حسابرسی شماره ۹ بسیار مورد توجه قرار گرفت، تأثیر کیفیت کار حسابرسی داخلی بر تصمیمات مربوط به اتکای حسابرسان مستقل است. برای مثال، براون (۱۹۸۳) به این نتیجه رسید که حسابرسان مستقل از معیارهای آموزش و گواهینامه‌های حرفه‌ای برای ارزیابی صلاحیت حسابرسان مستقل استفاده می‌کنند. افزون بر این، ارزیابی حسابرسان مستقل از کار حسابرسان داخلی بر اساس رضایت حسابرسان مستقل از کار حسابرسی قبلی حسابرس داخلی و نحوه نظارت بر کار حسابرس داخلی (در درون سازمان) است.

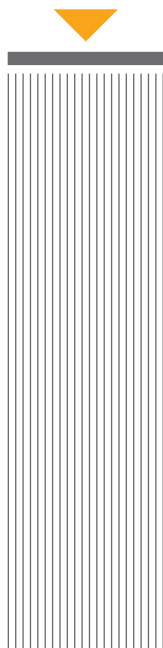
عامل دیگری که نقش حسابرسان داخلی را برجسته‌تر کرده است، قانون روش‌های مبارزه با فساد اشخاص خارجی (مصوب سال ۱۹۷۷) است. این قانون باعث ایجاد الزامات جدیدی برای شرکت‌ها شد تا ساختار کنترل داخلی خود را بهبود و مستندسازی کنند (بوکهورست^{۵۷}، ۱۹۸۳؛ عبدالخلیق و همکاران^{۵۸}، ۱۹۸۳). عبدالخلیق و همکاران (۱۹۸۳) به این موضوع اشاره کردند که مشارکت حسابرسان مستقل در طراحی و ارزیابی کنترل‌های داخلی باعث بهبود میزان ارتباطات بین حسابرسان مستقل و حسابرسان داخلی خواهد شد و می‌توان ادعا کرد که این

موضوع در نتیجه قانون روش‌های مبارزه با فساد اشخاص خارجی است. مؤلفان تأثیر قضاوت حسابرس مستقل بر استفاده حسابرس داخلی از سه روش حسابرسی بر اساس تحلیل الکترونیکی داده‌ها را مورد ارزیابی قرار داد. آنان به این نتیجه رسیدند که بی‌طرفی (واقع‌بینی) حسابرس داخلی، مهم‌ترین عامل در تصمیمات حسابرس مستقل نسبت به اتکا است.

در خصوص عوامل مؤثر در کیفیت حسابرسی داخلی، اشنایدر (۱۹۸۴)، (۱۹۸۵) نتیجه گرفت که مهم‌ترین عوامل در ارزیابی کیفیت حسابرسی داخلی به ترتیب اهمیت شامل عملکرد حرفه‌ای، صلاحیت حرفه‌ای و بی‌طرفی (واقع‌بینی) است. باین‌حال، مسپر و اشنایدر (۱۹۸۸) اولویت دیگری برای کیفیت حسابرسی داخلی متصور بودند که به ترتیب شامل صلاحیت حرفه‌ای، بی‌طرفی (واقع‌بینی) و عملکرد حرفه‌ای بود. این تغییر اولویت‌بندی ممکن است نشان‌دهنده تغییر تمرکز یا روش پژوهش در طول زمان باشد، زیرا استانداردهای نوظهور و در حال توسعه بر فرآیند ارزیابی کیفیت حسابرسی داخلی تأثیر می‌گذارد و آن‌ها را ساختاریافته‌تر می‌کند.

پژوهش در مورد عوامل مؤثر بر اتکای حسابرس مستقل تاکنون و قرن ۲۱ ادامه دارد. برای مثال، کریشنمورثی (۲۰۰۲) بیان می‌کند که تلاش‌ها برای اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر اتکای حسابرس مستقل بر کار حسابرس داخلی اثربخش نیست و به این موضوع اشاره کرده است که پژوهشگران در عوض باید ارتباط بین این عوامل را مورد بررسی قرار دهند.

کیفیت حسابرسی داخلی و حق‌الزحمه حسابرسی مستقل
استدلال اصلی پشتوانه این پژوهش‌ها آن است که با افزایش کیفیت حسابرسی



داخلی و اتکای حسابرسان مستقل بر کار حسابرسی داخلی، میزان تلاش حسابرس مستقل در اجرای حسابرسی صورت‌های مالی کاهش خواهد یافت؛ بنابراین انتظار دارند (فرضیه پژوهش) حق‌الزحمه حسابرسی مستقل کاهش یابد. از دهه ۱۹۸۰، حق‌الزحمه (دستمزد) حسابرسی توجه پژوهشگران را به صورت قابل توجه جلب کرده است. مرقیم (۱۹۸۶) آثار عملکرد حرفه‌ای، صلاحیت و بی‌طرفی (واقع‌بینی) حسابرس داخلی بر ساعات کاری مندرج در بودجه حسابرسی را مورد مطالعه قرار داده است. پژوهش‌ها در مورد حق‌الزحمه حسابرسی تا دهه ۱۹۹۰ نیز ادامه داشت؛ گرملینگ (۱۹۹۹) این موضوع را در پژوهش خود نشان داد که بحث در مورد حق‌الزحمه حسابرسی توسط صاحب‌کار بر تصمیمات حسابرس مستقل نسبت به اتکا به حسابرس داخلی تأثیرگذار است، به این صورت که اگر صاحب‌کار نسبت به کاهش قابل توجه حق‌الزحمه حسابرسی اصرار کند، میزان اتکای حسابرس مستقل افزایش خواهد یافت.

پژوهش در مورد تأثیر ارتباط بین حسابرسان مستقل و حسابرسان داخلی بر حق‌الزحمه حسابرسی همچنان در حال انجام است. فلیکس و همکاران (۲۰۰۱) اشاره کردند که همکاری و مشارکت حسابرس داخلی در فرآیند حسابرسی [مستقل] باعث کاهش حق‌الزحمه حسابرسی می‌شود و به این نتیجه رسیدند که میزان مشارکت حسابرس داخلی در حسابرسی صورت‌های مالی، عامل اساسی در تعیین حق‌الزحمه حسابرسی مستقل است. از آنجاکه حق‌الزحمه حسابرسی موضوع مهمی در حسابرسی مستقل است، در نتیجه این موضوع در دهه ۲۰۱۰ نیز مورد بحث و بررسی بوده است. پراویت، شارپ و وود^{۵۹} (۲۰۱۱) این موضوع را مورد مطالعه قرار دادند

که آیا همکاری حسابرسان داخلی یا اتکای حسابرس مستقل بر کار انجام شده حسابرس داخلی، یا هر دو، باعث کاهش حق‌الزحمه حسابرسی مستقل خواهد شد یا خیر.

واحد حسابرسی داخلی به‌عنوان زمینه پرورش مدیر

واقع‌بینی عنصر اساسی در حسابرسی داخلی تلقی می‌شود به‌طوری‌که این واژه در تعریف حسابرسی داخلی (۲۰۲۴) نیز به چشم می‌خورد. اگر واقع‌بینی را حسابرسی داخلی گرفته شود، می‌توان ادعا کرد که چیزی از آن باقی نمی‌ماند (منتی، ۱۳۹۶). استفاده از واحد حسابرسی داخلی به‌عنوان زمینه پرورش مدیر یعنی اینکه مدیر حسابرسی داخلی یا سایر کارکنان آن بعداً در سمت‌های مدیریتی و اجرایی به کار گرفته می‌شوند. این موضوع می‌تواند واقع‌بینی آن‌ها را تحت تأثیر قرار داده و بر اتکای حسابرسان مستقل تأثیر بگذارد (منتی، علی پور، ۱۴۰۰).

مسیر، رینالدز، سایمون و وود^{۶۰} (۲۰۱۱) پژوهشی نسبت به این موضوع انجام دادند که آیا استفاده از واحد حسابرسی داخلی به‌عنوان واحد یا زمینه پرورش مدیران^{۶۱} تأثیری بر حق‌الزحمه حسابرسی دارد یا خیر. آنان بیان کردند که بسیاری از شرکت‌های دارای حسابرسان داخلی که در نهایت به سمت‌های مدیریتی منصوب خواهند شد، از واحد حسابرسی داخلی برای آماده‌سازی مدیران استفاده می‌کنند. آنان به این نتیجه رسیدند که استفاده از واحد حسابرسی داخلی به‌عنوان زمینه پرورش مدیران، باعث افزایش حق‌الزحمه حسابرسی مستقل می‌شود، زیرا حسابرسان مستقل فرض را بر این موضوع خواهند گذاشت که حسابرسان داخلی استخدام‌شده برای این منظور، از بی‌طرفی (واقع‌بینی) کمتری برخوردار خواهند بود.

ریسک ذاتی صاحب‌کار و تأثیر آن بر تعامل حسابرس مستقل و داخلی

در دهه ۱۹۹۰، آثار ریسک (خطر) صاحب‌کار بر ارتباط بین حسابرسان مستقل و حسابرسان داخلی به‌عنوان موضوع پژوهشی و تحلیلی ظهور یافت. دلیل این موضوع، دستورالعمل منتشره توسط کمیته سازمان‌های حمایت‌کننده کمیسیون تردوی (کوزو) در خصوص کنترل‌های داخلی بوده است، زیرا دستورالعمل یادشده بر اهمیت ارزیابی ریسک (خطر) تأکید می‌کند (دیسندر و لفونت^{۶۲}، ۲۰۱۱). ملتا (۱۹۹۳) تأثیر ریسک (خطر) ذاتی تصمیم برای همکاری با حسابرسان داخلی را مورد مطالعه قرار داده است. این پژوهشگر به این نتیجه رسید که اگر ریسک (خطر) ذاتی بالا باشد، تمام سه عامل کیفیت (بی‌طرفی، صلاحیت حرفه‌ای و اجرای عملیات) تصمیمات مربوط به اتکا را تحت تأثیر قرار می‌دهد. بحث در مورد ریسک (خطر) تا دهه ۲۰۰۰ ادامه داشت. فلیکس و همکاران (۲۰۰۱) نتیجه گرفتند که اگر ریسک (خطر) ذاتی کم ارزیابی شود، دسترسی به حسابرس داخلی به‌منظور همکاری با حسابرس مستقل، عامل مهمی در اتکا است.

ویژگی‌های حسابرس مستقل مؤثر بر تصمیم اتکا

مطالعات انجام شده در دهه ۱۹۹۰ در مورد ویژگی‌های حسابرس مستقل و تأثیر آن‌ها بر تصمیمات مربوط به اتکا است. برای مثال، میلز^{۶۳} (۱۹۹۶) این موضوع را بررسی کرده است که آیا ساختار ذهنی حسابرس مستقل بر تصمیمات مربوط به اتکا تأثیرگذار است یا خیر و به این نتیجه رسید که حسابرسان مستقلی که ساختار ذهنی منعطفی دارند، نسبت به حسابرسان



مستقل با ساختار ذهنی ثابت و نامنعطف، اتکای بیشتری به حسابرسان داخلی می‌کنند. برادی، گولین و رکرز^{۶۴} (۱۹۹۸) بیان کردند که روش‌های مدیریت اختلاف (اختلاف‌نظر) با صاحب‌کاران و موانع ارتباطی با آنان توسط حسابرسان مستقل، عوامل مهمی در تصمیمات مربوط به اتکا است.

موضوع و ماهیت رسیدگی و تصمیم اتکا

در دهه ۱۹۸۰ و ۱۹۹۰، پژوهشگران، ماهیت اتکا را مورد توجه قرار دادند و به این نتیجه رسیدند که حسابرسان مستقل در بسیاری از جنبه‌ها که شامل آزمون کنترل‌ها، آزمون محتوا و روش‌های تحلیلی است، به حسابرسان داخلی اتکا می‌کنند (مرقیم، ۱۹۸۶؛ ویتینگتون و مرقیم^{۶۵}، ۱۹۹۳). گرملینگ (۱۹۹۹) نتیجه گرفت که میزان اتکا به موضوع مورد رسیدگی نیز بستگی دارد؛ برای مثال، حسابرسان مستقل در رسیدگی به حساب‌های دریافتی، اتکای کمتری به حسابرسان داخلی دارند. فلیکس، گرملینگ و ملتا (۱۹۹۸) نیز نتیجه گرفتند کاری که توسط حسابرسان مستقل مورد اتکا قرار می‌گیرد، کاری است که معمولاً به صورت مستقل توسط خود حسابرس داخلی انجام می‌شود و نه کاری که حسابرس داخلی با حسابرس مستقل همکاری می‌کند. دزورت، هوستون و پیتز^{۶۶} (۲۰۰۱) در یافته‌های پژوهش خود بیان کردند که جانب‌داری بر تصمیم‌گیری حسابرس مستقل تأثیرگذار است. برای مثال، در کارهایی که نیاز به شواهد قضاوتی، مانند ارزیابی موجودی کالا، است، حسابرسان مستقل اتکای کمتری به کار حسابرسان داخلی می‌کنند، به‌ویژه اگر حقوق و مزایا انگیزشی باشد و به صورت ثابت پرداخت نگرند.

نحوه استقرار (منبع‌یابی)

حسابرسی داخلی و تصمیم اتکا

انجمن حسابرسان داخلی (۲۰۰۹) در یک مقاله موضع منبع‌یابی و نقاط قوت و ضعف استخدام یا برون‌سپاری حسابرسی داخلی را مورد تجزیه و تحلیل قرار داده است. معمولاً در برون‌سپاری، استقلال واحد حسابرسی داخلی قوی‌تر دیده می‌شود (ارباب سلیمانی و منتی، ۱۳۹۶). برون‌سپاری حسابرسی داخلی همچنان موضوع پژوهش‌ها است. برای مثال، دسای و همکاران (۲۰۱۱) برنامه‌ها برای برون‌سپاری حسابرسی داخلی و تأثیر آن‌ها بر ارزیابی کیفیت واحد حسابرسی داخلی و اتکا به این واحد را مورد مطالعه قرار دادند. آنان به این نتیجه رسیدند که حسابرسان

مستقل به جای اتکا به واحد حسابرسی داخلی در استخدام (درون‌سپاری) واحد مورد رسیدگی، بیشتر به واحد حسابرسی داخلی‌ای اتکا خواهند کرد که برون‌سپاری شده یا به صورت مشترک توسط خود واحد مورد رسیدگی و افراد کارشناس خارج واحد مورد رسیدگی مدیریت می‌شود. افزون بر این؛ بارلت، کریمین، ساندرز و وود^{۶۷} (۲۰۱۶) نتیجه گرفتند که حسابرسان مستقل نسبت به حرفه حسابرسی داخلی، به‌ویژه اگر درون واحد مورد رسیدگی مستقر باشد، نظر منفی دارند و این نظر حسابرسان مستقل در مقایسه با واحد حسابرسی داخلی برون‌سپاری شده است. گلوور، پراویت و وود^{۶۸} (۲۰۰۸)



آن‌ها بر ارتباط بین حسابرسان مستقل و حسابرسان داخلی، به دلیل انقلاب نوآوری در فناوری اطلاعات بوده است. با وجود آنکه مفهوم حسابرسی مستمر در دهه ۱۹۹۰ معرفی شد (کوگان، سادیت و واسارhely^{۲۰}، ۱۹۹۹)، اما شناخت آثار احتمالی این نوع از حسابرسی بر ارتباط بین حسابرسان مستقل و حسابرسان داخلی برای پژوهشگران زمان‌بر بوده است. تعدادی از پژوهش‌های اخیر نسبت به استقرار روزافزون برخی از اجزای حسابرسی مستمر در واحدهای حسابرسی داخلی واکنش نشان داده‌اند. گونزالز، شارما و گالتا^{۲۱} (۲۰۱۲) نشان دادند که فناوری حسابرسی مستمر فقط در واحدهای حسابرسی داخلی محدود بوده است. حسابرسان مستقل معمولاً به دلیل مسائل استقلال و مسئولیت حقوقی، از مشارکت در استقرار حسابرسی مستمر در سیستم‌های اطلاعاتی صاحب‌کار خودداری می‌کنند. با این حال، حسابرسان مستقل می‌توانند بر استفاده حسابرسان داخلی از حسابرسی مستمر اتکا کنند (مِلِسکو و ساتن^{۲۲}، ۲۰۱۵). دیویدسن، دِسای و جرارد^{۲۳} (۲۰۱۳) تأثیر حسابرسی مستمر بر ارتباط بین برون‌سپاری حسابرسی داخلی و اتکای حسابرس مستقل بر کار حسابرسان داخلی را مورد بررسی قرار دادند. آنان به این نتیجه رسیدند که حسابرسان مستقل در زمان استفاده از حسابرسی‌های دوره‌ای حسابرسان داخلی؛ در مقایسه با حسابرسی داخلی مستقر در واحد مورد رسیدگی، بیشتر به حسابرسی داخلی برون‌سپاری شده اتکا می‌کنند. با این حال، اگر حسابرسان داخلی از حسابرسی مستمر استفاده کنند، هیچ تفاوتی بین میزان اتکا به واحد حسابرسی داخلی مستقر در واحد مورد رسیدگی و برون‌سپاری شده وجود ندارد. مِلِسکو و ساتن (۲۰۱۵) این موضوع را بررسی کردند که آیا استقرار حسابرسی

به‌کارگیری حسابرسی مستمر و تصمیمات اتکای حسابرس مستقل به دلیل توسعه رشته‌های دیگر، موضوعات مربوطه نیز به‌تازگی ظهور کرده‌اند. برای مثال، درحالی‌که پژوهش در مورد تأثیر تحلیل الکترونیکی داده‌ها بر حسابرسی در سال ۱۹۶۹ شروع شد (واگنر^{۲۴}، ۱۹۶۹)، اما بررسی‌ها در خصوص انجام کارها بر اساس ابزارهای پیشرفته فناوری اطلاعات، مانند حسابرسی مستمر و تأثیر آن بر ارتباط بین حسابرسان مستقل و حسابرسان داخلی اخیراً آغاز شده است. روند نوظهور مطالعات در خصوص مفاهیم فناوری اطلاعات و انجام خودکار حسابرسی مستمر و آثار

نیز آثار ریسک (خطر) ذاتی بر تصمیم حسابرسان مستقل نسبت به اتکا بر کار حسابرسان داخلی را مورد مطالعه قرار دادند. نتایج پژوهش آنان نشان داد که اگر ریسک (خطر) ذاتی کم باشد، میزان اتکای حسابرسان مستقل هم به واحد حسابرسی داخلی برون‌سپاری شده و هم به واحد حسابرسی داخلی مستقر در واحد مورد رسیدگی تقریباً یکسان است. با این حال، اگر ریسک (خطر) ذاتی بالا ارزیابی شود، در نتیجه حسابرسان مستقل به‌جای اتکا به واحد حسابرسی داخلی مستقر در واحد مورد رسیدگی، بیشتر به واحد حسابرسی داخلی برون‌سپاری شده اتکا خواهند کرد.

مستمر در واحدهای حسابرسی داخلی و وجود یا نبود ضعف بااهمیت در کنترل‌های داخلی سال گذشته بر اتکای حسابرسان مستقل به کار حسابرسان داخلی تأثیرگذار است یا خیر. آنان نتیجه گرفتند که حسابرسان مستقل اتکای بیشتری به کار حسابرسی داخلی در یک محیط حسابرسی مستمر دارند و اعتماد آنان به محیط سنتی کمتر است و این موضوع زمانی اهمیت دارد که هیچ ضعف بااهمیت در کنترل‌های داخلی سال گذشته واحد مورد رسیدگی وجود نداشته است. افزون بر این، فرکاس و هیرش^{۷۴} (۲۰۱۶) تأثیر انجام خودکار آزمون کنترل‌های داخلی بر اتکای حسابرسان مستقل بر کار حسابرسان داخلی را مورد بررسی قرار دادند و هیچ‌گونه تفاوتی در میزان اتکای حسابرسان مستقل بر کار حسابرسان داخلی در هنگام آزمون خودکار و دستی کنترل‌های داخلی مشاهده نکردند.

به‌موقع بودن گزارش‌های حسابرسی

دیگر موضوع نوظهور، تأثیر ارتباط بین حسابرسان مستقل و حسابرسان داخلی بر به‌موقع بودن نتایج گزارش‌های حسابرسی است. ابوت، داقرتی، پارکر و پیترز^{۷۵} (۲۰۱۶) تأثیر همکاری واحد حسابرسی داخلی بر به‌موقع بودن گزارش حسابرسان مستقل را مورد بررسی قرار دادند و به این نتیجه رسیدند که همکاری واحد حسابرسی داخلی، ارتباط منفی با تأخیرهای حسابرسی مستقل دارد.

استدلال اصلی آن است که اتکا می‌تواند کارایی حسابرسی مستقل را افزایش دهد. در حقیقت اتکا می‌تواند بر استفاده از کار و کمک حسابرسان داخلی توسط حسابرسان مستقل نیز تأثیر بگذارد.

مشارکت در برنامه‌ریزی و اتکا

درنهایت نیز موضوع تأثیر مشارکت حسابرسان مستقل در برنامه حسابرسی حسابرسان داخلی یا اتکای حسابرسان مستقل بر کار حسابرسی داخلی، توجه پژوهشگران را جلب نموده است. پایک، چوی، مارتین و آلورا^{۷۶} (۲۰۱۶) به این نتیجه رسیدند حسابرسان مستقلی که در طراحی برنامه حسابرسی داخلی مشارکت دارند، نسبت به حسابرسان مستقلی که مشارکتی در برنامه مزبور ندارند، حسابرسی داخلی را بی‌طرف‌تر (واقع‌بین‌تر) در نظر می‌گیرند و در نتیجه، اتکای بیشتری به واحد حسابرسی داخلی می‌کنند. دیگر نتیجه پژوهش آنان این موضوع بود که مشارکت حسابرسان مستقل در برنامه حسابرسی داخلی باعث کاهش هزینه‌های حسابرسی می‌شود.

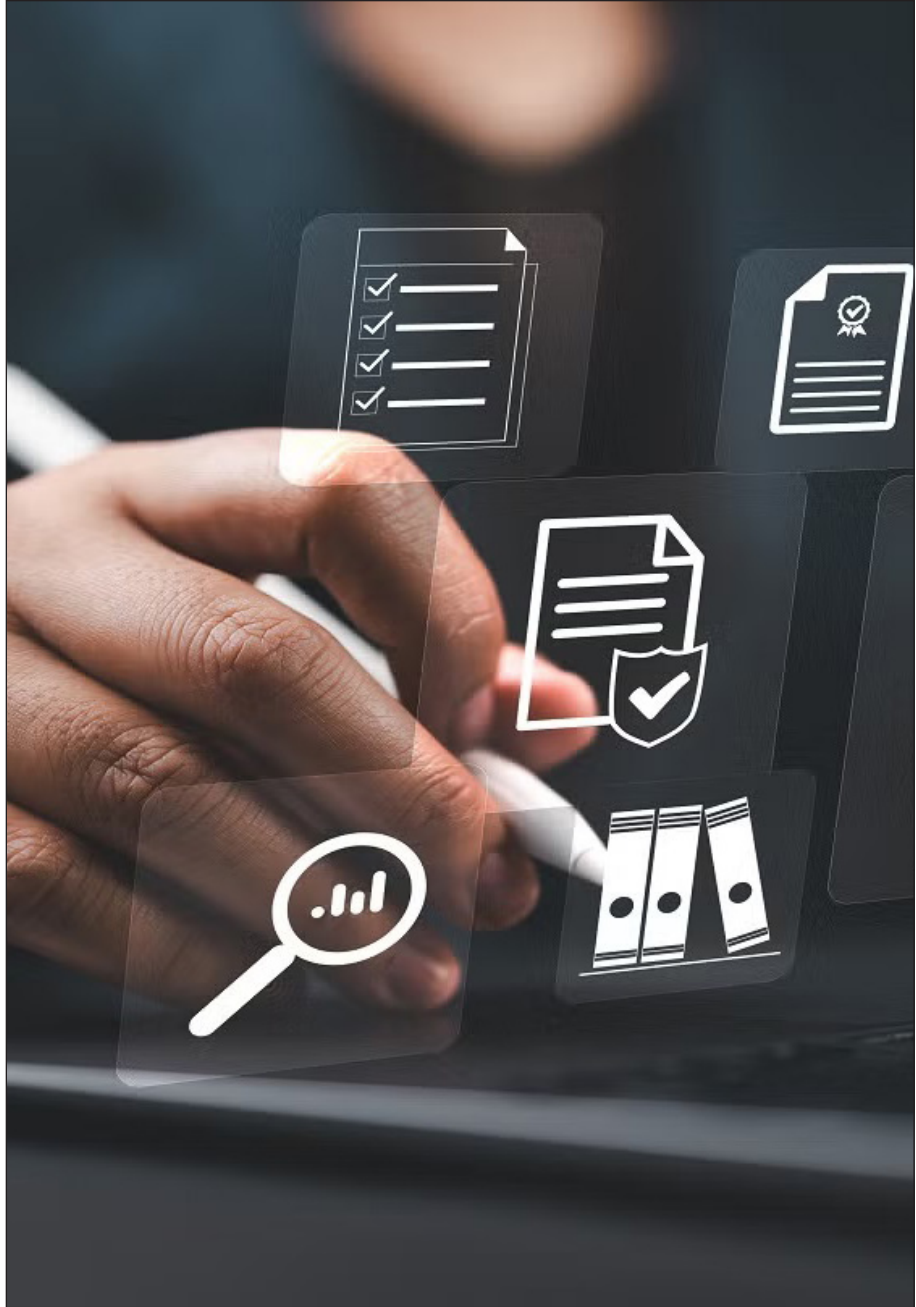
۷. نتیجه‌گیری

حسابرسان مستقل و دو عنصر اساسی نظام حاکمیت شرکتی تلقی می‌شوند که نقش مهمی در کیفیت گزارشگری مالی صاحب‌کار بازی می‌کنند (متنی و رضانی، ۱۳۹۸). حسابرسی داخلی جزو سازوکارهای اصلی نظام حاکمیت شرکتی و کنترل داخلی صاحب‌کار تلقی می‌شود و در استانداردهای حسابرسی (آمریکا و بین‌المللی) تأکید زیادی بر ارتباط و تعامل این دو صورت گرفته است که در راستای تحقق اهداف حسابرسی صورت‌های مالی و اجرای کارا و اثربخش آن است. این مقاله، ادبیات و متون دانشگاهی در مورد ارتباط بین حسابرسان مستقل و حسابرسان داخلی را از زمان تأسیس انجمن حسابرسان داخلی در سال ۱۹۴۱ تا ۲۰۲۴ مورد بررسی قرار می‌دهد تا افزون بر ارائه مهم‌ترین یافته‌ها، منبع و زمان پیشرفت‌های مربوطه را شناسایی کند. نتیجه آن است که فعال‌ترین دوره پژوهش در مورد ارتباط بین حسابرسان مستقل و حسابرسان

داخلی در اوایل دهه ۱۹۸۰ بوده است و در دهه‌های بعد نیز پژوهش‌ها در مورد این موضوع افزایش یافته است. بیشتر مقاله‌های مورد بررسی، نسبت به مقررات و استانداردهای مصوب واکنش نشان داده‌اند. چنین به نظر می‌رسد که پژوهشگران به دنبال ارزیابی کارآمدی مقررات یا مشروعیت بخشی به آن‌ها، به دنبال گردآوری شواهد تجربی بوده‌اند.

بررسی مقالات انتخاب شده این موضوع را نشان می‌دهد که روند برخی از موضوعات، مانند ارجاع کار (برون‌سپاری) حسابرسی داخلی به حسابرسان مستقل و منع قانون ساربینز آکسلی به داشتن چنین ارتباطاتی، رو به کاهش بوده است. برخی دیگر از موضوعات مانند تأثیر ارتباط بین حسابرسان مستقل و حسابرسان داخلی بر حق‌الزحمه حسابرسی همچنان مورد توجه پژوهشگران است. درنهایت، به دلیل آنکه موضوعات دیگر در طی دو دهه گذشته دارای پیشرفت‌هایی بوده است، در نتیجه موضوعات جدیدی مانند حسابرسی مستمر و تأثیر آن بر تصمیمات حسابرسان مستقل نسبت به اتکا به کار حسابرسان داخلی به وجود آمده است.

بیشتر پژوهش‌های دانشگاهی بر عوامل مؤثر بر تصمیمات اتکای حسابرسان مستقل بر کار حسابرسان داخلی متمرکز بوده است. بیشتر پژوهش‌ها از مؤلفه‌های کیفیت حسابرسی داخلی که در استانداردهای حسابرسی صورت‌های مالی (واقع‌بینی، صلاحیت یا شایستگی و اجرای عملیات حسابرسی داخلی) تأکید شده است، تمرکز کرده‌اند. برخی از پژوهش‌ها در پی رتبه‌بندی کردن این عوامل بوده‌اند. نتایج حاصل از پژوهش‌ها یکسان نبوده است. یافته‌های عمده پژوهش‌های انجام شده «صلاحیت (شایستگی)» و «اجرای کار» را در اولویت قرار داده‌اند و «واقع‌بینی» در اولویت بعدی



(۱۴۰۲). دستورالعمل حداقل الزامات ناظر بر کنترل‌های داخلی مؤسسات اعتباری. زمستان ۱۴۰۲.

چو، ایریس اچ وای (۲۰۱۵). تنظیم‌گری از درون: چارچوب قانونی کنترل‌های داخلی در بانک‌ها و مؤسسات مالی. ترجمه وحید منتی و علی محمد گرگانی، سال ۱۴۰۲ انتشارات زرهون، چاپ اول، تهران.

منتی، وحید و علی پور، اخت هارون. (۱۴۰۰). میزان اتکای حسابرسان مستقل بر کار حسابرسان داخلی با توجه به راهبرد پرورش مدیر. مطالعات تجربی حسابداری مالی، ۱۱۸(۶۹)، ۸۵-۱۱۳.

منتی، وحید (۱۳۹۶) طراحی مدل کیفیت حسابداری داخلی در شرکت‌های ایرانی. رساله دکتری، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه تهران، تهران، ایران، دی‌ماه ۱۳۹۶.

منتی، وحید، اکبری، سیده فاطمه (۱۴۰۳). حسابداری داخلی ایالات متحده چگونه در قرن بیستم به حرفه‌ای شناخته‌شده تبدیل شد. انجمن حسابرسان داخلی، چاپ اول، تهران.

منتی، وحید، رضانی، نجمه (۱۳۹۸). حسابداری داخلی و مستقل نقش‌آفرینان متمایز اما مکمل. ماهنامه بازار و سرمایه، شماره ۱۰۷(الف)، ۹۸-۱۰۲.

منتی، وحید، عدل زاده، مرتضی (۱۴۰۴). تجربه پیشگامانه حسابداری داخلی در شرکت جنرال موتورز. فصلنامه حسابدار رسمی، شماره ۵۲، زمستان ۱۴۰۴.

برای دریافت فهرست منابع انگلیسی این مقاله با ایمیل نشریه تماس بگیرید.

۸. منابع

ارباب سلیمانی، عباس، منتی، وحید (۱۳۹۶). تجزیه و تحلیل استخدام یا برون‌سپاری خدمات حسابداری داخلی. دو ماهنامه انجمن حسابرسان داخلی، شماره ۹، خرداد و تیرماه، ۱۷-۲۶. بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

قرار داده‌اند؛ اما عبدالخیق و همکاران (۱۹۸۳) نشان دادند که واقع‌بینی حسابرسان داخلی یکی از عوامل اصلی مدنظر حسابرسان مستقل در تصمیم به اتکا است. همچنین بران (۱۹۸۳) نیز نشان داد که واقع‌بینی حسابرسان داخلی از دیدگاه حسابرسان مستقل مهم‌تر از صلاحیت حرفه‌ای آن‌ها است.

پی‌نوشت‌ها:

۱. داخلی» که بی‌فاصله و در کنار همدیگر بکار گرفته می‌شوند؛ این معنا را منتقل می‌کند که اولی مستقل است و دومی مستقل نیست؛ بنابراین بهتر است به‌جای واژه «حسابرس مستقل» از «حسابرس صورت‌های مالی» یا «حسابرس مالی» استفاده کرد؛ چراکه جایگاه سازمانی واحد حسابداری داخلی و نظارت هیئت‌مدیره و کمیته حسابداری بر آن؛ عزل و نصب و تعیین حقوق و مزایا مدیر حسابداری داخلی توسط هیئت‌مدیره، جملگی از سازوکارهایی هستند که

۱. استادیار گروه حسابداری، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران (نویسنده مسئول ایمیل v_menati@sbu.ac.ir)
۲. کارشناس ارشد حسابداری، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران.
۳. بسیاری از پیشکسوتان حسابداری ایرانی پیشنهاد می‌کنند که در کاربست واژه‌های «حسابرس مستقل و داخلی» که «حسابرس مستقل» و «حسابرس

36. Desender and Lafuente
37. Felix, Gramling, and Maletta
38. Desai, Gerard, and Tripathy
39. Flesher, Previts, and Samson
40. Sharp and Webre
41. Desai, Srivastava, and Roberts
42. Previts and Merino
43. Ramamoorti
44. برای کسب اطلاعات بیشتر می‌توانید به مقاله‌ای با عنوان «تجربه پیشگامانه حسابرسی داخلی در شرکت جنرال موتورز» که در شماره ۷۲ فصلنامه حسابدار رسمی چاپ و منتشر شده است؛ رجوع کنید.
45. Bame-Aldred, Brandon, Messier, Rittenberg, and Stefaniak
46. Ege
47. American Accounting Association
48. Previts and Brown
49. Fernald
50. Peloubet
- 51.
52. Swanger and Chewing
53. به‌طور مشابه این ممنوعیت در مقررات جامعه حسابداران رسمی ایران و دستورالعمل حسابرسان معتمد نیز وجود دارد. ادبیات گسترده‌ای پیرامون خدمات غیر حسابرسی که عمدتاً خدشه‌دار کننده استقلال حسابرس مستقل هستند؛ وجود دارد.
54. Felix, Gramling, and Maletta
55. Margheim
56. Messier and Schneider
57. Boockholdt
58. Abdel-Khalik et al.
59. Prawitt, Sharp, and Wood
60. Messier, Reynolds, Simon, and Wood
61. management training ground (MTG)
62. Desender and Lafuente
63. Mills
64. Brody, Golen, and Reckers
65. Whittington and Margheim
66. Dezoort, Houston, and Peters
67. Barlett, Kremin, Saunders, and Wood
68. Glover, Prawitt, and Wood
69. Wagner
70. Kogan, Sudit, and Vasarhelyi
71. Gonzalez, Sharma, and Galleta
72. Malaescu and Sutton
73. Davidson, Desai, and Gerard
74. Farkas and Hirsch
75. Abbot, Daugherty, Parker, and Peters
76. Pike, Chui, Martin, and Olvera

استقلال حسابرسی داخلی را فراهم می‌کنند و اساساً استقلال عنصری مهم برای حسابرسان داخلی نیز شمرده می‌شود. با این وجود با توجه به آنکه در ایران حسابرسی صورت‌های مالی اغلب «حسابرسی مستقل» خوانده می‌شود، ما نیز از هم شیوه استفاده کرده‌ایم.

۴. بدنه اصلی این مقاله بر اساس مقاله‌ای با عنوان «روند توسعه پژوهش‌های دانشگاهی انجام شده در خصوص ارتباط بین حسابرسان مستقل و حسابرسان داخلی در ایالات متحده آمریکا طی سال‌های ۱۹۴۱-۲۰۲۴» از ازام. ا. السهبیانی (Azzam A. Alsuhaybani)، دانشگاه پادشاه سعودی، دانشکده مدیریت بازرگانی، گروه حسابداری، ریاض، عربستان سعودی است که در ارائه آن بازنگری شده و همراه با افزوده‌هایی ارائه شده است.

5. Previts and Brown
6. Google Scholar
7. Jencks
8. Martin
9. the Institute of Internal Auditors (IIA)
10. Foreign Corrupt Practices Act
11. World Wide Web
12. Enron
13. Arthur Andersen
14. WorldCom
15. Sarbanes-Oxley Act
16. Public Company Accounting Oversight Board (PCAOB)
17. Bear Stearns
18. Lehman Brothers
19. Washington Mutual
20. Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission Internal Control
21. environmental, social, and governance (ESG)
22. sustainability
23. International Sustainability Standards Board (ISSB)
24. Flesher and Siewert
25. Victor Z. Brink
26. McKesson and Robbins
27. Atkisson
28. برای کسب اطلاعات بیشتر درباره سیر تحول و تکامل حسابرسی داخلی در قرن بیستم در ایالات متحده آمریکا می‌توانید به کتابچه‌ای که با عنوان «حسابرسی داخلی ایالات متحده آمریکا چگونه در قرن بیستم به حرفه‌ای شناخته شده تبدیل شد» که توسط انجمن حسابداران خبره ایران منتشر شده است، رجوع کنید.
29. Abdel-Khalik, Snowball, and Wragge
30. Burns, Greenspan, and Hartwell
31. American Institute of Certified Public Accountants (AICPA)
32. Statements on Auditing Standards (SAS)
33. Gramling, Maletta, Schneider, and Church
34. Using the Work of Internal Auditors
35. Janvrin, Payne, Byrnes, Schneider, and Curtis

شرکت های نفت، گاز و تسلیحات از جنگ با ایران سود می برند



عرضه در هر نقطه‌ای باعث افزایش قیمت‌ها در همه‌جا می‌شود؛ در نتیجه مصرف‌کنندگان هزینه‌ی بیشتری می‌پردازند و تولیدکنندگان درآمد بیشتری کسب می‌کنند. جاگاناداها پاون تاموادا، استاد اقتصاد کسب‌وکار در دانشگاه کینگستون، به Middle East Eye گفته است، از آنجا که تقاضا انعطاف‌پذیری کمتری دارد، این وضعیت به افزایش قیمت برای مصرف‌کنندگان و افزایش درآمد برای تولیدکنندگان منجر می‌شود.

لیندا کوک، مدیرعامل شرکت نفت و گاز Harbour Energy، شاهد افزایش بیش از ۴ میلیون پوندی ارزش سهام خود بود که مجموع آن به ۲۶ میلیون پوند رسید؛ این افزایش در ماه پس از آغاز حملات آمریکا و اسرائیل در اواخر فوریه رخ داد.

در همین بازه‌ی زمانی، ارزش سهام وائل سوان، مدیرعامل Shell، نزدیک به ۱.۸ میلیون پوند افزایش یافت و به ۱۳.۲ میلیون پوند رسید. ارزش سهام کریس اوشی، مدیر Centrica، بیش از ۳۰۰ هزار پوند افزایش یافت و سهم کارول هاول، معاون مدیرعامل BP نیز بیش از ۵۰۰ هزار پوند رشد کرد.

• سود شرکت‌های تسلیحاتی و شرکت‌های انرژی

روند مشابهی در مورد شرکت‌های تسلیحاتی نیز صدق می‌کند. روز دوشنبه، گزارشی از مؤسسه‌ی بین‌المللی تحقیقات صلح استکهلم (Sipri) نشان داد که هزینه‌های نظامی جهان در سال ۲۰۲۵ به ۲.۸۸۷ تریلیون دلار رسیده است؛ و در یازدهمین سال متوالی افزایش به سر می‌برد.

در حالی که ایالات متحده به‌طور متوسط روزانه ۱.۸ میلیارد دلار برای جنگ با ایران هزینه می‌کند، شرکت Lockheed Martin بزرگ‌ترین پیمانکار پنتاگون از ابتدای سال ۲۰۲۶ شاهد افزایش نزدیک به ۴۰ درصدی قیمت سهام خود بوده است.

این نتایج پیامد قابل پیش‌بینی سیستمی هستند که در آن عدم قطعیت و ریسک مستقیماً به پول تبدیل می‌شوند، به‌طوری که «انتظارات از بی‌ثباتی آینده» موجب افزایش ارزش سهام شرکت‌های تسلیحاتی می‌شود.

هزینه‌ی چنین بی‌ثباتی توسط این شرکت‌ها پرداخت نمی‌شود، بلکه برای آن‌ها به‌عنوان یک منفعت عمل می‌کند. تاموادا می‌گوید: در عمل، ریسک به سمت پایین و به مصرف‌کنندگان منتقل می‌شود، در حالی که سود در سطوح بالا متمرکز می‌شود.

روث لندن، از بنیان‌گذاران گروه Fuel Poverty Action، توضیح می‌دهد، این‌طور نیست که کمبود انرژی باعث افزایش هزینه‌های شرکت‌ها شود؛ بلکه آن‌ها قیمت‌ها را بالا می‌برند چون می‌توانند، از آن منتفع شوند. وی افزود، صنعت سوخت‌های فسیلی از طریق فقر، جنگ‌های نفتی،

آلودگی و تغییرات اقلیمی باعث مرگ می‌شود. این صنعت از جنگ علیه ایران سود کلانی برده و در عین حال همچنان یارانه دریافت می‌کند. در حالی که آمارها نشان می‌دهد سالانه نزدیک به ۱۰ هزار مرگ در بریتانیا به شرایط ناشی از سرما و فقر انرژی مرتبط است، مدیران نفت و گاز

با ادامه‌ی انسداد تنگه‌ی حیاتی هرمز توسط ایران، شرکت‌های سوخت فسیلی و تسلیحاتی از زمان آغاز جنگ آمریکا و اسرائیل از دو ماه پیش، شاهد رشد چشمگیر سود خود بوده‌اند. تنش در تنگه‌ی هرمز باعث شده ۱۶۰۰ کشتی و ۲۰ هزار ملوان در خلیج فارس سرگردان شوند، در حالی که قیمت نفت برنت به بیش از ۱۰۷ دلار در هر بشکه رسیده است.

در حالی که این وضعیت فشار اقتصادی زیادی بر مردم اروپا، آسیا و سراسر جهان وارد کرده، برای برخی شرکت‌ها سودهای بزرگی به همراه داشته است. سود سه‌ماهه‌ی اول شرکت BP بیش از دو برابر شده و به ۳.۲ میلیارد دلار رسیده است. تحلیل سازمان Global Witness نشان می‌دهد شرکت‌های بزرگ نفت و گاز در ماه اول جنگ، بیش از ۳۰ میلیون دلار در هر ساعت سود کسب کرده‌اند.

در همین حال، انتظار می‌رود قبوض انرژی خانوارهای بریتانیایی از ماه ژوئیه تا ۳۰۰ پوند در سال افزایش یابد؛ در شرایطی که ۴۴ درصد مردم توان پرداخت آن را ندارند و حتی می‌تواند امنیت غذایی جهانی را تحت تأثیر قرار دهد.

مدیران ارشد شرکت‌های انرژی نیز از این بحران سود شخصی قابل توجهی کسب کرده‌اند. ارزش سهام مدیران شرکت‌هایی مانند BP، Shell، Harbour Energy و Centrica میلیون‌ها پوند افزایش یافته است.

در سطح جهانی نیز مدیرعامل Chevron بیش از ۴۴ میلیون پوند به دارایی خود افزوده و سهام شرکت Equinor بیش از ۴۵ درصد رشد داشته است.

کارشناسان می‌گویند به دلیل جهانی بودن بازار انرژی، اختلال در

چرا شرط بندی «بیگ فور» روی خاورمیانه ممکن است نتیجه معکوس بدهد؟



منطقه‌ی مالی دبی سال‌هاست که برخی از بزرگ‌ترین شرکت‌های جهان را که به دنبال کسب جایگاه در خاورمیانه هستند، جذب کرده است.

اما صبح ۱۳ مارس، وضعیت امن و دقیق ساخته‌شده‌ی این شهر زمانی در هم شکست که یک پهپاد ایرانی بر فراز آسمان خراش‌های درخشان شهر سقوط کرد.

ستون‌های دود سیاه بالای برج مدرن و براق «Innovation One» دیده می‌شد؛ ساختمانی که محل فعالیت‌های شرکت Morningstar در خاورمیانه یکی از بزرگ‌ترین شرکت‌های تحقیقاتی سرمایه‌گذاری جهان است. کارکنان Morningstar در زمان حمله از قبل به صورت دور کاری مشغول بودند، اما این حمله تهدید ناشی از موشک‌های ایرانی که بر منطقه‌ی تجاری پرزرق‌وبرق مرکز مالی بین‌المللی دبی (DIFC) فرود می‌آیند را برجسته کرد؛ منطقه‌ای که خود را رقیب «سیتی لندن» معرفی می‌کند.

مرکز مالی بین‌المللی دبی و مناطق مشابه در سراسر خلیج فارس ده‌ها مؤسسه را جذب کرده‌اند که در پی آن صدها هزار نفر از کارکنان خود را به این منطقه منتقل کرده‌اند. اما هیچ‌کدام به اندازه غول‌های حسابداری جهان (بیگ فور) در این روند فعال نبوده‌اند.

با این حال، جنگ میان آمریکا و ایران اکنون پرسش‌های ناخوشایندی درباره‌ی آینده‌ی این مؤسسات را که به خاورمیانه هجوم آورده‌اند، مطرح کرده است.

این چهار مؤسسه دهه‌هاست در خاورمیانه حضور دارند، اما در اوایل دهه‌ی ۲۰۰۰ به‌طور قابل‌توجهی فعالیت خود را گسترش دادند تا از رشد صندوق‌های ثروت ملی در عربستان سعودی و ابوظبی بهره ببرند. پرایس واتر‌هاوس کوپرز بزرگ‌ترین بازیگر بیگ فور در منطقه‌ی خلیج فارس، حدود ۱۲ هزار کارمند در سراسر منطقه دارد که به دفتر منطقه‌ای در ریاض گزارش می‌دهند.

در سال‌های اخیر، مجموعه‌ای از رسوایی‌های حسابداری باعث آسیب‌های مالی و شهرت به این مؤسسات شده است و اکنون جنگ نیز به مشکلات آن‌ها افزوده است. هم‌زمان، اقتصاد کشورهای حوزه‌ی خلیج به دلیل نوسان قیمت نفت دچار فراز و فرود شده‌اند و این وضعیت برای مشاوران و حسابداران منطقه به‌معنای دوره‌های رونق و رکود شدید است. این چهار مؤسسه به‌طور خاص آسیب‌پذیر بوده‌اند، زیرا به تعداد محدودی از مشتریان بزرگ وابسته‌اند، از جمله صندوق‌های ثروت ملی و غول‌های انرژی مانند آرامکوی سعودی. اما در حال حاضر، محتمل‌ترین تهدید، احتمال خروج گسترده‌ی نیروی کار خارجی است.

یک شهروند انگلیسی شاغل در ابوظبی گفته است که بیشتر همکارانش امارات را ترک کرده و به صورت دور کاری مشغول‌اند، تا زمانی که مدیریت

میلیون‌ها درآمد کسب می‌کنند و نابرابری را تشدید می‌کنند نابرابری که به‌طور استثنایی بالا و رو به افزایش است.

• فرار مالیاتی در صنعت سوخت‌های فسیلی

فیلیپ ایوانز، فعال ارشد اقلیمی در Greenpeace UK اظهار داشت، شوک‌های قیمتی نفت و گاز مثل کریسمس برای شرکت‌های سوخت فسیلی است؛ آن‌ها می‌توانند بنشینند و تماشا کنند که سودشان چند برابر می‌شود. وی افزود، ما به یک واکنش قاطع دولتی نیاز داریم تا از سودجویی شرکت‌های نفتی در بحران فعلی مالیات بگیرد. یکی از راه‌های مقابله با این انگیزه‌ها، افزایش مالیات بر شرکت‌هایی است که از بی‌ثباتی جهانی سودهای کلان می‌برند. سازمان عدالت مالیاتی بریتانیا با امضای ۴۰ نهاد مدنی، نامه‌ای به دولت بریتانیا ارسال کرده و خواستار اعمال عدالت مالیاتی برای جلوگیری از انتقال بار اقتصادی به مردم شده است. کیتلین بوسول، معاون این سازمان، نیز گفت، در زمان بحران‌های جهانی، برخی شرکت‌ها در میان رنج انسانی سودهای بالایی کسب می‌کنند، در حالی که مردم عادی هزینه‌ی آن را می‌پردازند. وی افزود، سیستم مالیاتی ما برای حفاظت از ثروت طراحی شده، به دلیل لابی‌گری شرکت‌ها که به آن‌ها اجازه می‌دهد مالیات عادلانه نپردازند و همچنان بارانه دریافت کنند.

• انرژی‌های تجدیدپذیر

پاتریک گالی از Global Witness نیز می‌گوید، صنعت سوخت‌های فسیلی ثروتمندترین و قدرتمندترین صنعتی است که تاکنون وجود داشته و در عین حال فریبکارترین نیز هست. او افزود این صنعت از «دهه‌ها انکار» تغییرات اقلیمی به «الگوی مداوم تأخیر و پنهان‌کاری» رسیده است. این جنگ دومین شوک انرژی در پنج سال اخیر را ایجاد کرده (پس از جنگ اوکراین) و پیش‌بینی می‌شود اثرات آن شدیدتر باشد. به گفته‌ی گالی، درس اصلی این است که باید از نفت و گاز فاصله گرفت و به سمت انرژی‌های تجدیدپذیر حرکت کرد، نه فقط برای محیط‌زیست، بلکه برای امنیت ملی. وی معتقد است، استقلال انرژی، آزادی ژئوپلیتیکی واقعی ایجاد می‌کند، چون دیگر مجبور نیستید برای خرید سوخت‌های فسیلی با حکومت‌های اقتدارگرا مدارا کنید.

• رابطه‌ی دولت و صنعت تسلیحات

صنایع سوخت فسیلی و تسلیحاتی از جمله صنایعی هستند که بیشترین یارانه را در بریتانیا دریافت می‌کنند. تجارت تسلیحات حدود ۴۰ درصد فساد تجارت جهانی را شامل می‌شود، در حالی که فقط ۰.۵ درصد از حجم تجارت جهانی را تشکیل می‌دهد. همچنین به معاملات مشکوک داخلی در آمریکا اشاره شده که نشان‌دهنده‌ی استفاده از اطلاعات محرمانه برای سودآوری است. جنگ‌ها تا حدی برای این انجام می‌شوند که افراد خاص بتوانند از بازار سهام سود ببرند. صنعت تسلیحات همچنین از «مزیت محرمانگی» برخوردار است و مدیران آن به اطلاعات حساس و نفوذ در سیاست‌گذاری دسترسی دارند. در حالی که این شرکت‌ها خصوصی هستند، از بودجه‌های کلان دولتی تأمین مالی می‌شوند، اما سود آن‌ها به صورت خصوصی حفظ می‌شود.

Middle East Eye، ۲۷ آوریل ۲۰۲۶

را اجرا کرده است. ارنست اند یانگ از اظهار نظر در این زمینه خودداری کرد. از دلیلیت نیز برای اظهار نظر دعوت شده است.
The Sunday Telegraph، ۲۲ مارس ۲۰۲۶

کناره‌گیری کی پی ام جی از حسابرسی دولت فدرال آمریکا پس از دست دادن قرارداد پنتاگون



مؤسسه کی پی ام جی پس از دست دادن یک قرارداد کلیدی با پنتاگون به ارزش سالانه ۶۰ میلیون دلار، در حال تعطیل کردن واحد حسابرسی دولت فدرال آمریکا است. این موضوع را روزنامه فایننشال تایمز گزارش داده است. این غول حسابداری همچنین بیش از ۴۵۰ نفر از کارکنان خود را به نقش‌های دیگر در داخل مؤسسه منتقل می‌کند. گفتنی است این مؤسسه نزدیک به یک دهه مسئول حسابرسی ارتش آمریکا بوده است. اکنون وزارت دفاع قصد دارد حسابرس دیگری را به کارگیرد تا بخش گسترده‌تری از گزارشگری مالی نیروهای نظامی را پوشش دهد؛ این تصمیم در شرایطی گرفته شده که فشارهای سیاسی درباره‌ی وضعیت حساب‌های مالی ایس‌وزارتخانه رو به افزایش است. با وجود انجام حسابرسی‌های مستقل به مدت هشت سال، پنتاگون هنوز موفق به دریافت گزارش «مقبول بدون شرط» نشده است.

در حالی که بودجه سال ۲۰۲۶ آن حدود ۸۴۰ میلیارد دلار برآورد شده است، مؤسسات حسابرسی بارها به ضعف‌های اساسی در سیستم‌های نظارت بر امور مالی این وزارتخانه اشاره کرده‌اند. قانون‌گذاران تا سال ۲۰۲۸ به وزارت دفاع فرصت داده‌اند تا به گزارش حسابرسی مستقل مقبول دست یابد.

در همین راستا، وزیر دفاع، پیت هگست، یک کارگروه متشکل از فرماندهان نظامی و نمایندگان بخش خصوصی تشکیل داده تا روند دستیابی به این هدف را نظارت کند. ماه گذشته، پنتاگون ساختار گزارشگری مالی خود را بازطراحی کرد و حساب‌های ارتش را با بخش‌هایی از کل وزارتخانه ادغام نمود.

هگست در گفت‌وگو با فایننشال تایمز گفته است، ما در حال پایان دادن به فرآیند پرهزینه‌ی ارائه‌ی گزارش جداگانه برای هر نهاد هستیم و تعداد حسابرسی‌های پراکنده را تا دو سوم کاهش می‌دهیم. مأموریت ساده است؛ حذف موانع بوروکراتیک برای ارائه‌ی نتایج ملموس به عموم، یعنی مالیات‌دهندگان.

افراد آگاه به موضوع اعلام کرده‌اند که حسابرسی ارتش آمریکا،

از آن‌ها درخواست کند بازگردند. به گفته‌ی او، کسانی که مانده‌اند تقریباً مثل همیشه زندگی می‌کنند، هرچند برخی آن‌قدر ترسیده‌اند که به‌ندرت از خانه خارج می‌شوند.

این وضعیت می‌تواند پیامدهای منفی برای بیگ فور داشته باشد، ممکن است مدیران ارشد تصمیم بگیرند که خلیج فارس بیش از حد خطرناک است و به مؤسسات رقیب در غرب بپیوندند. اما جنگ تنها چالش اخیر برای مؤسسات خدمات حرفه‌ای در این منطقه نیست. در فوریه، ارنست اند یانگ مجبور شد برای حل‌وفصل یک دعوی حقوقی ۲ میلیارد پوندی در دادگاه عالی بریتانیا درباره‌ی حسابرسی شرکت بیمارستانی NMC Health مستقر در دبی، توافق کند؛ در حالی که ادعا شده بود حسابرسان این مؤسسه در امارات نتوانسته‌اند یک «تقلب عظیم» را شناسایی کنند. کی پی ام جی نیز در زمینه‌ی حسابرسی شرکت سرمایه‌گذاری Abraj Group با مشکل مواجه شد. این شرکت در سال ۲۰۱۸ در پی اتهامات جدی تقلب فروپاشید و دادگاهی در دبی کی پی ام جی را ملزم به پرداخت ۲۳۱ میلیون دلار به‌دلیل مشکلات در حسابرسی کرد.

تمام این موارد نشان‌دهنده‌ی ماهیت پرریسک وابستگی به اقتصاد خلیج فارس است، جایی که اقتصاد آن تحت سلطه‌ی تعداد کمی از شرکت‌های بسیار قدرتمند قرار دارد.

این موضوع به‌وضوح در طرح «چشم‌انداز ۲۰۳۰» عربستان سعودی، ایده‌ی محمد بن سلمان، نمایان شد. این طرح به‌عنوان یک فرصت بزرگ دیگر دیده می‌شد و مؤسسات مشاوره‌ای میلیاردی دلار قرارداد برای کمک به تنوع‌بخشی اقتصاد عربستان و کاهش وابستگی به نفت به دست آوردند. پروژه‌ی «نئوم»، طرح چند تریلیون دلاری برای ساخت شهری خطی به طول ۳،۷۵۷ متر در شمال دریای سرخ، یکی از همین فرصت‌ها بود که برای شرکت‌هایی مانند McKinsey و Boston Consulting Group سودآور بود.

اما تصمیم اوایل امسال برای کوچک‌سازی این پروژه‌ی عظیم باعث شد بسیاری از این قراردادهای پرسود پایان یابد. همچنین روند اجرای چشم‌انداز ۲۰۳۰ نیز کند شده است. دولت عربستان همچنین به‌طور جداگانه سیاست «سعودی‌سازی» در صنعت مشاوره را دنبال کرده و قوانین جدیدی وضع کرده است که بر اساس آن ۴۰ درصد حسابداران در مؤسسات بزرگ باید شهروند عربستان باشند. همچنین الزام شده که کارکنان در ریاض مستقر باشند؛ موضوعی که ضربه‌ای به بسیاری از مشاوران غربی وارد کرده که معمولاً از دبی به عربستان سفر می‌کردند. با این حال، برخی جنگ را به‌عنوان یک فرصت بالقوه می‌بینند که می‌تواند موج جدیدی از قراردادهای سودآور را ایجاد کند.

سخنگوی کی پی ام جی اظهار داشت، ما به کارکنان خود در منطقه توصیه می‌کنیم از دستورالعمل‌های رسمی محلی پیروی کنند، در خانه بمانند و از سفر خودداری کنند. ما به پایش وضعیت ادامه می‌دهیم و با تیم‌های محلی خود برای حمایت و اطلاع‌رسانی به کارکنان همکاری نزدیک خواهیم داشت.

سخنگوی پرایس واتر‌هاوس کوپرز نیز گفت این مؤسسه در حال رصد وضعیت در حال تغییر است و اقدامات احتیاطی موقتی از جمله دور کاری

با تغییر روش‌های کاری ناشی از هوش مصنوعی دگرگون شده، اما مؤسسه همچنان «در مجموع در حال جذب نیرو» است. وی افزود، آیا امروز به همان نسبت سه سال قبل حسابدار و مشاور سنتی در مقایسه با مهندسان استخدام می‌کنیم؟ مسلماً خیر. او همچنین افزود پرایس واترهاوس کوپرز در حال جذب تعداد بیشتری متخصص است. این مؤسسه سال گذشته ۵۶۰۰ نفر از کارکنان خود را تعدیل کرد و تعداد کل کارکنان جهانی آن به کمتر از ۳۶۵ هزار نفر رسید.

گریگز به فایننشال تایمز گفت که پرایس واترهاوس کوپرز قصد دارد برخی خدمات مالیاتی و مشاوره‌ای خود را به ابزارهای خودکار مبتنی بر هوش مصنوعی تبدیل کند که از طریق اشتراک سالانه قابل استفاده خواهند بود. به‌طور سنتی، مؤسسات خدمات مشاوره‌ای، هزینه‌ی خدمات خود را بر اساس ساعات کاری پروژه محاسبه می‌کنند؛ اما ابزارهای جدید می‌توانند در مراحل اولیه حتی بدون حضور نیروی انسانی در دسترس مشتریان قرار گیرند.

پرایس واترهاوس کوپرز در حال راه‌اندازی پلتفرمی به نام «PWC One» است؛ یک پلتفرم مبتنی بر هوش مصنوعی که شش خدمت خودکار به مشتریان ارائه می‌دهد، از جمله خدمت «تشخیص دهنده‌ی ناهنجاری» که می‌تواند ایرادات موجود در داده‌های پایداری شرکت‌ها را شناسایی کند. گریگز گفت حرکت به سمت خودکارسازی می‌تواند به مدل‌های جدید قیمت‌گذاری در صنعت منجر شود و بازار خدمات مشاوره‌ای مؤسسات بزرگ ارائه دهنده‌ی خدمات حسابداری و مشاوره‌ای (بیگ فور) را گسترش دهد. وی در پایان گفت، در طول زمان، بخش بیشتری از کار ما به سمت قیمت‌گذاری مبتنی بر نتیجه حرکت خواهد کرد؛ چیزی که به نظر من مشتریان به‌راحتی می‌پذیرند، چون در نهایت تنها چیزی که برای آن‌ها اهمیت دارد، نتیجه‌ی نهایی است.

۲۱ مارس ۲۰۲۶، Guardian

آیا هوش مصنوعی در واقع به افزایش حجم کار منجر می‌شود؟



در روزهای ابتدایی بازشکل‌دهی شیوه‌ی کار کارکنان توسط هوش مصنوعی، بسیاری از افراد خود را با حجم کاری بیشتر نه کمتر مواجه

بزرگ‌ترین قرارداد حسابرسی فدرال کی پی ام جی بوده است. این مؤسسه همچنین در حال کاهش سایر قراردادهای حسابرسی فدرال خود است. سوابق قراردادهای دولتی نشان می‌دهد ارتش در پنج دوره‌ی قبلی حسابرسی سالانه حدود ۴۰ میلیون دلار به کی پی ام جی پرداخت کرده است؛ این رقم در قراردادی که در ماه اکتبر امضا شد به ۶۴ میلیون دلار در سال افزایش یافت.

طبق یک گزارش داخلی از کی پی ام جی، این مؤسسه حساب‌های تعداد بیشتری از نهادهای سطح کابینه را نسبت به هر رقیب دیگری بررسی می‌کرد؛ از جمله وزارتخانه‌های دادگستری، انرژی، کار، حمل‌ونقل و خزانه‌داری. این مؤسسه همچنین حسابرس وزارتخانه‌های بازرگانی و امنیت داخلی بوده، اما این همکاری‌ها اوایل سال جاری به پایان رسیده‌اند. کی پی ام جی در بیانیه‌ای اعلام کرده، در سال‌های اخیر، تمرکز ما بر خدمات مشاوره‌ای برای دولت فدرال بوده است. ما در حال خروج تدریجی و چندساله از نقش‌های حسابرسی فدرال هستیم، به‌گونه‌ای که تمامی تعهدات مشتریان و مقررات رعایت شود. این مؤسسه اخیراً اعلام کرده که قصد دارد تعداد شرکای بخش حسابرسی خود را حدود ۱۰ درصد کاهش دهد.

۲۹ آوریل ۲۰۲۶، Financial Times

هشدار مدیرعامل پرایس واترهاوس کوپرز آمریکا: شرکایی که با هوش مصنوعی همراه نشوند، آینده‌ای در مؤسسه ندارند



پل گریگز اعلام کرده است که اگر کارکنان ارشد در بخش خدمات مشاوره‌ای مؤسسه‌ی پرایس واترهاوس کوپرز نسبت به هوش مصنوعی محور بودن حساسی و نگران نباشند، احتمالاً جای خود را به افرادی خواهند داد که آماده‌ی پذیرش این فناوری هستند.

به بیان دیگر، شرکایی که نتوانند با هوش مصنوعی سازگار شوند، آینده‌ای در این شرکت نخواهند داشت.

گریگز به فایننشال تایمز گفته است، فکر نمی‌کنم اینجا کسی معاف باشد. هیچ‌کس. او افزود کارمندی که تصور کند می‌تواند از هوش مصنوعی صرف‌نظر کند، مدت زیادی در اینجا نخواهد ماند. به باور کارشناسان حوزه‌ی خدمات مشاوره، به‌شدت تحت تأثیر پیشرفت‌های هوش مصنوعی قرار خواهد گرفت؛ چراکه این فناوری قادر است کارهایی مانند حسابداری، تحقیق و تحلیل مسائل کسب‌وکار را خودکارسازی کند. با این حال، داده‌ها نشان می‌دهد مؤسسات بزرگ مشاوره‌ای مانند پی.دی.بی.سی، از این روند نیز سود می‌برند؛ زیرا مشتریان برای پیاده‌سازی هوش مصنوعی در کسب‌وکار خود به آن‌ها مراجعه می‌کنند. بر اساس پژوهش‌های صورت گرفته، بازار جهانی خدمات مشاوره‌ای در سال ۲۰۲۵ رشد ۵.۵ درصدی داشته که دو برابر نرخ رشد سال قبل است. گریگز گفت استراتژی استخدام این مؤسسه

کاهش رشد حقوق و دستمزد کارکنان به نفع هوش مصنوعی در سال ۲۰۲۶



بر اساس یک نظرسنجی اخیر، مدیران مالی در سال ۲۰۲۶ قصد دارند افزایش حقوق و رشد تعداد کارکنان را محدود کنند، در حالی که سرمایه‌گذاری در هوش مصنوعی و سایر فناوری‌ها را گسترش خواهند داد. بیش از ۳۰۰ مدیر مالی (CFO) و رهبران حوزه‌ی مالی که توسط شرکت Gartner مورد بررسی قرار گرفتند، پیش‌بینی کرده‌اند که شرکت‌هایشان در سال ۲۰۲۶ به طور میانگین ۴٫۵٪ افزایش حقوق ارائه خواهند داد؛ این رقم در سال ۲۰۲۵ برابر با ۵٫۴٪ و در سال ۲۰۲۴ برابر با ۶٫۱٪ بوده است.

نعمان عباسی، حسابدار رسمی (کانادا) و مدیر ارشد در گارتنر، در بیانیه‌ی خبری اظهار داشت، اما داستان اصلی در واقع کاهش شدید انتظارات از رشد تعداد کارکنان است؛ از ۶٪ در سال ۲۰۲۵ به تنها ۲٪ در سال ۲۰۲۶. وی افزود که تنها ۲۱٪ از رهبران شرکت‌کننده در نظرسنجی در نظر دارند افزایش‌هایی بین ۴٪ تا ۹٪ اعمال کنند، در حالی که این رقم در سال ۲۰۲۵ برابر با ۳۱٪ بوده است.

هم‌زمان، پیش‌بینی شده که هزینه‌های منابع انسانی بیشترین کاهش سرعت رشد را در میان ۹ بخش سازمانی مورد بررسی داشته باشد. به این ترتیب که ۲۹٪ از رهبران افزایش ۴٪ یا بیشتر در هزینه‌های منابع انسانی را در سال ۲۰۲۶ پیش‌بینی کرده‌اند، در حالی که ۲۲٪ کاهش ۴٪ یا بیشتر را پیش‌بینی کرده‌اند. این کمترین درصد افزایش هزینه و بیش از نیمی از پاسخ‌دهندگان از آمریکای شمالی بوده‌اند که ترکیبی از شرکت‌های دولتی، خصوصی و غیرانتفاعی را نمایندگی می‌کنند.

سه‌چهارم مدیران مالی اعلام کرده‌اند که بودجه‌ی فناوری آن‌ها در سال ۲۰۲۶ افزایش خواهد یافت و ۴۸٪ رشد ۱۰٪ یا بیشتر را پیش‌بینی کرده‌اند. نزدیک به ۶۰٪ نیز قصد دارند سرمایه‌گذاری در هوش مصنوعی در بخش مالی را ۱۰٪ یا بیشتر افزایش دهند. گفتنی است بر اساس نظرسنجی اخیر، میانگین افزایش بودجه‌ی فناوری در تمامی صنایع حدود ۱۰٪ بوده است؛ این رقم از حدود ۱۵٪ در بخش خدمات مالی تا ۶٪ در صنعت تولید متغیر است.

در میان ۹ بخش سازمانی، واحد فروش در صدر قرار داشت؛ به‌طوری که ۶۱٪ از مدیران مالی افزایش ۴٪ یا بیشتر را پیش‌بینی کرده‌اند، در

می‌بینند؛ این موضوع طبق نتایج یک نظرسنجی مطرح شده است. نزدیک به یک‌سوم (۳۱٪) از ۱۲۵۰ نفر کارکنان آمریکایی مورد نظرسنجی گفتند از زمانی که هوش مصنوعی در شرکت‌شان معرفی شده، حجم کارشان افزایش یافته است. تنها ۱۶ درصد گفتند حجم کارشان کاهش یافته است. ۴۳ درصد از کارکنانی که افزایش حجم کار را گزارش کردند گفتند این افزایش دست کم دو برابر بوده است.

با نظرسنجی از بخش قابل توجهی از کارکنان که زمان زیادی را پشت رایانه کار می‌کنند مشخص گردید، هوش مصنوعی می‌تواند کارهای تکراری و وقت‌گیر را کاهش دهد و به افراد کمک کند که بر روی امور مهم‌تر تمرکز کنند، اما اگر متخصصان در حال حاضر احساس می‌کنند سرشان شلوغ‌تر است، شاید واقعاً همین‌طور باشد. پس از سال‌ها تعدیل نیرو و سامان‌دهی، بسیاری از تیم‌ها با افراد کمتری فعالیت می‌کنند، بنابراین کارکنان باقی‌مانده بار بیشتری را به دوش می‌کشند. هوش مصنوعی می‌تواند به مدیریت این فشار کمک کند، اما زمانی که مدیران تصور می‌کنند وجود هوش مصنوعی یعنی می‌توان مسئولیت‌های بیشتری را بدون تأمین منابع لازم به افراد واگذار کرد؛ کارکنان باید مراقب افزایش تدریجی حجم کار باشند.

بیش از نیمی از پاسخ‌دهندگان گفتند که یا به هوش مصنوعی علاقه‌مند هستند (۳۶٪) یا آن را دوست دارند (۱۷٪)، با این حال ۳۷٪ گزارش کردند که دچار «خستگی ناشی از هوش مصنوعی» شده‌اند. تنها ۴۶٪ گفتند اطمینان دارند می‌توانند بدون حمایت هوش مصنوعی از پس حجم کار فعلی خود برآیند، در حالی که ۵۰٪ اعلام کردند کمتر از یک بار در روز از هوش مصنوعی استفاده می‌کنند.

۵۹ درصد اظهار داشتند، هوش مصنوعی فشار برای عملکرد را در سطحی بالاتر افزایش داده است و ۴۰ درصد نگران‌اند که هوش مصنوعی در پنج سال آینده جایگزین آن‌ها شود. نشانه‌های خستگی ناشی از هوش مصنوعی بسیار شبیه فرسودگی شغلی است، زیرا ریشه در احساس فشار بیش از حد دارد. در بسیاری از موارد، موضوع به آموزش ناکافی و انتظارات نامشخص، همراه با فشار فزاینده، برمی‌گردد.

نظرسنجی اخیر از گارتنر نشان داد که بیشتر مدیران مالی برنامه دارند در سال ۲۰۲۶ هزینه‌های مربوط به هوش مصنوعی را به‌طور قابل ملاحظه‌ای افزایش دهند، در حالی که سرعت افزایش تعداد کارکنان و رشد حقوق را کاهش می‌دهند؛ هرچند همچنان انتظار می‌رود هم تعداد کارکنان و هم حقوق‌ها نسبت به سطح سال ۲۰۲۵ رشد داشته باشد.

بسیاری از کارکنانی که نگران جایگزین شدن با هوش مصنوعی هستند، همچنان اجزای کلیدی موفقیت هوش مصنوعی محسوب می‌شوند. ابزارهای هوش مصنوعی عاملیت‌محور (Agentic AI) برای انجام وظایف پیچیده، بدون نظارت انسانی طراحی شده‌اند، اما نظرسنجی اخیر از Maximor اهمیت نقش انسان‌ها را نشان داده است.

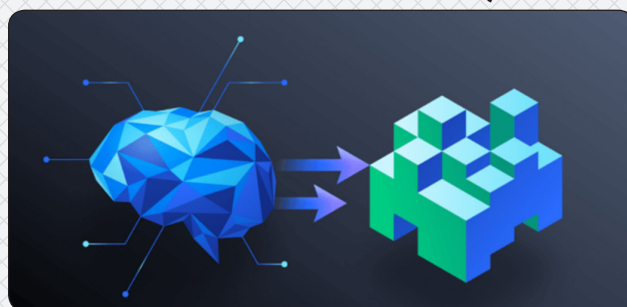
۲۰ فوریه ۲۰۲۵، www.journalofaccountancy.com

حالی که ۱۰٪ کاهش ۴٪ یا بیشتر را پیش‌بینی کرده‌اند. پس از آن، فناوری اطلاعات (۵۵٪ افزایش در مقابل ۱۳٪ کاهش) و بازاریابی (۵۰٪ افزایش در مقابل ۱۵٪ کاهش) قرار دارند.

گزارش‌ها حاکی از آن است که انتظار می‌رود فروش و فناوری اطلاعات بیشترین افزایش بودجه را در سال ۲۰۲۶ داشته باشند؛ به طوری که بیش از نیمی از مدیران مالی قصد افزایش هزینه در این حوزه‌ها را دارند و ۲۸٪ رشد دو رقمی را در هر دو بخش پیش‌بینی می‌کنند، در حالی که بازاریابی نیز فاصله‌ی چندانی با آن‌ها ندارد. تمرکز بر فروش و بازاریابی به نقش آن‌ها به‌عنوان محرک‌های رشد بازمی‌گردد، در حالی که افزایش بودجه‌ی فناوری اطلاعات بازتابی از نیازهای ساختاری مانند افزایش هزینه‌های گسترش فرایندهای دیجیتال و هزینه‌های مرتبط با هوش مصنوعی است. با وجود اینکه این نظرسنجی افزایش هزینه برای هوش مصنوعی را به بهای کاهش هزینه برای نیروی انسانی پیش‌بینی می‌کند، مدیران مالی در نظرسنجی اخیر دیگری تأیید کرده‌اند که نیروی انسانی همچنان نقش مهمی در توسعه‌ی راهکارهای مبتنی بر هوش مصنوعی ایفا می‌کند.

www.journalofaccountancy.com، ۱۹ فوریه ۲۰۲۵

کمبود همدلی: گلوگاهی بزرگ در راهبردهای پیاده‌سازی هوش مصنوعی



حسابداری، مانند هر صنعت دیگری، تحت فشار است تا هوش مصنوعی را به سرعت و با صرفه‌ی اقتصادی پیاده‌سازی کند. وقتی از مدیران پرسیده شد در ۲ تا ۳ سال آینده برای رقابت در دنیای مبتنی بر هوش مصنوعی چه مهارت‌هایی ضروری خواهند بود، ۵۲٪ آن‌ها تفکر انتقادی را کلید هدایت آینده دانستند، در حالی که تنها ۱۷٪ همدلی را مهارتی ضروری ارزیابی کردند. میان‌جاه‌طلبی مدیران ارشد و واقعیت‌های میدانی شکاف آشکاری وجود دارد که پیامدهای آن می‌تواند جدی باشد.

بیباید شفاف باشیم، وقتی از همدلی در راهبرد هوش مصنوعی صحبت می‌کنیم، منظورمان احساسات (همدلی عاطفی) نیست. منظور همدلی شناختی است؛ توانایی راهبردی برای مدل‌سازی اینکه کاربران واقعاً چگونه فکر می‌کنند، کار می‌کنند و تصمیم می‌گیرند. این همان الگوشناسی رفتار انسانی است؛ منبع داده‌ای که بسیاری از الگوریتم‌ها فاقد آن هستند.

این پدیده با عنوان «کمبود همدلی» شناخته می‌شود و بمب ساعتی‌ای

در قلب راهبردهای کسب‌وکار مدرن است. این تصور اشتباه وجود دارد که مهارت‌های نرم مستقیماً بر بازگشت سرمایه تأثیر نمی‌گذارند؛ اما در عصر هوش مصنوعی، برخورد با همدلی به‌عنوان یک گزینه‌ی اضافی نه تنها یک شکست اخلاقی، بلکه یک خطای فاجعه‌بار تجاری است. اگر قانع نشده‌اید ببینید به اقتصاد موضوع نگاه کنیم.

رد افسانه‌ی مهارت نرم

وقتی هوش مصنوعی در خدمات مالی پیاده‌سازی می‌شود، همدلی ممکن است بخش «تزیینی» ماجرا به نظر برسد؛ یعنی چیزی که خوب است داشته باشیم نه یک ضرورت اقتصادی. اما در توسعه‌ی محصولات مبتنی بر هوش مصنوعی، همدلی درباره‌ی مهارتی نیست؛ بلکه درباره‌ی تصمیم‌گیری بهتر در شرایط عدم قطعیت است. این همان قابلیت است که به تیم‌ها کمک می‌کند پیش از آنکه الگوها در داده‌ها آشکار شوند، الگوهای انسانی معنادار (نارضایتی‌های ناگفته، ظرافت‌های فرهنگی، نیازهای پنهان) را تشخیص دهند. منطق به‌تنهایی قادر به دیدن این موارد نیست.

واقعیت این است که با پیشرفته‌تر شدن مدل‌های زبانی بزرگ (LLM)، تفکر انتقادی (پردازش اطلاعات برای رسیدن به نتیجه‌ی منطقی) به کالایی فراوان تبدیل می‌شود؛ ارزان، فوری و در دسترس. وقتی یک منبع فراوان شود، ارزش آن کاهش می‌یابد.

در مقابل، ارزش تعامل اجتماعی و درک عمیق افزایش چشمگیری پیدا می‌کند، زیرا این همان چیزی است که ماشین‌ها نمی‌توانند به همان اندازه‌ی اثربخش شبیه‌سازی کنند. اینجاست که انسان‌ها برتری دارند. در بازاری اشباع از هوش مصنوعی، «گلوگاه انسانی» شما دیگر توانایی حل مسئله (منطق) نیست، بلکه دانستن اینکه کدام مسئله اهمیت دارد (همدلی) و ارزش حل شدن دارد (بازگشت سرمایه) است. در این فضا، هوش هیجانی (EQ) به عامل تمایز برنده تبدیل می‌شود.

هزینه‌ی بالای کمبود همدلی

اشتیاق زیادی برای پیاده‌سازی هوش مصنوعی وجود دارد، اما اغلب وقتی مدیران با برجسب قیمت مواجه می‌شوند، اولین مواردی که حذف می‌شوند «مهارت‌های نرم» هستند. این واکنشی قابل درک، اما پرهزینه است. مهم نیست محصول هوش مصنوعی شما از نظر فنی چه قدر پیشرفته باشد؛ اگر طراحی آن بر پایه‌ی رفتار واقعی انسان‌ها نباشد، کسب‌وکار عملاً با سرمایه‌گذاری بزرگ خود قمار می‌کند و این قمار پیامدهای واقعی دارد. کمبود همدلی فقط محصولات دست‌وپاگیر تولید نمی‌کند بلکه تجربه‌ی مشتری را نابود می‌کند و در صورت تداوم، بحران‌های شهرت ایجاد می‌کند که هیچ میزان برتری فنی قادر به جبران آن نیست.

نابودی تجربه‌ی مشتری

وقتی سازمان‌ها خودکارسازی را بر هوش هیجانی ترجیح می‌دهند، تعاملاتی ایجاد می‌کنند که نه تنها مشکل را حل نمی‌کند، بلکه فعالانه مشتریان را دور می‌کند. برای مثال، مک دونالد با IBM همکاری کرد تا با استفاده از هوش مصنوعی صوتی، سفارش‌گیری در مسیر خودرو (drive-thru) را خودکار کند و سرعت و کارایی را افزایش دهد. اما

طراحی این سیستم واقعیت آشفته‌ی سفارش غذا برای یک خانواده را در نظر نگرفته بود. نوپزهای پس‌زمینه و لهجه‌ها، ربات را سردرگم می‌کرد و مشتریان مجبور می‌شدند برای اضافه کردن بیکن به برگر خود بحث کنند. در نهایت این همکاری لغو شد. هزینه‌ی کمبود همدلی چه بود؟ میلیون‌ها دلار هزینه‌ی تحقیق و توسعه هدررفته، بهره‌وری از دست‌رفته و یادآوری اینکه وقتی تجربه فرو می‌باشد، سرعت ارزشی ندارد. این تنها مورد نیست که هزینه‌ی کمبود همدلی آسیب ماندگاری به اعتبار برند وارد نموده است.

تولید محصولات غیرقابل استفاده

منطق نشان می‌دهد کارها چگونه باید انجام شوند؛ اما همدلی نشان می‌دهد کارها واقعاً چگونه انجام می‌شوند. همدلی گردش کارهای سایه و راه‌حل‌های دستی را آشکار می‌کند که نمودارهای فرایند را از قلم می‌اندازند. گزارش اخیر Zylo نشان داد شرکت‌های بزرگ به‌طور میانگین سالانه ۱۸ میلیون دلار بابت نرم‌افزارهای بلااستفاده‌ی SaaS، هدر می‌دهند، زیرا حدود ۴۴٪ از مجوزها بدون استفاده باقی می‌ماند. این جریمه‌ی مستقیم مالی خرید ابزارهایی است که بدون درک تجربه‌ی کاربر انتخاب شده‌اند و هزینه‌ی کمبود همدلی بازگشت سرمایه صفر بوده است.

مایکروسافت دریافت که ۷۸٪ از کارکنان، ابزارهای هوش مصنوعی شخصی خود را به محل کار می‌آورند. اگر کارمندان ابزارهای سازمانی شما را دور می‌زنند و به سراغ ChatGPT می‌روند، یعنی ابزارها بدون درک زمینه‌ی کاری که افراد می‌خواهند در آن کار کنند ساخته شده‌اند. مؤسسات ارائه دهنده‌ی خدمات حسابداری برای ابزاری پول می‌پردازند که روی میز می‌ماند، در حالی که داده‌هایشان از طریق مدل‌های زبانی عمومی نشت می‌کند. در نتیجه، هزینه‌ی کمبود همدلی ریسک امنیتی، مجوزهای تکراری و شکست ابتکارات تحول دیجیتال خواهد بود.

کاهش ریسک: همدلی به‌عنوان لایه‌ی محافظ

یک الگوریتم جانبدارانه یا یک تعامل غیرحساس می‌تواند سال‌ها برنندسازی را از بین ببرد، به‌ویژه در صنعتی مانند خدمات مالی که به اعتماد بالای کاربران وابسته است. همدلی لایه‌ی کنترل کیفی است که از مقیاس‌پذیری سوگیری در هوش مصنوعی جلوگیری می‌کند. این موضوع زمانی آشکار شد که مایکروسافت قابلیت‌ی را معرفی کرد که با گرفتن اسکرین‌شات‌های مداوم از لپ‌تاپ کاربران، نوعی «حافظه‌ی تصویری» ایجاد می‌کرد. شرکت آن را یک ابزار افزایش بهره‌وری می‌دید؛ کاربران آن را جاسوس‌افزار تلقی کردند. واکنش شدید عمومی باعث تأخیر و بازطراحی این قابلیت شاخص شد، زیرا طراحی اولیه، ترس انسانی از نظارت دائمی را پیش‌بینی نکرده بود. در چنین شرایطی، هزینه کمبود همدلی تأخیر در عرضه‌ی محصول، بازمهندسی اجباری یک قابلیت کلیدی و فرسایش علنی اعتماد کاربران، بود.

چگونه آن را اصلاح کنیم؟ (بدون ورشکستگی)

در فضایی که برنامه نویسی به کالایی رایج تبدیل شده، توانایی درک تجربه‌ی انسانی منبع کمیاب است. پس چگونه این شکاف را پر کنیم؟ مؤثرترین رویکرد، نهادینه‌کردن همدلی در همان مراحل اجرایی موجود

به شرح ذیل است:

پیش از ساخت: ابتدا نیازهای پنهان کاربران را آشکار کنید. نقشه‌برداری همدلی، پژوهش‌های قوم‌نگارانه‌ی سریع و مستندسازی گردش کارهای سایه، به تیم‌ها کمک می‌کند پیش از نوشتن الزامات فنی، رفتار واقعی افراد را درک کنند.

حین ساخت: از هوش مصنوعی برای تسریع طراحی انسان‌محور استفاده کنید، نه جایگزینی آن. تیم‌ها می‌توانند با کمک هوش مصنوعی فرضیات را سریع بررسی کنند، ایده‌ها را تحت فشار قرار دهند و پیش‌نمونه‌های سریع از تجربه و تعامل بسازند. این کار نقاط اصطکاک احتمالی را زود آشکار می‌کند و آزمون کاربری واقعی را بر مهم‌ترین بخش‌ها متمرکز می‌سازد.

پس از عرضه: حلقه‌های بازخورد مستمر ایجاد کنید. تحلیل احساسات پس از عرضه و تکرار سریع، تضمین می‌کند محصول همراه با رفتار انسانی تکامل یابد، نه در تضاد با آن.

ممکن است کسب‌وکارها بپرسند «آیا این کار ما را کند نمی‌کند؟» خیر. این رویکرد با جلوگیری از اشتباهات پرهزینه‌ای که ناشی از ساخت سریع هر چیز اشتباه است، تحویل را تسریع می‌کند. تیم‌هایی که ۲ تا ۳ روز صرف اعتبارسنجی فرضیات اولیه می‌کنند، معمولاً ۳ تا ۴ ماه در دوباره‌کاری بعدی صرفه‌جویی می‌کنند. سرعت بدون جهت، شتاب نیست؛ اتلاف شتاب گرفته است. همدلی تجمل نیست، ابزاری است که گلوگاه بزرگ راهبرد هوش مصنوعی شما را به‌صورت ایمن خنثی می‌کند. رهبرانی که این موضوع را زود تشخیص دهند، مزیت راهبردی به دست می‌آورند.

accountancyage.com، ۲۴ فوریه ۲۰۲۵

نهایی‌سازی اصلاحات IFRS برای شناسایی مدل‌های AI و داده‌ها به عنوان دارایی‌های نامشهود با هدف شفاف‌سازی بیشتر



هیأت استانداردهای بین‌المللی حسابداری (IASB) در مراحل پایانی بررسی و تدوین اصلاحات مرتبط با نحوه‌ی شناسایی و ارزش‌گذاری دارایی‌های نامشهود قرار دارد. این اصلاحات با هدف افزایش شفافیت گزارش‌های

مالی و به‌روزرسانی استانداردها در واکنش به رشد سریع دارایی‌های مبتنی بر فناوری، از جمله مدل‌های هوش مصنوعی، مجموعه‌ی داده‌ها و سایر دارایی‌های دیجیتال طراحی شده‌اند.

در جریان جلسات اخیر، اعضای هیأت استانداردهای بین‌المللی حسابداری تأکید کردند که استاندارد فعلی 38IAS در شرایط جدید اقتصاد دیجیتال پاسخ‌گوی نیاز شرکت‌ها و سرمایه‌گذاران نیست و لازم

است تعریف، معیارهای شناسایی و روش‌های اندازه‌گیری دارایی‌های نامشهود بازمینی شود.

طبق اعلام اولیه، اصلاحات جدید می‌تواند شامل:

- ارائه‌ی راهنمایی مشخص درباره‌ی شناسایی مدل‌های مبتنی بر هوش مصنوعی و داده‌ها به‌عنوان دارایی
- تعیین روش‌های قابل‌اتکاتر برای ارزش‌گذاری دارایی‌های دیجیتال
- شفاف‌سازی معیارهای ثبت هزینه‌های تحقیق و توسعه
- و افزایش الزامات افشا درباره‌ی نحوه‌ی ایجاد، نگهداری و ریسک‌های دارایی‌های نامشهود

انتظار می‌رود پیش‌نویس این اصلاحات در ماه‌های آینده برای نظرخواهی عمومی منتشر شود و نسخه‌ی نهایی پس از بررسی بازخوردها ارائه گردد.

www.ifrs.orgt ، فوریه ۲۰۲۶

حسابداری ابری: دگرگونی مدیریت مالی در عصر دیجیتال



بحث حاضر به بررسی تحول، مزایا و چالش‌های نظام‌های حسابداری ابری در اقتصاد دیجیتال می‌پردازد. حسابداری ابری امکان مدیریت امور مالی را در هر زمان و مکان فراهم می‌کند و همکاری برخط، خودکارسازی فرآیندها، صرفه‌جویی در هزینه‌ها و رعایت الزامات نظارتی را تسهیل می‌سازد. محبوبیت آن عمدتاً ناشی از دسترسی بسیار، مقیاس‌پذیری و قابلیت ادغام با سایر ابزارهای کسب‌وکار است. با این حال، مسائلی همچون امنیت سایبری، وابستگی به ارائه‌دهنده‌ی خدمات ابری و اتکای کامل به اینترنت همچنان چالش‌آفرین هستند. مطالعه‌ی موردی ارائه‌شده در این مقاله نشان می‌دهد که حسابداری ابری چگونه کارایی عملیاتی را در صنایع مختلف بهبود داده است. روندهای نوظهور نشان‌دهنده‌ی نقش فزاینده‌ی هوش مصنوعی، بلاک‌چین و مقررات سخت‌گیرانه‌تر است؛ موضوعی که اهمیت راهبردی حسابداری ابری را در مدیریت مالی امروز بیش از پیش برجسته می‌کند.

مفهوم و معماری حسابداری ابری

نرم‌افزارهای مالی که به‌جای رایانه‌های محلی بر روی سرورهای دور میزبانی می‌شوند، سامانه‌های حسابداری ابری نام دارند. این سامانه‌ها با بهره‌گیری از فناوری راینش ابری، خدمات حسابداری را به‌صورت اشتراکی ارائه می‌کنند و دامنه‌ای از فعالیت‌ها، از جمله ثبت رویدادهای

مالی، گزارشگری مالی، مدیریت صورت‌حساب و حقوق و دستمزد را دربر می‌گیرند.

معماری اصلی این سامانه‌ها از سه لایه تشکیل شده است:

- **زیرساخت به‌عنوان خدمت (IaaS):** فراهم‌کننده‌ی منابع زیربنایی فناوری اطلاعات، مانند فضای ذخیره‌سازی و سرورها.
- **پلت‌فرم به‌عنوان خدمت (PaaS):** فراهم‌کننده‌ی بستری برای توسعه‌ی برنامه‌های کاربردی سفارشی.
- **نرم‌افزار به‌عنوان خدمت (SaaS):** ارائه‌دهنده‌ی نرم‌افزارهای حسابداری مورد استفاده‌ی کاربران نهایی.

این مقاله به نقش حسابداری ابری در بهبود کارایی عملیاتی می‌پردازد و مجموعه‌ای گسترده از مطالعات موردی را در صنایع مختلف ارائه می‌کند. روندهای آتی نیز نشان می‌دهد که هوش مصنوعی و بلاک‌چین نقش پررنگ‌تری خواهند داشت و مقررات سخت‌گیرانه‌تر نیز بر اهمیت این سامانه‌ها خواهد افزود؛ امری که نشان‌دهنده‌ی تأثیرگذاری چشم‌گیر این فناوری در عصر مالی کنونی است.

مقایسه‌ی حسابداری ابری و نرم‌افزارهای سنتی حسابداری

تفاوت اصلی در همکاری و سطح دسترسی است. حسابداری ابری امکان همکاری کاربران را از هر مکانی که به اینترنت دسترسی دارند فراهم می‌کند و چندین کاربر می‌توانند هم‌زمان و بدون نیاز به اسناد کاغذی فعالیت کنند. در مقابل، نرم‌افزارهای سنتی بر روی یک سیستم واحد نصب می‌شوند و دسترسی را به همان دستگاه و محل محدود می‌کنند.

نیاز به حسابداری ابری و نرم‌افزارهای حسابداری برخط

به‌کارگیری سامانه‌های حسابداری ابری با نوع و اندازه‌ی کسب‌وکار ارتباط دارد. نرم‌افزارهای حسابداری برخط راهکاری متمرکز و برخط برای بنگاه‌هایی فراهم می‌کند که در چندین مکان فعالیت دارند، مانند زنجیره‌های خرده‌فروشی، مؤسسات بزرگ حسابرسی و شرکت‌های چندملیتی.

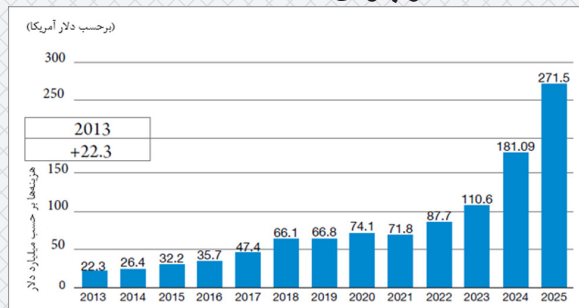
حسابداری ابری، برخلاف سامانه‌های مبتنی بر رایانه‌های محلی، امکان برقراری ارتباط و همکاری از هر مکان را فراهم می‌کند و این امر کارایی عملیاتی را به‌ویژه در کسب‌وکارهای دیجیتال محور افزایش می‌دهد. یکی از متخصصان این حوزه این واقعیت را چنین خلاصه کرده است:

«ابر دیگر یک انتخاب نیست؛ یک ضرورت است.»

فناوری‌های قدیمی و ناکارآمد که معمولاً در مکان‌های دورافتاده استفاده می‌شوند، می‌توانند چابکی و واکنش‌پذیری سازمان‌ها را در محیط پرتلاطم امروز محدود کنند. تداوم فعالیت مؤثر سازمان‌ها نیازمند دسترسی و رفع اشکال از راه دور است؛ موضوعی که سامانه‌های آنلاین از تحقق آن جلوگیری می‌کنند. البته برای کسب‌وکارهای بسیار کوچک یا آن‌هایی که نیازهای عملیاتی‌شان محدود و محلی است، ساختار سنتی ممکن است همچنان کارآمد باشد.

رواج مدل‌های حسابداری مبتنی بر نرم‌افزار به‌عنوان خدمت (SaaS)، جایگزینی ابری و جذاب برای سامانه‌های سنتی، از جمله تالی^۴ (که

هزینه‌های سالانه برای استفاده از زیرساخت فناوری اطلاعات ابری در جهان در بازه‌ی ۲۰۱۳ تا ۲۰۲۵



منبع: استاتیستا

عوامل کلیدی گسترش استفاده از حسابداری ابری

• مقرون به صرفه بودن

حسابداری ابری هزینه‌های سرمایه‌ای مربوط به زیرساخت فناوری اطلاعات را کاهش می‌دهد و مخارج عملیاتی مرتبط با به‌روزرسانی و نگهداری سامانه‌ها را نیز کم می‌کند. مدل قیمت‌گذاری مبتنی بر پرداخت به ازای مصرف^۷ برای استارت‌آپ‌ها و کسب‌وکارهای کوچک با منابع مالی محدود بسیار جذاب است. در این رویکرد دیگر نیازی به کارکنان تخصصی فناوری اطلاعات برای مدیریت سرورهای محلی وجود ندارد.

• دسترسی و قابلیت جا به جایی

امکان دسترسی به داده‌های مالی از طریق هر دستگاه متصل به اینترنت، قابلیت جابه‌جایی بیشتری برای حسابداران و مالکان کسب‌وکار فراهم می‌کند. این قابلیت در دوران همه‌گیری کووید-۱۹ اهمیت ویژه‌ای پیدا کرد، زیرا به گسترش الگوهای کار از راه دور انجامید. سامانه‌های حسابداری ابری انجام حسابرسی از راه دور و بستن مجازی حساب‌های مالی را تسهیل کردند.

• مقیاس‌پذیری و انعطاف‌پذیری

راهکارهای حسابداری ابری این امکان را فراهم می‌کنند که کسب‌وکارها بدون نیاز به تغییرات اساسی در زیرساخت فناوری اطلاعات خود، فعالیت‌هایشان را به سرعت گسترش دهند. این ویژگی به ویژه برای کسب‌وکارهای فصلی یا شرکت‌هایی که رشد سریعی دارند بسیار سودمند است.

• قابلیت‌های یکپارچه‌سازی

پلت‌فرم‌های ابری معمولاً امکان اتصال از طریق رابط‌های برنامه‌نویسی کاربردی (API)^۸ را با سایر ابزارهای کسب‌وکار، مانند سامانه‌های برنامه‌ریزی منابع سازمانی (ERP)^۹، مدیریت ارتباط با مشتری (CRM)^{۱۰} و مدیریت موجودی فراهم می‌کنند. این یکپارچگی جریان اطلاعات را روان‌تر می‌سازد و به بهبود تصمیم‌گیری کمک می‌کند. همچنین اتصال به رابط‌های بانکی امکان انجام خودکار تطبیق با صورت‌حساب بانک و پیش‌بینی جریان‌های نقدی را فراهم می‌آورد.

• نوآوری و خودکارسازی

ابزارهای حسابداری ابری با بهره‌گیری از هوش مصنوعی به طبقه‌بندی

اکنون به نام تالی پرایم^۵ شناخته می‌شود) فراهم کرده است. به دلیل مقرون به صرفه بودن، توانایی خودکارسازی و آمادگی برای رعایت الزامات قانونی، این سامانه‌های برخط در میان شرکت‌های متوسط، بنگاه‌های خرد و کسب‌وکارهای کوچک هند محبوبیت فزاینده‌ای یافته‌اند.

زمان مناسب برای به‌کارگیری حسابداری ابری

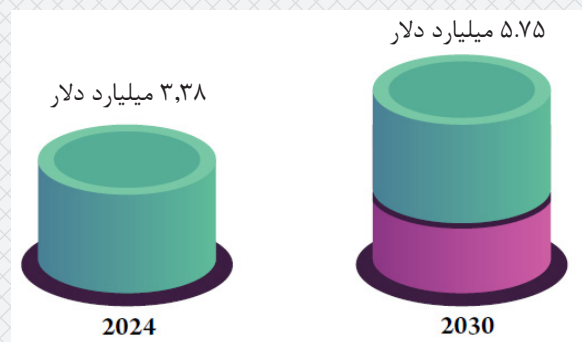
کسب‌وکارهایی که در پی انعطاف‌پذیری بیشتر، اطلاعات برخط و مدیریت مالی مقرون به صرفه هستند، باید از سامانه‌های حسابداری ابری بهره بگیرند. به دلیل سادگی و هزینه‌ی پایین، شرکت‌های نوپا و سازمان‌های مدرن معمولاً از همان ابتدا به سراغ این راهکارها می‌روند. با رشد کسب‌وکارهای کوچک، استفاده از نرم‌افزارهای صفحه‌گسترده و ثبت دستی رویدادها ناکارآمد و مستعد خطا می‌شود. سامانه‌های حسابداری ابری این مشکلات را از طریق خودکارسازی، افزایش دقت و تضمین رعایت مقررات مالیاتی و مالی برطرف می‌کنند. به دلیل قابلیت مقیاس‌پذیری، حسابداری ابری برای تقریباً همه‌ی بنگاه‌ها، صرف‌نظر از اندازه یا صنعت، گزینه‌ای مناسب به شمار می‌رود.

بازار نرم‌افزارهای حسابداری در هند

ارزش بازار نرم‌افزارهای حسابداری هند در سال ۲۰۲۴ معادل ۳.۳۸ میلیارد دلار بود و انتظار می‌رود تا سال ۲۰۳۰ به ۵.۷۵ میلیارد دلار برسد؛ رقمی که نشان‌دهنده‌ی نرخ رشد مرکب سالانه‌ی ۹.۱ درصد در دوره‌ی مورد پیش‌بینی است. این رشد ناشی از افزایش دیجیتالی‌سازی، تقاضا برای گزارش‌گیری مالی برخط، رعایت الزامات نظارتی و بهبود کارایی عملیاتی است. بنگاه‌های کوچک و متوسط نیز به‌طور فزاینده‌ای از ابزارهای حسابداری ابری به دلیل مقیاس‌پذیری و صرفه‌جویی هزینه استقبال می‌کنند. ابتکارات دولتی، از جمله اجرای نظام مالیات بر کالا و خدمات (GST)^۶ و توسعه‌ی پرداخت‌های دیجیتالی نیز از گسترش این بازار حمایت کرده است. بازیگران اصلی بازار نیز با به‌کارگیری هوش مصنوعی و یادگیری ماشین برای ارتقای خودکارسازی و تحلیل‌های پیشگویانه، مسیر رشد و تحول فناوری را هموار می‌کنند.

بازار نرم‌افزارهای حسابداری در هند

پیش‌بینی می‌شود این بازار با نرخ رشد مرکب سالانه‌ی ۹.۱ درصد گسترش یابد.



منبع: <https://www.researchandmarkets.com/report/india-accounting-software-market>

مزایای حسابداری ابری برای عملکرد و کارایی کسب و کار



منبع: <https://anadea.info/blog/benefits-of-cloud-based-accounting-software-for-your-business>

کاربرد سامانه های ابری برای بخش ها

- بنگاه های کوچک و متوسط و استارت آپ ها

بنگاه های کوچک و متوسط بزرگ ترین گروه کاربران حسابداری ابری را تشکیل می دهند. هزینه ی ورود پایین و ارتباط کاربری ساده به این شرکت ها امکان می دهد به ابزارهای مالی پیشرفته ای دسترسی پیدا کنند که پیش تر عمدتاً در اختیار شرکت های بزرگ بود. این ابزارها به بنگاه های کوچک و متوسط کمک می کنند پرداخت به تأمین کنندگان، صدور صورت حساب برای مشتریان و رعایت مقررات مالیاتی را به طور کارآمد مدیریت کنند.

• بخش دولتی و سازمان های غیردولتی

نهاد های دولتی و غیردولتی نیز به تدریج از سامانه های ابری برای پیگیری بودجه، مدیریت کمک های مالی و رعایت مقررات استفاده می کنند. شفافیت این پلت فرم ها به حامیان مالی امکان می دهد نحوه ی استفاده از منابع را بررسی کنند و از اهداف حسابرسی پشتیبانی نمایند.

• مؤسسات آموزشی و سازمان های پژوهشی

مؤسسات آموزشی از حسابداری ابری برای مدیریت کمک هزینه های پژوهشی، بودجه ی تحقیقات و عملیات حقوق و دستمزد با شفافیت و کارایی بیشتر استفاده می کنند. این سامانه ها همچنین به همسویی بودجه های آموزشی با دستورالعمل ها و الزامات گزارشگری ملی کمک می کنند.

• بخش های بهداشت و درمان و خرده فروشی

در صنعت بهداشت و درمان، حسابداری ابری فرایند بازپرداخت هزینه های بیمه، مدیریت موجودی و صدور صورت حساب برای بیماران را تسهیل می کند. در بخش خرده فروشی نیز این سامانه ها امکان قیمت گذاری پویا، افزایش شفافیت در زنجیره ی تأمین و تطبیق تراکنش ها در کانال های فروش مختلف را فراهم می سازند.

تراکنش ها، شناسایی فعالیت های غیرعادی و ایجاد رد حسابرسی (Audit Trail) یک رکورد دقیق است که داده های مالی را به منشأ آن ها ردیابی می کند کمک می کند. این نوع خودکارسازی علاوه بر کاهش خطاهای انسانی، در زمان صرفه جویی می کند و به سازمان ها اجازه می دهد توجه بیشتری به برنامه ریزی راهبردی و تصمیم گیری آگاهانه معطوف کنند. حسابداری ابری سرعت، دقت و شفافیت داده های مالی را افزایش می دهد. به کارگیری رایانش ابری در حسابداری با فراهم کردن تحلیل های برخط و داشبوردهای مدیریتی، فرایند تصمیم گیری را بهبود می بخشد و در نهایت به نتایج عملیاتی و راهبردی بهتر منجر می شود.

• گزارشگری مالی برخط

امروزه شرکت ها می توانند جریان های نقدی، حساب های دریافتی و حساب های پرداختی را به صورت لحظه ای پایش کنند؛ موضوعی که مدیریت سرمایه در گردش را کارآمدتر می سازد. ابزارهای ابری داشبوردهای تعاملی، مدل های سناریویی و خلاصه های بصری مالی تولید می کنند که تصمیم گیری سریع تر را امکان پذیر می سازد.

• تقویت همکاری

ذی نفعان مختلف، از جمله حسابداران، مشاوران مالیاتی و حسابرسان، می توانند به طور هم زمان به سوابق مالی دسترسی داشته باشند. این امر عدم تقارن اطلاعاتی را کاهش می دهد و همکاری میان افراد را تسهیل می کند. حسابداری ابری همچنین فرایندهای بودجه ریزی و برنامه ریزی مشترک را، به ویژه در تیم های چندملیتی، تقویت می کند.

• پایداری زیست محیطی

حسابداری ابری با کاهش استفاده از کاغذ و زیرساخت های فیزیکی از ابتکارهای پایداری زیست محیطی سازمان ها حمایت می کند. صورت حساب های دیجیتال، امضا های الکترونیک و بایگانی الکترونیک به شرکت ها کمک می کند اثر کربنی خود را کاهش دهند.

• بهبود قابلیت حسابرسی و رعایت مقررات

وجود رد حسابرسی (Audit Trail) یک رکورد دقیق است که داده های مالی را به منشأ آن ها ردیابی می کند و نقش کلیدی در تأیید معاملات و تضمین شفافیت دارد. شرکت ها از رد حسابرسی برای ردیابی ورودی های حسابداری، معاملات، و جریان های مالی استفاده می کنند. این فرایند برای شناسایی ناسازگاری ها، رعایت مقررات، و ایجاد ثبات در اقتصاد با تأیید صحت اطلاعات منتشر شده عمومی ضروری است. تاریخچه ی نسخه ها و ثبت سطوح دسترسی در سامانه های ابری، رعایت الزامات نظارتی را تقویت می کند. حسابرسان می توانند داده ها را از راه دور بررسی کنند و اعتبارسنجی های لازم را به صورت برخط انجام دهند. بسیاری از پلت فرم ها نیز برای اظهارنامه های مالیاتی معوق یا تراکنش های مشکوک هشدار صادر می کنند.

«کسب و کارهایی که به دنبال انعطاف پذیری، اطلاعات مالی برخط و مدیریت مالی مقرون به صرفه هستند، می توانند از حسابداری ابری استفاده کنند. به دلیل هزینه پایین و سهولت استفاده، استارت آپ ها و سازمان های مدرن معمولاً از همان مراحل ابتدایی فعالیت به سراغ راهکارهای ابری می روند.»

معایب حسابداری ابری

• امنیت سایبری و حریم خصوصی داده‌ها

با وجود مزایای فراوان، حسابداری ابری نگرانی‌های مهمی درباره‌ی امنیت داده‌ها و حریم خصوصی ایجاد می‌کند. توافق‌نامه‌های سطح خدمت (SLA)^{۱۱} باید به‌طور دقیق تعریف شوند تا از درز داده‌ها جلوگیری شود و رعایت مقررات حفاظت از داده‌ها، مانند مقررات عمومی حفاظت از داده‌های اتحادیه‌ی اروپا (GDPR)^{۱۲} و قانون حفاظت از داده‌های شخصی دیجیتال هند (DPDP)^{۱۳} تضمین شود.

• خطر درز داده‌ها

اطلاعات مالی همواره یکی از اهداف اصلی حملات سایبری است. شرکت‌ها باید رویه‌های امنیتی ارائه‌دهندگان خدمات خود را ارزیابی کنند؛ از جمله سیاست‌های رمزگذاری، استفاده از احراز هویت چندعاملی (MFA)^{۱۴} و به‌کارگیری محیط‌های مبتنی بر اعتماد صفر.

• رعایت الزامات نظارتی

ارائه‌دهندگان خدمات ابری در حوزه‌های قضایی مختلف مشمول قوانین و مقررات متعددی هستند. رعایت استانداردهای بین‌المللی مانند استانداردهای ایزو، از جمله ایزو ۲۷۰۰۱، برای ایجاد اعتماد به سامانه ضروری است. کشورهایی مانند ایالات متحده، اعضای اتحادیه‌ی اروپا و هند نیز مقررات سخت‌گیرانه‌ای درباره‌ی حسابرسی و بومی‌سازی داده‌ها وضع کرده‌اند.

• بازیابی پس از بحران و افزونگی داده‌ها

بیشتر پلت‌فرم‌های ابری دارای قابلیت‌های پشتیبان‌گیری خودکار و بازیابی در شرایط بحران هستند که داده‌ها را در برابر خرابی سخت‌افزار یا حملات باج‌افزاری محافظت می‌کند. همچنین به دلیل ذخیره‌سازی داده‌ها در چندین موقعیت جغرافیایی، دسترسی به داده‌ها حتی در بدترین شرایط نیز تضمین می‌شود.

• کنترل‌های داخلی و سطوح دسترسی

رعایت دقیق دستورالعمل‌های صدور مجوز دسترسی کاربران ضروری است. سامانه باید از سازوکارهای مناسب برای دسترسی مبتنی بر نقش، ثبت رد حسابرسی و احراز هویت کاربران برخوردار باشد.

چالش‌های پیاده‌سازی

• وابستگی به اینترنت

وجود اتصال پایدار به اینترنت پیش‌شرط استفاده از سامانه‌های حسابداری ابری است. این موضوع می‌تواند در مناطق روستایی یا کمتر توسعه‌یافته به یک عامل محدودکننده تبدیل شود. اختلال در شبکه یا تأخیر در انتقال داده‌ها ممکن است به‌طور موقت عملیات حسابداری را متوقف کند.

• مقاومت در برابر تغییر

برخی شرکت‌های قدیمی و حسابداران سنتی به دلیل آشنایی محدود با فناوری‌های دیجیتال یا نگرانی از دست دادن شغل، در برابر پذیرش سامانه‌های ابری مقاومت نشان می‌دهند. برای غلبه بر این مسئله، اجرای برنامه‌های آموزشی مؤثر و مدیریت تغییر ضروری است.

• وابستگی به ارائه‌دهنده‌ی خدمات

تغییر ارائه‌دهنده‌ی خدمات ابری معمولاً به دلیل تفاوت در قالب‌های داده و ساختار سامانه‌ها دشوار است. از این‌رو، شرکت‌ها باید پلت‌فرم‌هایی را انتخاب کنند که قابلیت انتقال داده و رابط‌های برنامه‌نویسی باز داشته باشند.

• هزینه‌های پنهان

هزینه‌های اولیه‌ی استقرار حسابداری ابری نسبتاً پایین است، اما با رشد کسب‌وکارها، هزینه‌های تمدید اشتراک و افزودن قابلیت‌های جدید ممکن است افزایش یابد. بنابراین، سازمان‌ها پیش از استقرار سامانه‌های ابری باید تحلیل بهای کل مالکیت (TCO)^{۱۵} را انجام دهند.

«امروزه شرکت‌ها می‌توانند جریان‌های نقدی، حساب‌های دریافتی و حساب‌های پرداختی را به‌صورت لحظه‌ای پایش کنند؛ موضوعی که مدیریت سرمایه در گردش را کارآمدتر می‌سازد. ابزارهای ابری، داشبوردهای تعاملی، مدل‌های سناریویی و خلاصه‌های بصری مالی تولید می‌کنند که تصمیم‌گیری سریع‌تر را امکان‌پذیر می‌سازد.»

مطالعات موردی تطبیقی

• مطالعه‌ی موردی ۱: حسابداری ابری در بنگاه‌های کوچک و متوسط آفریقای جنوبی

بررسی عوامل مؤثر بر پذیرش حسابداری ابری در آفریقای جنوبی نشان می‌دهد که سه عامل سهولت استفاده ادراک‌شده، آمادگی فناوری و حمایت مدیریت ارشد تأثیر قابل توجهی بر تصمیم به استفاده از این سامانه‌ها دارند. بنگاه‌های کوچکی که از حسابداری ابری استفاده می‌کنند، رعایت بهتر مقررات مالیاتی و کارایی عملیاتی بالاتری را گزارش کرده‌اند.

• مطالعه‌ی موردی ۲: به‌کارگیری در شرکت‌های تولیدی

پژوهش‌ها نشان می‌دهد استقرار سرورهای ابری در شرکت‌های تولیدی چین که سامانه‌های حسابداری خود را با نظام برنامه‌ریزی تولید یکپارچه کرده‌اند، به صرفه‌جویی قابل توجه در هزینه‌ها و افزایش کارایی عملیاتی منجر شده است. همچنین استفاده از زمان‌بندی مبتنی بر هوش مصنوعی به بهینه‌سازی سطح موجودی و مدیریت حقوق و دستمزد کمک کرده است.

• مطالعه‌ی موردی ۳: حسابداری ابری در خاورمیانه

بررسی‌ها نشان می‌دهد رایانش ابری در شرکت‌های اردنی با افزایش شفافیت و تقویت تعامل با ذی‌نفعان، شیوه‌های حسابداری پایداری را بهبود داده است. این فناوری همچنین امکان انجام حسابرسی‌های دیجیتال و گزارش‌گری محیط‌زیستی، اجتماعی و حاکمیتی (ESG)^{۱۶} را برای سرمایه‌گذاران فراهم کرده است.

• مطالعه‌ی موردی ۴: بخش غیرانتفاعی در ایالات متحده

سازمان‌های غیرانتفاعی مستقر در ایالات متحده از حسابداری ابری برای مدیریت شبکه‌های گسترده‌ی حامیان مالی، رعایت الزامات مربوط به کمک‌های مالی و تأمین مالی برنامه‌ها استفاده کرده‌اند. ابزارهایی مانند سیج اینتکت (Sage Intacct) و کوئیک‌بوکس (QuickBooks) امکان پیگیری برخط منابع مالی و آمادگی برای حسابرسی را فراهم کرده‌اند.

چشم‌انداز آینده

چگونه تیم‌های مالی واقعاً از هوش مصنوعی و اتوماسیون استفاده می‌کنند؟



سه صاحب‌نظر با ارائه‌ی موارد کاربرد واقعی نشان می‌دهند هوش مصنوعی و اتوماسیون در حوزه‌ی مالی چگونه به کار می‌رود و اعلام می‌کنند که چه توصیه‌هایی درباره‌ی هزینه‌ها، جلب حمایت کارکنان و توانمندسازی برای یادگیری همگانی دارند.

هیاهوی رسانه‌ای پیرامون هوش مصنوعی فراوان و آشکار است؛ از نگرانی‌ها درباره‌ی جایگزینی حسابداران با عامل‌های نرم‌افزاری تا امیدها به یک کارکرد مالی فوق‌قدرتمند با توان پیش‌بینی بی‌سابقه. با این حال، آنچه چندان روشن نیست این است که شرکت‌ها در سال ۲۰۲۶ واقعاً چگونه از هوش مصنوعی در حوزه‌ی مالی بهره می‌گیرند. بیش از سه سال پس از آنکه چت‌جی‌پی‌تی^{۱۷} موج تازه‌ای از توجه و سرمایه‌گذاری در هوش مصنوعی ایجاد کرد، بسیاری از شرکت‌ها هنوز در حال آزمودن این موضوع هستند که نسخه‌های جدید این فناوری چه جایگاهی در الگوهای کسب‌وکارشان دارد. گزارش اخیر گارتنر^{۱۸} نشان می‌دهد هرچند نزدیک به ۶۰ درصد تیم‌های مالی در حال آزمایش یا اجرای کامل پروژه‌های هوش مصنوعی‌اند، تنها ۷ درصد از مدیران مالی، از تأثیر قوی سرمایه‌گذاری روی هوش مصنوعی گزارش داده‌اند.

«هوش مصنوعی این روزها با بحران هویت روبه‌روست.» پرسش اینجاست که شرکت‌ها چه رویکردهایی را می‌آزمایند و کدام یک کارآمد است؟ سه رهبر از بخش‌های مختلف کسب‌وکار روایت می‌کنند که چگونه از هوش مصنوعی و خودکارسازی در حوزه‌ی امور مالی استفاده می‌کنند. (به کادر «سه نکته‌ی اجرایی برای استقرار هوش مصنوعی در حوزه‌ی مالی» مراجعه کنید).

مطالعه‌ی موردی اول: دریافت به‌موقع مطالبات

موهبت شمارما در سال ۲۰۲۳ نرم افزار پیناکا ای‌آی^{۱۹} را برای پاسخ به یک کلافگی رایج میان مدیران مالی، که در تجربه‌ی کاری بین‌المللی خود بارها درباره‌ی آن شنیده بود، راه‌اندازی کرد: «یک مسئله‌ی مشترک و ثابت وجود داشت. حدود ۶۰ درصد صورتحساب‌های مشتریان در محیط‌های بنگاه‌به‌بنگاه (B2B) به‌موقع پرداخت نمی‌شوند.» دیرکرد در

• ادغام هوش مصنوعی و یادگیری ماشین

پلت‌فرم‌های حسابداری ابری به‌تدریج با قابلیت‌های پیشرفته‌ی هوش مصنوعی ادغام می‌شوند. این قابلیت‌ها به شناسایی زود هنگام تقلب، طبقه‌بندی خودکار صورت‌حساب‌ها و تحلیل‌های پیش‌گویانه کمک می‌کنند. همچنین از چت‌بات‌ها برای پاسخ‌گویی به پرسش‌های حسابداری استفاده می‌شود.

• بلاک‌چین برای افزایش شفافیت

سامانه‌های حسابداری مبتنی بر بلاک‌چین می‌توانند امکان ثبت غیرقابل تغییر داده‌ها و ایجاد رد حسابرسی قابل اعتماد را فراهم کنند و بدین ترتیب شفافیت اطلاعات مالی را افزایش دهند.

• راهکارهای سفارشی برای صنایع خاص

امروزه کسب‌وکارها به‌طور فزاینده به دنبال راهکارهای تخصصی متناسب با صنعت خود هستند. در نتیجه، بازار نرم‌افزارهای حسابداری ابری راهکارهایی متناسب با حوزه‌هایی مانند ساخت‌وساز، تجارت الکترونیک و بهداشت و درمان ارائه می‌دهد.

• افزایش مقررات و استانداردها

نهاد‌های بین‌المللی حسابداری استانداردهای تازه‌ای برای حسابداری ابری منتشر کرده‌اند که به همگرایی رویه‌های جهانی کمک می‌کند. در شرایط کنونی، انتشار دستورالعمل‌های جدید درباره‌ی حسابرسی‌های مبتنی بر ابر، استفاده‌های اخلاقی از هوش مصنوعی و گزارشگری شفاف در حوزه‌های محیط‌زیستی، اجتماعی و حاکمیتی (ESG) ضروری است.

«هزینه‌ی ورود اندک و ارتباط کاربری ساده این امکان را فراهم کرده است که بنگاه‌های کوچک نیز به ابزارهای مالی پیشرفته‌ای دسترسی پیدا کنند که پیش‌تر تنها در اختیار شرکت‌های بزرگ قرار داشت. این ابزارها به بنگاه‌های کوچک و متوسط کمک می‌کنند پرداخت‌های عرضه‌کنندگان، صدور صورتحساب برای مشتریان و رعایت الزامات مالیاتی را کارآمدتر مدیریت کنند.»

نتیجه‌گیری

حسابداری ابری صرفاً یک ارتقای فناوری نیست، بلکه نشان‌دهنده‌ی تغییری راهبردی در شیوه‌ی دسترسی، تفسیر و به‌کارگیری داده‌های مالی است. این رویکرد به سازمان‌ها امکان می‌دهد چابک‌تر عمل کنند، تصمیم‌گیری‌های مبتنی بر داده داشته باشند و همکاری‌های درون‌سازمانی را گسترش دهند. پذیرش حسابداری ابری آسان نیست، اما با توجه به کارایی هزینه‌ها، قابلیت‌های برخط و مقیاس‌پذیری عملیاتی، شرکت‌ها ناگزیرند به استفاده از آن روی آورند. پیشرفت‌های اخیر در حوزه‌های هوش مصنوعی، بلاک‌چین و امنیت سایبری در آینده لایه‌ی دیگری از اعتماد، قابلیت اتکا و کارکرد را به سامانه‌های حسابداری ابری خواهد افزود. با تداوم تحول دیجیتال و بازتعریف اکوسیستم‌های کسب‌وکارها، به‌کارگیری حسابداری ابری برای تداوم رقابت‌پذیری و رعایت الزامات نظارتی در محیط مالی پویای امروز به یک ضرورت تبدیل شده است.

www.icaai.org، فوریه ۲۰۲۶

پرداخت می‌تواند سلسله‌ای از پیامدها به دنبال داشته باشد؛ از ضرورت مذاکره‌ی مجدد تیم فروش گرفته تا نیاز شرکت به تأمین مالی از طریق بدهی. به گفته‌ی وی «این یک چرخه است. چرخه‌ای واقعاً آزاردهنده.» پیناکا ای‌آی با حدود دوازده نفر نیروی انسانی، نرم‌افزاری توسعه داده است که پیش‌بینی می‌کند کدام مشتریان در پرداخت دچار تأخیر خواهند شد و مشخصاً به چه دلیل احتمال دارد تعهد خود را به‌موقع ایفا نکنند. به گفته‌ی شارما، این راهکار اکنون در دو شرکت تولیدی بزرگ در هند به‌صورت آزمایشی به کار گرفته شده است.

شارما گفت، «از مجموعه داده‌هایی که در سراسر محیط کاری من پراکنده است، استفاده می‌کنم تا تشخیص دهم چه کسی پرداخت خواهد کرد و چرا.»

به گفته‌ی وی، الگوریتم شرکت می‌تواند با دقت ۹۶ درصدی پیش‌بینی کند. این پلت‌فرم که روی اوراکل کلاود^{۲۰} میزبانی می‌شود، همچنین می‌تواند با بهره‌گیری از هوش مصنوعی مولد، اقدامات پیشنهادی برای کاربر ارائه کند و ایمیل‌های اختصاصی برای تسهیل وصول به‌موقع مطالبات تهیه و ارسال کند.

شارما گفت: «این سامانه پیشنهادهایی ارائه می‌دهد که نشان می‌دهد برای حل مسئله، امروز و حتی هفته‌ها زودتر چه باید کرد.»

وی تأکید کرد، این نمونه‌ای ایده‌آل از کاربرد هوش مصنوعی است، زیرا طیف وسیعی از داده‌ها را برای ارائه‌ی بینشی به کار می‌گیرد؛ که در مقیاس انسانی قابل دستیابی نیست. این سامانه از چهار نوع هوش مصنوعی (موتور توصیه‌گر، هوش تصمیم‌گیری، الگوریتم طبقه‌بندی و هوش مصنوعی مولد) استفاده می‌کند.

شارما افزود: «رفتار پرداخت مشتری در سامانه‌های مختلف پراکنده است. کار هوش مصنوعی این است که آن‌ها را یکپارچه کند و یک نسخه‌ی واحد از حقیقت بسازد.»

پیش‌بینی‌های پیناکا ای‌آی بر پایه‌ی داده‌های مدیریت ارتباط با مشتری و برنامه‌ریزی منابع سازمانی مشتریان، و نیز منابع بیرونی مانند مؤسسات اعتبارسنجی و منابع خبری انجام می‌شود.

این استارت‌آپ هنوز در مراحل آغازین فعالیت است و به‌تازگی یکی از برنامه‌های جذب سرمایه را تکمیل کرده است. همچنین در حال ارزیابی استقرارهای آزمایشی در شرکت‌های تولیدی بزرگ است.

شارما افزود که این وظیفه شاید در سال‌های گذشته با اتوماسیون قابل انجام بود، اما رشد ابزارهای جدید هوش مصنوعی توسعه‌ی محصول را بسیار سریع‌تر و مقرون‌به‌صرفه‌تر کرده است.

او گفت: «وقتی مسئله پیچیده است، به سامانه‌های هوشمند نیاز داریم.»

مطالعه‌ی موردی دوم: یکپارچه‌سازی دفترکل‌های آشفته

جنیس استاک، حسابدار رسمی، سال گذشته به‌عنوان مدیر ارشد مالی کرو نت ورک^{۲۱}، که یک انجمن صنفی با بیش از ۱۴,۰۰۰ عضو زن در املاک تجاری در سراسر جهان است، مشغول به کار شد. استاک مدیریت واحد مالی را بر عهده گرفت که هنوز چک کاغذی

صادر می‌کرد و به بازسازی کامل نیاز داشت. این کار دقیقاً «نقطه‌ی قوت» او بود، زیرا در مشاغل قبلی خود، فرایندهای مبتنی بر اتوماسیون رباتیک (RPA)^{۲۲} و هوش مصنوعی مولد را پیاده کرده بود.

استاک گفت: «باید کل زیرساخت را به‌طور کامل خودکارسازی می‌کردیم.»

اما نخست، او و تیمش باید با داده‌های حسابداری مواجه می‌شدند که در فهرست حساب‌های حدود ۵۰ واحد مختلف پراکنده بود. برخی از آن واحدها شرکت‌های تابعه بودند، برخی نهادهای وابسته، و این مجموعه در چند کشور و در قالب‌های گوناگون قرار داشت.

این پراکندگی داده، روند پردازش پرداخت‌های سازمان را کند کرده بود. علاوه بر این، نیازمند کدنویسی سفارشی دائماً در حال به‌روز رسانی برای نگهداری بود؛ یعنی چالش فنی قابل توجه برای سازمانی با تنها ۳۵ کارمند.

استاک گفت: «با وجود این تعداد واحد و فهرست حساب‌های متفاوت، ممکن بود بیش از ۱۰,۰۰۰ سطر تراکنش دفترکل عمومی در ماه ایجاد شود.» به همین دلیل، او به دنبال ایجاد یک فهرست حساب یکپارچه برای همه‌ی واحدها بود تا بتوان فرایندها را خودکارسازی کرد.

حتی با کمک مشاوران نیز تبدیل داده‌ها از ساختار قدیم دفترکل عمومی به ساختار جدید برای تیم استاک هفته‌ها زمان می‌برد. به گفته‌ی وی، در «روش سنتی» معمولاً باید با صرف زمان فراوان ماکروهای صفحه‌گسترده طراحی می‌شد یا خودکارسازی فرایندهای رباتیک پیاده‌سازی می‌گردید. بالین حال، او معتقد بود هر دو راهکار به دلیل تنوع فراوان در قالب داده‌ها و تعاریف آن‌ها به سفارشی‌سازی گسترده نیاز دارند.

استاک رویکرد دیگری در پیش گرفت، او از حساب سازمانی خود در چت‌جی‌پی‌تی استفاده کرد تا نمودارهای حساب را تبدیل کند. او توانست نمودارها را در سامانه وارد کند و از هوش مصنوعی بخواهد داده‌ها را با قالب جدید و یکپارچه تطبیق دهد.

این سامانه علاوه بر ادغام داده‌ها بر اساس دوره‌های زمانی، می‌توانست ناهمگونی در شیوه‌های نام‌گذاری تراکنش‌ها در واحدهای مختلف را نیز برطرف کند؛ به‌گونه‌ای که با بهره‌گیری از هوش مصنوعی مولد، شکل‌های مختلف ثبت «درآمد رویدادها» در نمودارهای حساب را شناسایی و تفسیر می‌کرد.

این روش تا حد زیادی موفق بود؛ اما استاک با برخی دشواری‌های رایج در به‌کارگیری هوش مصنوعی مولد نیز روبه‌رو شد. برای نمونه، ممکن بود سامانه ده نمودار را پشت سر هم به‌درستی تبدیل کند، اما در مورد نمودار بعدی روشی تازه و ناخواسته به کار گیرد.

در واقع، استاک ناچار بود تلاش کند نرم‌افزار را متقاعد کند که در تمام موارد به‌طور کامل مطابق انتظار عمل کند. مسئله‌ی خطاها و «توهمات» نیز مطرح بود؛ پدیده‌ای که در نرم‌افزارهای هوش مصنوعی مولد نسبتاً رایج است. او امیدوار بود چت‌جی‌پی‌تی فرمول‌هایی را در خروجی قرار دهد تا امکان نمایش و راستی‌آزمایی محاسبات فراهم شود، اما سامانه نتوانست این کار را به‌درستی انجام دهد.

در نتیجه، استاک همانند زمانی که با نیروی انسانی یا سامانه‌های

خودکارسازی کار می‌کرد، فرمول‌های کنترلی خود را طراحی کرد تا دفترکل جدید و یکپارچه را با داده‌های قدیم تطبیق و بررسی کند. او توضیح داد: «فرایند کنترل‌های داخلی من تغییری نکرده است.» با وجود این چالش‌ها، استاک بیان کرد رویکرد مبتنی بر هوش مصنوعی توانست ظرف چند روز نتایجی سریع و درعین حال قابل اعتماد ارائه کند و به او امکان دهد ارتقای سامانه‌ها و حرکت به سوی خودکارسازی کارکرد مالی را ادامه دهد. این دستاورد با استفاده از محصولی نسبتاً عمومی، در دسترس و کم‌هزینه حاصل شد. وی درباره‌ی موج جدید محصولات هوش مصنوعی گفت: «به نظر من این فناوری به بنگاه‌های کوچک و متوسط قدرت می‌دهد که آن را آزمایش کنند. بسیاری از این کسب‌وکارها احساس می‌کنند نیروی متخصص لازم برای پیاده‌سازی چنین سامانه‌هایی را در اختیار ندارند. اما با یک محصول عمومی و در صورت داشتن چشم‌اندازی روشن، اکنون می‌توان فرایندها را بسیار آسان‌تر از گذشته خودکارسازی کرد.»

مطالعه‌ی موردی سوم: اصلاح فرایندهای دستی

پیشرفت‌های ارزشمند در زمینه‌ی هوش مصنوعی و اتوماسیون بدون وجود یک منبع داده‌ی یکپارچه و در دسترس امکان‌پذیر نیست. این موضوع یکی از محورهای اصلی فعالیت لارنس آمادی شریک و مدیر بخش ریسک فناوری در کی پی ام جی آفریقا است. در میان مشتریان او برخی از بزرگ‌ترین شرکت‌های مخابراتی قاره‌ی آفریقا قرار دارند؛ از جمله شرکتی با بیش از ۸۵ میلیون مشترک. لارنس آمادی با این شرکت‌ها برای دگرگون‌سازی سامانه‌های سیم‌کارت همکاری می‌کند؛ سامانه‌هایی که وظیفه‌ی احراز هویت و مدیریت هویت کاربران و سیستم‌های آن‌ها را در شبکه بر عهده دارند. این شرکت برای مدیریت حجم عظیم داده‌ها به فرایندهای دستی متکی بود. تقریباً هفته‌ای یک بار کارکنان، داده‌ها را بازرسی می‌کردند و سپس به بررسی سوابق ناقص یا غیرعادی می‌پرداختند. لارنس آمادی توضیح داد که این بررسی‌های دستی خطرهایی به همراه دارد؛ از جمله احتمال آنکه داده‌ها به‌طور کامل استخراج نشوند یا کارکنان به پدیده‌ی «خستگی حسابرسی» دچار شوند.

او گفت: «این وضعیت می‌تواند بسیار تنش‌زا و فرساینده باشد.» هدف کی پی ام جی آفریقا آن بود که همان داده‌ها به‌صورت خودکار استخراج، تحلیل و موارد استثنای شناسایی شوند؛ پروژه‌ای که در نهایت هفت ماه به طول انجامید و افراد متعددی از بخش‌های مختلف مؤسسه در آن مشارکت داشتند.

لارنس آمادی تأکید کرد: «اعضای تیم باید از درک عمیق محصول برخوردار باشند. آن‌ها قواعد کسب‌وکار را می‌شناسند، محصول را به‌خوبی درک می‌کنند و می‌دانند داده‌های مرتبط با این محصول چگونه تولید می‌شود. به تحلیلگران داده‌ای بسیار توانمند نیاز است که بتوانند داده‌ها را به‌درستی تفسیر کنند، آن‌ها را واکاوی کنند، تحلیل کنند و سپس در قالبی مناسب بازآرایی کنند.»

این پروژه با استفاده از پلت‌فرم اتومیشن این‌ور^{۳۳} اجرا شد؛ شرکتی

که خود را «سامانه‌ی خودکارسازی فرایندهای عامل‌محور» معرفی می‌کند و اعلام می‌دارد توانمندی‌های هوش مصنوعی، خودکارسازی و خودکارسازی فرایندهای رباتیک را با یکدیگر تلفیق می‌کند.

وی در توضیح عملکرد سامانه‌ی جدید اظهار داشت: «اکنون به‌جای بارگیری‌های دستی و دوره‌ای، گرفتن خروجی به‌صورت خودکار در سیستم انجام می‌شود. تحلیل‌ها نیز به‌طور خودکار صورت می‌گیرد و موارد استثنا به‌طور خودکار در سیستم ثبت و گزارش می‌شود.» به گفته‌ی وی، استقرار این سامانه به «کاهش خطاها، افزایش کارایی و بهبود گزارش‌دهی به هیأت‌مدیره و کمیته‌ی ریسک حسابرسی» منجر شده است.

وی افزود که با پالایش و تمرکز یک منبع عمده‌ی داده، شرکت اکنون آمادگی دارد اتوماسیون و هوش مصنوعی را در حوزه‌های بیشتری به کار گیرد.

سه نکته‌ی اجرایی برای استقرار هوش مصنوعی در حوزه مالی

آماده‌بند نخستین پروژه‌ی هوش مصنوعی خود را آغاز کنید؟ در ادامه می‌بینید سه متخصص مالی از تجربه‌های عملی خود در این مسیر چه آموخته‌اند.

۱) درک هزینه‌ها

موهبت شارما، بر مبنای تجربه‌ی استارت‌آپی خود در پیناکا آی‌آی، تأکید می‌کند که اداره‌ی هوش مصنوعی هزینه‌بر است. یک پیکربندی نامناسب می‌تواند مصرف توکن‌ها (نمایه‌ی عملی از توان محاسباتی موردنیاز و هزینه) را به‌طور نگران‌کننده‌ای افزایش دهد. اجرای یک محصول مبتنی بر هوش مصنوعی همچنین ریسک‌های تازه‌ای به همراه دارد: اگر هوش مصنوعی مولد مرتکب خطا شود یا به سبب به‌کارگیری زبان نامناسب مخاطره‌ای ایجاد کند، هزینه‌های آن چه خواهد بود؟ به گفته‌ی وی «هزینه‌ها لایه‌لایه‌اند؛ مستقیم و غیرمستقیم. لحظه‌ای که شفافیت را از دست بدهید، پول از دست می‌دهید.» این هزینه‌ها و ریسک‌ها باید در برابر برآوردی واقع‌بینانه از درآمدها و کارایی‌های مورد انتظار سنجیده شوند. «با ذهنیت مالی بیندیشید. اهمیتی ندارد از فناوری اوپن‌آی‌آی^{۳۴} استفاده می‌کنید یا گوگل^{۳۵}؛ باید ببینید بازگشت سرمایه برای کسب‌وکار شما چیست و راهکار، چه زمانی به نقطه‌ی سر به سر می‌رسد.»

۲) جلب حمایت

لارنس آمادی می‌گوید در سازمان‌های بزرگ، اجرای پروژه‌های هوش مصنوعی یا اتوماسیون معمولاً به ترکیب مهارت‌ها و داده‌ها در سراسر شرکت نیاز دارد و این امر بدون درک و پذیرش هدف مشترک ممکن نیست. «باید از همه‌ی ذی‌نفعان جلب حمایت کنید؛ چرایی موضوع حیاتی است.» این چرایی می‌تواند از بهبود پوشش کنترل‌ها تا افزایش شفافیت کسب‌وکار متغیر باشد. در هر حال، اگر هدف و شیوه‌ی اجرای پروژه برای همگان روشن نباشد «هیچ پیشرفتی حاصل نخواهد شد.»

۳) توانمندسازی دیگران برای یادگیری

جنیس استاک، حسابدار رسمی، توانست با بهره‌گیری از هوش مصنوعی مولد، یک فرایند دشوار تبدیل داده را تنها در چند روز و به‌تنهایی انجام

دهد.

وی گفت: «توانستم کاری را که معمولاً یک تیم کامل از مشاوران و همکارانم در دو تا سه هفته انجام می‌دادند، در چهار تا پنج روز به پایان برسانم.»

اما این کارایی، بهایی نیز داشت: «عدم همکاری اعضای تیم». به بیان دیگر، اعضای تیم فرصت نیافتند کار با هوش مصنوعی را تمرین کنند یا ببینند این ابزار چگونه و چرا تا این اندازه مؤثر است.

با توجه به آن که تسلط بر هوش مصنوعی یکی از مهارت‌های حیاتی برای تیم‌های مالی خواهد بود (به‌ویژه در شرایطی که اتوماسیون بخش بیشتری از کار را بر عهده می‌گیرد) درگیر کردن همه‌ی اعضا می‌تواند به مصون‌سازی مسیر شغلی آن‌ها در آینده و تسریع دگرگونی بخش مالی کمک کند.

journalofaccountancy.com، آوریل ۲۰۲۶

افزایش کلاهبرداری از سالمندان با استفاده از هوش مصنوعی



همانطور که کلاهبرداران با بهره‌گیری از هوش مصنوعی برای جعل هویت مدیران عامل و فریب شرکت‌ها اقدام می‌کنند، از همین فناوری برای تقلید صدای افراد عادی و سوءاستفاده از سالمندان وابسته به آن‌ها نیز بهره می‌برند. نمونه‌ی بارز آن، کلاهبرداری موسوم به «نوه‌ی قلابی» است که سال گذشته برای یک مادر بزرگ ۸۶ ساله در فیلادلفیا ۶,۰۰۰ دلار خسارت به بار آورد.

این زن از فردی تماس تلفنی دریافت کرد که تصور می‌کرد نوه‌اش است. در گفت‌وگوی بعدی، «نوه» ادعا کرد پس از یک تصادف توسط پلیس بازداشت شده، و کیلی برای او تعیین شده و برای حل مشکل فوراً به پول نیاز دارد. مادر بزرگ پذیرفت ۶,۰۰۰ دلار پول نقد در اختیار او بگذارد و کلاهبرداران همان مبلغ را حضوری دریافت کردند؛ حتی رسید هم دادند.

هنگامی که مادر بزرگ متوجه شد تصادف ساختگی بوده و نوه‌اش در

محل کار سالم و ایمن است، گفت هرگز فریب نمی‌خورد اگر صدای نوه‌اش را پشت خط نمی‌شنید.

کلاهبرداران مدت‌هاست با هدف تصاحب پول سالمندان، آن‌ها را طعمه قرار می‌دهند. ظهور هوش مصنوعی مولد، این نوع کلاهبرداری‌ها را تقویت کرده است؛ آن هم درست در زمانی که جمعیت سالمندان رو به افزایش است.

تمرکز بر گروهی آسیب‌پذیر اما دارای منابع مالی

اطلاعات اداره‌ی سرشماری ایالات متحده نشان می‌دهد سهم جمعیت ۶۵ سال به بالا از ۱۲.۴ درصد در سال ۲۰۰۴ به ۱۸ درصد در سال ۲۰۲۴ رسیده است. پیش‌بینی می‌شود این نسبت تا سال ۲۰۴۰ به ۲۰ درصد برسد.

سالمندان هدفی جذاب برای کلاهبردارانند، زیرا:

- معمولاً پس‌انداز، حساب‌های بانکی، درآمد سرمایه‌گذاری و دیگر منابع مالی بیشتری دارند.
- بیشتر درگیر انزوای اجتماعی، اضطراب و افسردگی، نیازهای فزاینده پزشکی و افت شناختی و مشکلات حافظه‌اند.
- با اتکای روزافزون جامعه به فناوری احساس ناآرامی بیشتری می‌کنند و احتمالاً به صداهای آشنا اعتماد بیشتری نشان می‌دهند؛ امری که آن‌ها را در برابر جعل صدا و جعل عمیق آسیب‌پذیرتر می‌سازد.
- در سال ۲۰۲۴، خسارت ناشی از کلاهبرداری از سالمندان ۴۳ درصد افزایش یافت و به ۴.۸۹ میلیارد دلار رسید؛ حملات فیشینگ رایج‌ترین نوع جرم گزارش‌شده بودند. بیشتر حملات فیشینگ مبتنی بر جعل عمیق از طریق ایمیل انجام می‌شود.

انواع رایج کلاهبرداری از سالمندان

بر اساس تحقیقات شورای ملی سالمندان و سایر نهادها، کلاهبرداری‌های مالی سنتی از سالمندان شامل موارد زیر است:

- **کلاهبرداری نوه‌ی قلابی:** تماس گیرنده، فرد را فریب می‌دهد تا تصور کند نوه‌اش در دردسر یا خطر است.
- **کلاهبرداری خدمات مالی یا سرمایه‌گذاری:** کلاهبردار خود را نماینده‌ی بانک یا مؤسسه‌ی مالی معرفی می‌کند.
- **کلاهبرداری پیش‌تیبانی فنی:** کلاهبردار با سوءاستفاده از ناآگاهی احتمالی سالمند نسبت به رایانه‌ها، هزینه‌های خدمات جعلی دریافت می‌کند.
- **کلاهبرداری جعل هویت دولتی:** تماس گیرنده خود را نماینده‌ی سازمانی مانند اداره‌ی مالیات، تأمین اجتماعی یا خدمات درمانی معرفی می‌کند تا اطلاعات شخصی دریافت کند.
- **کلاهبرداری عاطفی:** فرد با ساختن پروفایل‌های جعلی در وبسایت‌های دوست‌یابی و همسریابی اعتماد قربانی را جلب و سپس از او پول دریافت می‌کند.

انواع کلاهبرداری‌های مبتنی بر هوش مصنوعی علیه سالمندان

ظهور هوش مصنوعی فرصت‌های بیشتری برای ایجاد پیام‌های واقعی‌تر و پیچیده‌تر فراهم کرده است؛ پیام‌هایی که نه تنها احتمال موفقیت

کلاهبرداری را افزایش می‌دهند، بلکه امکان ارسال گسترده این پیام‌های مخرب به بخش بزرگ‌تری از جمعیت سالمندان را نیز فراهم می‌کنند. کلاهبرداری‌های مبتنی بر هوش مصنوعی که سالمندان را هدف قرار می‌دهند شامل موارد زیر هستند:

• **جعل صدا:** با تنها چند ثانیه صدا، که معمولاً از شبکه‌های اجتماعی استخراج می‌شود، کلاهبرداران می‌توانند صدای فردی آشنا (برای مثال، نوه) را شبیه‌سازی کنند و تماس‌های اضطراری ساختگی برقرار کنند. تماس‌گیرنده معمولاً ادعا می‌کند به دردهای افتاده است (برای نمونه، بازداشت شده یا در حادثه‌ای آسیب دیده) و به کمک مالی فوری و محرمانه نیاز دارد (برای مثال، پرداخت نقدی فوری برای وثیقه‌ی آزادی). فشار روانی ناشی از فوریت ادعایی معمولاً فرصت را از قربانی می‌گیرد تا صحت ماجرا را بررسی کند.

• **ویدئوها و تصاویر جعل عمیق:** هوش مصنوعی می‌تواند ویدئوها یا تصاویر ساختگی که بسیار واقعی به نظر می‌رسند از اعضای خانواده، چهره‌های مشهور یا مسئولان دولتی (برای نمونه، نمایندگان سازمان تأمین اجتماعی یا خدمات درمانی) تولید کند تا اعتماد قربانی را جلب کرده و او را به افشای اطلاعات حساس یا انتقال پول ترغیب کند.

• **فیشینگ مبتنی بر هوش مصنوعی:** هوش مصنوعی امکان تولید انبوه پیام‌ها و ایمیل‌های شخصی‌سازی شده و درست‌نویسی شده را فراهم می‌کند؛ پیام‌هایی که ظاهری معتبر دارند و معمولاً پیام‌هایی که توسط بانک‌ها، سازمان‌های دولتی یا پشتیبانی فنی ارسال می‌شوند را تقلید می‌کنند. این پیام‌ها می‌توانند سالمندان را به کلیک بر پیوندهای مخرب، نصب نرم‌افزار دسترسی از راه دور یا ارائه اطلاعات هویتی سوق دهند.

• **هدف‌گیری پیش‌گویانه و چت‌بات‌ها:** الگوریتم‌های یادگیری ماشینی می‌توانند داده‌ها را تحلیل کرده و بر اساس رفتار آنلاین و ویژگی‌های جمعیت‌شناختی، افرادی را که بیش از همه در معرض کلاهبرداری‌اند شناسایی کنند. چت‌بات‌های مجهز به هوش مصنوعی سپس قادرند وارد گفت‌وگوهای به‌ظاهر واقعی و بلندمدت شوند؛ همان‌گونه که در کلاهبرداری‌های عاطفی یا سرمایه‌گذاری (معروف به کلاهبرداری خوک‌کشی)^{۲۶} مشاهده می‌شود، برای ایجاد اعتماد و در نهایت ترغیب قربانی به انتقال مبالغ قابل توجه. مرکز خدمات مالی مؤسسه‌ی دیلویت^{۲۷} برآورد کرده است که خسارت ناشی از کلاهبرداری‌های مبتنی بر هوش مصنوعی در ایالات متحده تا سال ۲۰۲۷ به ۴۰ میلیارد دلار خواهد رسید؛ رقمی که نسبت به ۱۲.۳ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۳ افزایش سالانه ۳۲ درصدی را نشان می‌دهد.

نحوه‌ی شناسایی کلاهبرداری‌های مبتنی بر هوش مصنوعی

روش‌های شناسایی و پیشگیری از کلاهبرداری علیه سالمندان، چه مبتنی بر هوش مصنوعی باشند و چه سنتی، تفاوت زیادی ندارند. این روش‌ها شامل موارد زیر است:

• **نظارت بر حساب‌های بانکی و اعتباری:** یکی از اعضای قابل اعتماد خانواده یا مشاور مالی باید گردش حساب‌های بانکی و کارت‌های اعتباری را به‌طور منظم بررسی کند تا تراکنش‌های بزرگ یا غیرمعمول شناسایی شود. استفاده از خدمات نظارت بر اعتبار نیز می‌تواند در مسدود کردن

درخواست‌های غیرمجاز برای اعتبار جدید یا شناسایی مواردی که اعتبار جدیدی ایجاد شده است مؤثر باشد.

• **هشدار تغییرات رفتاری:** یک مشاور مورد اعتماد می‌تواند الگوی «عادی» برداشت‌ها یا انتقال‌های مالی فرد را تعیین کند. این کار باعث می‌شود رفتارهای غیرعادی سریع‌تر شناسایی و بررسی شوند.

• **سامانه‌های مسدودکننده‌ی تماس‌های کلاهبرداری / هرز:** شرکت‌های ارائه‌دهنده‌ی خدمات تلفن ابزارهایی برای تشخیص تماس‌های هرز یا کلاهبرداری در تلفن‌های همراه و ثابت ارائه می‌دهند که می‌توانند تماس‌ها را مستقیماً به صندوق صوتی منتقل یا مسدود کنند. همچنین باید سالمندان را تشویق کرد تنها به تماس‌های شماره‌های شناخته‌شده پاسخ دهند.

• **استفاده‌ی خانوادگی از «کلمات امن»:** اعضای خانواده می‌توانند برای شناسایی یکدیگر از کلمات امن استفاده کنند تا از واقعی بودن هویت تماس‌گیرنده مطمئن شوند.

ابزارهای دیگری نیز برای پیشگیری و شناسایی ترفندهای کلاهبرداری وجود دارد که برخی از آن‌ها بسیار ساده‌اند؛ برای نمونه، بانک‌ها و مؤسسات نظارت بر اعتبار می‌توانند با بهره‌گیری از هوش مصنوعی فعالیت‌های غیرعادی در حساب‌ها، تراکنش‌های بزرگ یا انتقال‌های غیرمعمول و سایر ناهنجاری‌ها را شناسایی و علامت‌گذاری کنند. برخی بانک‌ها نیز برای مشتریان سالمند خود، به‌ویژه در حساب‌هایی که بر اساس وکالت‌نامه اداره می‌شوند، خدمات غربالگری پیشرفته ارائه می‌کنند. اپلیکیشن‌های ارائه‌شده از سوی اپراتورهای تلفن همراه، مانند اسکمشیلد از شرکت تی‌موبایل^{۲۸} و کال فیلتر از شرکت ورایزن^{۲۹}، می‌توانند تماس‌های تلفن همراه را به‌صورت لحظه‌ای پایش کرده و در صورت شناسایی عبارت‌های رایج در کلاهبرداری‌ها (برای مثال درخواست کارت هدیه) به کاربر هشدار دهند. برخی خدمات دیگر نیز می‌توانند متن پیام‌ها را تحلیل کنند تا اصالت آن‌ها را بررسی کرده و مشخص سازند که متن توسط انسان نوشته شده یا به وسیله‌ی هوش مصنوعی تولید شده است.

بانک‌ها و سایر مؤسسات مالی همچنین قابلیت‌هایی ارائه می‌کنند که به افزایش امنیت مشتریان سالمند کمک می‌کند:

• در حساب‌هایی که توسط امین حرفه‌ای (مانند متولیان، قیم‌ها و موارد مشابه) اداره می‌شوند، می‌توان گزینه‌هایی مانند «عدم صدور چک» یا «مسدودسازی کامل انتقال‌ها» را فعال کرد تا از انجام تراکنش‌هایی که بیش‌تر درباره‌ی آن‌ها گفت‌وگو و مجوز مشخصی صادر نشده است جلوگیری شود.

• در برخی ایالت‌ها امکان ایجاد تأخیر در پرداخت یا توقف موقت تراکنش‌ها وجود دارد تا پیش از آزادسازی وجوه، تراکنش‌های غیرعادی بررسی شوند.

• حضور یک عضو قابل اعتماد خانواده یا مشاور می‌تواند لایه‌ی دوم نظارت بر تراکنش‌های حساب را فراهم کند. این اقدام به‌ویژه زمانی مؤثر است که سالمند ناگهان درباره‌ی انجام انتقال‌های بانکی برای خرید

دارایی‌های رمز ارز پرس‌وجو کند یا بدون داشتن تجربه‌ی قبلی در چنین معاملاتی، وجوهی را به کشورهای خارجی ارسال کند. اجرای همه‌ی این روش‌ها معمولاً نیازمند همکاری یک عضو مورد اعتماد خانواده یا مشاور است و در کنار آن باید آموزش‌های لازم نیز ارائه شود تا سالمند درک کند که چگونه از او محافظت می‌شود. آموزش به سالمندان کمک می‌کند خطرات کلاهبرداری را بهتر بشناسند و با شیوه‌های مناسب برای محافظت از حساب‌های خود و بهره‌گیری از منابع حمایتی آشنا شوند. مشاوران نیز می‌توانند مشتریان سالمند را تشویق کنند عادت‌های جدیدی را در پیش گیرند تا از سوءاستفاده‌ی احتمالی کلاهبرداران جلوگیری شود.

در سال ۲۰۲۴، زیان ناشی از کلاهبرداری از سالمندان با افزایش ۴۳ درصدی به ۴.۸۹ میلیارد دلار رسید.

انجمن بازنشستگان آمریکا^{۲۰} که با نام اختصاری AARP نیز شناخته می‌شود، در وبسایت خود راهنماها و منابع متعددی ارائه می‌کند و به‌طور مستمر بر محتوای آموزشی خود می‌افزاید. به همین ترتیب، وزارت دادگستری ایالات متحده برنامه‌ای با عنوان ابتکار عدالت برای سالمندان^{۲۱} دارد که در آن موضوعاتی مانند کلاهبرداری از سالمندان، منابع موجود و شیوه‌های دریافت کمک برای گزارش سوءاستفاده بررسی شده است. کمیسیون تجارت فدرال^{۲۲} نیز منابع مختلفی از جمله مقاله‌ها و هشدارهایی برای مصرف‌کننده منتشر می‌کند تا به شناسایی کلاهبرداری‌های مبتنی بر هوش مصنوعی و سایر انواع کلاهبرداری علیه سالمندان کمک کند.

نهادهای حرفه‌ای مانند انجمن حسابداران رسمی آمریکا^{۲۳} نیز به‌طور منظم مقاله‌هایی در این زمینه منتشر می‌کند و منابع دیگری برای آگاهی‌رسانی در اختیار عموم قرار می‌دهند.

(نویسندگان: دیوید زوايگهافت^{۲۴}، حسابدار رسمی (CPA) / حسابدار دارای گواهی تخصصی در حسابداری دادگاهی (CFF)، و هاوارد سیلورستون^{۲۵}، حسابدار رسمی / حسابدار دارای گواهی تخصصی در حسابداری دادگاهی)

journalofaccountancy.com، آوریل ۲۰۲۴

برای مثال، اگر فرد سالمند درخواست غیرمنتظره‌ای برای ارسال پول یا ارائه اطلاعات شخصی دریافت کند، به‌ویژه اگر این درخواست با ادعای «وضعیت اضطراری» همراه باشد، باید تماس را قطع کرده و با استفاده از یک شماره‌ی تلفن مطمئن با فردی که می‌شناسد تماس بگیرد.

همچنین باید نسبت به تماس‌هایی که با لحن «فوری» یا «اضطراری» مطرح می‌شوند تردید داشته باشد و پیش از هر اقدامی با یکی از اعضای مورد اعتماد خانواده یا مشاور مشورت کند.

علاوه بر این، بهتر است یکی از اعضای خانواده یا مشاور تنظیمات حریم خصوصی حساب‌های شبکه‌ی اجتماعی فرد سالمند را بررسی کند تا اطمینان حاصل شود سطح حریم خصوصی در بالاترین حد قرار دارد و دسترسی عمومی به اطلاعات شخصی یا ضبط‌های صوتی امکان‌پذیر نیست.

منابع ارائه‌شده توسط نهادهای دولتی و انجمن‌های حرفه‌ای بسیاری از نهادهای دولتی و سازمان‌های خدمات اجتماعی منابع گسترده‌ای برای آگاه‌سازی سالمندان درباره‌ی تازه‌ترین روندهای

پی‌نوشت‌ها:

1. Infrastructure-as-a-Service
2. Platform-as-a-Service
3. Soft ware-as-a-Service
4. Tally
5. Tally Prime
6. Goods and Services Tax
7. pay-as-you-go
8. Application Programming Interface
9. Enterprise Resource Planning
10. Customer Relationship Management
11. Service Level Agreements
12. General Data Protection Regulation
13. Digital Personal Data Protection Act
14. multi-factor authentication
15. total cost of ownership
16. environmental, social, and governance
17. ChatGPT
18. Gartner
19. Pinaka AI
20. Oracle Cloud
21. CREW Network
22. robotic process automation
23. Automation Anywhere
24. OpenAI
25. Google
26. pig butchering scam
27. Deloitte's Center for Financial Services
28. T-Mobile's ScamShield
29. Verizon's Call Filter
30. American Association of Retired Persons
31. Elder Justice Initiative
32. Federal Trade Commission
33. American Institute of Certified Public Accountants
34. David Zweighaft
35. Howard Silverstone

دوازدهمین جلسه‌ی شورای عالی دوره‌ی نهم جامعه حسابداران رسمی ایران

کارگروه ویژه با حضور چهار نفر از اعضای شورای عالی و نماینده‌ی هیأت مدیره صورت پذیرد و در طول ماه‌های آینده نتایج بررسی‌ها جهت تغییرات در قالب یک طرح پیشنهادی برای اصلاح اساسنامه به شورا ارائه گردد.

در ادامه‌ی این جلسه پس از شنیده شدن صحبت‌های تعدادی از مدیران موسسات آقای سیدرحمت‌الله اکرمی، نماینده‌ی وزارت امور اقتصادی و دارایی، بیان کردند که نظر آقای دکتر مدنی‌زاده، وزیر امور اقتصادی، بر این است که در ساختار جامعه‌ی حرفه‌ای مانند جامعه‌ی حسابداران رسمی و با حضور نخبگان منتخب در شورای عالی نسبت، به موضوعاتی از قبیل حق‌الزحمه‌ی حسابرسی و سایر موارد مرتبط با فعالیت‌شان تصمیم‌گیری‌های کلیدی بر عهده‌ی خود این جمع و حرفه گذاشته شود و وزارت اقتصاد کم‌ترین دخالت را در امور حرفه‌ی حسابرسی داشته باشد تا بعد از نهایی شدن تصمیمات در شورای عالی از حمایت وزارتخانه برخوردار شود و حرفه در این زمینه به‌طور مستقل و خودانتظام اقدام نماید. در ادامه، ایشان بیان نمود که این فرصت بسیار ارزشمند در اختیار اعضاست تا با تصمیمات به‌هنگام و راهگشا بتوانند حرفه‌ی حسابرسی را ارتقا دهند و زمینه‌ی توسعه و بهبود آن را فراهم آورند. نماینده‌ی وزیر امور اقتصادی و دارایی در ادامه تأکید کرد همچنین باید در نظر بگیرید که هرگونه تصمیمی که فراتر از انتظارات سطح عمومی اجتماعی ایران و فضای کسب‌وکار باشد می‌تواند هجمه‌هایی را متوجه حرفه حسابرسی نماید که باید در نحوه و شکل ارائه دقت لازم صورت گیرد

در ادامه، اعضای حاضر با جمع‌بندی نظرات مطرح شده نسبت به هرگونه بی‌توجهی به رشد حق‌الزحمه‌ی پایین‌تر از نرخ تورم اعلامی از سوی بانک مرکزی ابراز نگرانی کردند و خواستار اعمال حداکثر افزایش نرخ حق‌الزحمه بر اساس محاسبات انجام شده توسط جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران شدند.

در پایان با تصویب اعضای شورا مقرر شد که حق‌الزحمه‌ی حسابرسی سال ۱۴۰۵ در کوتاه‌ترین زمان ممکن پس از بررسی‌های نهایی کارشناسی هیأت مدیره‌ی جامعه مطابق با آیین‌نامه‌ی مصوب و با هماهنگی هیأت عالی نظارت به اطلاع مؤسسات حسابرسی برسد.

دوازدهمین جلسه‌ی شورای عالی دوره‌ی نهم جامعه‌ی حسابداران رسمی روز سه‌شنبه یکم اردیبهشت‌ماه ۱۴۰۵ در محل جامعه‌ی حسابداران رسمی (ساختمان میرداماد) با حضور اعضای شورا و ناظران بانک مرکزی و وزارت اقتصاد به صورت حضوری تشکیل شد.

در ابتدای جلسه، هیأت مدیره و دبیرکل جامعه، گزارشی از آخرین وضعیت نقدینگی و مالی جامعه منتهی به سی‌ام فروردین‌ماه سال جاری و ریسک‌های سیستماتیک که این نهاد را تحت تأثیر خود قرار خواهد داد ارائه کردند، همچنین اطلاعاتی از آخرین وضعیت کارشناسی مجدد املاک مورد توافق برای خرید ساختمان جدید جامعه‌ی حسابداران رسمی به شورا ارائه شد.

در ادامه‌ی جلسه‌ی شورا، جمعی از مدیران عامل و شرکای موسسات حسابرسی در این نشست حضور یافتند تا نظرات خود را در خصوص حق‌الزحمه‌ی حسابرسی به سمع و نظر ریاست و اعضای شورا و ناظرین محترم برسانند. این جمع از فعالان حرفه‌ی حسابرسی با بیان شرایط سخت اقتصادی حاکم بر مؤسسات حسابرسی و حق‌الزحمه‌ی اندک که کفاف حقوق رده‌های حرفه‌ای حسابرسی را نمی‌دهد، به بیان این مطلب پرداختند که عدم جذب جوانان به حرفه‌ی حسابرسی فرآیند انجام پروژه‌ها و تداوم فعالیت مؤسسات را با مخاطره‌ی جدی مواجه ساخته است. از همین رو خواستار تغییر در نگرش‌ها و فضای حاکم در تعیین حق‌الزحمه شده و پیشنهاد بازنگری در نحوه‌ی محاسبه و تعیین حق‌الزحمه‌ی حسابرسی بر مبنای مطابق استانداردهای و سید معیشت را به‌عنوان خواسته‌ی مؤسسات از شورای نهم عنوان کردند.

در همین خصوص آقای مرتضی اسدی، رئیس شورای عالی، ضمن تأیید گفته‌های مدیران مؤسسات اظهار داشتند که باید به فکر راهکاری عملیاتی برای رفع مشکل باشیم و صرف بیان مشکلات نمی‌تواند راهگشای مسائل موجود مؤسسات باشد و باید از دید کلان در این موضوعات اندیشه شود.

همچنین در ادامه مقرر شد که در خصوص تغییر ماده‌ی ۶۳ اساسنامه جامعه درباره‌ی روش تعیین حق‌الزحمه‌ی خدمات حرفه‌ای، اقدامات لازم جهت تشکیل

توسعه‌ی همکاری حرفه‌ای جامعه‌ی حسابداران رسمی با معاونت بیمه‌ای سازمان تأمین اجتماعی

اجتماعی ابلاغ نمایند.

همچنین مقرر شد کارگروهی مشترک با حضور مدیران، اعضای جامعه‌ی حسابداران رسمی و با مشارکت معاونت بیمه‌ای سازمان تأمین اجتماعی تشکیل شده و برای موضوعاتی از قبیل مشکل ارزش افزوده‌ی مؤسسات حسابرسی بیمه‌ای، تغییر سازوکار فرآیند نظارت بر حسابرسی بیمه‌ای و بازنگری در نحوه‌ی نظارت و اجرای آن تبادل نظر صورت پذیرد. همچنین سایر موارد قابل طرح در این کارگروه به بحث و نظر گذاشته شود تا در اقدامی هماهنگ نسبت به رفع موانع و مشکلات تصمیمات لازم انجام پذیرد.

در ادامه‌ی این جلسه‌ی کاری راهکارهای مربوط به توسعه‌ی همکاری موسسات حسابرسی در خصوص حسابرسی بیمه‌ای شرکت‌های مشمول مورد بررسی قرار گرفت که مقرر گردید پس از ایجاد زمینه‌های لازم برای انجام کار، اطلاع‌رسانی در این زمینه انجام شود.

در نشستی که طی اردیبهشت‌ماه با هدف توسعه و تقویت همکاری دو نهاد فعال سازمان تأمین اجتماعی و جامعه حسابداران رسمی ایران با حضور دکتر سیدعلی حسینی، دبیرکل جامعه‌ی حسابداران رسمی، دکتر محمدی قره‌باغ، معاونت بیمه‌ای سازمان تأمین اجتماعی و دکتر محمدی سنجر مدیرعامل مؤسسه‌ی حسابرسی تأمین اجتماعی در محل سازمان تأمین اجتماعی برگزار شد موارد مرتبط با حرفه‌ی حسابرسی زمینه‌ی گفت‌وگوی طرفین قرار گرفت.

در این دیدار دبیرکل جامعه ضمن تأکید بر نقش حسابسان در شفافیت مالی و کمک به سازمان تأمین اجتماعی جهت بهبود فرآیندها بر موضوعات مشترک که دغدغه‌ی حرفه‌ی حسابرسی در ایران است تأکید کرد. در گفت‌وگوهای مشترک و دوجانبه توافق شد که معاونت بیمه‌ای سازمان تأمین اجتماعی در خصوص مفاصاحساب بیمه‌ای مؤسسات حسابرسی تسهیلات ویژه‌ای با هدف سهولت امور در نظر گرفته و به‌زودی بخشنامه‌ای در این زمینه به ادارات تأمین

مؤسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

<p>ابراوندیشان</p> <p>۰۲۱-۶۶۹۰۳۸۹۳-۶۶۹۰۰۱۷۵</p> <p>تهران، خیابان انقلاب، خیابان فرصت شیرازی، شماره ۱۰۸، واحد ۱۴</p>	<p>آباد نوین تهران</p> <p>۰۴۱-۳۵۲۱۸۷۹۲</p> <p>تبریز، خاقانی، کوچه ۱۰ متری خزر، خیابان امام خمینی، مجتمع تجاری و خدماتی عتیق ۱، بلوک B، واحد ۴۵</p>
<p>آپادانا</p> <p>۰۲۱-۸۸۵۴۲۸۴۴</p> <p>تهران، خیابان شهید بهشتی، خیابان سهروردی شمالی، خیابان کورش، پلاک ۴۵، طبقه ۵، واحد ۱۴</p>	<p>آبان آزمون</p> <p>۰۲۱-۸۸۵۵۱۸۵۱</p> <p>تهران، خیابان میرزای شیرازی، پلاک ۲۲۹، طبقه ۴، واحد ۱۳</p>
<p>آتامان حساب</p> <p>۰۲۱-۸۸۵۵۸۰۱۰</p> <p>تهران، خیابان یوسف آباد، خیابان اکبری، کوچه پله سوم ولیعصر، پلاک ۱۰۳۶، برج سپهر ساعی، طبقه ۵، واحد ۵۰۱</p>	<p>آبان حساب</p> <p>۰۲۱-۲۲۸۵۶۶۸۳-۲۶۷۰۰۱۹۴-۲۶۷۱۲۸۶۰</p> <p>تهران، پاسداران، دشتستان چهارم (خیابان گل نبی)، پلاک ۴۱، طبقه ۴، واحد ۸</p>
<p>آتیه اندیش نمودگر</p> <p>۰۲۱-۸۸۵۲۲۰۹۶-۲</p> <p>تهران، خیابان شهید مطهری- خیابان میرعماد- کوچه چهارم- پلاک ۱۲- طبقه ۵- واحد ۱۹</p>	<p>آبان روش</p> <p>۰۲۱-۴۴۲۴۱۴۲۲-۴۴۲۶۱۷۱۰</p> <p>تهران، فلکه دوم صادقیه، بلوار اشرفی اصفهانی، بن بست ۱۲ متری بهار، پلاک ۴، واحد دوم</p>
<p>آتیه حساب ارقام</p> <p>۰۲۶-۳۲۵۴۵۱۷۰</p> <p>کرج، عظیمیه، بلوار کاج، بین ندا و پامچال، پلاک ۲۵۷، طبقه ۵، واحد ۷</p>	<p>ابتکار حساب آریا</p> <p>۰۳۱-۳۶۶۱۱۷۶۳</p> <p>اصفهان، خیابان چهارباغ بالا، خیابان نیکبخت، کوچه جوادیه، شماره ۲</p>
<p>آتیه نگر</p> <p>۰۲۱-۸۸۱۷۶۱۰۱-۲</p> <p>تهران، محله شهید قندی، نیلوفر، خیابان سهروردی شمالی، خیابان ابن یمین، پلاک ۳، طبقه ۲</p>	<p>آبتین روش آریا</p> <p>۰۲۱-۸۸۱۰۹۴۱۹-۸۸۱۰۹۴۴۷</p> <p>تهران، خیابان ولیعصر، کوچه نادر، پلاک ۶، ساختمان خوشبختی نادر، طبقه ۴، واحد ۱۸</p>
<p>احراز ارقام</p> <p>۰۲۱-۶۶۵۳۱۵۴۳-۶۶۵۳۸۳۰۴</p> <p>تهران، شادمان، خیابان شهید یحیی ذوالفقاری، بن بست شهید حاج علی نصر آبادی، پلاک ۸، طبقه ۱</p>	<p>آبتین محاسب پارس</p> <p>۰۵۱۳۸۴۷۳۴۱۱-۲</p> <p>مشهد، بلوار ناصر خسرو، ناصر خسرو ۱۵، بعد از چهار راه اول، سمت راست، پلاک ۹، طبقه ۲</p>

مؤسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

آداک آتین

۰۲۱-۴۴۷۶۲۰۲۵-۷

تهران، همت غرب، شهرک گلستان (راه آهن سابق)، بلوار افاقیا، خیابان رز، پلاک ۹، طبقه اول

آرتین پرگاس

۰۲۱-۴۴۲۷۵۷۷۱-۴۴۲۷۵۷۷۰

تهران، خیابان ستارخان، روبروی برق آلتستوم، پلاک ۷۹۸، طبقه دوم، واحد ۵

آدریان نیک اندیش

۰۲۱-۸۸۵۲۰۶۶۸-۹

تهران، عباس آباد، اندیشه، خیابان میرعماد، کوچه دوم، پلاک ۴، طبقه ۱، واحد ۳

ارژنگ خبره

۰۲۱-۴۴۱۵۱۱۳۵-۶

تهران، شهرک پرواز، خیابان پروانه جنوبی، خیابان شهید علی اکبر متقی (۲۱)، پلاک ۱۷، طبقه ۴

ادیب

۰۲۱-۴۴۰۳۳۲۱۶-۴۴۰۴۳۶۰۸

تهران، اباذر، بزرگراه اشرفی اصفهانی، خیابان گلستان ۱۴، پلاک ۳، مجتمع نگین رضا، طبقه ۶ واحد ۶۰۵

آرشین حساب

۰۲۱-۸۸۴۸۰۹۶۶

تهران، خیابان ولیعصر، بالاتر از خیابان بهشتی، کوچه نادر، پلاک ۶، طبقه دوم، واحد ۶

آدرین حساب

۰۳۱۳۶۶۴۱۹۱۷-۸

اصفهان، میدان فیض، خیابان آپادانا، کوچه پارسیان (شماره ۶)، بن بست مهران، پلاک ۲۲، طبقه همکف

ارقام اندیشان برنا

۰۲۱-۰۶۶۳۴۱۳۳۷-۶۶۳۴۱۳۳۸

تهران، میدان فردوسی، خیابان شهید سروش الدین تقوی، خیابان فردوسی، مرکز تجارت جهانی فردوسی، پلاک ۴۷۹، طبقه ۵، واحد ۵

آذین ارقام پیام

۰۳۴-۳۲۲۳۱۴۰۲

کرمان، خیابان شهید رجایی، کوچه شماره ۶، ساختمان ۶، سمت چپ، پلاک ۱۲، طبقه اول

ارقام بهین آرا

۰۲۱-۴۴۲۱۰۱۰۵-۴۴۲۱۵۴۱۲

تهران، خیابان ستارخان، بین فلکه اول و دوم صادقیه، بلوار شهدای صادقیه شمالی، نبش کوچه ۱۵، پلاک ۴۹، طبقه دوم، واحد ۷

آذین پندار راستین

۰۷۱-۳۲۳۰۸۳۴۳

شیراز، میدان قائم، کوچه ۳ آزادی، بلوار آزادی، ساختمان صدف، طبقه ۳، واحد ۱۱

ارقام پژوهان دقیق

۰۲۱-۸۸۷۶۴۶۴۸-۸۸۵۴۷۰۷۵

تهران، خیابان خرمشهر-پلاک ۲۱۸-طبقه دوم-واحد ۱۱

آذین تراز ارقام

۰۲۱-۸۸۰۱۵۳۳۸-۸۸۰۱۵۳۳۷-۸۸۳۳۲۷۱۱-۸۸۰۲۳۵۰۷

تهران، خیابان فتحی شقاقی، بعد از خیابان کاج، پلاک ۱۳۴، طبقه اول شرقی

ارقام پویا

۰۵۱-۳۸۸۱۶۳۵۹-۳۸۸۲۷۳۳۳-۳۸۸۲۷۳۳۴-۳۸۸۲۳۵۰۱

مشهد، بلواروکیل آباد، بین وکیل آباد ۱۰ و ۸، پلاک ۷۸، طبقه اول، واحد ۱

مؤسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

<p>آرمان بصیر</p> <p>۰۲۱-۸۸۷۴۶۳۰۴-۵</p> <p>تهران، خیابان احمد قصیر (بخارست)، کوچه ششم، پلاک ۲۰، واحد ۶</p>	<p>ارقام نگر آریا</p> <p>۰۲۱-۶۶۱۲۷۹۹۰-۵</p> <p>تهران، شهرآرا، خیابان فرزین، خیابان باقرخان، پلاک ۴۶، طبقه همکف</p>
<p>آرمان پژوهان محاسب</p> <p>۰۲۱-۶۶۹۴۰۵۶۰</p> <p>تهران، شهرآرا، خیابان یکم، خیابان پاتریس لومومبا، پلاک ۱۴، طبقه ۴، واحد ۵</p>	<p>ارقام نماد چرتکه</p> <p>۰۲۶-۳۴۴۷۳۳۳۵</p> <p>کرج، خیابان مطهری، روبروی بلوار نبوت، جنب بانک مسکن، ساختمان دلتا، طبقه ۲، واحد ۴</p>
<p>آرمان پیام جامع</p> <p>۰۲۱-۸۸۵۴۵۱۳۰-۸۸۵۴۰۱۷۰</p> <p>تهران، خیابان سهروردی شمالی، خیابان خرمشهر، خیابان عربعلی، کوچه چهارم، پلاک ۶۰، واحد ۸</p>	<p>ارکان سیستم</p> <p>۰۲۱-۸۸۸۰۴۹۴۱-۲</p> <p>تهران، بهجت آباد، خیابان لارستان، خیابان شهید حمید صدر، پلاک ۳۵، طبقه ۲، واحد ۱۰</p>
<p>آرمان حسابان قلم</p> <p>۰۲۸-۳۳۲۴۷۸۸۱-۲</p> <p>قزوین، خیابان فردوسی، مجتمع تجاری اداری آبادگران، طبقه ۷، واحد ۹۰۳</p>	<p>آرمان آروین پارس</p> <p>۰۲۱-۸۸۹۰۱۵۴۹-۸۸۸۹۹۸۲۶</p> <p>تهران، خیابان استاد نجات الهی، خیابان خسرو، پلاک ۳۱، طبقه ۴</p>
<p>آرمان روش</p> <p>۰۲۱-۲۲۷۴۸۸۳۸-۲۲۷۴۸۸۳۶</p> <p>تهران، میدان تجریش، دربند کوچه گنجی، خیابان شهید برادران فناخسرو، پلاک ۲۴، ساختمان ملک، طبقه ۳، واحد ۱۱</p>	<p>آرمان اصول</p> <p>۰۲۱-۶۶۹۰۲۱۵۴-۶۶۹۰۲۴۷۶</p> <p>تهران، خیابان اسکندری شمالی، خیابان طوسی شرقی، پلاک ۱۰۰، طبقه ۴، واحد ۹</p>
<p>آرمان روش معتمد</p> <p>۰۳۱-۳۶۲۴۱۲۵۰</p> <p>اصفهان، حسین آباد، کوچه نیلوفر ۲۲، بن بست نیکان، پلاک ۵، طبقه ۱</p>	<p>آرمان اندیش آگاه</p> <p>۰۴۴-۳۲۳۲۲۲۳۶</p> <p>ارومیه، تختی، کوچه هجرت، کوچه شماره ۳، پلاک ۲۵، طبقه همکف</p>
<p>آرمان نوین رسیدگی</p> <p>۰۲۱-۴۴۰۶۴۳۸۷</p> <p>تهران، اشرفی اصفهانی، نرسیده به سه راه مرزداران، گلستان ۱۴، برج نگین رضا، طبقه ۱۵، واحد ۱۵۰۱</p>	<p>آرمان اندیشان آینده نگر ایلیا</p> <p>۰۲۱-۲۲۳۳۳۵۶۸-۷۱</p> <p>تهران، مجیدیه شمالی، خیابان شهید برادران محمدی (ریحانی)، کوچه شهید ابوالقاسم سعیدی (جلال)، پلاک ۱، ساختمان پاسارگاد، طبقه ۵ و</p>

مؤسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

آرمانی نو اقدم

۰۲۱-۸۸۱۹۷۸۱۷

تهران، میدان ونک، خیابان کار و تجارت، پاساژ آسمان ونک، طبقه ۳، واحد ۳۰۲

آریا روش

۰۲۱-۸۸۶۷۴۷۰۴-۸۸۶۶۰۸۲۴

تهران، خیابان ولیعصر، بالاتر از میرداماد، بلوار ستاری، پلاک ۷۴، طبقه چهارم، واحد ۱۵

آرمون گستران پیشگام

۰۲۱-۸۸۷۳۹۳۵۶-۸۸۷۴۳۶۸۳

تهران، خیابان مطهری، نبش خیابان دوم مفتاح شمالی، پلاک ۳۵۸، طبقه سوم، واحد ۶

آریا منشا امین

۰۲۱-۸۸۳۸۴۷۸۲-۸۸۳۸۴۷۵۹

تهران، خیابان ولیعصر، بالاتر از خیابان بهشتی، کوچه نادر، پلاک ۶، طبقه ۴، واحد ۱۴

آروین باستان محاسب

۰۲۱-۴۴۴۷۸۷۷۰

تهران، خیابان جنت آباد مرکزی، خیابان کاظم توکلی شرقی، خیابان جنت آباد، ساختمان کسری، پلاک ۲۱۶، طبقه ۳، واحد ۸

آریا نیک روش

۰۲۱-۸۸۷۰۹۳۱۱-۲

تهران، خیابان قائم مقام فراهانی- کوچه شهدا- پلاک ۹- طبقه ۲- واحد ۱۲

آروین خدمات مدیریت رادوین

۰۲۱-۸۸۵۵۵۳۸۳-۸۸۵۵۵۰۵۹

تهران، خیابان ولیعصر، بالاتر از سه راه شهید بهشتی، کوچه شهید کوزه گر، پلاک ۶، واحد ۷

آریاز مبتکر هخامنش

۰۵۱-۳۶۰۱۳۱۴۵

مشهد، سیدرضی ۳۸، ساختمان آرامش، پلاک ۲۷۴، طبقه ۵، واحد ۵۰۳

آریا بصیر اندیشه

۰۲۱-۸۸۶۴۷۸۴۴-۸۸۶۴۷۹۱۰-۸۸۶۴۷۹۱۱

تهران، خیابان ولیعصر، بالاتر از پارک ساعی، خیابان سی و ششم، پلاک ۷، مجتمع ولیعصر (۲)، طبقه ۲، واحد ۲۲۵

آریان محاسب پویا

۰۲۱-۴۰۴۴۲۱۴۶-۴۰۴۴۲۲۳۸

تهران، مرزداران، بزرگراه شهید آیت اله اشرفی اصفهانی، خیابان شهید برادران بیدکی، پلاک ۱۵، ساختمان زمرد، طبقه ۲، واحد ۲۱

آریا حساب رادمان

۰۲۱-۴۴۱۷۴۶۰۶-۷

تهران، صادقیه، ناصر حجازی غرب، ابتدای ورزی جنوبی، نبش کوچه ۱۵ غربی، ساختمان کورش، پلاک ۲۶، واحد ۱۰

آریسا محاسب آراز

۰۲۱-۸۸۷۹۵۶۸۰-۸۸۷۹۵۲۲۶

تهران، بزرگراه کردستان، خیابان ونک، پلاک ۱۱۰، برج آینه، طبقه ۴، واحد ۳۰۲

آریا حسابرسان پارسا

۰۲۱-۸۸۷۷۴۲۲۵-۸۸۷۷۳۸۲۸

تهران، خیابان گاندی، خیابان بیست و یکم، پلاک ۲۶، واحد ۴

آرین حساب همراز

۰۷۱۳۶۲۸۰۸۵۲-۳۶۲۸۰۹۹

شیراز، قصرالدشت، کوچه ۵۴ قصر دشت، ساختمان گلبرگ، طبقه ۴

مؤسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

<p>آزمون تراز پارس</p> <p>۰۷۱-۳۸۳۸۴۲۸۵</p> <p>شیراز، بلوار امیرکبیر، نرسیده به کوچه ۲۴، ساختمان پریا ۷، طبقه ۵، واحد ۱۰</p>	<p>آزاد رای امین</p> <p>۰۲۱-۸۸۵۱۵۱۳۳-۳۴</p> <p>تهران، ابتدای خیابان سهرودی شمالی، بالاترازآبادانا، خیابان سراب، شماره ۱۲، واحد ۲</p>
<p>آزمون حساب تدبیر</p> <p>۰۲۱-۸۸۶۱۲۹۸۲-۳-۸۸۶۲۵۹۹۴</p> <p>تهران، میدان ونک، خیابان ملاصدرا، ضلع شمال غربی پل کردستان، بن بست فرشید، پلاک ۴، طبقه ۳، واحد ۵</p>	<p>آزما تراز ژرف</p> <p>۰۲۱-۸۸۳۴۲۴۷۶</p> <p>تهران، هفت تیر، باغ صبا، سهرودی، خیابان شهید مهندس زیرک زاده، خیابان شهید مسعود ملایری پور، پلاک ۹۷، طبقه ۵ غربی</p>
<p>آزمون سامانه</p> <p>۰۲۱-۷۷۵۳۷۹۴۴-۸۸۶۷۲۴۴-۰۲</p> <p>تهران، خیابان بهار شیراز، تقاطع سهرودی جنوبی، شماره ۱۰۷</p>	<p>آزمودگان</p> <p>۰۲۱-۸۸۹۲۷۰۹-۸۸۹۳۹۵۱۳</p> <p>تهران، خیابان کریم خان زند، خیابان دکتر عضدی (آبان جنوبی)، شماره ۵۲، طبقه دوم</p>
<p>اصلاح گستران امین</p> <p>۰۲۱-۷۷۸۸۵۷۱۵-۷۷۸۷۲۲۴۰</p> <p>تهران، تهرانپارس، خیابان شهید حجت اله سلیمی (۱۷۰ غربی)، خیابان شهید سعید باغدارنیا (رشید)، پلاک ۷۳، طبقه دوم شمالی</p>	<p>آزموده کاران</p> <p>۰۲۱-۲۲۹۲۵۹۱۰-۲۰</p> <p>تهران، خیابان شریعتی، قلهک، نرسیده به یخچال، کوچه شریف، شماره ۵</p>
<p>اصول اندیشه</p> <p>۰۲۱-۸۸۸۷۷۰۰۳-۸۸۸۷۶۴۴۶-۸۸۷۹۹۳۶۵</p> <p>تهران، میدان آرژانتین- خیابان الوند- بن بست کامبیز- پلاک ۶- واحد ۳</p>	<p>آزمون</p> <p>۰۲۱-۲۲۹۱۱۹۵۹-۶۱</p> <p>تهران، داوودیه، خیابان یکم، خیابان استاد سید عبدالله انوار (شنگرف)، پلاک ۳۷، طبقه ۲، واحد ۸</p>
<p>اصول پایه فراگیر</p> <p>۰۲۱-۸۸۷۴۸۷۳۵-۸۸۷۴۳۹۶۶</p> <p>تهران، خیابان شهید بهشتی، بعد از میرعماد، روبروی پارکینگ شهید بهشتی، پلاک ۳۰۸، طبقه ۴</p>	<p>آزمون پرداز</p> <p>۰۲۱-۸۸۷۰۸۱۷۴-۶</p> <p>تهران، میدان آرژانتین، جنب مرکز خرید آفریقا، ساختمان صهبا، پلاک ۲۲، طبقه اول</p>
<p>اصول نگر آریا</p> <p>۰۲۱-۸۸۰۵۵۹۴۰-۵</p> <p>تهران، ملاصدرا، روبروی بیمارستان بقیه اله، پلاک ۱۸۹، طبقه ۷، واحد ۱۵</p>	<p>آزمون تراز ارقام</p> <p>۰۳۱۳۲۲۴۵۳۴۴-۳۲۲۴۳۹۱۱</p> <p>اصفهان، خیابان آمادگاه، نبش بن بست قاضیها (شماره ۱۹)، مجتمع تجاری و اداری امیر، پلاک ۱۸۰، طبقه همگف، واحد ۲ و ۳</p>

مؤسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

اعداد آراء

۰۲۱-۷۷۶۷۰۵۸۵-۶

تهران، خیابان شریعتی، سه راه طالقانی، خیابان خواجه نصیرالدین طوسی، پلاک ۲۸۰، واحد ۶

اطمینان بخش و همکاران

۰۲۱-۸۸۱۰۵۳۶۷-۸۸۱۰۵۴۷۲-۸۸۱۰۵۴۳۶

تهران، یوسف آباد، خیابان شهید ابوالفضل فراهانی پور، خیابان شهید فتحی شقاقی، پلاک ۱۷، واحد ۵

آفاق حساب برتر فردا

۰۴۱-۳۳۱۳۵۹۸۱

استان آذربایجان شرقی، تبریز، سه راه محقق، محقق غربی، کوچه زرگریاشی، مرکز خرید نگین گلستان، طبقه سوم، واحد ۳۰۵

اطمینان فرد

۰۲۱-۸۸۶۱۸۱۹۷-۸

تهران، خیابان ملاصدرا، خیابان شیخ بهایی، میدان شیخ بهایی، جنب بانک تجارت، برج مرمر، پلاک ۱۷۱، طبقه ۴، واحد ۸

آفاق کاوشگران

۰۵۱-۳۷۲۳۶۲۴۸-۳۷۲۶۴۷۴۶-۳۷۲۵۹۳۱۴-۳۷۲۵۹۳۱۷-۳۷۲۵۹۷۱۴

مشهد، میدان راهنمایی، ابتدای بلوار سازمان آب، خیابان عطار، عطار غربی ۱، پلاک ۸

اطهر

۰۲۱-۸۸۹۶۴۲۸۰-۸۸۸۹۶۴۲۵

تهران، خیابان دکتر فاطمی، بین خیابان ولیعصر و میدان دکتر فاطمی، ساختمان ۳۷، طبقه ۵

افق مهر خاورمیانه

۰۲۱-۴۴۰۷۶۱۲۴

تهران، بزرگراه اشرفی اصفهانی، گلستان چهاردهم، پلاک ۳، مجتمع نگین رضا، طبقه ۱۳، واحد ۱۳۱۱

اعتبار آفرینان

۰۲۱-۲۲۶۸۸۱۲۰

تهران، خیابان چیدر، کوچه شهید مهدی چیدری، خیابان سید محمد هاشمی علیا، پلاک ۳۱، طبقه ۴، واحد ۱۲

آگاه تدبیر

۰۳۱-۳۶۶۴۰۳۲۳

اصفهان، محله باغ نگار، آئینه خانه، معبر ماقبل آخر، خیابان هفت دست شرقی، معبر آخر، بن بست مهدی ۵، پلاک ۶۲، طبقه ۱

اعتبار بخش امین

۰۲۱-۴۶۰۱۶۳۴۸

تهران، باغ فیض، خیابان شهید حسن نیک زارع (پیروزی)، خیابان ۲۲ بهمن، پلاک ۱۴، پلاک طبقه ۲، واحد ۵

آگاه تراز مدبر

۰۳۱-۳۶۶۱۰۴۰۴

اصفهان، باغ نگار، آئینه خانه، خیابان میرفندرسکی، کوچه هزاردستان (۳۲)، پلاک ۳، طبقه دوم

اعتماد ارقام امین

۰۲۱-۴۴۹۶۸۳۷۲-۴۴۹۵۴۸۷۲-۵

تهران، خیابان آیت اله کاشانی، ساختمان آرمیتا، پلاک ۴۳۰، طبقه اول، واحد ۶

آگاه حساب

۰۲۱-۸۸۶۷۵۹۹۲-۳

تهران، خیابان خالد اسلامبولی، خیابان ۳۹، شماره ۱۴، طبقه ۳، واحد ۶

اعتماد حساب پویا

۰۵۱-۳۶۰۹۹۸۴۵-۳۶۰۹۶۸۳۷

مشهد، بلوار شهید فرامرزی عباسی، شهید فرامرزی عباسی ۱۳ (رسالت ۱۲)، پلاک ۱۶، طبقه همکف

مؤسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

<p>آگاهان و همکاران</p> <p>☎ ۰۲۱-۸۸۹۰۲۰۴۷</p> <p>☑ تهران، خیابان سپهبد قرنی، خیابان شاداب، پلاک ۲۸</p>	<p>آگاه گرتراز</p> <p>☎ ۰۲۱-۸۸۸۴۴۰۸۵</p> <p>☑ تهران، خیابان شهید دکتر مفتاح جنوبی، کوچه شیمی، پلاک ۷۰، طبقه ۳، واحد ۷</p>
<p>آماردن</p> <p>☎ ۰۲۱-۴۷۰۰۲۰۶-۹</p> <p>☑ تهران، چیتگر، بین میدان موج و ساحل، خیابان نقیب زاده، برج آرتمیس، T۲ غربی، طبقه ۱۹، واحد ۷</p>	<p>آگاه نگر</p> <p>☎ ۰۲۱-۸۸۷۵۷۵۹۲-۸۸۵۲۳۸۱۶-۸۸۵۲۱۶۷۷</p> <p>☑ تهران، خیابان شهید بهشتی (عباس آباد)، کوچه آریا وطنی، خیابان شهید برداران کاووسی فر، پلاک ۵۰، طبقه ۳، واحد ۳</p>
<p>آمارگاران</p> <p>☎ ۰۲۱-۶۶۴۸۵۰۶۳</p> <p>☑ تهران، خیابان طالقانی، بین وصال شیرازی و فلسطین، نبش خیابان فریمان، ساختمان اداری ۱۱۸، پلاک ۵۵، طبقه ۱، واحد ۲</p>	<p>آگاه هشیار حساب</p> <p>☎ ۰۲۱-۴۴۲۸۸۸۶۰</p> <p>☑ تهران، صادقیه، بزرگراه محمدعلی جناح، میدان دوم صادقیه، پلاک ۱۵۱۸، مجتمع گلدیس، طبقه ۴، واحد ۴۲۱</p>
<p>امجد تراز</p> <p>☎ ۰۲۱-۸۸۷۰۵۳۰۷</p> <p>☑ تهران، خیابان ولی عصر، بالاتر از خیابان شهید بهشتی، جنب هتل سیمرخ، بن بست دلبسته، پلاک ۱، طبقه ۳</p>	<p>آگاهان ارقام خبره</p> <p>☎ ۰۸۶-۳۳۱۴۱۵۸۹</p> <p>☑ اراک، خیابان راه آهن، کوچه شهید ایوب مهری، کوچه شهید حبیب ابن مظاهر، پلاک ۵۹، طبقه سوم</p>
<p>امین آزمون</p> <p>☎ ۰۲۱-۸۸۸۵۶۲۹۳-۸۸۸۵۶۹۳۲</p> <p>☑ تهران، خیابان گاندی، خیابان یکم، پلاک ۱۱، طبقه ۵، واحد ۱۴</p>	<p>آگاهان بهروش پارس</p> <p>☎ ۰۵۱-۳۷۲۳۷۴۶۰-۶۵</p> <p>☑ مشهد، خیابان صاحب الزمان، ۱۴، مولوی ۱۴، پلاک ۱۱/۱</p>
<p>امین تدبیر بصیر</p> <p>☎ ۰۲۱-۷۷۶۵۰۹۱۰</p> <p>☑ تهران، انقلاب، بعد از متروی دروازه دولت، پلاک ۴۴۸، ساختمان سبز، طبقه اول، واحد ۳</p>	<p>آگاهان پژوهان پویا</p> <p>☎ ۰۲۱-۶۶۰۳۴۶۵۶-۶۶۰۳۴۶۰۸</p> <p>☑ تهران، خیابان ستارخان، خیابان شادمهر، نبش کوچه شادی، پلاک ۳۶، طبقه ۲، واحد ۴</p>
<p>امین حسابرس افق</p> <p>☎ ۰۲۱-۶۶۴۳۳۹۳۱</p> <p>☑ تهران، توحید، خیابان کوثر سوم، خیابان ستارخان، پلاک ۷۶، طبقه ۲، واحد ۵</p>	<p>آگاهان تراز توس</p> <p>☎ ۰۵۱-۳۷۶۱۴۷۷۴-۳۷۶۸۴۴۰۴</p> <p>☑ مشهد، ارشاد، بلوار خیام، بلوار فردوسی، پلاک ۶۸، طبقه ۲</p>

مؤسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

<p>آوا تدبیر تراز</p> <p>۰۳۱-۳۶۶۹۹۴۸۸</p> <p>اصفهان، هزار جریب، کوچه شهید قرائت (۲)، کوچه بهشت آیین، پلاک ۲۱، طبقه همکف</p>	<p>امین محاسب پارس</p> <p>۰۲۱-۸۶۱۲۵۹۳۸</p> <p>تهران، خیابان شهید استاد مطهری، خیابان سهروردی شمالی، پلاک ۲۹۳، طبقه ۲، واحد ۶</p>
<p>آوش ارقام کادوسان</p> <p>۰۱۳-۳۲۷۳۰۰۰۳</p> <p>رشت، محله گلزار، کوچه فرعی دوم، کوچه وصال، طبقه اول</p>	<p>امین محاسب روش</p> <p>۰۲۱-۲۲۸۷۰۲۰۸</p> <p>تهران، خیابان شریعتی، پل سیدخندان، خیابان خواجه عبدالله انصاری، پلاک ۱۰۳، طبقه سوم، واحد ۳۰۱</p>
<p>آوند</p> <p>۰۲۱-۸۸۲۷۳۵۹۵-۸۸۲۷۴۷۴۶-۸۸۲۸۴۰۶۰</p> <p>تهران، کوی نصر، خیابان چهارم، پلاک ۲۲، طبقه ۱، واحد ۳</p>	<p>امین مشاور بصیر</p> <p>۰۲۱-۸۸۸۷۴۹۰۰-۸۸۸۷۴۹۰۱</p> <p>تهران، خیابان ولیعصر، بالاتر از پارک ساعی، نبش کوچه چمن، پلاک ۲۴۱۴، واحد ۳</p>
<p>آوید خلاق امین</p> <p>۰۵۱-۳۶۰۱۰۸۳۸</p> <p>مشهد، فرهنگ، خیابان معاد جنوبی، (معلم ۱۶- فرهنگ ۱۳)، خیابان معاد ۲۴، پلاک ۱۸۱، طبقه همکف</p>	<p>امین نگاه بینا</p> <p>۰۲۱-۴۴۷۵۳۷۸۷-۴۴۷۵۴۶۹۴</p> <p>تهران، بلوار دهکده المپیک، خیابان ساحل، خیابان شهید حیدر امانی (۵۷)، پلاک ۱، طبقه ۱</p>
<p>آویژه ارقام امین</p> <p>۰۵۱-۳۸۹۴۰۴۲۲-۳۸۹۳۰۰۴۶-۷</p> <p>مشهد، محله دانشجو، معبر ماقبل آخر، خیابان دانشجو ۱۶ (عقدایی ۱۵، معبر آخر بلوار دانشجو (معلم ۳۸- فرهنگ ۳۱)، پلاک ۲۱۰، طبقه ۱</p>	<p>اندیشه نیکان حساب</p> <p>۰۲۱-۸۸۸۵۳۰۷۳-۸۸۸۵۳۰۷۹</p> <p>تهران، خیابان ولیعصر، بالاتر از سه راه فاطمی، کوچه افتخاری نیا، ساختمان ۶۳، طبقه دوم، واحد ۶</p>
<p>ایران مشهود</p> <p>۰۲۱-۸۸۷۹۱۴۳۷-۸۸۷۸۵۷۶۵</p> <p>تهران، خیابان ظفر، بین اتوبان مدرس و بلوار نلسون ماندلا، پلاک ۲۹۰، طبقه ۴</p>	<p>اهمیت نگر</p> <p>۰۲۱-۸۸۳۱۰۰۷۳</p> <p>تهران، خیابان مفتاح، کوچه عطارد، ساختمان عطارد، پلاک ۱۲، طبقه همکف، واحد ۴</p>
<p>ایستاتیس محاسب کویر</p> <p>۰۳۵-۳۸۴۲۶۹۴۶-۳۸۴۲۶۹۲۶</p> <p>یزد، محله دانشجو، خیابان شهید محسن حججی، بلوار آتش نشان، ساختمان اداری تجاری دایان، طبقه اول، واحد ۵</p>	<p>اهورا محاسب پاسارگاد</p> <p>۰۲۱-۸۸۸۴۵۷۳۴-۸۸۸۴۲۴۲۶</p> <p>تهران، میدان هفت تیر، خیابان خردمند شمالی، تقاطع کوچه کیانی، پلاک ۹۵، ساختمان کفرنگ، طبقه اول، واحد ۱ جنوبی</p>

مؤسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

<p>آئین محاسب و همکاران</p> <p>۰۵۱-۳۸۹۳۰۷۹۹</p> <p>مشهد، هنرستان، خیابان گلشن ۴، موچه گلشن ۳/۴، پلاک ۸۱، طبقه ۲</p>	<p>آئین ابرار آریا</p> <p>۰۲۱-۸۶۰۳۷۳۹۶-۸۸۹۳۸۳۴۰</p> <p>تهران، میدان ولیعصر، ابتدای بلوار کریم خان زند، پلاک ۳۰۸، طبقه ۷، واحد ۷۴</p>
<p>آئین محاسبان امین</p> <p>۰۲۱-۶۶۰۶۶۳۱۴-۵</p> <p>تهران، ضلع جنوبی خیابان آزادی، روبروی خیابان حبیب اله، نبش خیابان حیدرتاش، پلاک ۴۱۶، طبقه ۲، واحد ۳</p>	<p>آئین ارقام</p> <p>۰۲۱-۴۴۲۹۲۸۱۳-۱۴</p> <p>تهران، فلکه دوم صادقیه، ابتدای اشرفی اصفهانی، خیابان مردودشت، پلاک ۱، طبقه ۴، واحد ۱۵</p>
<p>بخردیار</p> <p>۰۲۱-۸۸۷۵۶۵۸۵</p> <p>تهران، عباس آباد، خیابان اندیشه، خیابان کوه نور، کوچه دوم، پلاک ۱۲، طبقه ۵، واحد ۱۰</p>	<p>آئین بهرنگ صادق</p> <p>۰۲۱-۴۴۳۸۵۰۹۸</p> <p>تهران، صادقیه شمالی، خیابان شهید بهداد شایق، خیابان امیرکبیر جنوبی، پلاک ۷، طبقه ۱، واحد جنوبی</p>
<p>برآیند</p> <p>۰۲۱-۸۶۰۷۰۱۹۲</p> <p>تهران، خیابان کریم خان زند، خیابان سنایی، کوچه دوم غربی، پلاک ۳۰، طبقه همگف</p>	<p>آئین بهروش</p> <p>۰۲۱-۸۸۴۴۴۶۶۸-۸۸۴۴۳۴۲۳</p> <p>تهران، خیابان مطهری، خیابان شهید محسن وزوئی، خیابان شهید استاد مطهری، پلاک ۲۸، طبقه ۹، واحد جنوبی</p>
<p>البرز پندار</p> <p>۰۲۱-۴۴۲۲۱۱۴۹-۴۴۲۲۱۳۹۶</p> <p>تهران، اشرفی اصفهانی، بلوار مرزداران، نرسیده به پل یادگار امام، پلاک ۱۷۸، ساختمان نگین آسمان، بلوک ۵، طبقه ۵، واحد ۱۹</p>	<p>آئین پژوهان ایرانیان</p> <p>۰۵۱-۳۷۶۶۳۷۷۳-۳۷۶۸۴۱۲۸</p> <p>مشهد، بلوار شهید صادقی، صادقی ۱۰ (توفیق ۱۶)، پلاک ۴۲، طبقه ۱</p>
<p>برنا اندیشان رایان</p> <p>۰۲۱-۸۸۳۱۱۹۸۸-۸۸۸۲۴۹۹۸-۸۸۳۲۴۰۶۷</p> <p>تهران، کریم خان زند، خیابان حسینی، پلاک ۶۱، طبقه اول، واحد ۲۰۵</p>	<p>آئین تدبیر سهند</p> <p>۰۴۱-۳۳۳۷۰۸۰۱</p> <p>تبریز، خیابان فارابی (خیابان چایکنار)، نرسیده به پل سنگی، مجتمع کوثر، طبقه سوم، واحد ۱</p>
<p>برهان تراز محاسب</p> <p>۰۲۱-۸۸۹۴۴۹۲۰-۸۸۹۴۴۹۷۳</p> <p>تهران، میدان ولیعصر، خیابان سوسن (سپاس)، خیابان شهید سپهبد قرنی، پلاک ۱۰۰، طبقه ۴، واحد ۷</p>	<p>آئین تراز آریا</p> <p>۰۳۱-۳۷۸۶۶۲۹۱</p> <p>اصفهان، خیابان رودکی، نبش فرعی ۶۰، ساختمان ستایش، طبقه دوم</p>

مؤسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

بهبوش پارسا

۰۲۱-۸۸۹۱۷۸۲۱

تهران، بلوار کریم خان زند، پلاک ۳۰۸، طبقه ۵، واحد ۵۱

بصیر محاسب توس

۰۵۱-۳۸۴۵۶۳۶۹

مشهد، محله احمد آباد، خیابان ابوذر غفاری ۱۴، بلوار ابوذر غفاری، پلاک ۱۱۰، طبقه ۲

بهنند

۰۲۱-۸۸۸۴۳۷۰۸-۳-۸۸۳۰۵۳۹۱

تهران، خیابان قائم مقام فراهانی، جنب میدان شعاع، ساختمان ۱۱۴، طبقه ۴

به بین محتوا

۰۲۱-۲۶۴۱۳۹۰۵-۲۶۴۲۱۸۲۸

تهران، میرداماد، خیابان البرز، کوچه قبادیان شرقی، پلاک ۲۸، واحد ۱

بهنام مشار

۰۲۱-۸۸۸۰۱۰۲۲-۸۸۸۹۱۱۵۸

تهران، خیابان استاد نجات الهی (ویلا)، بالاتر از خیابان سپند، کوچه خسرو، پلاک ۵۸، طبقه ۲، واحد ۶

بهبود ارقام

۰۳۱-۳۶۶۴۴۸۵۲-۳۶۶۴۴۸۵۱

اصفهان، خیابان شیخ صدوق شمالی- مجتمع اداری تک نگین- طبقه ۳- واحد ۳

بهنود حساب

۰۲۱-۸۸۹۸۰۴۴۸-۸۸۹۸۰۴۰۲

تهران، خیابان دکتر فاطمی، روبروی خیابان کاج، پلاک ۱۳۶، ساختمان تهران ۶۴، طبقه پنجم جنوبی، واحد ۲۴

بهداد حساب آریا

۰۲۱-۴۴۲۷۸۳۸۱

تهران، خیابان ستارخان، بین فلکه اول و دوم صادقیه، بلوار شهدای صادقیه شمالی، خیابان مرودشت، پلاک ۱، واحد ۱۲

بهین تراز آریا

۰۲۱-۴۴۳۸۰۴۳۸

تهران، خیابان صادقیه، خیابان شهید حمید اسدی، خیابان ستارخان، پلاک ۱۰۱۶، ساختمان مرجان، طبقه ۲، واحد ۴۰

بهداد روش امین

۰۲۱-۸۸۹۸۶۴۵۲

تهران، محله جهاد، خیابان چهلستون، خیابان ششم، پلاک ۲۲، طبقه ۴، واحد ۱۰

بهین رس

۰۲۱-۸۸۴۸۲۹۰۵-۸۸۴۸۲۹۰۹

تهران، آرژانتین، ساعی، کوچه هشتم، کوچه دوازدهم، پلاک ۸، طبقه همکف

بهراد مشار

۰۲۱-۸۸۷۰۳۹۰۶-۸۸۷۱۳۱۳۴

تهران، خیابان شهید احمد قصیر (بخارست)، خیابان ۱۹، پلاک ۵، طبقه اول

بوستان محاسب ایرانیان

۰۲۱-۴۴۹۲۷۸۵۵-۴۴۹۲۷۸۸۳

تهران، ستارخان، بین فلکه اول و دوم صادقیه، بلوار شهدای صادقیه شمالی، کوچه مرودشت، پلاک ۱، واحد ۴

بهروزان حساب

۰۲۱-۶۵۰۱۰۴۹۶-۶۵۰۱۰۴۹۳

تهران، میدان آزادی، بین بزرگراه نواب و اسکندری، پلاک ۱۸۶، برج تجاری پانامال، طبقه ۸، واحد ۸۰۳

مؤسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

بیات رایان

۰۲۱-۸۸۵۰۴۵۸۶-۸

تهران، خیابان شهید احمد قصیر، معبر آخر، کوچه پژوهشگاه (دوم)،
پلاک ۲۲، ساختمان یازده، طبقه دوم، واحد ۶

پاسارگاد احرار

۰۲۱-۴۴۲۶۴۴۸۶

تهران، ستارخان، روبروی خشکبار ایوب، پلاک ۴۸۵، طبقه همکف، واحد ۱

بیداران

۰۲۱-۸۸۸۲۹۷۶۱-۸۸۸۳۵۲۰۷-۸۸۳۰۶۹۱۱

تهران، شمال میدان هفت تیر - خیابان ملایری پور - خیابان مهندس زیرک زاده
- شماره ۲۰ - طبقه اول

پایدار حساب ممتاز

۰۲۱-۴۴۴۴۴۲۱۸-۴۴۶۲۳۳۲۴

تهران، جنت آباد مرکزی، خیابان شهید کبیری طامه (شاهین شمالی)، بلوار
شهید سرلشکر مخبری (۳۵ متری گلستان)، پلاک ۱۷۹، طبقه همکف

بیلان گزارشگر

۰۲۱-۲۲۱۴۴۴۷۰-۱

تهران، شهرک قدس، بلوار دادمان، بلوار سپهر، خیابان درختی (صادقی پور)،
کوچه عباس ثقفی، پلاک ۷، طبقه اول، واحد ۲

پایش پرگاس کاردان

۰۳۱-۳۶۲۰۰۱۲۲

اصفهان، محله حسین آباد، کوچه مهرداد (۴۳)، کوچه شهید مسعود
مهرعلیان (۶۹)، پلاک ۱۷، مجتمع تجاری پیمان، طبقه ۳، واحد ۱۳

بینا تدبیر

۰۲۱-۸۸۷۲۴۵۸۱-۸۸۷۱۶۴۸۶

تهران، یوسف آباد، میدان سیدجمال الدین اسدآبادی، خیابان ابن سینا،
نبش خیابان ۳۷، پلاک ۱۰۰، طبقه دوم، واحدهای ۴، ۵، ۶

پایش گستر حساب

۰۲۱-۴۴۰۲۲۳۷۷-۴۴۰۴۷۵۹۰

تهران، جنت آباد جنوبی، بلوار شهید مرتضی مطهری، خیابان پیامبر غربی،
پلاک ۱۰۶/۷، مجتمع پندار، طبقه ۴، واحد ۱۴

پارس

۰۲۶۳۲۷۳۶۸۶۲-۳

کرج، مهریولا، میدان معلم، ساختمان معلم (شماره ۱۵)، طبقه ۳، واحد ۸

پرتو محاسب امین

۰۳۱-۳۲۲۱۰۰۸۹

اصفهان، نقش جهان، خیابان آمادگاه، خیابان باغ گلدسته، پلاک ۵، ساختمان
گلدیس، طبقه سوم، واحد ۲۳۷

پارس ارکان تراز

۰۲۱-۴۴۴۷۰۰۸۴

تهران، بزرگراه اشرفی اصفهانی، بالاترازمیدان پونک، خیابان سوم، پلاک ۶۱،
واحد ۴

پردازش نگر دقیق

۰۲۱-۶۶۵۱۶۴۶۹

تهران، شادمان، خیابان شادمهر، خیابان ذوالفقاری، پلاک ۳، طبقه ۲

پارسیان حسابرس افق

۰۵۱-۳۶۰۳۸۷۹۲

مشهد، بلوار دانش آموز، بین دانش آموز ۱۵ و ۱۷، پلاک ۱۴۹، ساختمان
پزشکان، طبقه دوم، واحد ۶

پردیس محاسب مانا

۰۲۱-۸۸۸۲۱۳۰۷-۸۸۸۴۱۲۷۸

تهران، قائم مقام-سنایی، خیابان کریم خان زند، پلاک ۴۳، واحد همکف
شرقی

مؤسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

پرسیان پاد

۰۲۱-۲۲۳۴۱۸۸۰

تهران، اوین - مجتمع آتی ساز- فازیک- بلوک ۵- شماره ۵۱۷۳

پیوند ارقام راهبر ایرانیان

۰۱۱-۴۴۲۰۶۹۹۲

آمل، خیابان طالب آملی، روبروی دریای ۱/۲۷، بلوار طالب آملی، طبقه دوم

پرهام مشار

۰۲۱-۸۸۴۱۹۱۵۲-۸۸۴۱۶۹۶۸

تهران، خیابان مطهری، خیابان یوسفیان، شماره ۱۲۳، طبقه ۷، واحد ۲۵

تابان سراج سعادت

۰۳۱-۳۶۲۵۰۴۷۰

اصفهان، باغ زرشک، کوچه بهار، کوچه حضرت یحیی ۶، پلاک ۶۲، پلاک ۷۰، طبقه همکف

پویش دقیق تراز

۰۲۱-۴۴۰۴۲۷۳۱-۴۴۰۴۸۰۰۵-۴۴۰۸۸۹۰۶

تهران، جنت آباد جنوبی، بلوار استاد مطهری، خیابان مطهری، پلاک ۲، طبقه ۴

تحلیل طلب

۰۲۱-۸۸۶۲۶۰۲۳-۸۸۶۲۶۰۴۷

تهران، خیابان جمال الدین اسدآبادی، خیابان سی و پنجم غربی، پلاک ۲۹۳، طبقه ۳، واحد ۱۰

پویندگان پارس حساب

۰۵۱-۳۸۴۸۲۲۰۱-۴

مشهد، پنجره سناباد، خیابان دانشسرای جنوبی، خیابان ابن سینا، پلاک ۱۴۵، طبقه اول واحد شرقی

تحلیلگر معتمد امین

۰۷۱-۳۶۲۷۷۵۸۷

شیراز، ولیعصر، خیابان ولیعصر، کوچه ۸، پلاک ۱۸۸، طبقه ۱

پیام محاسب ایرانیان

۰۵۱-۳۸۹۴۶۴۲۱

مشهد، بلوار دانشجو، کوچه دانشجو ۲۵ (پرورش ۲۸)، پلاک ۵۵۴، مجتمع آراکس ۲، طبقه هفتم، واحد ۷۰۲

تدبیر ارقام اسپادانا

۰۲۱-۴۴۳۷۴۱۱۶

تهران، صادقیه شمالی، بزرگراه جلال آل احمد، پلاک ۴۴۱، طبقه ۱، واحد ۱

پیشداد اندیشه مهرگان

۰۲۱-۴۴۹۷۶۸۲۲-۴۴۹۷۱۳۸۸

تهران، جنت آباد جنوبی، بلوار شهید مرتضی مطهری، خیابان پیامبر غربی، پلاک ۱۰۶/۷، مجتمع پندار، طبقه ۳، واحد ۱۱

تدبیر اندیشان شهر راز

۰۷۱-۳۶۳۰۳۱۹۹

شیراز، فرهنگ شهر، بین کوچه ۵ و ۳، پلاک ۱۵، ساختمان آپسای، طبقه ۴، واحد ۱

پیشگامان تراز امین

۰۱۳-۳۳۶۰۱۶۲۶

رشت، دباغیان، کوچه شهید رجایی، کوچه شهید مفتح، پلاک ۵، طبقه همکف

تدبیر تراز نگار

۰۲۱-۸۸۹۷۷۶۳۵-۶

تهران، خیابان شهید گمنام، بین میدان فاطمی و گلها، روبروی مجتمع وزارت کشور، پلاک ۳۵، طبقه سوم، واحد ۶

مؤسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

تلفیق نگار

☎ ۰۲۱-۲۲۱۴۲۹۴۳-۲۲۱۴۲۹۴۲

☑ تهران، سعادت آباد، خیابان شهید حمید نمازی زاده (سوم شرقی)، پلاک ۱۵۶، برج کاج، طبقه سوم شمالی

تدبیر حساب سورنا

☎ ۰۲۱-۸۸۷۰۹۵۹۱

☑ تهران، خیابان شهید بهشتی، خیابان بخارست یا احمد قصیر، کوچه یکم، پلاک ۶، طبقه واحد ۱۲

توانگر محاسب و همکاران

☎ ۰۲۱-۶۶۹۴۹۰۷۱-۲

☑ تهران، میدان توحید، خیابان فرصت شیرازی، پلاک ۸۳، واحد ۶B

تدبیرگران مستقل

☎ ۰۲۱-۸۸۹۰۹۱۴۴-۸۸۹۰۲۹۹۹

☑ تهران، خیابان استاد نجات الهی- خیابان ارک - پلاک ۷۲ - طبقه ۲ - شماره ۴

توسعه مدیریت دانا

☎ ۰۲۱-۸۶۱۲۰۹۲۲ - ۲۲۹۰۳۷۵۸

☑ تهران، خیابان سهروردی شمالی، خیابان کوشش، پلاک ۱، طبقه ۴

تدوین معین بهار

☎ ۰۲۱-۶۶۹۰۸۸۲۷-۸

☑ تهران، بلوار کشاورز، خیابان جمالزاده شمالی، کوچه نادر، پلاک ۲۹، واحد ۱۵

جاوید اندیشان خبره

☎ ۰۲۱-۸۸۳۱۰۸۱۹

☑ تهران، خیابان شهید مطهری، خیابان شهید مفتاح شمالی، پلاک ۳۹۷، طبقه ۳، واحد ۷

تدوین و همکاران

☎ ۰۲۱-۸۶۰۸۰۷۲-۴

☑ تهران، بزرگراه کردستان، خیابان حکیم، پلاک ۱۱، طبقه ۳، واحد ۱۴

حافظ گام

☎ ۰۲۱-۲۲۹۱۲۱۵۹-۲۲۲۷۰۹۸۱-۲۲۲۷۰۹۴۹

☑ تهران، خیابان میرداماد، خیابان نفت جنوبی، کوچه تابان، پلاک ۱۰، واحد ۱۵

تراز محاسب ماندگار

☎ ۰۵۱-۳۸۴۳۴۵۱۶-۳۸۴۶۳۸۳۴

☑ خراسان رضوی، مشهد، خیابان احمد آباد، بلوار رضا، نبش رضا ۱، پلاک ۴۰، طبقه اول

حامی شریف

☎ ۰۲۱-۷۷۸۲۷۳۵۵

☑ تهران، نظام آباد شمالی، خیابان شهید محمد مهدی شریفی، خیابان شهید آیت اله مدنی، پلاک ۱۳۲۲، طبقه ۱

تراز مشهود محتسب

☎ ۰۲۱-۴۴۲۷۳۸۱۱-۴۴۲۷۳۸۱۱-۲

☑ تهران، خیابان مرزداران، بلوار شهید سرتیپ آریافر، کوچه لاله، پلاک ۲۶، طبقه ۴، واحد ۴

حامیان کاردیده پارس

☎ ۰۲۱-۸۸۶۹۰۸۳۰-۸۸۵۸۴۱۶۳

☑ تهران، سعادت آباد، خیابان علامه طباطبایی جنوبی، نبش خیابان شهید حمید رضا حق طلب، ساختمان علامه، پلاک ۸۰، طبقه سوم

تلاش ارقام

☎ ۰۲۱-۸۸۸۰۶۸۷۶

☑ تهران، بهجت آباد، خیابان شهید مطهری، خیابان شهید حمید صدر، خیابان لارستان، نبش عبده، پلاک ۵، ساختمان سپهر، طبقه سوم، واحد

مؤسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

<p>خبره</p> <p>۰۲۱-۸۸۹۰۲۳۱۶</p> <p>تهران، خیابان ولی عصر، بین فروشگاه قدس و پمپ بنزین کوچه پزیشک پور، شماره ۲۴، طبقه ۳</p>	<p>حساب گستر پویا</p> <p>۰۲۱-۷۷۷۳۶۰۲۴</p> <p>تهران، تهرانپارس، خیابان آیت اله خوشوقت (حجرین عدی)، خیابان ۱۵۶ شرقی، پلاک ۱۰۶، طبقه ۱، واحد ۱۵</p>
<p>داد سنج حساب</p> <p>۰۲۱-۸۸۶۰۲۹۶۷</p> <p>تهران، آرارات، خیابان حجت الاسلام عباس شیرازی، خیابان ملاصدرا، پلاک ۱۲۷، طبقه ۴، واحد ۱۸</p>	<p>حساب نگر متین</p> <p>۰۲۱-۴۴۴۹۹۴۶۴</p> <p>تهران، جمالزاده، خیابان یوسف، کوچه سوسن، پلاک ۴، ساختمان پالیز، طبقه ۲، واحد ۲۰۳</p>
<p>داریا روش</p> <p>۰۲۱-۸۸۶۰۱۹۸۸-۹۰</p> <p>تهران، میدان ونک، ملاصدرا، خیابان شیرازی جنوبی، کوچه اتحاد، پلاک ۱۰</p>	<p>حسابرس معتمد پارسیان</p> <p>۰۲۱-۸۶۰۴۵۴۳۰</p> <p>تهران، عباس آباد، خیابان قائم مقام فراهانی، خیابان دکتر بهشتی، پلاک ۴۰۲، طبقه ۲، واحد ۲۶</p>
<p>دانا مشاور بامداد</p> <p>۰۲۶-۳۴۴۵۹۳۱۲</p> <p>کرج، جهانشهر، میدان هلال احمر، خیابان نارون، پلاک ۲، مجتمع ماهان، طبقه ۴، واحد ۱۳</p>	<p>حسابرسان نواندیش</p> <p>۰۲۱-۸۸۵۴۶۳۰۰-۸۸۵۱۶۷۹۲-۳</p> <p>تهران، خیابان مطهری، خیابان علی اکبری، خیابان صحاف زاده، پلاک ۵۶، طبقه سوم</p>
<p>داوران حساب</p> <p>۰۲۱-۸۸۵۱۰۵۴-۸۸۵۴۵۶۲۵-۸۸۵۴۵۶۳۸</p> <p>تهران، خیابان قائم مقام فراهانی، بالاتراز خیابان استاد مطهری، خیابان ششم، شماره ۲۳، طبقه اول</p>	<p>حسابرسین</p> <p>۰۲۱-۸۸۷۲۱۲۶۹-۸۸۷۰۹۷۴۴-۸۸۷۰۹۷۴۳</p> <p>تهران، خیابان شهید بهشتی، خیابان شهید علی میرزا حسینی، خیابان قائم مقام فراهانی، پلاک ۱۸۶، ساختمان ۲۱۶، طبقه ۳، واحد ۲۶</p>
<p>دایان معتمد فردا</p> <p>۰۵۱-۳۷۲۹۴۶۲۳</p> <p>مشهد، کلاهدوز، خیابان آبکوه، خیابان ارم شمالی، (آبکوه ۱۷)، پلاک ۵، طبقه ۴</p>	<p>خبرگان پارس پویا</p> <p>۰۵۱-۳۸۸۳۴۱۸۱-۳</p> <p>مشهد، بلواروکیل آباد، بلوارکوثر، کوثر شمالی، پلاک ۸۱</p>
<p>دریک فروردین</p> <p>۰۲۱-۲۲۹۰۲۴۸۴-۶</p> <p>تهران، خیابان نفت شمالی، نبش خیابان نهم، شماره ۳۹، طبقه ششم، واحد ۲۲</p>	<p>خبرگان حساب امین</p> <p>۰۱۱۴۴۲۲۷۶۳۵-۸</p> <p>آمل، میدان قائم، ساختمان الماس، واحد ۴۰۳، طبقه ۴</p>

مؤسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

<p>رازدار</p> <p>☎ ۰۲۱-۸۸۷۲۶۶۶۵-۸۸۷۲۶۵۳۵</p> <p>☑ تهران، خیابان احمد قصیر (بخارست)، کوچه نوزدهم، پلاک ۱۸، واحد ۱۴، طبقه ۷</p>	<p>دستاورد سترگ</p> <p>☎ ۰۲۱-۸۸۱۷۶۵۴۶-۸۸۵۲۵۷۴۲</p> <p>☑ تهران، خیابان شهید قندی، نیلوفر، خیابان پاکستان، کوچه شهید عباس ساوجی نیا، پلاک ۱۱، طبقه ۱</p>
<p>راهبران حساب تهران</p> <p>☎ ۰۲۱-۴۴۸۹۴۴۹۲</p> <p>☑ تهران، پونک جنوبی، بزرگراه آیت اله اشرفی اصفهانی، خیابان شهید حسن حیدری مقدم شرقی، پلاک ۱، طبقه ۳، واحد ۱۲</p>	<p>دش و همکاران</p> <p>☎ ۰۲۱-۴۴۸۴۶۶۰۱-۴۴۸۴۶۶۰۵-۹</p> <p>☑ تهران، بزرگراه نیایش، بعد از چهارراه سردار جنگل، آبشناسان، خیابان نشاط، نبش کوچه سوم غربی، پلاک ۲۴</p>
<p>راهبرد اندیشان مدیر</p> <p>☎ ۰۷۱-۳۸۴۳۹۱۳۸</p> <p>☑ شیراز، بلوار پاسداران، خیابان شهید جهان آرا، بلوار پاسداران، ساختمان پارسیان، طبقه ۲، واحد ۲</p>	<p>دقیق آزما تراز</p> <p>☎ ۰۵۱-۳۷۲۳۷۱۳۳</p> <p>☑ مشهد، خیابان شهید قزنی ۲۱، برج جاودان، طبقه ۷، واحد ۷۰۲</p>
<p>رایان بهروش پارس</p> <p>☎ ۰۵۱-۳۸۷۰۴۲۰۰-۱</p> <p>☑ مشهد، بلوار هاشمیه، هاشمیه ۳۲، پلاک ۴۱</p>	<p>دقیق تراز سپاهان</p> <p>☎ ۰۳۱-۳۲۷۴۴۲۴۴-۳۲۷۴۳۲۸۶</p> <p>☑ اصفهان، شاهزید، کوچه شهید محسن حسینی تودشکی ۱۵، کوچه شهید محسن حسینی تودشکی ۵۵، پلاک ۵، طبقه همکف</p>
<p>رایسا</p> <p>☎ ۰۲۱-۸۸۷۰۰۱۸۷-۸۸۷۰۰۱۸۸</p> <p>☑ تهران، آرژانتین، ساعی، کوچه هشت متری زمانی، پلاک ۱۲، طبقه اول، واحد ۳</p>	<p>دل آرام</p> <p>☎ ۰۲۱-۸۸۹۰۱۴۹۶</p> <p>☑ تهران، میدان جهاد (دکتر فاطمی)، خیابان کامران، پلاک ۱۵، واحد ۲، طبقه اول</p>
<p>رایمند امین</p> <p>☎ ۰۵۱-۳۶۰۲۱۷۳۳-۵</p> <p>☑ مشهد، بلوار فرامرز عباسی، نبش فرامرز عباسی ۲۴، پلاک ۱، طبقه سوم</p>	<p>دیان</p> <p>☎ ۰۲۱-۸۸۴۹۰۴۷۱-۸۸۴۹۰۴۷۴</p> <p>☑ تهران، ایرانشهر، بلوار کریم خان زند، پلاک ۱۴۲، طبقه ۳</p>
<p>رایمند و همکاران</p> <p>☎ ۰۲۱-۸۸۸۸۶۶۵۳</p> <p>☑ تهران، خیابان گاندی، خیابان پنجم، پلاک ۲۴، طبقه ۴، واحد ۸</p>	<p>راد محاسب ایستاتیس</p> <p>☎ ۰۳۵-۳۶۲۷۰۵۵۸</p> <p>☑ یزد، خیابان فرخی، کوچه شهید معینی (دادگستری)، بن بست فتوحی، پلاک ۴۸</p>

مؤسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

رمز پویا

۰۲۱-۲۲۹۱۲۹۱۷-۲۲۹۱۱۸۸۳

تهران، میرداماد، میدان مادر، خیابان شاه نظری، کوچه دوم، پلاک ۳۹، طبقه ۵، واحد ۹

زرین نگار راستین

۰۲۱-۴۴۳۲۴۸۱۹

تهران، شهران جنوبی، کوچه توحید، خیابان کوهسار، پلاک ۶۵، طبقه اول، واحد ۲

رهاورد مشاور آینده نگر

۰۶۱-۳۲۹۲۷۳۶۸

اهواز، کوی کیان آباد، خیابان هفدهم، خیابان ۱۰ متری زنجیره‌ای، پلاک ۱۰۰/۰۰۱، طبقه ۴

ژرف اندیشان تراز

۰۲۱-۲۲۳۶۳۵۷۳-۴

تهران، محله آسمان، بلوار شهید محمد مهدی فرحزادی، بلوار سرو غربی، ساختمان تجارت، پلاک ۷۶، طبقه ۹، واحد ۳۹

رهبین

۰۲۱-۸۸۵۲۳۰۵۹-۸۸۵۳۲۶۲۸

تهران، خیابان سهروردی شمالی، انتهای خیابان خرمشهر، خیابان شهید عربعلی، شماره ۱، واحد ۶

ژرف بین بهبود ارقام

۰۲۱-۸۸۷۱۵۳۶۲-۸۶۱۲۴۸۸۱

تهران، یوسف آباد، کوچه پله سوم، پلاک ۲۲۴، برج سرو ساعی، طبقه ۱۱، واحد ۱۱۰۱

ره نمود ارقام پارس

۰۲۱-۴۴۹۷۸۸۱۹-۲۴

تهران، فلکه دوم صادقیه، بلوار فردوس شرق، نبش خیابان وفا آذر جنوبی، مجتمع تجاری و اداری آیریک سنتر، طبقه سوم، واحد ۱۱۵

سامان اندیشان یکتا

۰۲۱-۸۸۶۷۴۴۷۱-۸۸۸۸۲۹۰۰

تهران، خیابان ولیعصر، خیابان دامن افشار، بعد از سوگند، پلاک ۴۹، طبقه ۵

ره نو حساب

۰۲۱-۲۲۳۶۵۰۵۶-۹

تهران، خیابان توحید، بن بست فرهادیه، مجتمع فرهادیه، پلاک ۳، طبقه ۵، واحد ۲۰

سامان بینش برنا

۰۲۱-۸۸۵۴۰۳۹۶

تهران، شهید قندی، نیلوفر، خیابان شهید ابوالقاسم وهابی برزی، خیابان ششم، پلاک ۲۷، طبقه ۲، واحد ۲۴

ره یافت حساب تهران

۰۲۱-۸۸۶۲۴۲۹۵-۸۸۶۲۵۳۱۷

تهران، خیابان شیخ بهائی، خیابان برزیل غربی، پلاک ۵۷، طبقه ۴، واحد ۱۴

سامان پندار

۰۲۱-۲۲۰۳۷۲۱۳-۵

تهران، بلوار آفریقا، نبش عاطفی غربی، پلاک ۱۵۲، واحد ۱۲۳

ره یافت و همکاران

۰۲۱-۸۸۸۶۶۰۲۱-۶

تهران، سهروردی جنوبی، پایین تر از مطهری، خیابان برادران نوبخت، شماره ۲۹، طبقه اول

سامان گستر ارقام

۰۲۱-۸۶۰۴۴۳۶۷

تهران، خیابان عباس آباد، خیابان شهید خلیل حسینی، کوچه مهرداد، پلاک ۹، طبقه اول، واحد ۲

مؤسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

<p>شاهدان</p> <p>☎ ۰۲۱-۸۸۹۶۰۱۷۳-۸۸۹۸۲۱۴۵</p> <p>☑ تهران، خیابان زرتشت غربی، روبه روی بیمارستان مهر، پلاک ۴۵، طبقه سوم غربی</p>	<p>سایان</p> <p>☎ ۰۲۱-۸۸۵۲۸۷۳۸</p> <p>☑ تهران، خیابان بهشتی، خیابان سرافراز، برج موج، طبقه ۳، واحد ۱۳</p>
<p>شاهین محاسب کار اندیش</p> <p>☎ ۰۲۱-۸۸۰۵۰۴۱۰-۸۸۰۵۰۴۰۹</p> <p>☑ تهران، یوسف آباد، خیابان شصتم، خیابان سیدجمال الدین اسدآبادی، پلاک ۴۲۲، ساختمان نگین، بلوک B، طبقه ۲، واحد ۱۶</p>	<p>سپند تدبیر نیکان</p> <p>☎ ۰۲۱-۸۸۷۳۰۸۵۰-۸۸۷۴۰۳۳۶</p> <p>☑ تهران، خیابان بهشتی (عباس آباد)، خیابان قائم مقام فراهانی، خیابان چهارم، پلاک ۱۰، طبقه همکف</p>
<p>شریف محاسب مانا</p> <p>☎ ۰۵۱-۳۶۰۴۷۳۷۸-۷۹-۸۰</p> <p>☑ مشهد، بلوار دانش آموز، پلاک ۱۸۷، طبقه اول</p>	<p>سخن حق</p> <p>☎ ۰۲۱-۸۸۷۹۴۶۴۶</p> <p>☑ تهران، میدان آرژانتین، اول خیابان آفریقا، شماره ۹، بلوک ب، واحد شماره ۳</p>
<p>شهردامین</p> <p>☎ ۰۲۱-۴۴۰۰۸۱۷۷-۴۴۰۲۲۶۶۰</p> <p>☑ تهران، فلکه دوم صادقیه- بلوار آیت اله کاشانی- پلاک ۲۱۰ (ساختمان ماد) طبقه ۴ - واحدهای ۱۲ و ۱۴ و ۱۵</p>	<p>سروک پرهام</p> <p>☎ ۰۲۱-۸۸۷۹۳۲۸۶-۷</p> <p>☑ تهران، گاندی، خیابان شهید علی شهاب (بازدهم)، خیابان گاندی، پلاک ۳۳، طبقه ۲، واحد ۳</p>
<p>صالح اندیشان</p> <p>☎ ۰۲۱-۸۸۸۵۱۶۷۵-۷</p> <p>☑ تهران، بهجت آباد، خیابان ولیعصر، کوچه شهید حمید فخاری، پلاک ۱۲، طبقه اول</p>	<p>سفیران مطهر</p> <p>☎ ۰۲۱-۸۷۱۳۷۰۱۰</p> <p>☑ تهران، کاووسییه، خیابان آفریقا، خیابان پانزدهم، پلاک ۲۵، طبقه همکف</p>
<p>صدر</p> <p>☎ ۰۲۱-۸۸۸۴۳۰۱۵</p> <p>☑ تهران، ضلع جنوب شرقی میدان هفت تیر کوچه شیمی، پلاک ۷۰، واحد ۲</p>	<p>سنجیده روش آریا</p> <p>☎ ۰۲۱-۲۶۱۴۲۶۰۰-۴</p> <p>☑ تهران، استاد حسن بنا شمالی، ضلع جنوبی میدان ملت، خیابان قلیچ خانی، پلاک ۱۰۸، طبقه ۶، واحد ۲۳</p>
<p>عامر مشاور تهران</p> <p>☎ ۰۲۱-۸۸۸۹۰۶۱۹-۸۸۹۰۵۶۴۷</p> <p>☑ تهران، خیابان فلسطین شمالی، بالاتر از بلوار کشاورز، ساختمان ۵۵، طبقه ۴، واحد ۱۸</p>	<p>سیاق نوین جهان</p> <p>☎ ۰۲۱-۴۴۲۶۴۸۱۲-۴۴۲۶۴۹۵۷-۴۴۲۹۸۶۲۲</p> <p>☑ تهران، بلوار مرزداران، بلوار آریا فر، نبش گلдіس ۷، شماره ۲۱، طبقه اول، واحد ۲</p>
<p>فاطر</p> <p>☎ ۰۲۱-۶۶۴۹۲۸۷۱-۶۶۴۹۸۰۲۵-۶۶۴۰۸۲۲۶</p> <p>☑ تهران، خیابان وصال شیرازی- بزرگمهر غربی- کوی اسکو- پلاک ۱۴- طبقه ۴</p>	<p>سینافکر</p> <p>☎ ۰۲۱-۴۴۳۱۵۲۸۲</p> <p>☑ تهران، شهران جنوبی، نرسیده به فلکه اول، روبروی فرهنگسرای معرفت، مجتمع فرهنگ، پلاک ۱۸، طبقه ۴ واحد ۱۵</p>
<p>فرابین حساب آریان</p> <p>☎ ۰۲۱-۹۱۰۶۲۲۴</p> <p>☑ تهران، شهید قندی، نیلوفر، خیابان دکتر شریعتی، کوچه موزه (بسطامی)، پلاک ۳۱، طبقه ۲، واحد ۷</p>	<p>شاخص اندیشان</p> <p>☎ ۰۲۱-۲۲۹۰۴۲۰۰</p> <p>☑ تهران، خیابان میرداماد، نفت شمالی، نبش خیابان نهم، بین بانک سپه و تجارت، پلاک ۳۹، واحدهای ۲۲ و ۲۳، طبقه ۶</p>

مؤسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

<p>فهمید مدبر</p> <p>۰۲۱-۸۸۵۱۴۹۴۲</p> <p>تهران، خیابان سهروردی شمالی، خیابان شهید بهرام حاج حسنی، پلاک ۴۳، طبقه سوم</p>	<p>فراز حساب</p> <p>۰۲۱-۸۸۵۱۴۵۳۹</p> <p>تهران، ضلع جنوب غربی پل سیدخندان، خ میرمطهری، ساختمان ۳۸، طبقه ۵، واحد ۵</p>
<p>قواعد</p> <p>۰۲۸-۳۳۳۶۶۳۳۷</p> <p>قزوین، خیابان شهید بابایی، نبش کوچه ۱۱ (نسترن)، پلاک ۲، طبقه اول، واحد ۱</p>	<p>فراز مشاور راسا</p> <p>۰۲۱-۲۶۲۱۲۸۸۷-۲۶۲۱۲۸۵۸</p> <p>تهران، بلوار نلسون ماندلا، شماره ۲۴۴، مجتمع اداری الهیه، طبقه ششم، واحد ۶۰۷</p>
<p>کارآمد حساب ایرانیان</p> <p>۰۲۱-۸۸۳۳۴۶۵۴-۸۸۰۲۰۱۳۷</p> <p>تهران، خیابان فاطمی، میدان گلها، خیابان کاج جنوبی، خیابان شهید فکوری، پلاک ۹، طبقه اول، واحد ۲</p>	<p>فراز نگر آگاه</p> <p>۰۲۱-۶۶۴۳۹۲۶۱</p> <p>تهران، شهر آرا، کوچه شهید مهندس فرهاد فروزنده، خیابان باقرخان، پلاک ۸۰، طبقه ۱</p>
<p>کاری پارس</p> <p>۰۷۱۳۶۳۴۰۰۱۶-۱۸</p> <p>شیراز، خیابان معالی آباد، بلوار دکتر شریعتی، روبروی پارک ملت، ساختمان طوبی ۸، طبقه ۱، واحد ۲</p>	<p>فراگیر اصول</p> <p>۰۲۱-۸۸۶۶۱۱۷۵-۸۸۶۷۵۷۲۲-۸۸۶۷۱۶۸۱</p> <p>تهران، خیابان گاندی، خیابان ۲۳، پلاک ۲۱، واحد ۲</p>
<p>کاربرد ارقام</p> <p>۰۲۱-۲۲۰۲۳۵۲۴-۲۲۰۲۳۵۴۴</p> <p>تهران، خیابان دستگردی، پلاک ۲۸۳، طبقه ۳، واحد ۱۲</p>	<p>فرانگر حساب خبره</p> <p>۰۲۱-۸۸۴۰۲۹۷۷-۸۸۴۰۳۶۹۷</p> <p>تهران، عباس آباد، خیابان داریوش، خیابان شهید میرزایی زینالی، پلاک ۷۵، طبقه سوم شرقی</p>
<p>کاربرد تحقیق</p> <p>۰۳۱-۳۷۷۵۰۱۴۴-۵</p> <p>اصفهان، پل وحید، ابتدای بلواروحید، مجتمع اداری امین، طبقه ۳، واحد ۲۰</p>	<p>فرتاک سنجش ایرانیان</p> <p>۰۲۱-۲۲۹۲۳۲۲۱-۲۲۲۵۵۹۸۶</p> <p>تهران، حسن آباد، زرگنده، خیابان همایون، خیابان شهید سرتیپ هوشنگ وحید دستگردی، پلاک ۱۷۷، ساختمان شمس، طبقه سه، واحد ۱۰</p>
<p>کاشفان</p> <p>۰۲۱-۹۱۳۰۳۲۷۷-۹۱۳۰۳۱۷۷</p> <p>تهران، صادقیه، خیابان آیت اله کاشانی، بلوار ابادر، نبش گلستان پنجم، پلاک ۷۴، طبقه پنجم</p>	<p>فرجام اندیشان محاسب</p> <p>۰۲۱-۲۲۸۵۹۴۳۰-۳۱</p> <p>تهران، سیدخندان، خیابان خواجه عبدالله انصاری، پلاک ۱۰۷، برج آسمان، طبقه ۴، واحد b</p>
<p>کوشا منش</p> <p>۰۲۱-۲۶۲۰۰۴۵۰-۲</p> <p>تهران، خیابان ولیعصر، بالاترازچهارراه نیایش، کوچه شهید رحیمی، پلاک ۵۴، طبقه ۳، واحد ۱۲</p>	<p>فرهیختگان خبره</p> <p>۰۲۱-۶۶۰۳۰۲۹۹-۶۶۰۹۳۷۱۲</p> <p>تهران، توحید، خیابان بهبودی، کوچه امیر، پلاک ۱۸، طبقه ۲</p>
<p>کوشش</p> <p>۰۲۱-۸۸۷۳۴۷۰۷-۸</p> <p>تهران، میدان آرژانتین، خیابان بخارست، شماره ۴۹، طبقه ۴، واحد ۵</p>	<p>فریوران راهبرد</p> <p>۰۲۱-۸۸۹۳۴۳۵۰-۳</p> <p>تهران، خیابان سپهبد قرنی نرسیده به پل کریمخان، کوچه خسرو، پلاک ۲۴، طبقه ۵، واحد ۱۰</p>

مؤسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

<p>متین محاسب نوین</p> <p>۰۲۱-۸۸۶۶۲۵۹۲-۳</p> <p>تهران، میدان ونک، خیابان برزیل، خیابان شهید عباسپور (توانیرشمالی)، کوچه جهان آرا، پلاک ۱۰</p>	<p>کار آزما مشار دانا</p> <p>۰۲۱-۴۶۱۳۰۰۵۴</p> <p>تهران، جنت آباد جنوبی، خیابان ۳۵ متری لاله شرقی، بن بست نسترن، پلاک ۱، مجتمع اداری تجاری لاله، طبقه اول، واحد ۴</p>
<p>محیا مشار</p> <p>۰۲۱-۸۸۷۲۵۹۴۶-۸۸۷۲۱۵۱۴</p> <p>تهران، آرژانتین، ساعی ۱۵۱۳۷، خیابان خالد اسلامبولی، پلاک ۱۰۵، طبقه ۲، واحد ۸</p>	<p>کارامنش تدبیر</p> <p>۰۲۱-۶۶۵۹۳۰۷۹</p> <p>تهران، خیابان ستارخان، خیابان باقرخان غربی، پلاک ۱۲۱، طبقه سوم، واحد ۶</p>
<p>مختار و همکاران</p> <p>۰۲۱-۸۸۵۱۶۹۹۰-۸۸۵۴۵۲۱۴</p> <p>تهران، عباس آباد، اندیشه، خیابان شهید جواد سرفراز، کوچه شهید افشین حق پرست، پلاک ۸، ساختمان نیلوفر، طبقه ۱</p>	<p>کاربرگ سامان</p> <p>۰۲۱-۸۸۱۰۴۲۵۲-۸۸۱۰۴۲۵۱</p> <p>تهران، خیابان ولیعصر، بالاتر از خیابان بهشتی، کوچه نادر، پلاک ۶، طبقه ۶، واحد ۲۳</p>
<p>مدبران امین</p> <p>۰۳۱-۳۲۳۷۳۶۵۳</p> <p>اصفهان، خیابان شیخ بهایی، بعد از چهار راه آذر، بن بست صفاری (شماره ۲۵)، مجتمع آئینه، طبقه دوم، واحد ۴</p>	<p>کاردان حساب آینده</p> <p>۰۲۱-۸۸۹۷۱۰۹۳</p> <p>تهران، خیابان فاطمی، پلاک ۴۱، ساختمان آچاچی، طبقه ۴، واحد ۱۵</p>
<p>مدیران سنجش خریدار</p> <p>۰۳۱-۳۶۶۲۶۸۲۶</p> <p>اصفهان، باغ نگار-آئینه، خیابان هفت دست شرقی، کوچه شهید علرضا کهنسال ۳۰ (۹)، پلاک ۲۷، طبقه ۱</p>	<p>الگو حساب</p> <p>۰۲۱-۶۶۵۸۰۴۷۵-۶۶۵۸۰۴۷۱</p> <p>تهران، خیابان ستارخان، خیابان باقر خان، نبش فرزین جنوبی، پلاک ۷، طبقه ۳، واحد ۴</p>
<p>مشاوران سرآمد کاوش</p> <p>۰۲۱-۸۸۲۴۷۱۳۷</p> <p>تهران، مرزداران، خیابان شهید استاد مطهری، پلاک ۱، ساختمان لاله، طبقه ۱، واحد ۵</p>	<p>گواهان</p> <p>۰۲۱-۴۴۳۷۳۵۱۳-۴۴۳۷۳۳۶۱</p> <p>تهران، مرزداران، کوچه سادات، خیابان شهید محرمعلی بی نظیر، پلاک ۱۹، مجتمع اداری امین، طبقه ۶، واحد شمالی</p>
<p>مطلب زاده و همکاران</p> <p>۰۲۱-۸۸۵۴۹۳۱۴-۵</p> <p>تهران، شهید مطهری، خیابان شهید دکتر مفتاح، کوچه شهید منصور دوست محمدی (ششم)، پلاک ۳، طبقه سوم، واحد ۷</p>	<p>الماس حساب تابان</p> <p>۰۲۱-۸۲۸۰۷۳۳۰</p> <p>تهران، فلکه دوم صادقیه، ابتدای بلوار فردوس شرق، خیابان بیست متری ولیعصر، خیابان تقدیری، پلاک ۱۶، طبقه ۴، واحد ۱۴</p>
<p>معمد ارکان</p> <p>۰۲۱-۸۸۵۸۳۰۹۶</p> <p>تهران، شهرک قدس، خیابان درختی، خیابان سپهر، پلاک ۲۰، طبقه دوم</p>	<p>مانیار حسیب</p> <p>۰۵۱-۳۷۷۳۷۱۱۱</p> <p>مشهد، بلوار وکیل آباد، حدفاصل وکیل آباد ۲۹ و ۳۱، پلاک ۴۸۹، طبقه ۲</p>
<p>معمد رایان باهر</p> <p>۰۲۶-۳۴۲۳۳۲۸۳</p> <p>کرج، گلشهر ویلا، خیابان سعدی، بلوار ایثار (درختی)، پلاک ۳۱۲، مجتمع باران، طبقه سوم، واحد ۶</p>	<p>متین خردمند</p> <p>۰۳۱-۳۶۶۱۴۶۴۷</p> <p>اصفهان، باغ نگار، آئینه خانه، خیابان کاخ سعادت آباد شرقی، کوچه بهار ۲، پلاک ۲۵، طبقه همکف</p>

مؤسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

<p>نگاه</p> <p>☎ ۰۲۱-۸۸۸۱۶۰۲۳-۸۸۸۱۶۲۱۴</p> <p>☑ تهران، قائم مقام-سنایی، خیابان مروارید، خیابان شهید سرتیپ نعمت‌اله لطفی، پلاک ۲۰ طبقه ۱</p>	<p>معیار حساب تدوین</p> <p>☎ ۰۵۱-۳۶۰۳۸۷۹۷-۹</p> <p>☑ مشهد، محله شهید فرامرز عباسی، بلوار شهید فرامرز عباسی، خیابان رسالت ۴ (فرامرز عباسی ۳)، پلاک ۱، طبقه سوم غربی، واحد ۶</p>
<p>نهان نیک نگر</p> <p>☎ ۰۲۱-۸۶۰۸۷۱۹۱-۸۶۰۸۷۰۵۳</p> <p>☑ تهران، میدان ونک، خیابان گاندی، خیابان هجدهم، پلاک ۱۵، واحد ۲</p>	<p>مفاهیم حساب جامع</p> <p>☎ ۰۲۱-۸۸۵۵۹۳۷۰-۸۸۵۵۹۳۱۶</p> <p>☑ تهران، خیابان ولیعصر، نرسیده به پارک ساعی، برج سپهر ساعی، واحد ۴۰۶</p>
<p>نواندیشان</p> <p>☎ ۰۲۱-۸۸۸۴۷۹۶۲</p> <p>☑ تهران، خیابان میرزای شیرازی، نبش خیابان نژادکی، شماره ۸۳، واحد ۱۶</p>	<p>مفید راهبر</p> <p>☎ ۰۲۱-۸۸۱۰۳۰۳۶</p> <p>☑ تهران، خیابان احمد قصیر، کوچه ۱۳، پلاک ۹</p>
<p>نیک روشن</p> <p>☎ ۰۲۱-۸۸۷۷۹۸۷۸</p> <p>☑ تهران، بلوار آفریقا، خیابان دیدار شمالی، خیابان نلسون ماندلا، پلاک ۵۹، ساختمان مهرگان، طبقه ۲، واحد ۷</p>	<p>ممیز</p> <p>☎ ۰۲۱-۸۸۹۰۱۵۴۷-۸۸۸۰۲۹۰۱-۸۸۹۰۷۶۷۹-۸۸۸۹۵۳۷۷</p> <p>☑ تهران، خیابان کریم خان زند، خیابان آبان جنوبی، خیابان سپند غربی، پلاک ۶۴، طبقه دوم، واحد ۶</p>
<p>نیک روشن تهران</p> <p>☎ ۰۲۱-۷۷۸۷۳۵۱۹-۲۱</p> <p>☑ تهران، تهرانپارس، خیابان فرجام، خیابان باغدارنیا (رشید شمالی)، انتهای خیابان ۱۷۴/۱ غربی، ساختمان پارس، پلاک ۲۰، طبقه ۳</p>	<p>ممیز حساب برنا</p> <p>☎ ۰۳۱-۳۴۵۰۶۵۶</p> <p>☑ اصفهان، محله رحیم آباد، کوچه مادی فرسخ ۱۸، خیابان کاوه، پلاک ۱۳۳۳، ساختمان رضا، طبقه اول، واحد ۱</p>
<p>نیک ارقام بهار</p> <p>☎ ۰۲۱-۸۸۸۰۸۷۳۴-۸۸۸۰۷۳۲۳</p> <p>☑ تهران، خیابان طالقانی، پلاک ۲۹۲، طبقه ۵ جنوبی</p>	<p>مهرگان تراز و همکاران</p> <p>☎ ۰۵۱-۳۶۰۴۹۳۸۴-۳۶۰۴۲۱۵۰</p> <p>☑ مشهد، بلوار شهید فرامرز عباسی، فرامرز عباسی ۲۵ (رسالت ۲۴)، پلاک ۱، طبقه سوم</p>
<p>نیک حساب کوشا</p> <p>☎ ۰۵۱-۳۸۹۲۸۱۸۳-۳۸۹۲۸۶۵۴</p> <p>☑ مشهد، دانشجو، خیابان پرورش (معلم ۴۵ - مهران ۲۴)، کوچه پرورش ۲۵ (معلم ۴۳/۴)، پلاک ۵۵۲، طبقه همکف</p>	<p>میزان اندیشه</p> <p>☎ ۰۵۱-۳۸۹۴۵۵۴۰</p> <p>☑ مشهد، شریف، کوچه صدف ۲۰، بلوار معلم، پلاک ۱۲۵۲، طبقه ۲، واحد ۴</p>
<p>نیکان تراز ایرانیان</p> <p>☎ ۰۲۱-۸۸۹۹۶۰۶۳-۵</p> <p>☑ تهران، خیابان سید جمال الدین اسدآبادی، خیابان دوم، پلاک ۱۱، طبقه ۴، واحد ۱۱</p>	<p>نامی مشارگاه</p> <p>☎ ۰۲۱-۸۸۰۳۴۴۰۶-۸۸۰۶۲۶۶۰</p> <p>☑ تهران، میدان ونک، ابتدای سئول، بالاتر از کوچه ماهتاب، پلاک ۳۱، واحد ۲</p>
<p>نیکان محاسب پایا</p> <p>☎ ۰۳۱-۳۶۶۳۰۰۴۱</p> <p>☑ اصفهان، باغ نگار-آیینه خانه، کوچه ارگ ۳، خیابان مصلی شمالی، پلاک ۵۱، طبقه ۲</p>	<p>نکو نگرش</p> <p>☎ ۰۲۱-۸۸۲۸۴۰۲۸-۸۸۲۳۰۷۳۱</p> <p>☑ تهران، کوی نصر، کوچه پنجم، خیابان بلوچستان، پلاک ۱۱، طبقه ۱، واحد شمالی ۴</p>

مؤسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

نیکو مشاور

۰۲۱-۸۸۷۸۱۷۰۸

تهران، خیابان ونک، خیابان برزیل شرقی، روبروی دانشگاه فنی و حرفه‌ای، پلاک ۲۹، طبقه ۳، واحد ۴

همیار حساب

۰۲۱-۶۶۵۶۵۲۹۰-۱

تهران، خیابان کارگرشمالی، خیابان میرخانی (نصرت شرقی)، پلاک ۵۴، طبقه ۲، واحد ۴

نیوان مشاور اورامان

۰۵۱-۹۱۶۹۰۶۶۴-۳۵۰۹۳۷۲۰

مشهد، بلوار وکیل آباد، بلوار دندانپزشکان، دندانپزشکان ۱۳، پلاک ۱۱، طبقه ۱

هوشمند نگر پویا

۰۲۱-۶۶۹۲۲۹۶۵

تهران، خیابان توحید، پلاک ۲، ساختمان پزشکان توحید، طبقه ۴، واحد ۱۳

هادی حساب تهران

۰۲۱-۸۸۴۴۳۶۳۴

تهران، خیابان مطهری، خیابان ترکمنستان، نبش کوچه سرو، پلاک ۲، طبقه ۶، واحد ۱۵

هوشیار ممیز

۰۲۱-۸۶۰۸۶۵۱۱-۸۶۰۸۶۷۳۵

تهران، خیابان نلسون ماندلا، بالاتراز چهار راه جهان کودک، خیابان پدیدار، پلاک ۶۲، طبقه ۷، واحد ۷۴

هدف نوین نگر

۰۲۱-۲۶۴۲۲۰۴۱-۲۶۴۲۲۰۵۱

تهران، خیابان شریعتی، خیابان وحید دستگردی (ظفر)، مقابل خیابان عمرانی، پلاک ۱۴۸، طبقه ۳، واحد ۲

هویدا تراز

۰۲۱-۸۸۵۸۱۴۳۷-۹

تهران، شهرک غرب، بلوار دادمان، حدفاصل بلوار فرحزادی و خیابان فخارمقدم، کوچه بوستان، بن بست بوستان یکم، پلاک ۴، طبقه سوم

هژیران

۰۲۱-۸۸۵۵۴۸۶۰-۸۸۵۵۴۶۵۸

تهران، خیابان سید جمال الدین اسدآبادی، خیابان جواد سپهری (نبش خیابان ۱۴)، پلاک ۲، واحد ۲ غربی

وانیا نیک تدبیر

۰۲۱-۲۲۰۳۱۴۷۶-۷

تهران، بلوار افریقا، پایین تر از مدرس، خیابان گلدان، پلاک ۸، واحد ۳

هشت

۰۲۱-۴۴۰۲۷۵۲۴-۴۴۰۲۶۹۴۶

تهران، خیابان آیت اله کاشانی، خیابان مهران، خیابان پنجم، کوچه ارغوان، پلاک ۲۹، طبقه ۴، واحد ۸

یکتا تدبیر

۰۲۱-۲۲۸۸۷۹۰۳-۸-۲۲۸۸۸۹۳۷

تهران، ابتدای پاسداران - سه راه ضرابخانه - دشتستان دوم - پلاک ۲۱

هشیار-بهمند

۰۲۱-۸۸۸۴۳۷۰۴-۵

تهران، خیابان قائم مقام فراهانی، بالاتر از میدان شعاع، پلاک ۱۱۴، طبقه ۴، واحد ۲

یکتا روش امین

۰۲۱-۷۶۷۱۰۷۶۹

تهران، تهرانپارس، خیابان شهید مهران سجده‌ای جنوبی، خیابان شهید علیرضا ناهیدی (جشنواره)، پلاک ۲۴۸، طبقه سوم واحد شمالی

همپیشگان روش

۰۲۱-۸۸۵۲۴۳۰۳-۸۶۰۴۳۱۵۵-۸۸۵۳۸۷۹۲

تهران، خیابان شهید بهشتی، چهارراه تختی، خیابان شهید حسینی (سورنا سابق)، کوچه تیرداد، پلاک ۴، واحد ۲

یکتا محاسب توانا

۰۲۱-۴۴۳۴۲۶۹۳

تهران، جنت آباد مرکزی، خیابان مخبری، نرسیده به ستاری، پلاک ۱۹۶، ساختمان محمدی شمالی، طبقه ۴، واحد ۱۳